Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

11 conferinţe prezentate între 28 august 1923 şi 29 august 1924 în diferite oraşe

Traducere după:
Rudolf Steiner
ANTHROPOSOPHISCHE MENSCHENKENNTNIS UND MEDIZIN
GA 319

În limba franceză:
Médicament et Médicine à l'image de l'homme

Traducător: Ligia Sălăgeanu
Lector: Dr. Corneliu Băbuţ

©2005 Editura TRIADE Cluj-Napoca
ISBN 973633-000-1

EDITURA TRIADE
Str. Cetăţii Nr. 9
400166 Cluj Napoca

Tel/Fax: 021.240.13.17
Mobil: 0740.216.020; 0745.086.007
edituratriade@yahoo.com

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Ansamblul operelor lui Rudolf Steiner (1861 – 1925) se împarte în trei mari secţiuni: lucrări scrise – conferinţe – opere de artă (vezi privirea generală de la sfârşitul volumului).

Între anii 1900 şi 1924, Rudolf Steiner a ţinut numeroase conferinţe şi cursuri, atât publice cât şi pentru membrii Societăţii Teosofice, mai târziu, ai Societăţii Antroposofice. Iniţial, el nu voia ca aceste conferinţe, prezentate întotdeauna liber, să fie fixate în scris, ele fiind concepute "drept comunicări orale, nedestinate tipăririi". Dar când textele acestor conferinţe au început să fie răspândite sub diverse forme incomplete şi cu greşeli, fiind redactate de unii dintre auditorii săi, el sa simţit răspunzător să pună în ordine aceste notiţe. Ia încredinţat această sarcină Mariei Steiner von Sivers. Ei îi revenea alegerea stenografilor, revizuirea textelor şi corectarea lor în vederea editării. Deoarece, din lipsă de timp, Rudolf Steiner nu a putut să corecteze el însuşi textele decât întrun număr foarte mic de cazuri, trebuie să se ţină seama de rezerva sa faţă de toate conferinţele tipărite în acest fel: "Trebuie totuşi să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli".

În lucrarea autobiografică ***Cursul vieţii mele*** (cap. 35) el face referiri la raportul dintre conferinţele pentru membri, care la început nu au fost accesibile decât sub formă de manuscrise tipărite având un caracter particular, şi scrierile sale cu caracter public. Pasajul respectiv este redat la sfârşitul acestui volum. Ceea ce este spus acolo este valabil, şi pentru cursurile referitoare le diferite domenii particulare, cursuri care se adresau unui număr mic de participanţi, familiarizaţi cu bazele ştiinţei spirituale.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) sa început, conform îndrumărilor date de ea, editarea Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner. Prezentul volum face parte din această ediţie. Informaţii mai precise referitoare la documentele care stau la baza textului de faţă se găsesc, atât cât este necesar, la începutul capitolului "Note".

CUPRINS

LINII ORIENTATIVE PENTRU ÎNŢELEGEREA UNEI METODE
TERAPEUTICE BAZATE PE ŞTIINŢA SPIRITUALĂ ORIENTATĂ ANTROPOSOFIC

PRIMA CONFERINŢĂ — *Penmaenmawr (Anglia), 28 august 1923* — Procesele patologice şi procesele naturale. Împărţirea organizării umane

în trei procese fundamentale de concepţie medicală. Migrena. Febra tifoidă. Polaritate între celula nervoasă şi celula hepatică. Procesul antimoniu. Procesul de albuminizare. Polaritatea acestor două procese. Procesul cuarţ. Tuberculoza. Procesul fosfor în terapie. Raporturile acestor două procese cu forma vegetală, cu forma umană. Importanţa pedagogiei pentru sănătate şi boală. Euritmie curativă.

PATOLOGIE, TERAPIE ŞI PREPARAREA REMEDIILOR PE BAZA CUNOŞTINŢELOR DOBÂNDITE PRIN ŞTIINŢA SPIRITUALĂ

CONFERINŢA A DOUA — *Londra, 2 septembrie 1923* — Funcţia splenică. Acţiunea entităţilor infinitezimale. Realizarea unei patologii şi terapii raţionale. Cele trei procese fundamentale: sistemul neuro senzorial, sistemul ritmic, sistemul metabolismului şi al membrelor. Diateza exsudativă. Guturaiul de fân şi tratamentul său. Substanţele în procesul vegetal. Cichorium intybus. Funcţia biliară şi sistemul neuro senzorial. Migrena: Biodoron. Importanţa procesului de preparare a remediilor. Vindecare cu ajutorul procesului.

CONFERINŢA A TREIA — *Londra, 3 septembrie 1923* — Reprezentarea, sentimentul, voinţa şi tripartiţia organismului. Unitatea nervilor. Activitatea cardiacă şi circulatorie drept consecinţă a mişcării umorale. Metabolismul, un act de natură volitivă. Secreţia externă şi internă. Procesele de construcţie şi de deconstrucţie şi viaţa de reprezentare. Formaţiune cerebrală şi proces siliciu. Ritm al proceselor polare. Febră tifoidă antimoniu. Carcinom ❙ vâsc. Euritmie curativă. Terapie pe baza unei patologii antropologice. Ştiinţă spirituală antroposofică şi cunoaştere medicală.

CONFERINŢA A PATRA — *Viena, 2 octombrie 1923* — Caracterul ştiinţific al antroposofiei. Dezvoltare conştientă a forţelor sufletului. Cunoaşterea exactă a părţilor suprasensibile ale omului. Necesitatea cunoaşterii acestora pentru medicină.

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

CONFERINŢA A CINCEA — *La Haye, 15 noiembrie 1923* — Principiu al muncii medicale. Studii asupra funcţiei splinei şi acţiunea entităţilor infinitezimale. Metode noi pe baza dezvoltării facultăţilor sufleteşti. Cunoaştere a corpurilor fizic, eteric, astral şi a Eului. Interacţiune a celor patru părţi constitutive. Diagnostic şi vindecare. Procese exterioare şi interioare ale omului. Catarul estival. Unitatea dintre patologie şi terapie. Cichorium intybus. Anisum.

CONFERINŢA A ŞASEA — *La Haye, 16 noiembrie 1923* — Tripartiţia organismului uman. Polaritatea dintre procesul siliciu şi procesul fosfor în ochi. Procesul plumb. Scleroza şi terapia ei. Lapte, miere, zahăr. Procesul argint şi acţiunea structurantă, acţiunea destructurantă a fosforului. Calcar ❙ expiraţie, fosfor ❙ inspiraţie, raporturi cu somnul. Migrena, febra tifoidă, cancerul şi tratamentul lor. Euritmia curativă, euritmia artistică şi vorbirea.

Răspunsuri la întrebări referitoare la conferinţa de la La Haye din 16 noiembrie 1923

CARE ESTE CÂŞTIGUL PE CARE ÎL POATE OBŢINE ARTA VINDECĂRII PRIN CUNOAŞTEREA CONCEPŢIILOR ŞTIINŢEI SPIRITUALE?

CONFERINŢA A ŞAPTEA — *Arnheim, 17 iulie 1924* — Consideraţii antroposofice asupra pedagogiei şi medicinei. Dezvoltare a gândirii, simţirii şi voinţei. Meditaţia. Exerciţii de gândire. Fortificare a memoriei. Cunoaştere de sine. Legi ale naturii, legi cosmice. Transformare a simţirii, fortificare a gândirii. Iubirea ca forţă de cunoaştere. Nemurire şi viaţă imaterială. Curenţi structuranţi şi destructuranţi. Echilibrul lor. Procesele din natură ca procese terapeutice. Raporturi între cunoaştere şi terapie. Lăcaşurile corespunzătoare.

CONFERINŢA A OPTA — *Arnheim, 21 iulie 1924* — Activitate constructivă a corpului fizic şi a corpului eteric, deconstrucţie prin corpul astral şi Eu. Raporturile organismului uman cu cele trei regnuri ale naturii. Tripartiţia. Polaritatea. Diferenţierea interioară a procesului siliciu. Respiraţia. Acidul carbonic şi metabolismul. Siliciul şi sistemul neuro senzorial. Diagnostic şi terapie: Equisetum arvense, Cichorium intybus. Febra tifoidă. Carcinomul. Arta de a vindeca, o artă transparentă.

CONFERINŢA A NOUA — *Arnheim, 24 iulie 1924* — Cele patru părţi constitutive superioare. Veghea şi somnul. Acţiunea plumbului asupra corpului astral şi a Eului. Scleroza. Argintul şi procesul digestiv. Procesul fier. Substanţa cerebrală cenuşie şi albă. Eul şi creierul. Migrena. Omul şi mediul său înconjurător. Forţe constructive şi deconstructive. Anotimpurile şi procesul vegetal. Carcinomul: devenire pământească; vâscul nu atinge pământul. Dezvoltare şi boală. Curajul de a vindeca.

ARTA VINDECĂRII DIN PUNCTUL DE VEDERE AL ŞTIINŢEI SPIRITUALE

CONFERINŢA A ZECEA — *Londra, 28 august 1924* — Mijloacele de a dobândi cunoştinţe cu privire la sănătate şi boală. Exerciţii sufleteşti pregătitoare în vederea cunoaşterii suprasensibile. Corpul eteric, un element centrifug; corpul fizic, supus gravitaţiei. Corpul astral, sensibilitate, construcţie şi deconstrucţie. Gândirea, simţirea şi voinţa se întrepătrund la animal, pe când la om sunt distincte. Organizare a Eului şi structură cerebrală. Raporturile dintre cele patru părţi constitutive. Raporturi spirituale în formarea cuarţului şi a acidului carbonic. Eul şi SiO_2, corpul astral şi CO_2. Predominanţa corpului eteric în carcinom şi a corpului astral în boala lui Basedow.

CONFERINŢA A UNSPREZECEA — *Londra, 29 august 1924* — Raportul dintre spiritualitatea din natură şi spiritualitatea din organismul uman. Starea minerală Eul; starea vegetală ❙ corpul astral; starea animală ❙ corpul eteric. Cancerul şi vâscul. Boala lui Basedow şi oxidul de cupru. Studiul stărilor de veghe şi somn conduce la înţelegerea acţiunii plumbului şi a sclerozei. Prepararea remediilor ţinând seama de forţele spirituale. Nemurire şi viaţă imaterială. Boli ale copilăriei, rahitism, tratament cu fosfor. Medicină antică a Misteriilor şi ştiinţă iniţiatică modernă.

Note

Rudolf Steiner despre stenogramele conferinţelor sale

Ediţia Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

LINII ORIENTATIVE PENTRU ÎNŢELEGEREA UNEI METODE TERAPEUTICE BAZATE PE ŞTIINŢA SPIRITUALĂ ORIENTATĂ ANTROPOSOFIC

PRIMA CONFERINŢĂ

Penmaenmawr (Anglia), 28 august 1923

Răspund cu multă plăcere invitaţiei de a vorbi, cu ocazia întâlnirilor noastre de seară, despre principiile terapeutice apărute pe baza concepţiei antroposofice despre lume. Deşi este un subiect despre care este greu să vorbeşti pe scurt. Dificultatea constă în faptul că subiectul este foarte vast. O singură conferinţă, realizată, prin forţa împrejurărilor, din aforisme, cu greu poate oferi o reprezentare justă a ceea ce este important. De altfel, anumite consideraţii nu pot fi altfel decât relativ îndepărtate de lucrurile de care oamenii sunt conştienţi de obicei. Doresc, totuşi, să încerc să prezint, într-un mod cât mai accesibil, datele esenţiale ale problemei.

Dacă în sânul mişcării antroposofice există un curent medical, acest lucru nu se datorează faptului că noi, antroposofii, am vrea să ne amestecăm în toate, să ne băgăm nasul peste tot. Cu siguranţă, nu! Totuşi, deoarece mişcarea antroposofică vrea şi caută să-şi croiască drumul în lume, în întâmpinarea ei au venit nişte medici a căror căutare erau serioasă. Un număr relativ mare de medici au devenit conştienţi, mai mult sau mai puţin clar, de fragilitatea punctelor de vedere ale medicinei actuale, recunoscută oficial, şi de absenţa bazelor pentru o adevărată înţelegere a proceselor patologice şi a vindecării lor. Aceste baze îi lipsesc ştiinţei oficiale, pentru că astăzi nu sunt recunoscute ca valori ştiinţifice decât faptele care se întemeiază pe ştiinţele naturii. Acestea nu cred că pot să aibă încredere decât în ceea ce poate fi constatat în natura exterioară, prin mijloace mecanice, fizice sau chimice. Şi, pentru a se ajunge la înţelegerea omului, se aplică şi aici aceleaşi date culese din domeniul fenomenelor naturii exterioare, prin fizică şi chimie. Desigur, există în om ceva asemănător cu o concentrare microcosmică a tuturor proceselor din Univers, dar niciodată procesele exterioare, chimice şi fizice, nu se prezintă în organismul uman sub forma în care se desfăşoară ele în natura exterioară. Fiinţa umană absoarbe materiile pământeşti, dar acestea nu sunt substanţe pasive, căci ele sunt, de fapt, întotdeauna sediul unor procese naturale. Doar în aparenţă o substanţă ne apare ca şi cum ar fi inertă. În realitate, ea este plină de viaţă. Astfel, omul absoarbe în organismul său procesele vieţii, aşa cum se desfăşoară ele în natură pe cale fizică şi chimică, dar el le transformă imediat, face din ele altceva în interiorul organismului său.

Nu putem înţelege ce face organismul cu procesele naturale dacă nu ajungem la o observare reală a omului. Totuşi, ştiinţele actuale ale naturii, pentru că nu se bazează decât pe datele fizicii şi ale chimiei, exclud din domeniul lor ceea ce în om este specific uman, ceea ce se petrece esenţial uman, de exemplu, în corpul fizic al omului. Căci în corpul fizic al omului nu se petrece niciodată ceva fără a suferi influenţa proceselor etericului, astralului şi Eului. Deoarece ştiinţele naturii nu ţin seama de această activitate a Eului, a astralului, şi nici de viaţa care lucrează în eteric, ele nu realizează o abordare veritabilă a omului. De aceea, aceste ştiinţe nu pot avea asupra naturii intime a omului o privire care să permită aprecierea raţională a felului în care procesele exterioare, fizice şi chimice, se continuă în om, fie el sănătos sau bolnav.

Cum să ne formăm o părere adecvată despre acţiunea unui remediu fără a fi căutat să înţelegem ce devine în organismul uman o substanţă naturală pe care o introducem în el sau cu ajutorul căreia îl tratăm?

Ceea ce ne permite să spunem că cel mai mare progres în domeniul medicinei timpurilor moderne nu a avut loc, de fapt, decât în chirurgie. Iar aici e vorba de nişte manipulări externe, ca să nu spunem mecanice. În schimb, dacă e să-i credem pe medicii care au devenit conştienţi de toate acestea, confuzia este mare în domeniul terapiei propriu-zise. Căci nu se poate discerne raportul dintre o substanţă naturală şi acţiunea ei asupra bolii dacă, în virtutea concepţiilor ştiinţifice actuale, nu se ţine seama de natura proprie a omului.

Ei bine, antroposofia se străduieşte tocmai să cunoască natura cea mai intimă a omului, atât ca fiinţă sensibilă, cât şi ca fiinţă suprasensibilă. Astfel, noi ne putem inspira din antroposofie pentru a-l trata pe omul bolnav printr-un medicament natural de un fel sau altul.

În fond, prin simplul fapt că îşi pune întrebări cu privire la adevărata natură a bolii, medicul din zilele noastre atinge un anumit prag al cunoaşterii. Ce este boala? Iată o întrebare pe care concepţiile moderne o lasă în suspensie. Căci, care este, din punctul de vedere al ştiinţelor naturii, suma proceselor care se desfăşoară în omul pe deplin sănătos? Din cap până în picioare, acestea nu sunt decât nişte procese naturale. Care este natura proceselor care se desfăşoară în ficat, rinichi, cap, inimă şi oriunde altundeva, când omul este bolnav? Acestea sunt numai şi numai procese naturale. Procesele de sănătate, ca şi cele de boală, sunt, de asemenea, nişte procese naturale. De ce este omul sănătos într-un caz şi bolnav în celălalt caz?

Este vorba acum să nu ne pierdem în generalităţi şi în fraze nebuloase despre normalitatea proceselor de sănătate şi anomalia proceselor patologice, în absenţa unor concepte veritabile, "se-nfinţează un cuvânt" [Nota 1].

De fapt, totul se petrece ca şi cum, abordând omul conform ştiinţelor actuale, savanţii ar căuta să evite cu orice preţ omul viu, pentru a se ocupa doar de cadavrul său. Ei iau o parte sau alta din organism şi îşi reprezintă care sunt aici procesele normale şi cele patologice. Puţin contează dacă ţesutul prelevat provine de la cap, ficat sau, de exemplu, de la degetul mare de la picior. Aş zice că totul este redus, în final, la celulă. Astfel că histologia a devenit ştiinţa umană cea mai evoluată. Desigur, pentru investigaţia care intră în cele mai mici părţi, lăsând la o parte raporturile dinamice, toate organele omului sunt atunci asemănătoare, aşa cum noaptea toate vacile sunt cenuşii. De aici rezultă o ştiinţă a "vacilor cenuşii" [Nota 2] şi nu o ştiinţă veritabilă, care se consacră specificităţii diferitelor organe ale omului.

Doar cu câţiva ani în urmă am prezentat ceea ce trebuie să constituie bazele în acest domeniu [Nota 3], după ce m-am ocupat de această

problemă timp de mai bine de treizeci-treizeci şi cinci de ani. Ei bine, se crede întotdeauna că ştiinţa spirituală ajunge foarte uşor la rezultatele ei. Nu trebuie decât să arunci o privire în lumea spirituală şi să iei de acolo tot ce vrei, în timp ce munca în laboratoare sau clinici, de exemplu, este mult mai grea. Acolo trebuie să munceşti din greu, aşa se crede; în timp ce în domeniul ştiinţei spirituale este suficient să arunci o privire în lumea spirituală. Dar nu aşa stau lucrurile. Căci cercetarea conştiincioasă în domeniul ştiinţei spirituale cere mult mai multe eforturi şi, înainte de toate, mai multă responsabilitate decât manipulările din laborator, din clinică sau din observator. Astfel încât schiţa a ceea ce vă voi menţiona în calitate de principiu mi s-a prezentat în urmă cu aproximativ treizeci şi cinci de ani. Am putut-o expune doar în urmă cu câţiva ani, după ce totul a fost elaborat şi verificat, mai ales având în vedere ansamblul ştiinţelor actuale. Tocmai sub influenţa acestor principii privind organizarea părţilor omului a luat naştere în cadrul societăţii noastre antroposofice curentul terapeutic despre care v-am vorbit.

Chiar şi numai sub aspect fizic, noi trebuie să deosebim la om, pur şi simplu, trei părţi absolut distincte. Le putem denumi în diferite feluri. Cel mai bine este, totuşi, să spunem că omul posedă, drept unul dintre sistemele naturii sale fizice, sistemul neuro-senzorial, localizat în principal în cap.

Sistemul ritmic este cel de-al doilea sistem al omului. El cuprinde respiraţia şi circulaţia. Totuşi, el mai înglobează şi activitatea ritmică a digestiei, de exemplu, şi aşa mai departe. Acesta este cel de-al doilea sistem al omului.

Iar cel de-al treilea cuprinde sistemul locomotor sau al membrelor, precum şi sistemul metabolic propriu-zis. Acest raport se va clarifica dacă ne gândim că metabolismul este stimulat tocmai de mişcarea membrelor, că există întotdeauna o legătură intimă şi organică între membre şi organele metabolice. Anatomia vă va evidenţia acest fapt. Este suficient să vedeţi cum picioarele se continuă în organele metabolice şi cum braţele se prelungesc în interiorul corpului. Astfel că noi putem distinge în om trei sisteme: sistemul neuro-senzorial, localizat mai ales în cap, sistemul ritmic, localizat în principal în piept, în jurul inimii, şi sistemul metabolismului şi al membrelor, localizat în principal în membre şi în organele metabolice anexe.

Totuşi, nu trebuie să ne reprezentăm această împărţire aşa cum a făcut-o cândva un profesor, pentru a denigra cât mai mult mişcarea antroposofică. Acest om nu a încercat să înţeleagă ce înseamnă, de fapt, această împărţire, el nu a vrut decât să o denigreze, declarând că pentru antroposofi omul se compune din trei sisteme: capul, trunchiul sau pieptul şi abdomenul şi, în fine, membrele. Procedând astfel, desigur, putem ridiculiza orice.

Căci nu este vorba să limităm sistemul neuro-senzorial doar la cap. El se găseşte în principal în cap, dar de aici se extinde în întreg organismul, astfel încât organizarea cefalică a omului se răspândeşte în întregul organism. Tot astfel, sistemul ritmic se extinde în sus şi în jos. Văzut în spaţiu, omul este în întregime sistem ritmic şi sistem metabolic-membre. Când ochii sunt în mişcare, ochii sunt nişte membre. Sistemele respective nu sunt, aşadar, juxtapuse în spaţiu, ci ele sunt întreţesute unul în celălalt. Ele sunt angajate unul în altul şi, pentru a aprecia la justa ei valoare această împărţire, trebuie să ne obişnuim, într-un fel, să gândim în mod exact.

Ei bine, primul şi cel de-al treilea sistem, sistemul neuro-senzorial şi sistemul metabolismului şi al membrelor, se găsesc în opoziţie polară. Ceea ce produce unul, celălalt distruge; ceea ce distruge unul, celălalt construieşte. Ele sunt absolut antagoniste. Sistemul intermediar, sistemul ritmic, face legătura dintre acestea două. El pendulează, într-un fel, între cele două, pentru ca să se poată stabili echilibrul între deconstrucţia operată de unul dintre sisteme şi construcţia realizată de celălalt sistem. Să luăm în considerare, de exemplu, sistemul metabolic. Desigur, intensitatea activităţii sale predomină în abdomen. Totuşi, pentru a se asigura starea de sănătate, ceea ce se întâmplă în abdomenul uman trebuie să suscite în polul capului, în sistemul neuro-senzorial, o activitate de sens contrar.

Imaginaţi-vă acum că această activitate intensă, aceea a sistemului digestiv al omului, ar fi prea intensă şi s-ar extinde mai mult, până în sistemul neuro-senzorial şi, prin aceasta, activitatea care este la locul ei în sistemul metabolic ar lua în stăpânire sistemul neuro-senzorial. Aveţi atunci două procese ‒ să admitem că amândouă sunt procese naturale ‒, dar vedeţi imediat cum unul din aceste două procese naturale devine o anomalie. Procesul respectiv nu este la locul său decât în sistemul metabolic, dar el îşi croieşte, într-un fel, un drum, pentru a urca spre sistemul neuro-senzorial.

În acest fel apar diferitele forme ale unei boli, pe care medicina din zilele noastre tinde să o considere ca pe ceva neglijabil, dar pe care o mare parte din omenire nu o consideră ca atare, căci diferitele sale forme sunt cunoscute pretutindeni. Este vorba de diferitele forme ale migrenei. Pentru a înţelege migrena şi variantele ei, trebuie să înţelegem acest proces, a cărui intensitate ar trebui să se manifeste în sistemul metabolic, dar care invadează sistemul neuro-senzorial, şi astfel, metabolismul năvăleşte în nervi şi în organele de simţ, în loc să rămână la locul său.

Se poate întâmpla şi contrariul. Procesul care ar trebui să fie cel mai intens în sistemul neuro-senzorial, radical opus sistemului metabolic, poate, la rândul lui, să-l invadeze, într-un anumit fel, pe acesta din urmă. Astfel încât, în loc să fie acolo un proces subordonat, procesul neuro-senzorial se intensifică în sistemul metabolic. Ceea ce este la locul său în cap invadează abdomenul şi activitatea cefalică se manifestă în abdomen. În aceste condiţii poate apărea febra tifoidă, atât de periculoasă.

Vedem, astfel, dacă înţelegem tripartiţia umană, cum în organismul uman boala se dezvoltă pornind de la un proces normal. Niciodată nu am putea fi atinşi de febră tifoidă dacă sistemul nostru neuro-senzorial ‒ capul nostru ‒ nu ar fi organizat aşa cum este, nici nu am suferi de migrenă, dacă abdomenul nostru nu ar fi organizat aşa cum este. Activităţile respective ale capului şi ale abdomenului trebuie să rămână la locul lor; dacă ele devin invadatoare, vedem apărând nişte forme patologice de acest fel.

După exemplele celor două forme de boală descrise, deosebit de caracteristice, mai putem menţiona şi alte exemple de patologii, care apar atunci când o activitate aparţinând unui anumit sistem organic se desfăşoară într-un alt sistem organic.

Dacă ne luăm numai după anatomie, descoperim că nişte elementele infime fac parte din ţesuturi, fără a vedea, prin aceasta, acţiunea polarităţilor antagoniste. Studiind celula nervoasă, nu veţi putea face altceva decât să constataţi structura sa, opusă în mod direct structurii celulei hepatice. Dacă studiaţi organismul ţinând seama de tripartiţie, veţi observa că celula nervoasă tinde fără încetare să se descompună. Pentru a rămâne sănătoasă, celula nervoasă trebuie să fie deconstruită neîncetat, în timp ce, pentru a rămâne sănătoasă, celula hepatică trebuie să fie construită neîncetat. Aici au loc activităţi polare. Interacţiunea lor este corectă dacă fiecare activitate rămâne la locul ei, spre deosebire de ceea ce se petrece dacă ele interferează.

Sistemul ritmic se situează la mijloc şi tinde continuu să concilieze contrariile dintre activităţile polar opuse ale sistemului neuro-senzorial şi ale sistemului metabolismului şi al membrelor.

Acum aş dori să aleg un exemplu care să ne arate cum să găsim relaţia dintre un remediu luat din natură, cu forţele sale, şi forţele care, în organismul uman, conduc la vindecare şi la boală. Nu voi putea vorbi despre aceasta decât pe scurt.

Să ne îndreptăm privirea spre un anumit minereu, minereul de antimoniu. Chiar şi numai prin aspectul său exterior, antimoniul prezintă o

Să ne îndreptăm privirea spre un anumit mineral, mineralul de antimoniu. Omul şi natura prin depozitarea sub scoarţă, antimoniul prezintă o proprietate extraordinar de interesantă. În natură, el apare sub formă de ace juxtapuse, astfel încât îl pot reprezenta schematic în felul următor. El arată ca muşchi mineral sau un lichen mineralizat.

Vedem că acest mineral tinde spre o structură filiformă. Această tendinţă spre o structură filiformă se evidenţiază şi mai clar când îl supunem unui anumit proces fizico-chimic. Prin aceasta, fibrele devin şi mai fine. Sunt nişte fibre fine care se grupează în mănunchiuri. Ceea ce se petrece când supunem antimoniul unui gen de combustie este şi mai semnificativ. Obţinem un fum alb, care se poate depune pe nişte pereţi formând o peliculă strălucitoare, cu caracter de oglindă [Nota 4]. Este ceea ce numim oglinda de antimoniu. Astăzi aproape că nu se mai ţine seama de aceste aspecte, dar vechea medicină le aplica pe scară largă, pe baza vechilor forţe de cunoaştere despre care v-am vorbit în conferinţele din cursul dimineţii [Nota 5]. Această oglindă de antimoniu, care nu rezultă din altceva decât din procesele de combustie şi care se poate depune pe nişte pereţi, formând nişte reflexe, este o realitate extraordinar de importantă.

La aceasta se adaugă o altă proprietate. Nu vreau să mai menţionez decât acest lucru: Dacă supunem antimoniul unor procese electrolitice, dacă îl situăm la ceea ce se numeşte catodul electrolitic, este suficientă, dacă îndeplinim aceste condiţii, o intervenţie minimă, pentru a provoca o mică explozie de antimoniu. Într-un cuvânt, antimoniul are nişte proprietăţi extrem de interesante.

Administrând organismului uman nişte doze medii de antimoniu, diferitele fenomene care apar ne permit să studiem cum, într-adevăr, forţele antimoniului, a căror acţiune am descris-o mai sus, se prelungesc în organismul uman, sub diferite forme.

Nu pot expune aici nici detaliile, nici experienţele, mă voi limita la a schiţa pe scurt raporturile interioare. Procesele respective se manifestă, de exemplu, de fiecare dată când se petrece coagularea sângelui. Ele consolidează şi favorizează coagularea sângelui. Dacă, prin metodele care corespund tripartiţiei organismului uman şi care ne permit să aruncăm, încetul cu încetul, o privire asupra naturii umane şi să o cunoaştem, vom observa cum se comportă diferitele sisteme în diferitele organe, vom afla că ceea ce trăieşte în antimoniu nu trăieşte numai afară, în antimoniul mineral, ci în acesta există un raport de forţe care este prezent şi în organismul uman în starea de sănătate, dar care ia în organismul bolnav forme de genul celor pe care tocmai vi le-am descris.

Acest proces al antimoniului, despre care aş zice că este prezent în însuşi organismul uman, este un proces antagonist, opus polar altui proces. Acesta din urmă se manifestă pretutindeni acolo unde lucrează forţele plăsmuitoare, de exemplu, forţele generatoare de celule, forţele care rotunjesc celulele, forţele generatoare ale substanţei celulare din organism. Le voi numi forţe albuminizante, deoarece ele se găsesc, de exemplu, mai ales în substanţa albuminoasă. Astfel, în organismul uman avem forţele pe care le găsim afară, în natură, în antimoniu, mai ales când îl supunem combustiei pentru a obţine oglinda de antimoniu. Forţele care acţionează în natură în antimoniu, le găsim acţionând, de asemenea, în organismul uman. Dar avem aici şi forţele antagoniste, forţele albuminizante, a căror acţiune blochează şi înlătură forţele antimoniului.

Aceste două sisteme de forţe, cel al forţelor albuminizante şi cel al forţelor antimonizante, se desfăşoară în organism ca două sisteme de forţe antagoniste, din care trebuie să rezulte un echilibru. Trebuie să recunoaştem, astfel, că procesul pe care am încercat să-l descriu în principiu şi care se află la originea febrei tifoide se bazează, în esenţă, pe perturbarea echilibrului dintre aceste două sisteme de forţe.

Pentru a înţelege mai bine organismul uman, trebuie să ne referim la diferitele puncte de vedere ▮ cu excepţia punctelor de vedere medicale ▮ pe care vi le-am explicat în conferinţele din cursul dimineţii.

Am văzut că omul nu are numai un corp fizic, ci şi un corp eteric sau corp al forţelor plăsmuitoare, un corp astral şi o organizare a Eului. Iar ieri am fost în măsură să vă explic raportul intim dintre corpul fizic şi corpul forţelor plăsmuitoare, pe de o parte, şi Eu şi corpul astral, pe de altă parte, raportul dintre corpul astral şi corpul forţelor plăsmuitoare sau corpul eteric fiind mult mai slab, căci ele se separă unul de altul în fiecare noapte.

Acest raport care constă din interacţiunea forţelor corpului astral şi ale corpului eteric este total perturbat în caz de febră tifoidă. Atunci, corpul astral este slăbit, el nu poate acţiona cu o intensitate adecvată asupra corpului fizic, deoarece el acţionează pe cont propriu, provocând un dezechilibru care antrenează sistemul neuro-senzorial, supus, în principal, corpului astral, spre polul inferior. Sistemul neuro-senzorial, în loc să se transforme în organizare metabolică, se opreşte la o activitate astrală. Corpul astral acţionează pe cont propriu. Acţiunea sa asupra corpului eteric nu este corectă. De unde rezultă simptomele patologice care formează sindromul tific.

Ei bine, acţiunea care are loc în antimoniu se prezintă într-un mod care, într-un fel, reneagă natura minerală. El cristalizează sub formă de ace şi oglinda de antimoniu [Nota 4] se depune sub formă de "flori de gheaţă" pe pereţi, manifestând astfel forţa interioară de cristalizare observată în natură. Dacă tratăm într-un mod potrivit această forţă de cristalizare activă în antimoniu, dacă facem din ea, în mod adecvat, un medicament, pentru a-l administra organismului uman, astfel încât să-l susţină pentru a începe să-şi introducă din nou în mod corect corpul astral, cu forţele lui, în corpul eteric, atunci se restabileşte raportul corect dintre aceste două corpuri.

Cu ajutorul antimoniului preparat în mod corect pentru a deveni medicament, noi susţinem procesul antagonist procesului care se manifestă în febra tifoidă. În funcţie de evoluţia bolii, trebuie să adăugăm acestui remediu şi alte substanţe care se dovedesc a avea raporturi asemănătoare cu organismul. Tocmai cu acest remediu, la care se mai adaugă şi alte substanţe, putem combate boala, stimulând şi susţinând procesele din organism, pentru ca el să-şi poată desfăşura propria forţă, pe care aş numi-o antimonizantă, care va realiza ritmul corect în interacţiunea dintre corpul eteric şi corpul astral.

Aşa cum v-am arătat în legătură cu antimoniul, viziunea antroposofică ne conduce la înţelegerea raportului dintre ceea ce se petrece într-o substanţă naturală în natura exterioară şi ceea ce are loc în organism. Puteţi urmări astfel până la nivelul celulei germinale forţa

albuminizantă, aşadar, plastică şi rotunjitoare, şi forţa a cărei acţiune este liniară.

Dacă ne-am cucerit o cunoaştere reală în acest domeniu şi putem arunca o privire asupra a ceea ce se petrece în organism, ajungem să vedem că cercetările microscopice privind celula germinală, desigur, demne, de altfel, de toată admiraţia, nu sunt decât diletantism. Este neplăcut să o spunem, pentru că ştim că aceasta stârneşte ura şi antipatia persoanelor în cauză. Aceste cercetări, cum puteţi citi în orice tratat de embriologie, observă din exterior celula germinală ca atare, formarea a ceea ce numim centrozomi, fără a cunoaşte antagonismul dintre forţele albuminizante, care predomină pretutindeni, şi forţele antimonizante. Forma rotundă a celulei este dată de forţa albuminizantă, iar după fecundare procesele antimonizante formează centrozomii.

Ei bine, aceasta se petrece în întregul organism. Dacă preparăm remediul după o metodă corectă şi dacă ştim, prin diagnostic, în ce direcţie trebuie susţinut organismul, atunci administrăm acestui organism forţele de care are nevoie pentru a lupta împotriva procesului patologic.

Introducerea viziunii antroposofice în medicină ne ajută să apreciem în mod cu adevărat exact raportul omului cu Macrocosmosul, cu întregul Univers. Ar mai fi multe de spus despre antimoniu, dacă aş vrea să intru în detalii ştiinţifice, dar mă limitez să menţionez aici numai esenţialul. V-am atras atenţia asupra antimoniului şi asupra proceselor pe care le conţine şi care pot rezulta din el, în funcţie de tratamentul la care îl supunem. Să ne îndreptăm acum atenţia asupra comportamentului în natură şi asupra proceselor a ceea ce este cunoscut sub formă de cuarţ, siliciu, Silice.

Siliciul este unul din compuşii granitului, cu aspect transparent, cristalin şi de o consistenţă atât de dură, încât cuţitul nu-l poate tăia. Dacă tratăm această substanţă într-un mod adecvat şi o administrăm organismului în dozajul potrivit, în funcţie de diagnostic, el dobândeşte proprietatea de a susţine acţiunea care vine din sistemul neuro-senzorial şi forţele specifice cu care trebuie să fie înzestrat organismul în acest sistem. Astfel încât putem spune că, dacă administrăm omului într-un mod corect un remediu pe bază de siliciu, de cuarţ, susţinem, în fond, activitatea care ar trebui să fie aceea a organelor de simţ. În funcţie de simptomele secundare, va trebui să adăugăm şi alte substanţe, dar, în esenţă, aici este vorba de acţiunea conţinută în procesul generator de siliciu. Aşadar, susţinem acţiunea prea slabă a sistemului neuro-senzorial administrând organismului procesul respectiv generator de siliciu. Sistemul neuro-senzorial va acţiona atunci cu intensitatea convenabilă. Când acţiunea sistemului neuro-senzorial este prea slabă, acţiunea digestivă năvăleşte spre cap şi apar migrenele. Dacă susţinem activitatea senzorială, activitatea neuro-senzorială, cu un remediu preparat corect pe bază de siliciu, cuarţ, Silice, atunci sistemul neuro-senzorial al bolnavului de migrenă primeşte atâta forţă încât să poată respinge atunci procesul digestiv invadator.

Descrierea pe care o prezint este sumară, dar veţi sesiza în acest fel ceea ce este important. Important este să privim organismul uman observând nu numai constituţia celulară, ci şi forţele care sunt active în el, în acelaşi sens sau în sens ritmic sau polar, pentru a căuta în natură ceea ce, prin acţiune naturală, poate lupta împotriva unui anumit proces patologic.

Putem afla astfel cum procesul conţinut în fosfor este în natura exterioară un proces care, introdus în organismul uman, vine în ajutorul unei anumite insuficienţe. Aşa stau lucrurile, într-adevăr, dacă în privinţa anumitor forţe, întotdeauna active în el când se află în stare de sănătate, organismul uman devine incapabil să le lase să acţioneze în mod corect, dacă el este prea slab pentru a lăsa să acţioneze în el anumite forţe care sunt, de fapt, un fel de proces organic de combustie, întotdeauna asociat cu transformarea substanţelor în organismul uman. La fiecare mişcare, în tot ceea ce face omul, chiar şi în ceea ce se petrece în mod interior, se desfăşoară nişte procese organice de combustie. Ei bine, se poate întâmpla ca organismul uman să nu mai aibă forţa de a regla în mod corect aceste procese organice. Căci el trebuie să le inhibe, într-o anumită măsură, pentru ca ele să nu acţioneze prea vehement. Prin însăşi natura lor, procesele organice de combustie au întotdeauna o intensitate nemăsurată, nelimitată, şi dacă nu ar fi inhibate s-ar produce mereu, ici şi colo, o oboseală foarte mare sau s-ar ajunge chiar ca fiinţa umană în acţiune să nu se mai poată mişca. În fond, aceste procese organice de combustie au o intensitate, aş zice, nelimitată şi organismul trebuie să ştie să o frâneze în orice clipă.

Ei bine, atunci când, într-o parte a organismului sau în organismul întreg, lipsesc aceste forţe de inhibiţie şi el nu mai are puterea de a frâna corect procesele organice de combustie, atunci apare tuberculoza, sub diferitele sale forme. Slăbiciunea organică, incapacitatea de a frâna procesele de combustie, aş spune, creează terenul favorabil pentru bacili, pe care îi putem găsi atunci în organism.

Nu vreau, prin aceasta, să mă ridic împotriva teoriei microbiene. Ea este, desigur, utilă. Diversitatea manifestărilor microbiene permite, bineînţeles, tot felul de constatări, şi diagnosticul are foarte mult de câştigat de aici. Departe de mine gândul să mă ridic împotriva medicinei oficiale! Dar aceasta mai trebuie să treacă de anumite limite, iar această extindere se poate face cu ajutorul antroposofiei.

Administrând organismului fosfor, susţinem puterea de a frâna procesele organice de combustie. Totuşi, trebuie să ţinem seama de faptul că această inhibiţie poate porni din cele mai diferite sisteme organice. Dacă ea porneşte, de exemplu, din sistemul care este activ în mod special în oase, trebuie să susţinem acţiunea fosforului în organismul uman specializând-o, într-un fel, pentru oase. Facem aceasta combinând, după ce am studiat în detaliu cazul, remediul fosfor cu calciul sau o sare de calciu. Dacă e vorba de tuberculoza intestinală, vom adăuga fosforului, în dozajul corect, o combinaţie de cupru. Dacă e vorba de tuberculoza pulmonară, vom adăuga fosforului, de exemplu, fier. Totuşi, deoarece tuberculoza este o boală foarte complicată, trebuie să avem în vedere, eventual, şi alţi aditivi. Astfel, vedeţi că eficacitatea unei terapii adevărate constă în prelungirea corectă în organismul uman a proceselor chimice şi fizice din natură.

Medicina oficială porneşte adesea de la principiul că în organismul uman acţiunea antimoniului trebuie să fie aceeaşi cu acţiunea lui din natura exterioară. Dar nu aşa stau lucrurile. Trebuie să urmărim felul în care procesele exterioare îşi continuă acţiunea lor în organismul uman. Putem face acest lucru aplicând cunoştinţele antroposofice experienţelor de care este vorba aici.

Am văzut că antimoniul stabileşte ritmul dintre corpul astral şi corpul eteric sau al forţelor plăsmuitoare. La fel, forţele active în siliciu, cuarţ,

Silice, stabilesc raportul just dintre Eu şi corpul astral, când acesta a fost perturbat, având un efect salutar asupra sistemului neuro-senzorial. Cât despre calcar, mai ales dacă folosim calcar de origine animală, obţinem nişte remedii care asigură echilibrul just între corpul forţelor plăsmuitoare şi corpul fizic.

Astfel, putem spune că o viziune justă asupra omului ne conduce la folosirea calcarului sau a unei substanţe asemănătoare, mai ales de origine animală, cochilii de stridie, de exemplu, pentru a restabili un raport just, dacă acesta este perturbat, ceea ce se traduce întotdeauna prin nişte procese fizice, prin nişte procese patologice. Este vorba de a restabili raportul exact dintre corpul eteric şi corpul fizic. Obţinem acest efect prin nişte remedii pe bază de calcar sau ceva asemănător.

Când avem de-a face cu o interacţiune aritmică între corpul forţelor plăsmuitoare şi corpul astral, trebuie să luăm în considerare ce se află în antimoniu şi în numeroase alte metale. Trebuie să mai avem în vedere şi ce conţin părţile mediane ale plantei, aşadar, frunzele, şi mai ales tulpina. Pe de altă parte, forţele care corespund procesului fosfor se află în principal în organele florale, pe când cele care corespund procesului siliciu se află în rădăcină. Ceea ce ne permite să stabilim o relaţie între forţele care se află în diferitele părţi ale plantei. Organul rădăcină este în mod clar înrudit cu capul, fiind corespondentul sistemului neuro-senzorial. Frunzele şi organele tulpinii au o relaţie specială cu sistemul ritmic, iar organele florale cu sistemul abdominal, cu sistemul metabolic. Astfel, pentru a veni în ajutor, printr-un mijloc simplu, sistemului digestiv şi al metabolismului, vom avea un rezultat benefic dacă vom folosi, după ce am stabilit un diagnostic just, o infuzie preparată din anumite organe florale. În acest fel acţionăm asupra organelor digestive. Dimpotrivă, pentru a obţine un remediu care să acţioneze asupra sistemului neuro-senzorial, asupra organelor capului, va trebui să extragem sărurile din rădăcină, printr-un proces de extracţie special.

Iată cum trebuie să discernem între ceea ce este, pe de o parte, natura şi, pe de altă parte, organismul uman. Înţelegem astfel raportul dintre aceste două realităţi şi găsim remediile în natură. Putem reduce astfel experimentările clinice, în care ne întrebăm cum va reacţiona un remediu sau altul, comparând apoi cazurile, dintre care numai 90% sau 70% oferă un rezultat cât de cât favorabil, cu cele în care în proporţie de 40% ne-am înşelat. Problema este tratată în mod statistic şi se consideră că un remediu este valabil sau nu în funcţie de această metodă.

Nu vă pot vorbi despre acest subiect decât pe scurt, în aforisme, pentru a vă arăta că, fără a cădea în diletantism sau în sectarism medical, putem proceda cu rigoare ştiinţifică pentru a trata bolile cu ajutorul unor remedii ce rezultă dintr-un mod de a vedea conform cu fiinţa umană.

Este important să cunoaştem atât substanţa naturală adecvată şi procesul natural din care vom face un medicament, cât şi modul specific de utilizare.

Deoarece putem acţiona separat asupra diferitelor sisteme, trebuie să cunoaştem care este metoda terapeutică indicată pentru a putea acţiona în sensul vindecării asupra sistemului neuro-senzorial, asupra sistemului ritmic sau asupra sistemului metabolismului şi al membrelor. Căci fiecare remediu poate fi folosit în trei moduri diferite. Îl putem administra pe cale orală sau digestivă, contând în acest fel pe acţiunea sa asupra metabolismului, asupra sistemului metabolic, şi pe acţiunea acestuia asupra celorlalte sisteme. De unde, remediile care se administrează tocmai pe această cale, adică prin gură, stomac ş.a.m.d.

Pe de altă parte, există nişte remedii la care modul de administrare se adresează sistemului ritmic. În această privinţă, antimoniului este foarte potrivit pentru a ne ajuta să găsim un mod de administrare adecvat. Aici e vorba de a injecta remediul, sau de metodele de injectare. Iar remediul pe care îl inoculăm în sânge sau pe care îl injectăm într-un alt mod va avea, înainte de toate, o acţiune asupra procesului ritmic din om.

Ne aşteptăm la o acţiune terapeutică asupra sistemului neuro-senzorial dacă administrăm remediul sub formă externă. Este vorba de băi sau alifii sau de aplicaţii externe, mecanice, prin masaj sau prin procedee de acest fel, când e vorba de a administra pe cale mai curând externă medicamentul sau procesul terapeutic.

Aşadar, putem proceda foarte diferit în vederea procesului terapeutic, pentru fiecare sistem. Să luăm cazul cuarţului, al Silicei. Nu este indiferent că îl preparăm pentru administrare orală sau pentru injectare. Dacă îl administrăm pe cale orală, noi vrem ca prin asimilarea sa în tubul digestiv şi prin modul în care acesta trimite forţele remediului spre sistemul neuro-senzorial, să conducem procesul cuarţ prin intermediul sistemului digestiv. Practicăm, dimpotrivă, injectarea, atunci când, pentru a acţiona mai intens asupra sistemului neuro-senzorial, introducem remediul în organismul sangvin, în ritmul respirator, pentru a vindeca trecând prin ritm.

Dacă vrem să facem să acţioneze prin tubul digestiv anumite substanţe aromatic-eterice, cum sunt cele conţinute în flori, vom prepara o infuzie, pe care o vom administra pe cale orală. Pentru a acţiona direct asupra sistemului ritmic prin sistemul neuro-senzorial, cu ajutorul unui ulei esenţial, de felul aromelor, activ asupra sistemului nervos, vom lua, de exemplu, suc obţinut din plantele respective, pentru a face o baie. Vom adăuga sucul acestor plante în apa de baie. Acţionăm astfel asupra sistemului neuro-senzorial.

Vedeţi, astfel, că efectul terapeutic depinde atât de tratamentul la care supunem diferitele substanţe, cât şi de raportul lor cu omul.

Toate aceste aspecte vor deveni transparente atunci când cunoştinţele dobândite prin antroposofie vor fi aplicate din ce în ce mai mult raportului dintre natură şi om; antroposofia va descoperi astfel care sunt remediile pe care trebuie să le utilizăm şi cum să i le administrăm omului.

În acest scop au fost create institutele noastre clinice şi terapeutice şi laboratoarele lor de către medicii care s-au unit cu mişcarea antroposofică. Şi anume, pentru a putea experimenta remediile şi modul lor de aplicare şi pentru a avea mijloacele de a produce aceste remedii. Astfel de institute clinice şi chimico-farmaceutice avem la Arlesheim, aproape de Dornach, şi la Stuttgart.

Se cuvine să menţionăm în mod deosebit Institutul Clinic şi Terapeutic [Nota 6] care funcţionează sub excelenta conducere a Doamnei Doctor Ita Wegman, a cărei activitate benefică porneşte din ceea ce eu numesc curajul de a vindeca. Acest curaj este necesar pentru a practica arta vindecării. Căci, pe de o parte, trebuie să avem în vedere complexitatea proceselor naturale pe baza cărora trebuie să se obţină procesele curative şi, pe de altă parte, complexitatea extremă a proceselor normale şi patologice din om. Ne aflăm în faţa unui câmp imens, un câmp tot mai imens, chiar atunci când nu avem decât un număr limitat de pacienţi.

Institutului din Arlesheim i se alătură un Laborator Farmaceutic Internaţional [Nota 7] unde se prepară remediile. Căutăm acum mijloacele şi modalităţile corecte pentru ca ele să poată fi folosite în lumea întreagă. Este o muncă serioasă, care nu are nimic de-a face cu diletantismul. Noi nu renegăm ştiinţa actuală; nu facem altceva decât să o extindem în continuare.

Când această cunoaştere se va fi maturizat şi va fi atins cercuri din ce în ce mai largi, nu ne vom mai face griji în privinţa reuşitei unei mişcări cum este cea reprezentată de Laboratorul Farmaceutic din Arlesheim. Este, totuşi, dificil, faţă în faţă cu poziţia materialistă, să reuşeşti să

faci ca o teorie care se bazează, împreună cu remediile ei, pe o cunoaştere integrală a omului să fie apreciată în lume la adevărata ei valoare Ar trebui să putem conta, de fapt, pe înţelegerea tuturor celor care sunt preocupaţi de sănătatea semenilor lor.

Am atras atenţia asupra resurselor medicamentului natural şi asupra utilizării sale adecvate. Prin aceasta, nu excludem faptul că vindecarea poate fi obţinută şi pe o cale pe care eu o numesc cale sufletesc-spirituală. Este un domeniu în care putem observa rezultate deosebit de rodnice. Adevărata pedagogie ar trebui neapărat să introducă în şcoală elemente de igienă şi terapie. Explic întotdeauna aceste aspecte în conferinţele mele pedagogice, arătând acţiunea sufletesc-spirituală pe care o exercită învăţământul asupra copiilor. Această acţiune nu este întotdeauna imediată, dar ea poate avea, în cursul vieţii, efecte multiple, salutare sau patologice. Nu voi menţiona decât un singur fapt. În ceea ce priveşte memoria, învăţătorul poate acţiona într-un mod just dacă nu le cere copiilor nici prea mult, nici prea puţin. Astfel, cerând nişte eforturi prea mari de memorie la vârsta de opt, nouă, zece, unsprezece ani, înseamnă lipsă de tact pedagogic. Efortul pe care sufletul trebuie să-l facă printr-un apel excesiv la memorie, printr-un dresaj al memoriei, se repercutează mai târziu prin tot felul de boli fizice. Se poate demonstra raportul care există între diabet şi metodele greşite de predare. La fel cum şi alt mod de a perturba memoria copilului poate exercita influenţe nefaste asupra sănătăţii lui.

Din lipsă de timp, nu pot vorbi despre aceste lucruri decât în principiu. Totuşi, aceste fapte ne arată că remediile naturale nu sunt singurele care pot fi de folos în domeniul sănătăţii şi al bolii, în acest domeniu trebuie să ţinem seama în mod deosebit şi de activitatea sufletească

Şi, pornind de aici, vom găsi calea care duce la metodele prin care putem încerca să trezim, de la om la om, nişte procese benefice pentru sănătate, prin influenţe pur spirituale, pe care astăzi, din lipsă de timp, nu le pot descrie în detaliu. Totuşi, tocmai acesta este un domeniu în care uşor se poate cădea în diletantism. Se crede, de exemplu, că aşa-numitele alienări mintale pot fi vindecate în primul rând prin influenţe spirituale. Ei bine, aceste maladii se caracterizează prin faptul că bolnavul este aproape inaccesibil la nivel sufletesc-spiritual. Este o particularitate a acestor boli, şi anume că sufletul se închide faţă de influenţele exterioare. Vom constata că în aceste boli, numite în mod eronat boli mintale, este vorba întotdeauna de nişte procese patologice fizice ascunse pe undeva în organism. Înainte de a recurge la nişte procedee diletante în acest domeniu, diagnosticul ar trebui să descopere focarul patologic din fizic. Apoi se va putea acţiona benefic prin vindecare la nivelul organismului fizic.

În bolile fizice, în schimb, acţionăm benefic dacă utilizăm tot felul de influenţe sufletesc-spirituale, care sunt exercitate astăzi într-un mod foarte diletant, dar nu voi intra acum în acest subiect. Tocmai în cazul acestor boli putem ajuta mult dacă susţinem prin tot felul de modalităţi procesul exterior datorat medicamentului.

Nu pot vorbi despre aceste lucruri decât amintindu-le. Metodele bazate pe antroposofie nu exclud anumite influenţe terapeutice de natură sufletesc-spirituală, ba dimpotrivă. Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim-Dornach face dovada acestui fapt, deoarece, alături de metodele fizice de terapie, aici puteţi găsi şi cea ce se numeşte euritmia curativă.

Euritmia curativă constă în a transforma ceea ce vedem sub formă de euritmie artistică la omul aflat în mişcare în spaţiu. Elementul vocalizant din euritmie este transformat în aşa fel încât omul să execute nişte mişcări sănătoase. Susţinem astfel forţele pe care le-am numit mai înainte albuminizante, în timp ce forţele din consoane susţin adesea forţele antimonizante.

Astfel, putem crea echilibrul celor două forţe prin interacţiunea dintre euritmia vocalică şi euritmia consonantică. Dacă lucrăm în acest sens, şi dacă aceste exerciţii sunt practicate în mod corect, nu în mod diletant, ele se dovedesc a fi de mare ajutor, consolidând procesele terapeutice, mai ales în cazul afecţiunilor cronice.

La urma urmei, euritmia curativă se bazează pe faptul că mişcările pe care omul le execută cu membrele sale trezesc procesele sufletesc-spirituale. Dacă ştim care sunt mişcările ce decurg în mod direct din organismul uman în stare de sănătate, putem determina, de asemenea, care sunt mişcările cu efect curativ, când, pornind de la membre şi de la mişcările omului, provocăm o acţiune asupra proceselor organice interne.

Putem întâlni euritmia curativă în cadrul Institutului Clinic şi Terapeutic din Arlesheim. Ea ocupă aici un loc special în ansamblul proceselor terapeutice care pot fi găsite pe baza unei adevărate cunoaşteri a omului întemeiată pe antroposofie.

Expunerea unor detalii din acest domeniu ne-ar duce, desigur, prea departe. Dar, prin cele expuse, v-am prezentat principiul.

Prin faptul că am fost solicitaţi de terapeuţi, curentul terapeutic din cadrul mişcării antroposofice s-a extins în diferite direcţii. Acesta este rezultatul condiţiilor epocii actuale, cerut, aşadar, de civilizaţia contemporană. Căci, în fond, antroposofia nu a făcut decât să răspundă întrebărilor care i-au fost puse.

Astăzi nu am putut decât să vă expun nişte principii sub formă de aforisme. Dacă aş vrea fiu complet cu privire la un anumit subiect, ar trebui să fac ceea ce am refuzat să fac ieri la conferinţa de euritmie, adică să vă invit să mă ascultaţi până în momentul când trebuie să înceapă conferinţa de mâine dimineaţă. Ar însemna să vă îmbolnăvesc vorbindu-vă despre sănătatea de care trebuie să avem grijă. Astfel că voi încheia aici, trimiţându-vă la culcare, pentru a putea beneficia de un somn sănătos.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

PATOLOGIE, TERAPIE ŞI PREPARAREA REMEDIILOR PE BAZA CUNOŞTINŢELOR DOBÂNDITE PRIN ŞTIINŢA SPIRITUALĂ

CONFERINŢA A DOUA

Londra, 2 septembrie 1923

Dragi auditori, încep cerându-mi scuze pentru că nu mă pot exprima în limba dvs. Eu vorbesc germana, aşadar, va trebui să fiu tradus, ceea ce va face ca ascultarea dvs. să fie mai dificilă. Nu cunosc în suficientă măsură engleza pentru a ţine o conferinţă, şi va trebui să procedăm aşa cum spuneam. Înainte de toate, îi mulţumesc foarte mult Doamnei Larkins pentru că mi-a dat ocazia să vă vorbesc aici în continuarea conferinţelor de ştiinţă spirituală pe care le-am ţinut în perioada întâlnirilor de vară de la Ilkley şi Penmaenmawr [Nota 8].Vă voi vorbi despre curentul medical care s-a conturat în cadrul mişcării de ştiinţă spirituală. Vă rog să reţineţi bine că nu este vorba de nici o opoziţie faţă de ştiinţa oficială, faţă de medicina oficială. Nu e vorba decât de a dezvolta, datorită ştiinţei spirituale, ceea ce există drept cunoaştere importantă şi progres uriaş care a apărut în cadrul ştiinţei actuale. Înainte de apariţia acestor curente ştiinţifice în sânul mişcării de ştiinţă spirituală, noi ne-au preocupat mai mult problemele de ordin general, referitoare la om, artă, religie, morală şi pedagogie. Nu am avut niciodată intenţia de a dezvolta vreun fel de propagandă, de exemplu, cu privire la medicină. Dimpotrivă, în această mişcare de ştiinţă spirituală s-au implicat, pe continent, nişte medici pe care convingerile lor ştiinţifice nu i-au împiedicat să încerce să-şi satisfacă nevoile sufleteşti prin întâlnirea cu ştiinţa spirituală, unde au descoperit un anumit mod de căutare referitor la lumea spirituală care depăşeşte lumea fizic-sensibilă. Astfel, ei au ajuns să creadă, pur şi simplu, că anumite dileme, anumite mari întrebări care i se impun practicianului în cadrul ştiinţei medicale de astăzi, pot fi abordate pe tărâmul ştiinţei spirituale într-un mod care să satisfacă aceste nevoi sufleteşti, chiar dacă ele nu-şi găsesc soluţiile imediate.

Astfel, s-a dezvoltat o mişcare medicală pornind de la mişcarea noastră antroposofică de ştiinţă spirituală. Trebuie să spun că nu ţin neapărat să vorbesc astăzi despre acest sector al mişcării noastre de ştiinţă spirituală. Veţi vedea, într-adevăr, în cursul expunerii, că mă voi ocupa mai mult de problema preparării unor remedii cu adevărat eficiente. Totuşi, ceea ce vom evidenţia aici se bazează pe nişte fapte asupra cărora trebuie să atragem atenţia, mai ales celor care au primit formaţia ştiinţifică din zilele noastre.

Cunoscând raţiunile profunde din care provin, îmi imaginez foarte bine obiecţiile care vă vor veni în minte faţă de ceea ce vă voi spune. Cunosc aceste obiecţii în profunzime. Convingerile ştiinţifice ale medicului modern creează, evident, asemenea obiecţii. De aceea, am început nu prin a apăra o teorie, ci prin a prezenta aplicarea ei în practică. Am ţinut seama, aşadar, de solicitarea medicilor şi a altor oameni de ştiinţă, fizicieni, chimişti, biologi, de a crea institute ştiinţifice, institute de cercetare ştiinţifică. Un loc preponderent printre acestea îi revine Laboratorului Chimic şi Farmaceutic din Arlesheim, care se află în relaţie, în cadrul mişcării noastre, cu un institut de biologie şi unul de fizică. Puteţi trage o concluzie privind seriozitatea care trebuie să caracterizeze cercetarea noastră urmărind activităţile importante care au loc, de exemplu, în Institutului de Biologie, deşi institutele noastre au fost recent create.

Sunt convins că în Institutul de Biologie, noi am reuşit, sub conducerea Dr. Kolisko şi a Doamnei Dr. Kolisko, să elucidăm, probabil, funcţiile splinei [Nota 9], care sunt cele de armonizare a neregularităţilor ce survin în procesul digestiv din cauza ritmului alimentar neregulat al fiinţei umane. Căci, chiar dacă omul se constrânge să păstreze un orar alimentar de o exactitate pedantă, ritmul digestiv este supus, totuşi, întreruperilor, din cauza varietăţii opţiunilor alimentare, de exemplu. Aşadar, s-a descoperit un lucru foarte curios, şi anume că funcţia splinei constă chiar în compensarea neregularităţilor pe care omul le impune ritmului digestiei din cauza modului său de viaţă.

Pe de altă parte, un articol recent arată că la Institutul de Biologie s-a reuşit de curând să se demonstreze acţiunea efectivă a unor entităţi infinitezimale din diferite substanţe. Nu este vorba de a ne angaja în vreo orientare partizană în domeniul medicinei. Tocmai procedând cu exactitate aflăm că într-un domeniu dat trebuie să operăm cu cantităţi mai mari, în timp ce în organismul uman trebuie să intervenim cu cantităţi infinitezimale. În acest domeniu nu exista până acum decât credinţa homeopatică, fără o cercetare ştiinţifică exactă.

Pare să fi reuşit până în prezent demonstraţia exactă privind anumite substanţe, de exemplu, combinaţiile de antimoniu. În diluţie foarte puternică, ele acţionează altfel asupra creşterii bobului de grâu decât în diluţii încă şi mai înalte. Mergând mai departe, se trece întotdeauna printr-un ritm de maxime şi de minime. În acest domeniu, facem tot ce se poate, angajându-ne întreaga responsabilitate, pentru a demonstra că nişte diluţii, chiar de ordinul trilionului, exercită o influenţă reală asupra fenomenelor vieţii. Am pus la germinat boabe de grâu, minuţios selecţionate în funcţie de puterea germinativă, în soluţii cu proporţii adecvate din diferite substanţe. Datorită muncii conştiincioase a Doamnei Kolisko, am reuşit să oferim o bază ştiinţifică pentru ceea ce până acum nu ţinea decât decât de credinţa profană.

Vorbesc despre toate acestea în introducere, pentru a arăta că noi nu procedăm deloc într-un mod neştiinţific, profan. Cunoştinţele dobândite pe baza ştiinţei spirituale rezultă din ceea ce văd ochii spiritului şi despre aceasta vă voi vorbi mai amănunţit în cadrul unor expuneri pe care le voi face cu alte ocazii. Într-adevăr, în acest fel se cuceresc marile orientări. Astfel, eu cred că am reuşit să ofer posibilitatea de a se putea formula cu o exactitate reală raportul dintre organizarea interioară a omului şi structura substanţelor naturale şi mai ales a proceselor naturale. Prin această metodă am reuşit să trecem peste abisul care nu poate fi negat dintre patologie şi terapie. Astfel că în viitor vom avea o patologie care va trece de la sine în terapie. Îndreptându-ne privirea spre organismul sănătos şi spre organismul bolnav, vom şti să descoperim ❙ voi arăta acest lucru cu ajutorul câtorva exemple ❙ cum nişte substanţe formate în afara organismului uman, fie de către natura însăşi, fie în laborator, pot avea efecte curative. Căci, înainte de toate, ne interesează terapia. În prezent, ştim foarte bine că patologia este mai avansată chiar decât crede ea însăşi. Patologia de astăzi este ceva care poate fi preluat din

orice punct al său pentru a merge mai departe. În timp ce, într-adevăr, există un abis profund între cunoaşterea structurii, histologia organelor, şi ceea ce se referă la acţiunea remediului în organismul uman. În prezent, nu se cunoaşte decât incomplet procesul obişnuit de digestie, şi această cunoaştere cred că ţine, de altfel, mai mult de înţelepciunea instinctului decât de o teorie ştiinţifică. Fără a mai vorbi de raportul precis care există, pe de o parte, între substanţe şi funcţionarea acestor substanţe în organismul uman şi, pe de altă parte, acţiunea lor în natură şi în cadrul proceselor realizate în laborator.

Am fost condus pe această cale pentru că am crezut, datorită unei experienţe de cel puţin treizeci de ani, că pentru a cunoaşte din temelii întreaga constituţie a fiinţei umane trebuie să reţinem, înainte de toate, deosebirea fundamentală dintre cele trei moduri distincte de funcţionare din organismul uman. Astfel, am învăţăm să discern un triplu mod de funcţionare în organismul uman.

Toate acestea sunt încă în devenire. Totuşi, în această triplă funcţionare am distins mai întâi, în sensul cel mai larg al cuvântului, procesul neuro-senzorial. Consider că de această primă parte se leagă tot ce ţine de funcţionarea cea mai generală a organelor de simţ şi a nervilor aflaţi în relaţie cu ele. Apoi, disting de aceasta tot ce este proces ritmic în organismul uman. Iar, în al treilea rând, disting de primele două procese tot ceea ce este proces metabolic şi de mişcare. Procesele metabolice şi cele motorii sunt, într-adevăr, strâns legate între ele. Fiecare mişcare internă sau externă a organismului uman este în contact intim cu un proces metabolic şi nu poate fi considerat ca ansamblu funcţional decât în raport cu acesta din urmă.

Aceste trei moduri funcţionale din cadrul organismului uman sunt fundamental diferite. Acest lucru este atât de adevărat, încât eu consider că procesele vieţii neuro-senzoriale se află în polaritate antagonistă faţă de procesele pe care le putem rezuma sub denumirea de procese motorii şi metabolice. Astfel, când se produce un proces oarecare în metabolism, acest proces ▮ ca, de altfel, orice alt proces metabolic ▮ suscită un proces antagonist în aparatul neuro-senzorial. Fenomenele ritmice realizează echilibrul între aceste două procese. Să conturăm acum deosebirile reale dintre aceste două procese.

Din lipsă de timp, nu pot decât să schiţez faptele asupra cărora aş dori să vă atrag atenţia. O privire competentă îndreptată asupra organismului va observa că în ceea ce priveşte sistemul neuro-senzorial suntem, în esenţă, în prezenţa acţiunii substanţiale a diferitelor materii în organismul uman. Prin urmare, atunci când este vorba de ceea ce se găseşte în cadrul organizării senzoriale sau a celei nervoase, este important să cunoaştem relaţia unei substanţe oarecare pe care o întâlnim în ambianţa cosmică a omului cu ceea ce se află în stare de substanţă în desfăşurarea procesului neuro-senzorial.

Când avem de-a face cu un proces metabolic legat de un proces motor, nu are importanţă ceea ce este de natură substanţială în ambianţa omului, ci mai curând procesele care au loc în sânul a ceea ce este substanţial, procesele din substanţe. Şi iată o altă lumină proiectată asupra problemei: când putem constata că avem de-a face cu un focar patologic în sistemul neuro-senzorial, va trebui să căutăm care sunt substanţele de care trebuie să ţinem seama ca factori terapeutici. Voi reveni cu amănunte. Dacă e vorba de un focar patologic în sistemul mişcării şi al metabolismului, trebuie să căutăm în natură sau în laborator, unde se tratează substanţele, procesele care ar transforma în medicamente substanţele respective. În cazul particular pe care îl voi dezvolta în continuare, am experimentat virtuţile curative ale antimoniului. Trebuie să distingem aceste virtuţi curative în raport cu tot ceea ce îşi are sediul în aparatul neuro-senzorial al omului. Aici ar fi vorba de natura substanţială a antimoniului. Dacă avem în vedere virtuţile curative ale antimoniului în raport cu sistemul motor, legat de sistemul metabolic, trebuie să supunem antimoniul unor procese, cum ar fi de combustia, oxidarea, prin care din antimoniu rezultă un fum4 care se depune formând o oglindă. Executarea corectă a acestor procese permite să ne aşteptăm la succesul pe care îl va avea acest medicament. Putem spune întotdeauna că trebuie să căutăm remediile pentru sistemul neuro-senzorial, în esenţă, în ambianţa omului. În ceea ce priveşte procesele pe care le realizăm noi înşine sau pe care le propune natura, trebuie să le considerăm agenţii curativi pentru procesele metabolice şi motorii din organismul uman. Ei bine, cum aceste două procese acţionează într-o polaritate antagonistă, fenomenele ritmice vor exersa o influenţă de echilibrare, de armonizare. Acestea sunt în primul rând ritmul respirator şi circulator, ritmurile digestive, celelalte ritmuri ale omului, cum ar fi ritmul somn-veghe, ritmul creşterii. Astfel, pentru procesele care ţin de organizarea ritmică a omului, prepararea medicamentelor trebuie să ţină seama de interacţiunea ce rezultă din prepararea substanţialităţii active şi a proceselor active, preparare pe care o încredinţăm naturii sau o realizăm noi înşine.

Astăzi am vrut să expun datele fundamentale, pentru ca mâine să mă pot referi la alte remedii pe care le preparăm în Laboratorul Farmaceutic din Arlesheim şi care sunt experimentate în Clinică, sub excelenta conducere a Doamnei Doctor *Wegman*, aici prezentă. Am să mă refer la aspectele terapeutice propriu-zise. De la început, eu am ţinut ca ştiinţa spirituală să nu ofere decât nişte linii orientative şi ca ea să nu prepare remedii decât prin intermediul Laboratorului şi Clinicii, cu scopul de a le verifica la patul bolnavului.

Când avem în vedere procesele care au loc în sistemul neuro-senzorial, în sistemul ritmic şi în sistemul metabolismului şi al membrelor, trebuie să observăm că organismul uman este astfel constituit încât cele trei sisteme sunt complet diferite din punct de vedere funcţional, dar ele se întrepătrund în fiecare loc din organism. Acest mod de a vedea lucrurile este, desigur, mai puţin comod decât cel obişnuit, care ia un organ oarecare sau un fragment de organ, pentru a-l examina din punct de vedere histologic sau în funcţie de anatomia sa celulară ş.a.m.d.

Aici trebuie să distingem în funcţionarea fiecărui organ partea ce revine sistemului neuro-senzorial, sistemului ritmic şi sistemului metabolismului şi al membrelor. Căci cele trei moduri de funcţionare sunt implicate în fiecare organ. În cadrul instrumentelor senzoriale propriu-zise, procesul neuro-senzorial este predominant faţă de procesele ritmice şi cele ale sistemului metabolismului şi al membrelor. Iar când avem de-a face cu procesul metabolismului şi al membrelor, atunci el este cel care prevalează în domeniul său. Totuşi, nu există nimic din acest sistem al metabolismului şi al membrelor care să nu fie traversat de procesele sistemului neuro-senzorial, aici subordonate. La fel este şi cu sistemul ritmic.

Acum înţelegem mai profund organizarea umană când, prin contemplare cu adevărat interioară, ne aflăm în prezenţa funcţionării fiecărui organ. Vrem să examinăm, de exemplu, o parte a creierului. Trebuie să ştim aprecia dacă fiecare din activităţile organice antagoniste, cea neuro-senzorială şi cea metabolică, se află aici în proporţii corecte şi dacă între ele sistemul ritmic îşi exercită funcţia sa de echilibru. În mare, totul se petrece cu totul altfel în organele cefalice ale omului decât, de exemplu, în organele sale digestive. Dar vedem, pe de altă parte, cum ne putem cuceri o cunoaştere mai exactă a fiinţei umane din punct de vedere funcţional, precum şi în privinţa relaţiei sale cu lumea înconjurătoare, de unde rezultă un raport dintre patologie şi terapie.

Să luăm, în acest sens, un singur exemplu. Este vorba despre o boală de care se face mai puţin caz, în comparaţie cu bolile grave, o boală, totuşi, neplăcută pentru mulţi oameni, un exemplu pe care vreau să-l subliniez, catarul estival, care îi atinge pe mulţi oameni într-un anumit anotimp. Iată aici noţiunile necesare pentru a înţelege procesul de bază.

De la început, trebuie să ne fie clar faptul că în copilărie, şi mai ales în prima copilărie, întreaga împărţire în cele trei sisteme pe care am descris-o este diferită de ceea ce va fi ea mai târziu. În copilărie avem de-a face cu o organizare umană în care sistemul neuro-senzorial

intervine mai intens în celelalte sisteme decât este cazul la omul mai în vârstă. Într-un fel, copilul este în întregime un organ senzorial. Toate procesele au loc într-un mod care permite ca întreg organismul să fie traversat în permanenţă, chiar dacă în mod subtil, de nişte procese care nu se petrec de obicei decât la periferia fiinţei umane, în organele neuro-senzoriale. Sub o formă mai subtilă, mai fină, copilul este el însuşi un organ senzorial. În felul acesta, ca organ senzorial, întregul organism al copilului este expus lumii exterioare mai mult decât cel al omului adult. Căci tot ceea ce ţine de organizarea neuro-senzorială este expus direct lumii exterioare şi îi suportă influenţa în mod direct, fără nici un intermediar. Astfel, organizarea copilului este supusă influenţei lumii exterioare — în sensul cel mai larg al acestei noţiuni — mai mult decât mai târziu, când depinde în întregime de procesele interne ale organelor, ca şi de procesele metabolice legate de procesele de mişcare. E adevărat că mişcările au loc în lumea exterioară, dar organizarea care stă la baza lor este orientată spre interiorul omului, la fel cum organizarea neuro-senzorială este orientată spre exterior. Astfel, vedem că sub influenţa preponderentă a organizării neuro-senzoriale pot apărea la copil nişte procese pe care le rezumăm sub denumirea de diateză exsudativă, de laxitate tisulară, uneori foarte generală în organismul copilului.

Mai târziu, când preponderenţa procesului neuro-senzorial este compensată de procesul metabolismului şi al membrelor în proporţie adecvată pentru o vârstă mai avansată şi dacă, pe parcurs, copilul a fost crescut cu prudenţă, tendinţa la această diateză exsudativă regresează în general, şi ea se poate specializa ulterior, de unde eventualitatea apariţiei neplăcutului catar estival.

E suficient să amintesc că acest catar a fost pus pe seama anumitor substanţe care se găsesc în polenul gramineelor. Acest lucru se întâmplă doar pentru că astăzi există tendinţa de se face trimitere în patologie la nişte cauze externe şi materiale. Ştiinţa spirituală vede cu totul altfel lucrurile, luând în considerare atât organismul uman ca întreg, cât şi fenomenele care se manifestă în ambianţa omului când înfloresc gramineele. Putem spune, în legătură cu aceasta, că întregul proces natural şi de sezon prin care înfloresc gramineele nu se petrece doar în jurul acestora, ci şi în jurul omului, expus aceloraşi influenţe atmosferice sub care înfloresc şi gramineele.

Omul care suferă de catar estival este specializat, într-un fel, din punct de vedere organic, în direcţia nasului şi a ochilor. Acest catar estival neplăcut poate apărea tocmai atunci când evoluţia, care, prin predominanţa sistemului neuro-senzorial, a dus în copilărie la diateza exsudativă, s-a îndreptat în mod electiv spre interior şi spre partea de început a organelor respiratorii. El apare pentru că omul, expus aceloraşi fenomene naturale ca şi gramineele în momentul înfloririi lor, este deosebit de sensibil la aceste procese naturale.

Astfel, fiinţa umană este expusă aceloraşi influenţe atmosferice, influenţelor din ambianţa sa care se produc atunci când înfloresc gramineele, dacă procesul senzorial este paralizat în mod insuficient de către procesele metabolice şi dacă la periferie rămâne predominant procesul senzorial.

Studiind acest proces şi având în vedere fenomenele care au loc în natură când înfloresc gramineele, ne întrebăm: cum putem stăpâni fenomenul care apare în catarul estival? Ţinând seama de elementele pe care le-am descoperit, încercăm să paralizăm procesul care la graminee se desfăşoară în întregime în exterior, la periferie, în aer, ca să spunem aşa, proces prezent şi la om când este atins de catar estival. Pentru aceasta, vom căuta procesul de rodire, elanul spre rodire — care la graminee se dezgoleşte şi este îndreptat spre atmosferă —, vom căuta procesul de rodire acolo unde el este orientat în sens invers, nu spre periferie, ci spre interior. Îl găsim la fructele al căror înveliş este ca o piele şi la care procesele de rodire se dezvoltă spre centru, în direcţie centripetă.

Când realizăm în laborator procesul de rodire opus celui întâlnit la graminee, rezultă un remediu. Încercăm să-l facem să acţioneze, administrându-l prin inoculare, introducându-l direct în organism. Astfel putem contracara hipersensibilitatea la influenţele atmosferice propice pentru graminee, dar patologice pentru om. Acest remediu este preparat la noi sub numele de *Gencydo*. El s-a dovedit, într-adevăr, eficace în marea majoritate a cazurilor de catar estival. S-a putut observa cum, prin realizarea unui proces pe care ni-l indică natura, putem obţine un remediu. Dar trebuie să ştim în ce caz vrem să contracarăm un proces natural. Iată, de exemplu, cazul în care predomină activitatea neuro-senzorială şi vom vedea mai departe în ce moment trebuie să urmăm procesul natural. Trebuie să ştim cum să procedăm în fiecare caz în parte. Astfel încât noi nu utilizăm doar ceea ce trebuie să intervină din punct de vedere chimic în laborator în sensul procesului natural sau în sens contrar, ci suntem atenţi, dincolo de factorii substanţiali ai agenţilor terapeutici, la modurile de preparare, observând întotdeauna în natură originea procesului însuşi, dinamica sa. Încercăm să imităm această dinamică prin nişte procedee tehnice, pentru a extrage din natură agenţii terapeutici.

La Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim au fost preparate deja numeroase medicamente, urmând aceste principii. Toate sunt preparate după aceste principii, fiind, totodată, absolut specializate.

Voi menţiona acum un alt remediu. Desigur, trebuie să spun că înţeleg orice obiecţie, deoarece lucrurile rezultă dintr-un mod neobişnuit de a gândi, aşadar, deloc familiar. Prin acest exemplu, eu vreau să arăt că mai întâi sunt date indicaţiile în acest sens, că ele sunt verificate apoi în clinicile noastre şi că toate acestea au loc într-un mod la fel de responsabil ca şi în alte clinici. Astfel, îmi pot permite să risc — ca să spunem aşa -nişte descrieri ceva mai îndrăzneţe, declarând dinainte că înţeleg orice opoziţie şi că mă aştept la eventualitatea unei reacţii neplăcute în faţa acestor lucruri, în aparenţă cam fanteziste.

Este extrem de interesant să studiem tocmai procesul remarcabil care are loc în planta însăşi. Privind componentele principale ale plantei, găsim tot felul de substanţe: săruri, substanţe de natură metalică ş.a.m.d. Dar, pentru o terapie care acţionează raţional, este mai important să aibă în vedere modul de acţiune, de exemplu, al unei combinaţii metalice sau al unei sări în întregul proces de creştere şi de rodire a plantei, decât să reţină compoziţia plantei.

Să luăm o plantă oarecare, de exemplu, *Cichorium intybus*. Pentru a o studia cu adevărat din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, trebuie să începem prin a observa cum se prezintă ceea ce interesează cel mai mult din această plantă, şi anume siliciul şi sărurile alcaline. Siliciul şi sărurile alcaline se găsesc în ea în diferite stări, în funcţie de procesele diferite care au loc în rădăcină, frunze şi flori. Când studiem acest proces la Cichorium intybus şi observăm felul special în care se întreţes procesele legate, pe de o parte, de siliciu şi, pe de altă parte, de sărurile alcaline, suntem reconduşi, cu ajutorul ştiinţei spirituale, la om.

Ei bine, am spus deja: în corpul nostru există în fiecare sistem organic trei sisteme funcţionale, dar unul dintre ele predomină întodeauna şi fiecare este activ în omul întreg. Să luăm, de exemplu, în organismul uman, funcţia biliară în raport cu celelalte organe digestive. Vom afla că, alături de celelalte acţiuni ale sale, funcţionarea corectă a bilei este importantă tocmai pentru sănătatea sistemului neuro-senzorial. Căci, atunci când tulburările digestive sunt produse de o tulburare a funcţiei biliare, vedem producându-se întotdeauna concomitent tulburări importante în organele sistemului neuro-senzorial.

Observarea procesului de secreţie biliară nu devine interesant decât în măsura în care putem să-l înţelegem în corelaţie cu întreaga constituţie umană, drept un proces care, pornind din sistemul digestiv, deserveşte sistemul neuro-senzorial.

Pe de o parte, independent de substanţele care intră în joc, acest proces se manifestă în funcţiile biliare ale omului. Pe de altă parte, el este activ în afara omului, într-o imitare aproape fidelă, mergând de la rădăcina de Cichorium intybus spre tulpină şi până la flori, dar mai

ales în rădăcina acestei plante. Dacă studiem tratamentul pe care îl suferă aici tocmai siliciul şi sărurile alcaline, găsim în aceasta imitaţia exactă a acţiunii proceselor biliare asupra sistemului neuro-senzorial.

Să imităm acum tocmai procesul care are loc în Cichorium intybus. Uneori, medicina populară utilizează în mod direct această plantă în caz de tulburări digestive. În ciuda unor rezultate indiscutabile, efectul nu va fi decât rar de durată. Într-adevăr, procesele care au loc în Cichorium intybus sunt legate de însăşi labilitatea acestei plante. Introdus în organismul uman, acest proces suferă modificări, aşa încât nu mai rămâne acelaşi. Totuşi, el este atât de apropiat de procesul uman, încât tratarea în laborator, în special a siliciului, face din el un produs conţinând siliciu, săruri alcaline, astfel combinate, încât, nu cu adevărat chimic, ci prin pulverizare şi adăugând lianţi răşinoşi, rezultă între siliciu şi sărurile alcaline o combinaţie laxă, o adeziune subtilă, naturală. Introducând acest produs în tubul digestiv, noi, de fapt, nu introducem substanţele, ci procesul identic cu cel care se realizează prin secreţia biliară, în măsura în care secreţia biliară este înrudită cu procesul neuro-senzorial. În laborator trebuie punem în acţiune, aş zice chiar să imităm în mod durabil, acţiunea proprie a plantei la care putem observa, de exemplu, că modul său de formare este, într-un fel, asemănător, în polaritate sau în paralel, cu un proces oarecare din organismul uman, astfel încât ajungem să facem să interfereze cu adevărat patologia şi terapia. Constatăm la nivelul organului ceea ce este neregulat în interacţiunea celor trei procese.

Aşadar, trebuie să ascultăm natura, pentru a despovăra pentru un anumit timp organismul de acţiunea pe care este incapabil să o îndeplinească. În această cercetare, Cichorium intybus dovedindu-se a fi chiar un model al bilei în formare, prin ea introducem în mod temporar funcţia biliară în om, deoarece organismul însuşi prezintă insuficienţă în această privinţă, şi noi facem acest lucru până când organismul se reobişnuieşte să facă să funcţioneze bila datorită modelului pe care i l-am produs după imaginea lui Cichorium intybus. Astfel, aceasta îşi regăseşte funcţia aproape normală.

Trebuie să reţinem că nu putem obţine rezultate exacte numai prin fitoterapie, pentru că natura acţionează într-un mod mai complet; procesul vegetal este distrus dacă este introdus în organism într-un mod neadecvat.

Cum ora este înaintată şi pentru că nu vreau să abuzez prea mult de atenţia dvs., nu voi mai menţiona decât un remediu, care s-a dovedit a fi deosebit de eficace şi pe care medicii noştri l-au numit *Biodoron*.

Acest remediu a luat naştere dintr-un concept general, datorat ştiinţei spirituale, despre sindromul numit migrenă. Pentru mulţi oameni, această boală, cu forme foarte variabile, este foarte greu de suportat. Ea provine din predominanţa neregulată a unui proces metabolic, care nu este la locul său, pentru că se manifestă acolo unde ar trebui să predomine mai ales procesul neuro-senzorial asociat cu procesul ritmic.

Acum trebuie să găsim rezumat în natura exterioară acest întreg proces, aşa cum se exprimă el în ansamblul sindromului migrenos.

Ei bine, el se manifestă de minune! Iată cum. Pe de o parte, avem sindromul, pe de altă parte, un proces care se desfăşoară în sens invers, la fel ca procesul din Equisetum arvense, care este activ prin siliciul combinat cu sulfaţi. Equisetum arvense conţine aproape 90% siliciu. Mâine vom mai vorbi despre importanţa funcţiei silicice pentru sistemul nervos şi pentru tot ce este legat de el. În Equisetum arvense, siliciul este transformat, într-un anumit fel, în proces. Astfel, procesul formator din creşterea vegetală nu se poate produce doar prin acţiunea combinată a siliciului cu sulfaţii, fără o combinaţie pe care o realizăm cu un liant răşinos.

Să ne reprezentăm planta Equisetum arvense: prin ţinuta sa rigidă, planta se formează lăsând să predomine pretutindeni procesul de formare silicică, reţinându-se de la înflorire, situaţie pe care o putem regăsi în relaţie cu procesele metabolice normale. Prin contemplarea intimă a acestor două procese, obţinem imaginea a două procese antagoniste, unul exprimându-se în sindromul migrenos, celălalt fiind procesul care se desfăşoară într-un mod atât de minunat între siliciul şi sulfaţii conţinuţi în Equisetum arvense.

Acest lucru nu este suficient pentru o utilizare directă a lui Equisetum arvense ca remediu în migrenă. Căci, iată un fapt ciudat care ni se impune: anumite procese vegetative din organismul uman se aseamănă, într-adevăr, cu procesele vegetale, dar natura lor internă este absolut diferită. Aşadar, nu trebuie să absorbim în mod direct şi să introducem în organismul uman procesul care se realizează în Equisetum arvense, ci mai întâi trebuie să-l animalizăm într-o anumită măsură.

Reuşim acest lucru dacă imităm procesul în laborator într-un mod adecvat şi viu, utilizând, pe de o parte, siliciul şi, pe de altă parte, sulful. Putem să ne slujim de la început de sulf, căci el reprezintă principiul activ din Equisetum arvense. Totuşi, vom prepara combinaţia introducând procesul fier în procesul altor lianţi cu o mai mică importanţă. Întregul proces Equisetum arvense este atunci animalizat şi obţinem un produs în care modul de preparare este esenţial, căci modul de realizare a procesului pentru a se ajunge la remediu vă arată că el este rezultatul unui proces care se desfăşoară între siliciu, fier şi sulf. Odată produsul astfel obţinut, ceea ce în acest produs este ca imobilizat redevine proces, reluându-şi mişcarea, atunci când este introdus în procesul digestiv al omului şi este utilizat ca remediu împotriva neplăcutei migrene pentru medicii noştri. Ei l-au numit *Biodoron*.

Trebuie să spun că acest remediu s-a dovedit aproape întotdeauna eficace.

Astfel, în privinţa remediilor de la Institutul Clinic şi Farmaceutic din Arlesheim, noi încercăm să realizăm factorii terapeutici într-un mod mai curând dinamic. Ceea ce contează cel mai mult sunt procesele lor interioare şi cele pe care le suscită în interiorul organismului uman.

În acest fel am reuşit ▮ şi faptele au fost verificate într-un număr mare de cazuri ▮ să găsim în jur de o sută de remedii pentru diferitele forme de tuberculoză şi ramificaţiile ei, pentru afecţiunile cele mai diverse ale sistemului digestiv ş.a.m.d. Mai mult, suntem pe punctul de a finaliza procesul pe care vrem să-l suscităm în vederea vindecării interne a carcinoamelor cu ajutorul unui anumit produs vegetal. Îmi voi permite mâine să vorbesc în amănunt despre aceste remedii, despre medicamentele împotriva tuberculozei şi a cancerului, despre vindecarea maladiilor tifice ş.a.m.d.

Am văzut că pentru noi esenţialul nu constă în conţinutul remediului, ci în prepararea lui în laborator. Căci, astfel, remediul conţine în sine un anumit proces care în organism se va declanşa sub aceeaşi formă sau sub o altă formă, care intră în desfăşurarea unui proces organic sau pentru care este procesul opus polar.

Astfel, prin studierea concomitentă a procesele naturale şi a proceselor pe care le putem observa în patologie, ajungem să facem să corespundă nişte procese naturale şi nişte procese fiziologice umane. Această corespondenţă trebuie să existe atunci când procesele naturale trebuie introduse în organismul uman ca procese de vindecare. Funcţiile pe care le realizăm în laborator trebuie să suscite nişte procese terapeutice. Aşadar, este foarte important să aplicăm aceste remedii în conformitate cu această diferenţiere a organismului uman. Acţiunea este fundamental diferită, după cum un remediu este administrat pe cale cutanată, pe cale digestivă sau prin inoculare directă în procesul circulator sau, cum voi arăta mâine, dacă aplicarea sa este mai apropiată de sistemul neuro-senzorial, când îl răspândim în apa de baie sau îl folosim sub formă de ablutii.

Acţiunea remediului asupra organismului uman depinde, aşadar, de aplicarea sa externă sau internă, care poate fi realizată fie prin inoculare, fie pe cale internă. Căci aş dori să spun că aici există intenţia de a vindeca nu prin substanţe, ci prin procese, ceea ce este semnificativ pentru aceste remedii. Astfel, noi oferim nişte remedii cu speranţa, nutrită prin fapte verificate, că procesele realizate prin studierea concomitentă a naturii şi a omului se păstrează, într-un fel, în produse şi pot acţiona în organism ca procese terapeutice. Iată ce este esenţial nou cu privire la lucrurile despre care este vorba aici. Noi încercăm să vindecăm prin procese, prin "cum"-ul preparatului.

De aceea, noi ţinem mai puţin să enunţăm conţinutul unui preparat, totul este legat de nişte fenomene intime.

Mâine îmi voi permite să intru mai în amănunt în terapie şi să insist mai ales asupra anumitor remedii şi asupra aplicaţiilor externe.

Întrebare: De cât timp sunt experimentate remediile împotriva migrenei şi a guturaiului de fân?

Le utilizăm de mai mulţi ani şi le-am experimentat pe un număr mare de cazuri. De fapt, aceste metode sunt metode de verificare şi au particularitatea de a se baza, într-un fel, ca şi matematica, pe previziunea verificată după aceea. Aşadar, nu avem de-a face cu o metodă pur empirică, ci, aşa cum se face prin experimentarea de laborator, observăm verificarea a ceea ce am presupus, valoarea verificării având în acest caz o valoare superioară experimentării empirice. Metodele sunt, bineînţeles, noi şi se înţelege de la sine că ne-am bucura mult dacă ar fi experimentate pe scară largă.

Cu privire la Biodoron, verificările se fac de vreo doi-trei ani. Aceste verificări sunt extrem de importante într-un mare număr de cazuri, de exemplu, în cazurile în care migrena a devenit o stare cronică, această situaţie durând de decenii, în care Biodoronul s-a dovedit eficace. Bineînţeles, şi eu insist asupra acestui lucru în privinţa acestui medicament, diagnosticul trebuie să fie exact. Numai cu această condiţie remediul poate fi verificat. Desigur, nu este deloc de dorit să recurgem la el pentru orice tip de cefalee, căci aceasta ar conduce la numeroase eşecuri.

Aşadar, este necesar un diagnostic corect, şi atunci putem conta serios pe acest medicament. Aşa se face că aplicarea în clinică a acestui medicament a avut o eficacitate mare de-a lungul a trei sau patru ani. În anumite cazuri, acest medicament a fost experimentat deja de unii medici în cabinetele lor.

Vreau să mai menţionez că există nişte dări de seamă, adică nişte discuţii cu privire la metode, precum şi nişte rapoarte despre tratament şi rezultatele sale, mai ales pentru Biodoron. Ele au fost publicate de către Institutul Clinic şi Terapeutic din Stuttgart sub titlul "Migrena", în care Dr. Knauer a reunit observarea unui număr mare de cazuri. Cred că aceste rapoarte pot fi procurate de la Institutul Clinic şi Terapeutic. Din păcate, sunt în germană, dar, la cerere, ele pot fi traduse oricând în alte limbi.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A TREIA

Londra, 3 septembrie 1923

Mi s-a spus că aţi dori o justificare mai extinsă a teoriilor expuse ieri. Ei bine, eu am întotdeauna sentimentul că îndoielile şi opoziţia interioară care apar astăzi, din motive de înţeles, împotriva acestei modalităţi de abordare, se intensifică şi mai mult atunci când e vorba de justificări spirituale. În ceea ce priveşte medicina, eu am speranţa că eficacitatea remediilor îi va determina pe oameni să cunoască substratul şi ne vor ierta bazele teoretice. Astfel că, pe acest tărâm, fără o solicitare expresă, eu sunt oarecum rezervat în materie de teorie. Căci imediat, deşi la fel de exactă ca matematica, teoria poate părea şi mai fantezistă decât ceea ce se poate spune despre utilizarea medicamentelor. Dar, pentru că aşa se doreşte, voi vorbi despre justificarea teoretică nu la sfârşit, cum aveam de gând, ci voi face o scurtă demonstraţie de la început.

Trebuie să se ştie că progresul demn admiraţie al ştiinţelor naturii a realizat o muncă imensă de cunoaştere a lumii exterioare, fizic-sensibile. Dar tocmai această cunoaştere a lumii fizic-sensibile a împiedicat înţelegerea naturii integrale a omului.

Ceea ce pot sesiza ştiinţele de astăzi prin legile naturii, pe calea observaţiei sau a experimentării, nu depăşeşte aproape deloc, când e vorba de om, cunoaşterea organizării senzoriale, inserţia organelor de simţ în om ca aparate fizice şi ceea ce este mecanic în mişcare. Pentru restul, legile naturii sunt din ce în ce mai puţin valabile, pe măsură ce pătrundem cu adevărat în natura omului. Totuşi, trebuie să mă limitez şi nu voi putea vorbi despre aceste lucruri decât în aforisme.

Dar se ştie bine că fiinţa umană nu este alcătuită din materie fizică şi minerală decât în proporţie de 10% şi că în cea mai mare parte el este un fel de coloană lichidă.

În acesta acţionează impulsurile date, de exemplu, de procesul respirator, dar şi de alte procese ale organizării umane, procese pe care în natură nu le găsim decât în aer liber. Şi, în fine, la acestea se adaugă procesele calorice. Legile naturii nu i se aplică omului decât în privinţa a ceea ce se găseşte în el drept substanţe minerale, fizice, cu contururi precise, ale naturii exterioare. Cu ajutorul acestor legi se crede astăzi că se cunoaşte omul întreg. Fapt ciudat, aceste legi ale naturii nu ne ajută să cunoaştem decât o parte din organizarea senzorială, şi anume o parte din organizarea cefalică, deoarece organizarea senzorială se află în principal în cap. Organizarea cefalică a omului este, într-adevăr, cea care seamănă cel mai mult cu lumea fizică şi constituţia acesteia.

Sistemul nervos al omului provine, în parte, din organizarea cefalică. Ei bine, astăzi se crede că întregul sistem nervos este legat de facultăţile umane pe care le calificăm drept spirituale. Consultaţi un manual de psihologie nuanţat puţin de fiziologie şi veţi vedea că psihologia nu tratează, în fond, decât lumea de gânduri, raportul dintre aceasta şi creier, sistemul nervos. Lumea de sentimente şi de voinţă este adăugată numai, ca un lucru mai puţin important, şi se crede că simţirea şi voinţa depind la fel de mult de sistemul nervos ca şi ansamblul reprezentărilor. Ei bine, nu aşa stau lucrurile.

Pentru a reveni la omul tripartit, aşa cum l-am caracterizat ieri, trebuie să spunem că la om doar facultatea de reprezentare depinde de sistemul nervos. În ceea ce priveşte viaţa afectivă, raportul este doar indirect, în schimb, ea este legată direct de sistemul ritmic.

Iată unul din punctele în care ştiinţele naturii de astăzi, cu toate cuceririle demne de admiraţie din alte domenii, îşi barează în mod absolut posibilitatea de a trece de la organizarea fizică a omului la organizarea lui spirituală.

Într-adevăr, este o realitate faptul că întreaga viaţă afectivă intervine direct în organizarea ritmică, pe care, în linii mari, am caracterizat-o ieri. Sistemul nervos nu poate să slujească decât drept mediator, pentru ca noi să avem reprezentări şi gânduri despre sentimentele noastre. Astfel, impulsurile afective intervin direct în respiraţie şi circulaţie. Nervii nu sunt decât organe de transmisie pentru reprezentarea pe care o avem despre sentimente. Tot aşa cum lumea afectivă a omului intervine în sistemul ritmic, voinţa intervine direct în sistemul metabolismului şi al membrelor. Şi ceea ce avem în nervi, sau prin intermediul lor, nu este decât reprezentarea a ceea ce a fost voit.

Desigur, puteţi spune că acest lucru nu l-ar interesa aproape deloc pe medic, că ar fi vorba de o teorie antropologică de care medicul s-ar putea lipsi. Dar vom vedea că nu aşa stau lucrurile de îndată ce vom lua în considerare consecinţa ce rezultă pentru gândirea medicală modernă din prejudecata care crede că sistemul nervos este destinat întregii vieţi sufleteşti.

Se cunoaşte deosebirea care se face astăzi între nervi calificaţi drept senzitivi, care ar merge de la periferie spre organele de simţ, pentru a transmite percepţiile senzoriale, şi aşa-zişii nervi motori, care ar trebui să fie legaţi de voinţă.

În realitate, există, desigur, nervi care au suferit nişte metamorfoze anatomice şi fiziologice, dar nu există decât un singur fel de nervi. Orice nerv este un agent fizic de transmitere a reprezentărilor. Iar nervii pe care îi numim astăzi nervi motori nu sunt altceva, conform funcţiei lor, decât nişte nervi sensibili. În timp ce nervul senzitiv merge spre organele senzoriale pentru a percepe lumea exterioară, aşa-zisul nerv motor, care nu este altceva decât un nerv senzitiv intern, merge spre interior şi transmite, de exemplu, percepţiile pe care le avem atunci când ne punem în mişcare un membru sau când trebuie să efectuăm anumite mişcări interioare inconştiente. Nervul nu face decât să transmită nişte percepţii exterioare sau interioare. Nu există două tipuri de nervi, motori şi senzitivi. Puţin contează atunci terminologia pe care o folosim pentru a-i denumi; nu există decât un singur tip de nervi, cu câteva metamorfoze anatomice şi fiziologice.

Sunt de înţeles obiecţiile care pot apărea cu privire la acest mod de a vedea lucrurile. Le-am prevăzut şi le-am examinat pe toate cu minuţiozitate, pentru că de mai bine de treizeci şi cinci de ani lucrez la dezvoltarea acestei concepţii. Când sunt interpretate fără prejudecăţi, toate aspectele care ţin de funcţionarea sau deficienţa sistemului nervos, tabesul, de exemplu, se integrează în sistemul

teoretic pe care l-am expus adineaori. Pe când, dacă studiaţi interpretările actuale, cele despre tabes, de exemplu, veţi observa peste tot nişte lacune. Pentru a nu vă pierde în lucrările meticuloase ale ştiinţei moderne cu privire la acest subiect, trebuie să ştiţi că nu există decât un singur fel de nervi şi că afectivitatea, ansamblul sentimentelor, nu se află decât într-un raport indirect cu sistemul nervos. Lumea de sentimente intervine în mod direct în respiraţie şi circulaţie, în sistemul ritmic în general. Acţiunea voinţei este direct de natură metabolică. Această voinţă, inconştientă în noi, se află la baza ansamblului proceselor metabolice şi se transformă în voinţă conştientă, subiacentă mişcărilor exterioare, conştiente.

În viziunea despre fiinţa umană pe care mi-am putut-o cuceri în urmă cu mai bine de treizeci de ani, acest aspect a constituit primul rezultat. El m-a răscolit. Nu am îndrăznit să îl exprim până în 1917 [Nota 3]. Este, desigur, destul uşor să enunţi un oarecare rezultat ştiinţific, dacă acesta nu este prea neobişnuit. În schimb, nu este atât de uşor să vii împotriva părerii atât de bine fondate în aparenţă, conform căreia există două tipuri de nervi şi să enunţi că există un singur tip de nervi, chiar dacă acest lucru este adevărat. Doar după ce am văzut că mă pot sprijini pe faptul că nici un element ştiinţific actual nu ar contrazice noţiunea unui singur tip de nervi, abia atunci am îndrăznit, în 1917, să exprim concepţia la care am muncit de-a lungul a treizeci de ani.

Şi iată încă o consecinţă a acestui mod de a vedea lucrurile. Reflectaţi la faptul că impulsurile afective intervin în mod direct asupra sistemului ritmic, că impulsurile volitive intervin în mod direct asupra sistemului metabolismului şi al membrelor. Veţi avea atunci în sistemul volitiv al omului şi în sistemul afectiv, care i se adaugă şi pe care nu îl putem sesiza decât într-un mod spiritual, considerând sentimentele drept entităţi spirituale, veţi avea aici, de exemplu, motorul circulaţiei. Veţi realiza astfel o extindere în înţelegere, care nu e foarte uşor de realizat.

Fiziologia modernă care se află la baza conceptelor medicale consideră că inima este adevăratul motor al circulaţiei. Se consideră că inima emite impulsuri care fac să circule sângele în întregul organism. Dar adevărul e tocmai contrariul. Mişcarea sângelui în organism este indusă de natura spirituală a omului, care, din organizarea volitivă intervine direct în metabolism şi care, prin impulsurile afective, intervine direct în circulaţie şi respiraţie, aşadar, în sistemul ritmic. Toată această mişcare interioară, toată această activitate ritmică, provin direct din omul spiritual. Inima şi activitatea ei nu sunt cauza circulaţiei. Mai curând activitatea ei rezultă din circulaţie, din mişcarea umorală. Prin mişcările ei, inima nu face decât să exprime modul în care este ea stimulată de mişcarea ce emană, în fond, din omul spiritual.

Iată două noţiuni care trebuie să intre treptat, ca fundamentale, în fiziologie, baza medicinei: conceptul de unitate a nervilor şi de apartenenţă a întregii vieţi nervoase la viaţa de reprezentare şi, pe de altă parte, originea direct spirituală a mişcării elementelor lichide şi gazoase din om, făcând din mişcările inimii consecinţa şi nu cauza mişcărilor ritmice din om.

Îmi amintesc şi acum patimile violente pe care le-am declanşat când am expus această teorie despre inimă unui medic suedez, într-un vagon de tren între Trälleborg şi Stockholm. Omul s-a înverşunat teribil în părerile sale pătimaşe. Aşa că îmi imaginez foarte bine cum apar astăzi aceste date modului comun în care sunt oamenii obişnuiţi să gândească. Totuşi, acesta este singurul mod de a deschide uşa prin care să trecem de la omul fizic la omul spiritual. Căci, de îndată ce consideraţi că există două feluri de nervi, unii merg de la percepţia senzorială spre centru, ca organizare fizică a organelor de simţ, ei merg spre centru. Nervul motor porneşte din centru. El transmite tot pe cale materială ceea ce se va manifesta ca voinţă. Prin aceasta nu ieşiţi din ceea ce este material. Considerând două tipuri de nervi, care, de fapt, nu există ❙ căci nu există decât un singur tip de nervi ❙, vă opriţi în faţa uşii care se deschide către natura spirituală a omului. Iată ce face ştiinţa, a cărei contribuţie este, totuşi, grandioasă în ceea ce priveşte omul exterior. Dar ea a ajuns să înlocuiască realitatea printr-o teorie care este invenţie pură, şi anume cea a existenţei a două tipuri de nervi, în timp ce, de fapt, nervii motori sunt tot nervi senzitivi, dar care servesc la perceperea mişcărilor interne. Pe de altă parte, ea face din inimă un fel de pompă, un aparat fizic, care, printr-un fel de automatism, ar provoca circulaţia ritmică din om. Văzând în automatul fizic, care ar fi inima, singura origine a mişcărilor ritmice ale omului, ea ocultează raportul sistemului ritmic şi al sistemului metabolic cu natura spirituală a omului.

Astfel, prin teoria celor două tipuri de nervi şi prin teoria despre inimă s-a închis uşa care ar permite să se treacă la omul spiritual, la natura spirituală a fiinţei umane. Această teorie nu permite inimii să fie ceea ce este, ci o reduce la un motor fizic al circulaţiei sangvine, în timp ce mişcările ei nu exprimă, de fapt, decât mişcările sângelui care provin de la omul spiritual.

Consecinţele care decurg de aici sunt dintre cele mai importante. Dar, ţinând seama de modul în care este integrată omului organizarea nervoasă, veţi putea stabili un raport corect între această organizare şi, de exemplu, organizarea sistemului digestiv. Acesta din urmă face parte din sistemul metabolismului şi al membrelor, faţă de care sistemul nervos reprezintă polul antagonist.

Să examinăm acum ce este fiinţa umană în raport cu unul sau altul din aceste sisteme. Să vedem sistemul metabolic: în el are loc absorbţia unor materii exterioare. Esenţialul în activitatea sistemului digestiv este ceea ce rezultă din introducerea în corp a unor substanţe exterioare. Acţiunea organismului uman este determinată de necesitatea de a transforma un corp străin care a fost ingerat. Iată procesul care este important în digestie şi acest proces se opreşte la un anumit nivel. În momentul în care acest proces, care constă în biruirea forţelor de origine exterioară, se opreşte, intervine impulsul de eliminare. În raport cu sistemul metabolic, acest fenomen este o eliminare directă spre exterior. Trebuie să înţelegem sistemul metabolismului şi al membrelor ca fiind supus unor impulsuri din organismul uman înrudite cu voinţa care intervine direct în metabolism. Aceste impulsuri înrudite cu voinţa sunt folosite, până la un anumit punct, pentru ca organismul să biruie constituţia substanţei conformă cu natura ei exterioară. În acest moment are loc eliminarea, pe toate căile, spre exterior.

Dar partea din activitatea digestivă care este condusă prin întregul proces organic pentru a ajunge la organizarea cefalică, unde este localizat sistemul nervos ❙ deşi în mod predominant, dar nu exclusiv ❙ nu se opreşte în acel punct atins în organismul uman de sistemul metabolismului şi al membrelor. Ceea ce este digestie pentru organizarea cefalică merge mai departe, eliminarea nu se face spre exterior, ci spre interior. Care este rezultatul acestei eliminări interne? Este sistemul nervos. În organismul uman, acesta este sistemul care îşi datorează conţinutul său substanţial unei eliminări interne. Eliminarea nu se mai realizează spre exteriorul organismului. Până la un anumit punct, ea rămâne în organism şi suferă influenţa forţelor modelatoare ale primei entităţi invizibile a omului, prima entitate suprasensibilă, pe care o numim corp eteric sau corp al vieţii. Ea este supusă forţelor plastice, forţelor plăsmuitoare ale corpului eteric sau al vieţii.

Aşadar, trebuie să facem distincţie între corpul fizic al omului şi această primă entitate suprasensibilă, corpul eteric sau corpul vieţii, care este un corp imaterial şi numai dinamic. Acţiuni dinamice de acest fel există pretutindeni în lume, dar ele sunt de o natură specială în om.

Corpul forţelor plăsmuitoare conţine forţele modelante care cizelează, pornind de la produsele respective de eliminare, structurile minunate ale creierului şi ale sistemului nervos.

Dragi auditori, vă rog să examinaţi fără prejudecată tot ce se poate spune din punctul de vedere al histologiei, al embriologiei şi al evoluţiei, cu privire la descrierea unei celule embrionare sau a unei celule nervoase, de exemplu, şi nu veţi găsi o concordanţă cu nici o altă bază

teoretică decât cu aceea pe care v-am expus-o aici.

Astfel, aş spune, oamenii pot fi sceptici, din scrupul, faţă de cercetarea, bazată pe ştiinţa spirituală, la care mă refer aici. Aceasta declară că se poate ajunge la o anumită clarvedere, la cercetarea exactă a ceea ce este suprasensibil. Am descris în cartea mea "Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?" modul de a cerceta cu exactitate domeniul suprasensibil. Tocmai aceste cercetări din domeniul suprasensibil sunt cele care permit observarea a ceea ce se sustrage legilor fizice ale naturii. Putem observa atunci ceea ce, în esenţă, este un fel de activitate artistică în natură, şi anume forţele modelante active mai ales în organismul cefalic, unde ele dau formă entităţilor materiale, care în altă parte sunt eliminate, prin impulsurile de eliminare.

Rezultă, în mod ciudat, că noi trebuie să considerăm sistemul nervos drept sumă a proceselor de deconstrucţie şi să admitem că funcţia sistemului nostru nervos constă în faptul că ea nu este constituită decât din procese de deconstrucţie, căci ea este o eliminare continuată dincolo de un anumit punct şi modelată apoi în materie.

De aici provine deosebirea radicală dintre un organ care aparţine organizării neuro-senzoriale şi un organ al organizării digestive. Organul organizării neuro-senzoriale a mers mai departe în evoluţie. El se află într-o evoluţie descendentă. Organul care face parte din organizarea metabolismului şi a membrelor nu este încă decât în evoluţie ascendentă. El evoluează până într-un anumit punct, de la care începe apoi eliminarea.

Iată faptele care ne arată situaţia organelor într-o stare de sănătate deplină. Aceste aspecte sunt, totodată, fundamentale pentru cunoaşterea comportamentului organelor în caz de boală. Ele sunt, în sfârşit, baza de la care putem porni pentru a descoperi în realitate medicamentele corespunzătoare procesului patologic. Pentru a vă face să înţelegeţi acest lucru, să luăm un exemplu.

În creierul nostru, adică în întreg sistemul nervos, are loc procesul care face ca materia să evolueze până la un anumit punct, apoi o deconstruieşte şi dă formă produselor de deconstrucţie, oarecum sărăcite. Acest proces de deconstrucţie, şi nu cel de construcţie, procesul de dezasimilaţie, şi nu cel de asimilaţie, se află la baza vieţii noastre de reprezentare. În fond, la baza reprezentărilor noastre se află un fel de moarte în miniatură; în sistemul nostru nervos traversăm, în orice moment al vieţii, o moarte, anulată, totuşi, fără încetare de procesele constructive. Am putea spune că în momentul morţii se concentrează dintr-o dată tot ceea ce are loc prin procesul permanent de deconstrucţie al sistemului nervos de-a lungul întregii vieţi pământeşti a omului.

Când putem studia aceste procese, având de-a face, până la un anumit punct, cu funcţionarea unor forţe materiale, apoi cu o deconstrucţie, ne întrebăm: oare prin ce mijloc gândim noi, de fapt, în calitate de fiinţe umane? Prin ce suntem noi fiinţe de natură spirituală? Să fie vorba de aceleaşi forţe care, prin dezvoltarea embrionară, ne fac să intrăm în viaţă? Absolut deloc! Pentru ca noi să putem fi oameni, sistemul nostru fizic nu trebuie să se dezvolte în linie dreaptă, ci, pornind de la un anumit punct, el trebuie să suporte o dezvoltare vie, trebuie să se producă o involuţie. Prin această involuţie, şi nu prin evoluţie, se realizează condiţiile pentru ceea ce sunt activităţile noastre spirituale.

Reflectaţi la consecinţele unui asemenea mod de a vedea lucrurile. Se crede că un proces cum este cel al sistemului nervos este ascendent şi progresiv, la fel cum este cel de creştere sau cel nutritiv, şi acesta s-ar afla la baza gândirii şi reprezentării. Dar acest lucru este imposibil. La baza reprezentării se află un proces de deconstrucţie. Mai întâi materia trebuie să fie distrusă şi produsele de deconstrucţie modelate, pentru a putea oferi suportul pentru ceea ce este spiritual în noi, pentru gândire. Pentru ca să putem gândi, noi trebuie să distrugem mai întâi baza noastră materială, să deschidem nişte breşe în creier. Facultatea de gândire nu se bazează, aşadar, pe forţele organice de creştere. Pentru ca în organizarea noastră să poată intra spiritul, aceasta trebuie să suporte în prealabil un proces de deconstrucţie, de distrugere, un proces de moarte parţială.

Dacă discerneţi lucid în această problemă, veţi ajunge să vă spuneţi: aici este un drum. A plouat, pământul este moale, pe aici trec maşinile şi eu văd urmele lăsate de ele. Dar imaginaţi-vă că o fiinţă care vine de pe Marte nu ar vedea decât urmele, ea ar examina urmele şi ar intra în pământ, pentru a declara apoi că sub pământ, în interiorul Pământului, există nişte forţe care au produs aceste urme de jos în sus. Nu ne vom putea supăra pe această fiinţă pentru că ea caută pe sol originea acestor urme, deşi originea lor, de fapt, nu se găseşte acolo, maşinile fiind cele care, trecând, au lăsat urmele.

În ansamblu, aşa stau lucrurile şi cu creierul nostru. Dvs. credeţi că este vorba de un proces organizator care s-a exercitat din interior spre exterior, dar iată că brazdele cerebrale au fost săpate de viaţa sufletesc-spirituală. Observăm, astfel, că, în ceea ce priveşte sistemul nervos, corpul nu ne slujeşte decât ca punct de sprijin, ca punct de rezistenţă, de unde să se exercite activitatea spirituală. Tot aşa cum puteţi vedea urma pe care merge şi vine maşina **!** şi de aici puteţi trage tot felul de concluzii cu privire la ceea ce a făcut maşina -, în acelaşi fel puteţi explica gândirea pornind de la creier. Tocmai aceasta este ciudata iluzie a materialismului, care nu vrea cu nici un preţ să admită că gândirea se explică fără existenţa creierului. Dar întreaga gândire, precum şi viaţa de reprezentare, poate fi explicată ca pornind de la creier numai datorită faptului că viaţa spirituală a imprimat acolo aceste facultăţi.

Dacă observaţi acest proces, care este un fenomen de deconstrucţie, şi vă îndreptaţi apoi atenţia spre marele proces cosmic, veţi găsi aici aceleaşi fenomene. Într-adevăr, veţi regăsi procesul care se desfăşoară astăzi în om şi nu rămâne aici decât în status nascendi, dacă mă pot exprima astfel. Procesul care se desfăşoară prin deconstrucţia procesului material şi care se află la baza sistemului nervos, acest proces, care aici este reţinut în status nascendi, îl aveţi la scară cosmică, în sânul naturii exterioare, pretutindeni acolo unde apare siliciul. Aşadar, dvs. preparaţi într-un mod adecvat siliciul, care reprezintă afară, în Cosmos, acelaşi proces. Dar în natură acest proces merge mai departe înainte de a se opri, în timp ce în capul uman el este suspendat în status nascendi. Aşadar, dvs. utilizaţi într-un mod adecvat siliciul pentru a face din el un medicament şi îl administraţi în mod corespunzător. Atunci, prin acest remediu, dvs. despovăraţi un organism care e slăbit, într-un fel, în corpul său eteric, incapabil să-şi asume procesul respectiv. Ei bine, siliciul prezintă particularitatea că prin el putem despovăra omul de o funcţie pe care, din cauza slăbiciunii organice, a incapacităţii forţelor de organizare internă, el nu o poate îndeplini. Pentru aceasta, trebuie să supunem siliciul, şi alte substanţe pe care le adăugăm, unui tratament special, atunci când vrem să-l facem să acţioneze în cadrul organizării umane asupra capului.

Aveţi acum o idee justă despre ce se petrece în capul uman. Dar trebuie să vedeţi capul în legătură cu impulsurile spirituale. Observaţi ce se întâmplă în Cosmos în formarea silicică. Veţi descoperi atunci că aveţi fixat în siliciu, în Silicea, ceva ce puteţi introduce pe cale organică în om pentru a-l despovăra de o funcţie pe care el nu o poate realiza fără ajutorul acestuia. În acelaşi timp, pentru a-l face să reacţioneze, dvs. faceţi apel la organizarea cea mai internă a omului, pentru ca să-şi poată asuma din nou, ea însăşi, funcţia de care a fost despovărată pentru un timp.

Vedem astfel, prin contemplare spirituală, care este funcţia exercitată de siliciu în organismul uman, atunci când acesta nu poate exercita el însuşi această funcţie. Aceasta este o noţiune fundamentală care rezultă din viziunea raţională asupra organizării umane, până în raporturile sale cu natura exterioară. Atunci, nu ne rămâne decât să ne întrebăm: Ce proces lipseşte într-o anumită parte a organismului uman şi ce ar trebui să se petreacă acolo?

Dacă ştim din natură unde îşi are sediul tocmai procesul care lipseşte într-un anumit loc din organismul uman, patologia devine atunci bază directă a terapiei. Răspunzând corect la fiecare întrebare pusă de patologie, dăm în acelaşi timp răspunsul terapeutic.

Avem aici mijlocul de a prevedea modul de preparare a medicamentului. Cunoaşterea raporturilor permite să prevedem cum va acţiona medicamentul. Dacă acesta se dovedeşte eficace, practica va fi mijlocul de verificare şi nu un mijloc pur empiric.

Observaţi cum se procedează pretutindeni în ştiinţele exterioare. Dacă suntem în stare să prevedem teoretic ce trebuie să se producă, nu ţinem seama de numărul de cazuri care confirmă teoria, ci considerăm teoria verificată mai ales atunci când condiţiile prealabile au fost corect definite şi dacă previziunile s-au împlinit. Iar în ceea ce priveşte practica, acest gen de verificare este deosebit de important, căci în acest domeniu practica nu încetează să arate dacă previziunile au fost sau nu juste. Astfel, conducând cunoaşterea umană de la simpla natură spre natura spirituală, trebuie să învăţăm să prevedem în materie de terapeutică procesele pe care le observăm în patologie, tot aşa cum în laborator sau prin demonstraţii fizice prevedem un proces al naturii exterioare. Am dat dovadă de discernământ dacă procesul se produce aşa cum am prevăzut. În modul acesta, noi extindem aplicarea metodelor cu care suntem obişnuiţi în fizică, pe când în ştiinţele biologice, mai ales în ceea ce priveşte aplicaţiile lor, metoda nu este decât empirică. Aşadar, nu avem nevoie de mai puţină ştiinţă, ci de mai multă, pentru a stabili un raport cu adevărat raţional, cu adevărat lucid, între patologie şi terapie.

Este deja destul de târziu. Va trebui să rezum într-o ultimă parte ceea ce poate clarifica din punctul de vedere al terapiei cele expuse.

Dacă luăm în considerare organizarea neuro-senzorială, concentrată şi localizată în principal în capul uman, vom găsi, conform celor spuse, că ea oferă, în esenţă, baza vieţii de gândire şi reprezentare. Dar ce putem numi noi viaţă de gândire umană? Este vorba aici de conţinuturile pe care forţa de gândire le face să intre în conştienţă şi de percepţiile care îl fac pe om să spună, într-un mod absolut instinctiv şi spontan, că gândirea nu este, de fapt, o realitate. Aşa cum o simte omul, gândirea este fără forţă. La urma urmei, gândirea a cărei experienţă o facem nu există decât sub formă de imagine.

În schimb, această viaţă de gândire prezintă un alt aspect, în mod esenţial diferit. Putem să ni-l reprezentăm într-un mod simplu. Este suficient să ne amintim că acest fenomen nu se manifestă aproape deloc la copilul foarte mic sub formă de conştienţă. Ceea ce există în mod absolut clar la copilul foarte mic este forţa cu adevărat dinamică şi modelantă a vieţii de gândire. Pe de o parte, avem viaţa de gândire care se manifestă în conştienţa obişnuită sub formă de reprezentări, gânduri şi concepte. Pe de altă parte, avem forţa care merge oarecum în sens invers, identică însă cu forţa modelantă pe care am menţionat-o. Astfel încât, privind viaţa de reprezentare în legătură cu întregul organism uman, trebuie să spunem că, în fond, ceea ce percepem noi din experienţa directă a vieţii de gândire nu este decât un miraj în comparaţie cu obiectul real. Realitatea vieţii de gândire o constituie forţele plastice, orientate spre interior.

Ei bine, noi observăm că activitatea acestor forţe plastice orientate spre interior se consumă, în principal, în modelarea creierului copilului, care nu dispune încă de o viaţă conştientă de gândire. Munca de elaborare a organului care va oferi el însuşi baza pentru viaţa de reprezentare este cea mai intensă la om în timpul copilăriei.

Noi îndrăznim să vorbim de o căldură latentă, de o căldură care se manifestă, de o căldură manifestată. Ştim că anumite procese pot elibera căldura rămasă combinată şi care se poate degaja dintr-o materie care a reţinut-o, care o conţinea în stare latentă. Dar încă nu îndrăznim să declarăm, în acelaşi mod, că la copil viaţa de reprezentare conştientă provine din viaţa de reprezentare inconştientă şi că aceasta din urmă acţionează la maximum pentru a modela materialele eliminate, pentru a realiza în acest fel sistemul nervos. Forţa modelantă respectivă acţionează pe parcursul întregii vieţi, ea îşi are momentul său cel mai intens în timpul copilăriei. Şi iată că am dobândit o viziune asupra primului element suprasensibil al omului.

Sunt suprasensibile gândurile, de fapt, doar imagini pe care le trăim, dar sunt suprasensibile şi forţele care formează organul gândirii, forţele care lucrează la formarea sistemului nervos.

Am putea spune că aici nu este vorba de altceva decât de fenomenul din partea omului suprasensibil care este cea mai apropiată de procesul fizic. Este vorba despre ceea ce se prezintă, într-un fel, ca element intermediar, între corpul fizic şi viaţa sufletească. Totodată, dacă examinăm sistemul ritmic, legat direct, după cum am spus, de viaţa afectivă a fiinţei umane, vedem că în acest sistem este activ un element superior. În sistemul ritmic nu vedem doar acţiunea unui element eteric şi plastic, ci un element eteric şi plastic pătruns de suflet. În fond, ritmul constă chiar în acest ciudat angrenaj, pe de o parte, al procesului metabolismului şi al membrelor, în care evoluţia procesului material este condusă până la un anumit punct, procesul material tinzând spre eliminare exterioară, pe când eliminarea prin procesul nervos este în întregime interioară.

Să ne reprezentăm întregul proces până la un anumit punct, în care apare eliminarea. El este condus, într-un fel, ca un proces metabolic care este imediat reprimat. Astfel, acest întreg proces alternează fără încetare între un proces metabolic şi un proces nervos deconstructiv. Aici aveţi tipul fundamental al acestui proces ritmic, care se află la baza tuturor proceselor ritmice. El este legat de o activitate a omului suprasensibil, spiritual, care porneşte de la procesul eteric pătruns de suflet sau, altfel spus, de la viaţa eterică impregnată de suflet.

Dacă luăm în considerare respiraţia, circulaţia sângelui, orice fenomen care se desfăşoară în domeniul proceselor ritmice, observăm, în comparaţie cu procesul pur eteric, acţiunea mai elevată, mai înaltă, a unui proces eteric pătruns de suflet. Procesele ritmice, la rândul lor, pot fi puse în legătură cu fenomenele cosmice.

Observăm că procesul metabolic depăşeşte graniţele acolo unde el nu ar trebui să o facă, astfel încât devine un proces deplasat într-un organ inadecvat. Această afirmaţie poate părea, desigur, puţin fantezistă, dar este vorba de un fapt real. Boala care se prezintă sub diferitele forme ale febrei tifoide se declară atunci când, în cadrul sistemului metabolic propriu-zis, metabolismul depăşeşte punctul în care el ar trebui să opereze eliminarea, aşa cum am arătat deja, şi astfel el devine un proces nervos deplasat. Trebuie să spunem, aşadar, că maladiile tifice sunt procese nervoase care apar în cadrul procesului metabolic, deşi, firește, nu este vorba decât de un proces şi nu de formarea veritabilă a unui sistem nervos. Ei bine, să vedem cum putem stăpâni un asemenea proces.

Să ne îndreptăm încă o dată privirea spre lumea exterioară şi Cosmosul ne propune această substanţă ciudată, pe care Universul o conţine sub formă de proces fixat în minereul de antimoniu. În fond, mineralele, minereurile, sunt procese cu desăvârşire fixate.

Antimoniul este un mineral curios, un minereu ciudat. El tinde întotdeauna să cristalizeze, creând nişte cristale ca nişte spini, filiforme. Prin aspectul său, el aminteşte de o plantă mineralizată sau de un muşchi reţinut în stadiu mineral. El prezintă şi alte proprietăţi. Dacă îl supunem unui anumit proces electrolitic şi plasăm produsul acestei operaţii la catod, este suficient cel mai mic contact cu un ac metalic pentru a provoca un adevărat fenomen de explozie în miniatură.

Apoi, dacă, în anumite condiţii, supunem acest antimoniu combustiei şi dacă, apoi, captăm fumul pe o suprafaţă specială, obţinem admirabila oglindă de antimoniu, un depozit de minereu care a trecut printr-un proces special de combustie, formând fumul si depunându-l. Prin acest

proces la care putem supune antimoniul, obţinem, într-un fel, prelungirea procesului pe care îl întâlnim fixat în natură.

Prepararea oglinzii de antimoniu [Nota 4] reprezintă o operaţie foarte importantă în laboratorul nostru farmaceutic. Prin realizarea ei, ne apropiem de forţele a căror acţiune regresivă se exercită asupra unor procese, cum sunt cele care, în cadrul sistemului metabolic, conduc până la procese generatoare de nervi. Forţele pe care le voi numi antimonizante retrimit la locul lor procesul respectiv care depăşeşte limitele în cadrul sistemului metabolic. Cu ajutorul antimoniului preparat sub formă de oglindă are loc o refacere a procesului ritmic, prin refularea procesului organic care a mers prea departe.

Astfel, utilizând în cunoştinţă de cauză forţa antimonizantă, putem distruge, într-un fel, procesul deplasat, generator de nervi. Reţindu-l, îl trimitem la locul său. Înţelegem procesul tific propriu-zis observând natura şi descoperind acolo procesul care restabileşte procesul metabolic şi obţinem astfel procesul terapeutic adecvat.

Realizând transparenţa proceselor patologice din natură, suntem în măsură să găsim fie procesele favorizante, fie procesele inhibante, şi să ajungem astfel, într-un mod absolut raţional, la medicamente.

Într-adevăr, ne punem mari speranţe în reuşita cercetărilor în vederea obţinerii unui remediu anticanceros. Am obţinut deja nişte rezultate satisfăcătoare, dar punerea la punct definitivă a remediului este încă în curs de realizare.

Dacă putem spune că procesul metabolic poate ajunge să-şi depăşească misiunea, tinzând să devină un proces nervos, să realizeze o formaţiune nervoasă care nu se află la locul ei, trebuie să menţionăm şi o altă eventualitate. Se poate manifesta nu doar tendinţa de a forma nervi la locul nepotrivit, ci şi o tendinţă care, în mod normal, nu suscită nişte procese active decât în organele de simţ. Prin această tendinţă, metabolismul este condus dincolo de punctul în care se poate manifesta el formând nişte nervi. El este împins până acolo încât are tendinţa de a forma un organ senzorial situat în organismul uman într-un loc nepotrivit. Aceasta este tendinţa care duce la apariţia cancerului.

Cu toate că oamenii sunt sceptici în această privinţă, ei vor sfârşi prin a vedea, din ce în ce mai clar, tocmai urmând linia histologică de cercetare, că atunci când există tendinţa de a se forma, într-un loc inadecvat, un organ senzorial, apare condiţia care stă la baza cancerului. Desigur, această afirmaţie este foarte aproximativă şi sumară, dar este vorba, totuşi, de un proces care nu ar trebui să acţioneze decât în formarea unui organ senzorial.

Ei bine, acum se pune problema de a şti cum să refulăm acest proces până la punctul în care procesul metabolic ar trebui, de fapt, să ajungă la capăt şi să elimine, nu să facă depuneri.

Mijlocul care se propune este utilizarea sucului diferitelor varietăţi de *Viscum*, dar nu aşa cum se procedează când nu se cunosc lucrurile. Trebuie să discernem cu adevărat procesul subiacent, care constă în faptul că vâscul este un parazit care se formează ici şi colo, pe un arbore sau altul. Fenomenul subiacent este, astfel, foarte complicat.

Să studiem procesul care, în mare, se află la baza lignificării, prin care planta erbacee obişnuită, care nu are încă ţesut fibros, va deveni copac. Dacă putem observa într-un mod just devenirea copacului pornind de la plantă, sesizăm aici un proces cosmic remarcabil. În cazul unei plante erbacee obişnuite, nelignificate, care nu devine copac, avem de-a face cu solul. Rădăcina se confundă intim cu solul, ea mai face încă parte din el, căci are loc un schimb permanent de substanţe la acest nivel. Apoi, această iarbă va creşte, dând frunze şi flori. Va trece în domeniul influenţelor atmosferice ş.a.m.d.

Ei bine, pentru a înţelege un fapt pus în evidenţă printr-un fel de geologie biologică, noi privim astăzi natura anorganică a solului ca pe ceva absolut în sine. Dar tot ce este mineral în sol este, de fapt, rezultatul unei eliminări. Dacă procedăm ca geologia de astăzi, nu vom ajunge să cunoaştem modul de formare a Pământului, pentru că luăm în considerare din el doar baza minerală. Când ne reprezentăm astăzi geologia ca sistem încheiat, este ca şi cum ne-am reprezenta scheletul uman, declarând că acesta poate exista prin el însuşi. Scheletul uman nu are existenţă decât pentru că a fost eliminat. El nu poate exista decât mineralizat şi nu poate exista prin sine însuşi. Nu putem concepe un schelet care există prin sine însuşi, el nu poate fi văzut decât în raport cu omul întreg.

La fel, nu putem concepe datele geologiei decât prin raportare la viaţa organică a Pământului pătruns de spirit. În formaţiunile geologice nu avem nimic primordial, ci avem în faţa noastră un produs de eliminare. Într-adevăr, formarea cărbunelui nu este decât procesul de mineralizare cel mai simplu, cel mai elementar. Pe de altă parte, şisturile şi toate formaţiunile cristaline nu sunt altceva decât nişte produse de eliminare rezultate prin mineralizarea care s-a produs pornind de la o stare organică, la început nediferenţiată şi de natură spirituală.

Este dificil să aperi astăzi aceste fapte, din moment ce obiecţiile sunt, într-un fel, evidente. Este de la sine înţeles că ele există şi sunt uşor de găsit. Într-adevăr, este foarte uşor în prezent să calculezi aproximativ şi fără să fii sigur că ai făcut un calcul just cu câte milioane sau sute de milioane de ani trebuie să te întorci în trecut pentru a ajunge la originea uneia sau alteia dintre formaţiunile biologice. Această metodă, exactă în aparenţă, este ca şi cum eu aş observa, de exemplu, o mică modificare a inimii mele de-a lungul unei luni; eu aş calcula apoi valoarea modificării pe o perioadă de trei ani. Este absolut acelaşi lucru. Apoi aş putea calcula şi cât de mare va fi această modificare peste trei secole sau cum a fost inima acum trei sute de ani, chiar dacă eu însumi nu existam pe atunci. Calculul este absolut just, concluzia este perfect logică, dar aceasta nu corespunde, nu este conformă cu realitatea. Tot aşa este şi cu calculele geologiei, logice şi impecabile, dar în afara realităţii. Căci peste milioane de ani Pământul nu va mai exista, la fel cum nu va mai exista propria mea formă fizică aşa cum am calculat-o pentru trei secole în urmă. Calculul geologilor este just, dar Pământul nu exista acum trei milioane de ani.

Astfel că trebuie să ne situăm pe nişte puncte de vedere mai înalte. Pentru acestea, tot ce este mineral este o depunere. Când plantele ies din pământ, solul reţine ceea ce e mineral. Dacă în locul plantei erbacee se dezvoltă un copac, această formaţiune, prin lignificarea sa, reprezintă un proces regresiv, un atavism care revine la un stadiu anterior al Pământului. Vedem, aşadar, că formarea copacului este un atavism care aminteşte de un stadiu anterior al Pământului, tot aşa cum avem şi alte organe atavice.

Cum vâscul creşte pe un copac, avem aici o plantă care creşte pe un teren care nu vine direct din sol, ci este un produs tardiv, un produs de disociere, de eliminare. Astfel, avem în Viscum o plantă care se dezvoltă într-o structură terestră corespunzătoare unui stadiu mai vechi al Pământului. Pe de altă parte, continuând firul gândirii, trebuie să găsim că doar la sfârşitul evoluţiei sale omul şi-a integrat tendinţa de a forma nişte organe de simţ. Urmărind procesul de formare a vâscului, găsim că el corespunde unei perioade foarte vechi a Pământului.

Când introducem acest proces în organismul uman, mai ales prin injectare directă în procesul circulator, vom situa fiinţa umană într-un stadiu mai vechi al existenţei sale pământeşti, al evoluţiei sale, şi ne opunem astfel acestor procese tardive.

Desigur, este clar că acestea nu sunt decât nişte construcţii abstracte de gânduri sau, cel mult, construcţii obţinute prin clarvedere. Sunt nişte puncte de vedere, dar lipseşte tabloul complet.

Dacă introducem în mod direct în om ceea ce este activ în procesul vâscului, transformarea acestui principiu este prea puternică, aşa cum am spus ieri cu privire la alte subiecte. Astfel, noi încercăm să tratăm ceea ce este activ în procesul de formare a vâscului printr-o maşină foarte complicată, care dezvoltă, la o viteză enormă, o forţă centrifugă şi radială. Construirea acestei maşini nu este uşoară. Astfel, noi transformăm ceea ce este activ în procesul vâscului într-o cu totul altă stare a materiei. Această transformare ne permite să utilizăm forţa plăsmuitoare a vâscului într-un mod mai concentrat decât se manifestă ea astăzi în procesul vâscului, care este în declin.

Vom încerca astfel neîncetat să avansăm în realizarea acestui remediu anticanceros, care a atins deja un anumit grad de perfecţiune şi a dat anumite rezultate. Dar el nu îşi va arăta complet eficacitatea decât atunci când procedeul de laborator legat de aparatul de centrifugat deja realizat nu va fi pus definitiv la punct. Astfel, vom şti tot mai bine cum să stăpânim maladia canceroasă.

Este deja prea târziu ca să-mi pot permite să discut în detaliu ceea ce o să vă spun, totuşi, în principiu, şi anume că, în mod analog, noi încercăm să stăpânim procesul tuberculos şi alte diferite procese organice. Am menţionat deja că noi utilizăm remediile în diferite moduri, fie prin introducere directă în sistemul metabolic, fie prin injectare în sistemul circulator, unde acţiunea lor este diferită, sau chiar adăugându-le în apa de baie, de exemplu, acţionând astfel, prin aplicaţie externă, mai ales asupra procesului senzorial.

Am mai recurs, de exemplu, la ceea ce numim euritmie curativă, prin care punem bolnavul să execute nişte mişcări care îşi au originea în organismul însuşi. Când privim fără prejudecăţi mâna umană, nu am spune că ea pare să fi fost creată pentru a rămâne în repaus. Forma mâinii nu este decât o mişcare îngheţată. Mâna aparţine mişcării. La fel, fiecare din membrele umane este făcut pentru a se mişca. Executarea prin euritmie a unor mişcări speciale, corespunzătoare proprietăţilor formei, permite obţinerea unui eventual efect terapeutic asupra acestor virtuţi. Euritmia aceasta este legată de euritmia artistică. O reprezentaţie de euritmie artistică va avea loc mâine la Academia Regală de Artă Dramatică. Această euritmie a primit o formă absolut fiziologică în euritmia curativă. Ea face parte din ansamblul de măsuri de tratament extern pe care îl practicăm la Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim.

Astfel că noi încercăm în acest Institut, aflat, aşa cum am spus ieri, sub excelenta conducere a Doamnei Doctor Ita Wegman, aici de faţă, să utilizăm, în vederea unei terapii raţionale, ceea ce se poate şti despre natura spirituală a omului şi ceea ce ştiinţele naturii de astăzi ştiu despre omul fizic.

În acest scop trebuia, desigur, să creăm, alături de Institutului Clinic şi Terapeutic din Arlesheim, Laboratorul Clinic şi Farmacologic, unde putem realiza medicamente într-o formă care decurge dintr-o cunoaştere reală a fiinţei umane.

Am încercat să explic cât am putut mai bine, sub formă de aforisme, că nu este vorba de a ne opune medicinei actuale, ci de a o conduce până în zonele organismului uman unde intervine spiritul, şi aceasta cu aceeaşi rigoare ştiinţifică pe care o manifestă medicina actuală. De asemenea, am încercat să arăt cum trebuie să procedăm pentru ca în gândirea medicală generală să pătrundă ideea neregularităţilor rezultate din intervenţia inadecvată a spiritului în organism, ideea că modul patologic reprezintă intervenţia inadecvată a elementului spiritual inconştient. Este, într-adevăr, necesar ca gândirea medicală să ajungă, încetul cu încetul, să nu mai considere omul ca fiinţă pur fizică, să nu mai vadă în fiziologia lui doar nişte procese fizice. Ea trebuie să admită că procesele pur fizice nu există decât într-o mică parte din om, în timp ce în partea cea mai importantă a organismului uman, în organismul uman însuşi, trebuie să vadă intervenţia directă a naturii spirituale pe care omul o are din lumea spirituală, tot aşa cum el îşi primeşte partea sa materială din lumea fizică, sub formă de hrană, de exemplu. Nu vom putea studia patologia omului bolnav, în totalitatea sa, fără a ţine seama de totalitatea sa fiziologică. Doar observarea integrală a omului bolnav va conduce la o terapie veritabilă, indisolubil legată de patologie, o terapie conformă cu relaţia omului faţă de mediul său cosmic, care ajunge să găsească medicamentele în acest mediu cosmic nu prin experimentare empirică, ci printr-o viziune generală şi printr-un discernământ just privind raportul omului cu Universul. De aici, rezultă o terapie care nu este separată printr-un abis de patologie, ci care face corp comun cu ea.

Aceasta este dorinţa pe care un număr mare de medici au adus-o în mişcarea antroposofică şi pe care trebuie să le-o satisfacem, prin curentul medical care a luat naştere în sânul mişcării de ştiinţă spirituală.

Să sperăm că expunerea mea sub formă de aforisme nu a fost prea lipsită de precizie. Când trebuie să expui un subiect într-un timp scurt, încerci să faci să reiasă cel puţin principiile generale, uneori în detrimentul detaliului. Sper că am putut oferi auditorilor noştri câteva linii generale demne de interes.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A PATRA

Viena, 2 octombrie 1923

Domeniul despre care voi vorbi în această seară este foarte vast şi pentru a-l aborda trebuie să dispunem de nişte baze foarte detaliate. Desigur, este foarte dificil să începem de undeva… Astfel, vă rog să-mi permiteţi câteva cuvinte introductive, pentru a evidenţia poziţia antroposofiei în raport cu starea sufletească a omului de astăzi.

Secolul al 19-lea a realizat din plin ceea ce se pregătea deja, de fapt, din secolele al 15-lea şi al 16-lea pentru a se ajunge ca în evoluţie să predomine problemele de cunoaştere şi ceea ce depinde de ele în mod practic. Este vorba de observaţia condusă cu exactitate şi despre metoda experimentării şi, pe de altă parte, de intelect şi de deducţia ce rezultă prin activitatea acestuia. În prezent, cel care are o formaţie ştiinţifică în orice domeniu nu se îndoieşte nici un moment că pentru a obţine un rezultat ştiinţific trebuie să faci experimente şi să gândeşti. Nimeni nu crede nici un moment că ar putea fi altfel. Acest mod de a vedea lucrurile domneşte mai ales în cadrul disciplinelor specializate. E greu să le vorbeşti celor care s-au specializat în aceste discipline despre consecinţele pe care le-ar avea în domeniul lor cercetarea antroposofică. Desigur, ar trebui să spunem, pe de o parte, că cercetarea ştiinţifică antroposofică nu ar trebui să admită decât cuceririle metodologiei ştiinţifice. Pe de altă parte, ar trebui să remarcăm, totuşi, că în anumite domenii specializate cercetarea ştiinţifică a ajuns la nişte rezultate atât de paradoxale, încât e preferabil să fie trecute sub tăcere. Dacă vorbesc, totuşi, despre ele este pentru că sunt convins că aţi venit aici nu pentru a întâlni ceva care să vă convingă, ci ceva care, cel puţin, să poată fi luat în serios din punct de vedere ştiinţific.

Antroposofia vrea să fie cercetare ştiinţifică, fără a se încremeni, totuşi, într-o stare sufletească alimentată de experimentare exterioară şi de intelect. Ea încearcă mai curând să obţină nişte rezultate fortificând forţele sufletului uman. Avem încredere în forţele încă nedezvoltate ale copilului foarte mic, dar care vor face din el într-o zi un adult împlinit; tot aşa, pentru dobândirea culturii ştiinţifice de astăzi contăm pe posibilitatea de a merge mai departe datorită dezvoltării specifice a resurselor sufleteşti. Facultatea memoriei, facultatea amintirii, este forţa cea mai importantă.

Aceasta apare ca o forţă despre care anumiţi filosofi moderni lipsiţi de prejudecăţi spun deja că ea conduce în om spre o calitate spirituală. Ei bine, pentru a dezvolta forţele sufletului este important să ne reprezentăm un fapt care nu mai există. Facem, aşadar, să urce din adâncurile sufletului un fapt care nu se mai leagă de prezentul imediat şi a cărui natură intimă nu are o relaţie vagă, ci are o relaţie precisă cu realitatea. Ne întrebăm dacă nu e posibil să dezvoltăm mai mult ceea ce lucrează în amintire, tot aşa cum structura cerebrală se dezvoltă în timpul copilăriei, ne întrebăm dacă realizarea unor formaţiuni sufleteşti interioare, cu structura legată de trecut, de trecutul omului, nu evocă în egală măsură trecutul nepământesc, exterior trecutului uman. Problema care se pune este: cum să orientăm puterea de cunoaştere, printr-un spor de forţe interioare, în aşa fel încât, mai mult decât imaginile de amintire, mijlocul astfel obţinut să ne poată permite să ne deschidem accesul spre nişte fapte care nu intră în mod obişnuit în câmpul conştienţei umane.

Dacă pornim de la această încredere, luată ca un postulat, şi dacă practicăm exerciţiile interioare cu exactitate şi luciditate, aşa cum lucrăm în matematică, pas cu pas, adică fără să ne violentăm sufletul, putem ajunge la nişte experienţe noi. În cadrul exerciţiilor respective trebuie să procedăm în aşa fel încât să promovăm propria dezvoltare. Nu e vorba, de exemplu, de ceva matematic. Trebuie să apelăm la ajutorul unor reprezentări uşor de stăpânit, astfel încât în ele să nu se infiltreze nici un fel de reminiscenţe. Matematicienii se descurcă cel mai bine în această privinţă, pentru că sunt obişnuiţi a priori să plaseze în centrul vieţii lor interioare fapte de conştienţă uşor de stăpânit. Dacă, orientându-ne neobosit după acest principiu, fortificăm facultăţile sufleteşti care în cazul amintirii se exprimă printr-o atitudine mai mult pasivă a sufletului, devenim conştienţi de faptul că putem extrage din adâncurile sufletului o forţă sufletească potenţată rămasă intactă în sânul forţelor cu adevărat organice ale vieţii pământeşti. De unde rezultă o privire de ansamblu asupra unui tablou cronologic. Putem vorbi chiar despre nişte perspective cronologice, despre legi interne şi despre structură, prin care observăm ce este activ în noi, de-a lungul timpului, după intrarea noastră în viaţa pământească.

Această privire de ansamblu cuprinde mai întâi propria noastră persoană. Vedem cum lucrează corpul eteric în corpul fizic. Corpul eteric nu are deloc realitate corporală, el aparţine timpului. El se poate manifesta sub formă de imagini, astfel încât putem numi Imaginaţie acest nivel de cunoaştere. Ajungem la aceasta dacă, în loc să trăim numai în prezentul obişnuit, ne situăm într-un moment sau altul al trecutului, trăindu-l ca şi cum el ar fi cu adevărat prezent. Putem ajunge, astfel, să vorbim în mod real despre o perspectivă cronologică, tot aşa cum aici ne deplasăm dintr-un loc într-altul. Devenim capabili să facem drumul interior spre un moment din timp pe care l-am cunoscut deja. Rezultă, astfel, pentru primul nivel al cunoaşterii suprasensibile, această existenţă corporală mai subtilă, care se desfăşoară fără încetare în timp.

Este suficient să menţionăm pe scurt că există şi un alt nivel de evoluţie sufletească. Acesta poate fi atins dacă stingem pe cale de sugestie întregul tablou al forţelor interioare, astfel încât să nu rămână decât conştienţa golită de conţinut, egală cu zero, şi, mai mult, negativul nivelului de conştienţă actual. Din această stare de conştienţă rezultă tăcerea, calmul interior. Ele rezultă din acest nivel de conştienţă diferit. Se înţelege că în absenţa oricărei impresii exterioare calmul ar fi egal cu zero. Totuşi, calmul în care intrăm se comportă ca valoare negativă în raport cu ceea ce exista înainte. În locul Imaginaţiei, ajungem la Inspiraţie. Aceasta deschide pespectiva asupra existenţei prepământeşti a omului. Nu este vorba de o noţiune speculativă, ci de ceea ce vede privirea care se îndreaptă asupra naturii eterne a omului. Astfel, noi avansăm în studierea realităţii sufletesc-spirituale tot aşa cum studiem, de altfel, în viaţa fizică datele simţurilor fizice. Dar, în acest fel, noi ajungem să vedem omul ca fiinţă compusă. Este inutil să intrăm în discuţii sterile privind punctele de vedere moniste sau dualiste. Ar fi tot atât de absurd ca şi a afirma despre chimist că este dualist, deoarece pentru el apa se compune din oxigen şi hidrogen. Cunoaştem la om partea fizică şi partea sufletesc-spirituală. Descoperim deja în dezvoltarea embrionară acţiunea plăsmuitoare, modelantă, asupra creierului. Să luăm un exemplu: Iată nişte urme de paşi pe un sol moale. O fiinţă care nu ar fi fost niciodată pe Pământ ar ajunge,

poate, să le explice prin acţiunea unor forţe. Ei bine, tot aşa cum, în exemplul dat, urmele de pe sol sunt de origine umană, urmele cerebrale au fost configurate prin influenţa naturii sufletesc-spirituale.

Astfel, noi putem recunoaşte în fiinţa umană un corp fizic şi corpul forţelor plăsmuitoare, pe care îl percepe conştienţa imaginativă, şi anume omul mai subtil din om, care, în ciuda oricărui schimb de materii fizice, rămâne o entitate omogenă durabilă în timp, o realitate coerentă, care merge în timp de la un moment la altul.

Dacă de aici intrăm în domeniile speciale, lucrurile devin, într-un fel, serioase. Corpul eteric nu are încă o existenţă sufletească. El poate ajunge cel mult până la creştere, dar nu până la sensibilitate. Intrăm în domeniul corpului astral, al sufletului propriu-zis, al organizării Eului. În decursul ultimelor trei-patru secole, evoluţia cunoaşterii a renunţat din ce în ce mai mult la ceea ce este spiritual, de ordin superior, în organizarea umană. Astfel, s-a urmărit tot mai mult să se studieze compoziţia fizică a organismului uman. Mi-e şi teamă să vorbesc despre aşa ceva, căci, ca om de ştiinţă, înţeleg că poţi fi cuprins de furie auzind asemenea lucruri.

Avem în primul rând organismul uman. Urmărim nervi centripeţi şi centrifugi pe care îi numim nervi senzitivi şi motori. Aşa se prezintă lucrurile. Pot admite pe deplin motivele pentru care este susţinută această dualitate a sistemului nervos pornind de la tabes ş.a.m.d.

Totuşi, atunci când cunoaştem elementele constitutive superioare, ajungem să înţelegem unitatea naturii sistemului nervos. Nervii senzitivi sunt constituiţi în vederea procurării de impresii senzoriale. Nervii motori nu au nimic de-a face cu voinţa, sarcina lor constă în a transmite senzaţiile periferice, procesele chimice şi fiziologice în picioare ş.a.m.d. Nervii motori sunt sensibili în legătură cu procesele interne ale organismului, în timp ce ajungi, într-adevăr, oricât de paradoxal ar părea acest lucru pentru ştiinţa de astăzi, să vezi că voinţa face parte din suflet şi să admiţi că la originea mişcării şi a impulsurilor de voinţă se află o influenţă sufletesc-spirituală directă.

Aş vrea să vă atrag atenţia asupra căii care poate conduce la aceast mod de a vedea lucrurile. Elementul sufletesc-spiritual este, pentru anatomistul modern, obiect a tot felul de ipoteze şi reprezentarea actuală cu privire la acest element sufletesc-spiritual se referă la nişte conţinuturi mai mult sau mai puţin abstracte. *Ziehen* [Nota 11] nu vorbeşte decât despre "nuanţa afectivă" a reprezentărilor. Reprezentarea sufletului este în prezent atât de abstractă şi atât de vagă, încât nu mai poate fi înţeles impactul sufletului la nivelul fizicului.

Ne apropiem de natura spirituală de îndată ce înţelegem cum se înalţă corpul fizic, trecând prin stările fizică, lichidă şi gazoasă, până la căldură. Desigur, este imposibil să ne reprezentăm că elementul spiritual intervine în organismul uman, dacă vedem acest organism uman aşa cum îl vede ştiinţa actuală. Totuşi, dacă admitem un organism caloric, nu este atât de greu să ne reprezentăm că desfăşurarea internă a forţelor corpului eteric intervine în diferenţierile termice ale organismului uman. Într-un anumit fel, trebuie să trecem prin multe încercări pentru a ajunge să dăm viaţă cunoştinţelor de astăzi, atât de rigide. Vom găsi apoi mijlocul de a trece de la ceea ce, ca stare fizică, a devenit mai subtil, la sufletul care a devenit mai bogat în forţe. Vom putea spune că natura volitivă intervine în mod direct în procesele calorice şi de aici în organismul gazos şi, în cele din urmă, în organismul de apă. În privinţa nervilor motori şi senzitivi, realitatea este foarte diferită de ceea ce crede ştiinţa de astăzi. Realitatea constă în acţiunea spiritual-sufletească-fizică pe care nervii motori o duc înspre conştienţă.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

CONFERINŢA A CINCEA

La Haye, 15 noiembrie 1923

Înainte de toate, îi mulţumesc Domnului Doctor *Zeylmans* [Nota 12] şi dvs., tuturor, pentru că mi-aţi dat ocazia să vorbesc despre consecinţele medicale, dacă pot spune aşa, ale metodei antroposofice de cercetare. Două ore sunt, bineînţeles, scurte şi nu voi putea trata decât o mică parte din subiecte, şi doar indicând unele lucruri. Va fi cu atât mai dificil, cu cât va trebui să aleg un punct de vedere divergent faţă de cel obişnuit, pentru care ceea ce voi spune va părea paradoxal. Totuşi, onorata asistenţă ştie deja că de-a lungul istoriei s-a ajuns la schimbarea părerilor cu privire la tot felul de subiecte.

Voi spune la început, în chip de introducere, că în materie de consecinţe medicale ale metodei antroposofice de cercetare nu este vorba neapărat de un fapt absolut "nou", care s-ar afla în opoziţie cu medicina actuală, atât de conştiincioasă, întemeiată pe nişte secole de ştiinţe ale naturii. Metoda de cercetare despre care vă voi vorbi nu propune o revoluţie, ci dimpotrivă. Ea este atentă la anumite fapte din domeniul medicinei, rezultând, în epoca modernă, tocmai pe baza metodelor ştiinţifice senzorial-empirice. De aceea, ea trebuie să ţină seama de faptul că numeroasele întrebări care se pun astăzi medicinei moderne conduc spre nişte domenii în care accesul ei este încă dificil, din cauza metodelor de cercetare ştiinţifice de astăzi, care, cu toate că sunt conştiincioase şi exacte, nu rămân decât nişte metode senzorial-empirice, aşa cum le ştim cu toţii. Totuşi, exact ceea ce a constituit măreţia ştiinţelor naturii, permiţându-le să ofere, în felul lor, o bază semnificativă pentru medicină, le-a împiedicat să se deschidă spre anumite căi care conduc la cunoaşterea omului şi la arta vindecării. Astfel, permiteţi-mi să vă expun astăzi câteva aspecte de principiu, pentru a intra mâine în specificul unora dintre remediile noastre tipice, caracteristice.

Din capul locului, nu vreau să spun că antroposofia trebuie să ştie totul, aşadar, că ea trebuie să-şi impună cuvântul asupra medicinei. Aceasta ar însemna să mă comport ca un agitator. Dimpotrivă, situându-ne pe adevăratul teren al antroposofiei, vrem să tratăm lucrurile din punctul de vedere al cunoaşterii autentic ştiinţifice, cel puţin în privinţa bazelor noastre. Acesta este motivul pentru care această mişcare medicală a putut lua naştere în cadrul Societăţii Antroposofice. Medici din toate ţările, dar mai ales germani, au înţeles că ştiinţele de astăzi şi medicina pun nişte întrebări la care metodele aplicate în prezent nu pot să răspundă. Aceste întrebări se ivesc cel puţin atunci când trebuie să treci de la diagnostic şi patologie la o terapie raţională. Atunci au venit nişte medici pentru a întreba dacă antroposofia ar putea să se pronunţe cu privire la disciplina lor [Nota 13], ţinând seama de modul special de cunoaştere a omului, metodă capabilă să aprofundeze natura umană mai mult decât metodele de până acum. Astfel că ceea ce voi spune astăzi şi mâine este un fel de răspuns tocmai pentru medicii nemulţumiţi şi care au ajuns, prin studiile şi prin practica lor, la un anumit scepticism. De la început, noi am evitat orice punct de vedere care ar fi putut încuraja orice fel de diletantism într-un domeniu în care rigoarea ştiinţifică este atât de necesară în practică. Astfel, când ni s-a sugerat să extindem la medicină activitatea care se desfăşoară în asociaţiile "Kommender Tag" din Stuttgart şi "Futurum" din Elveţia, am spus, desigur, că antroposofia poate aduce anumite clarificări privind prepararea medicamentelor, dar ceea ce s-ar întreprinde în acest sens trebuie să se afle în strânsă legătură cu practica veritabilă. Astfel, au fost create institutele noastre, care, pe de o parte, sunt destinate preparării de medicamente după metodele despre care voi vorbi şi, pe de altă parte, ele sunt legate de clinici. În viitor, le voi menţiona adesea, mai ales institutul care acum a devenit un model în acest sens: este vorba despre Clinica de la Arlesheim, condusă de Doamna Dr. Ita Wegman, institut legat direct la Goetheanum, Universitatea noastră Antroposofică din Elveţia. Prin contactul permanent cu bolnavii, este posibil să intrăm aici într-un raport viu cu terapia, care trebuie să devină obiectivul principal al cercetării ştiinţifice antroposofice.

Totuşi, nu trebuie să ne mulţumim cu atât, deoarece am alăturat acestor aşezăminte şi câteva institute de cercetare propriu-zise. Este vorba, în speţă, de un institut de biologie, de institutele de fizică. Nu vă voi vorbi despre acestea din urmă, care sunt încă la începuturile activităţii lor. Pentru a vă demonstra că vrem să lucrăm cu tot atâta exactitate câtă se cere pretutindeni în lume, voi menţiona Institutul de Cercetări Biologice, unde lucrările au luat deja două direcţii. Vă rog să nu consideraţi vanitate ridicolă faptul că exprim următoarea convingere. Căci nu e vorba de aşa ceva, nu e vorba decât de a exprima cu onestitate, convins de rezultatele obţinute, ceea ce se poate estima. Voi spune, aşadar, că, în ciuda unor obiecţii care s-ar mai putea aduce privind unele detalii metodologice, există, totuşi, acolo două cuceriri capabile să arate că ne străduim să procedăm cu aceeaşi exactitate care este necesară astăzi bazelor ştiinţifice ale medicinei.

Prima dintre lucrările rezultate din cercetările noastre se referă la funcţia splinei. Cum cadrul acestor două conferinţe nu-mi va permite decât să enunţ punctele de vedere şi să trezesc interesul, mă veţi scuza că nu voi atinge anumite subiecte decât în treacăt. Pe parcursul acestor lucrări antroposofice de cercetare ştiinţifică am ajuns să mă interesez eu însumi tocmai de funcţia splinei. Pentru moment, voi vorbi tocmai despre ceea ce putem numi metodă conformă cu ştiinţa spirituală. Metodele acestea au făcut să îmi apară natura atât de deosebită a funcţiei splinei în ansamblul organizării umane. Ştiţi că, într-un fel, această funcţie este chiar crucea antropologiei. Fiinţa umană ▌acest fapt nu pot decât să-l menţionez ▌este purtătoarea celor mai diverse procese, printre care şi unele care cer respectarea unui anumit ritm. Nu este vorba aici doar despre respiraţie şi circulaţie, ci şi despre nişte ritmuri cu periodicitate mai vastă, de exemplu, ritmul digestiv. Acest ritm este cerut de însăşi natura umană, cu toate că ceea ce se cere prin aceasta nu poate fi niciodată respectat. Dacă ar urma exigenţele organismului său, omul ar trebui, de fapt, să mănânce şi să bea cu o regularitate ritmică extraordinară. El nu poate face acest lucru. Căci, chiar dacă şi-ar aranja orarul meselor cu o mare pedanterie, nu ar rezulta prin aceasta că ritmul cerut de organism este respectat cu adevărat. Nu mâncăm în fiecare zi acelaşi lucru şi, pentru a fi exacţi în toate, ar trebui să procedăm conform unei cunoaşteri aproape excesive a detaliilor. Totul este mai uşor în legătură cu respiraţia şi cu circulaţia. În ceea ce priveşte ritmul nostru digestiv, noi depindem foarte mult de relaţia cu lumea exterioară, căreia cu greu putem să nu i ne conformăm. Ei bine, prin legătura ei cu ansamblul funcţiei digestive, funcţia splinei este predispusă să compenseze neregularităţile care se instalează în mod inevitabil în ritmul digestiv. Atunci am

digestive, funcţia splinei este predispusă să compenseze neregularităţile care se instalează în mod inevitabil în viaţa digestivă. Alţii au remarcat acest fapt. Confirmarea empirică asupra funcţiei splinei a fost adusă prin munca noastră, datorită metodelor aplicate în Institutul nostru de Biologie, metode care, în ciuda câtorva obiecţii de detaliu, sunt cel puţin la fel de exacte ca metodele clinice de astăzi. Cred că această muncă ar fi impresionat puternic gândirea medicală, dacă ar fi fost realizată într-o clinică obişnuită. Faptul că nu s-a întâmplat aşa, că munca realizată cu un devotament extraordinar de Doamna Dr. Kolisko a rămas aproape necunoscută până astăzi, este din cauză că cercetările au fost făcute pe tărâmul antroposofiei. Vă rog să nu consideraţi că aceste remarci ar izvorî dintr-o vanitate ridicolă.

A doua lucrare se referă la faptul că o "credinţă" ştiinţifică a medicinei a devenit, în măsura în care se poate face acest lucru, ştiinţă exactă. Să nu credeţi că mă voi strădui acum să tratez subiectul atât de controversat al raportului dintre homeopatie şi alopatie. Nu am intenţia să fac acest lucru, cunoscând partea de amatorism şi diletantism a concepţiilor homeopatiei. Dar, chiar şi pe terenul exterior al fizicii, este de netăgăduit faptul că substanţele foarte diluate pot exercita o acţiune puternică. Aşadar, nu putem admite a priori că substanţele foarte diluate nu exercită nici o acţiune. Să nu ne gândim aici decât la numeroasele efecte exercitate de inhalarea de substanţe într-o repartiţie extraordinar de subtilă. Adesea, nu suntem atenţi la faptul că efectul unei băi se datorează, în bună parte, inhalării unor produse de evaporare. Inhalarea anumitor substanţe aflate într-o diluţie foarte înaltă are efect mult mai puternic decât acţiunea exterioară a băii. Până în prezent, toate acestea constituiau obiectul unui fel de credinţă ştiinţifică. Noi am încercat, efectiv, să oferim o bază ştiinţifică acestei credinţe, bineînţeles, în limitele îngăduite, pentru că rezultatul nu trebuie să devină un panaceu. Pentru aceasta, am preparat diluţii până la un trilion, astfel încât, putem spune, pe drept cuvânt, că în această stare nu mai contează acţiunea substanţială obişnuită, ci funcţia care trăieşte în substanţă şi trece în mediul de diluţie. Aici nu este vorba de nimic altceva decât de forma funcţională. Am reuşit, astfel, să demonstrăm că entităţile diluate exercită nişte uimitoare efecte ritmice. Pentru aceasta, ne-am slujit de procesul de germinare a seminţelor, alese cu exactitate şi prudenţă. Le-am pus la germinat în soluţii metalice, realizate din diferite combinaţii metalice în diluţiile respective. Astfel, am putut demonstra cu adevărat acţiunea asupra forţelor de creştere vegetală a soluţiilor metalice aflate în diluţii de unu la zece, douăzeci, cincizeci, o sută, cinci sute ş.a.m.d. Se pot construi în legătură cu aceasta nişte curbe interesante şi foarte regulate, din care se poate constata că, într-o anumită diluţie, forţa vitalizantă încă mai suferă o anumită influenţă. Când creştem diluţiile, influenţa este mai mică. Mergând dincolo de nişte diluţii şi mai mari, forţa vitalizantă a fost din nou influenţată mai mult. Ceea ce conduce la o curbă descrescătoare şi crescătoare, care exprimă acţiunea unor entităţi puternic diluate, pe care o putem justifica în mod exact. Astfel, problema diluării substanţelor este demonstrată prin cercetare ştiinţifică. Un detaliu de care homeopatia face abuz ▌o spun în mod expres ▌este ridicat la rangul de domeniu de cercetare ştiinţifică exactă. Spun acest lucru nu pentru a conferi acestor rezultate o importanţă prea mare, ci pentru a arăta că trebuie să ne străduim să nu lucrăm în afara ştiinţelor, ca nişte amatori şi diletanţi. Dimpotrivă, trebuie să ne situăm pe terenul metodelor uzuale de cercetare ştiinţifică. De aici, şi într-un mod adecvat, trebuie să mergem mai departe.

Putem înţelege, din punct de vedere istoric, că imensele progrese apărute cel puţin în domeniul ştiinţific pe parcursul ultimelor secole şi în mod special în secolul al 19-lea au exercitat asupra omenirii o fascinaţie puternică în faţa oricărui rezultat al observaţiei senzorial-fizice şi al experimentării de laborator. Dar, în privinţa cunoaşterii omului, fie şi numai a cunoaşterii fizice obişnuite a fiinţei umane, metodele de cercetare ştiinţifică nu permit înţelegerea naturii intime a organizării umane. Acest lucru provine din faptul că, pe de o parte, s-au făcut progrese uriaşe şi formidabile privind cunoaşterea organizării fizice a omului, dar, pe de altă parte, chiar datorită exactităţii şi eficacităţii acestor metode de cercetare, s-a ajuns să se excludă, pur şi simplu, o întreagă parte a omului, tot atât de reală ca şi omul fizic. S-ar mai putea evalua măreţia cercetării ştiinţifice actuale prin faptul că ea, cu o energie uriaşă, a înlăturat din antropologia noastră tot ceea ce ţine de omul sufletesc-spiritual. Vom vedea că în medicină trebuie să fie înţeles în mod practic, ca o realitate spirituală, şi omul sufletesc-spiritual, la fel ca şi omul fizic. Pe această temă, trebuie să vă vorbesc mai întâi despre câteva principii de cercetare ştiinţifică antroposofică, mai ales când ele conduc la cunoaşterea omului.

De fapt, în întreaga cercetare ştiinţifică actuală, noi rămânem, pur şi simplu, la ceea ce a devenit constituţia noastră sufletească, din care fac parte facultăţile de cunoaştere. Rămânem fixaţi la cultura ştiinţifică produsă de civilizaţia noastră, de formaţia noastră şcolară, de formaţia în cadrul ştiinţelor uzuale, iată de ce ne cramponăm. Noi nu ne spunem că la vârsta de doi-trei ani complexul nostru sufletesc se prezintă cu totul altfel decât mai târziu. Noi evoluăm, transformându-ne în întregime pe parcursul următorilor cincisprezece ani, în timpul tinereţii noastre. La optsprezece-nouăsprezece ani avem nişte facultăţi pe care nu le aveam când eram copii de doi-trei ani, şi cu atât mai puţin înainte. Pentru a se manifesta, aceste facultăţi înfloresc, se desăvârşesc în noi. Ne putem întreba atunci, păstrând, bineînţeles, proporţiile: ne putem aştepta să evoluăm şi la vârsta adultă? Este oare permis să trasăm o limită arbitrară devenirii vieţii sufleteşti? Toate acestea nu sunt decât o problemă de experimentare interioară. Totuşi, cel care încearcă, într-adevăr, să depăşească normele admise astăzi în sfera dezvoltării sufleteşti îşi poate cuceri alte facultăţi sufleteşti. Precizări în legătură cu aceasta se găsesc în cărţile mele ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***, ***Ştiinţa ocultă*** etc. Iar în principiu, pe această temă vreau să spun doar că noi suntem în măsură să dezvoltăm în continuare gândirea de care dispunem. Este vorba aici de gândirea de care ne slujim nu numai în viaţa de toate zilele, ci şi în ştiinţe, pentru a experimenta şi interpreta datele obţinute prin observaţie. De obicei, în legătură cu aceasta se aduce mereu obiecţia că ar fi vorba de o "dezvoltare mistică". Dacă ţinem să vorbim dispreţuitor despre dezvoltarea calificată drept mistică la care mă refer, atunci trebuie să facem la fel şi cu matematica şi geometria. Ceea ce este esenţial în matematică şi geometrie este faptul că în aceste discipline ne mişcăm în stare de deplină luciditate, trecând de la o afirmaţie la alta fără nici o interferenţă subconştientă sau sugestivă. Această prezenţă de spirit, această conştienţă deplină, trebuie să fie prezentă peste tot atunci când este vorba despre matematică sau geometrie. În cazul propriei dezvoltări sufleteşti, putem face apel, pe plan interior, la aceeaşi exactitate pe care o aplicăm obiectului. În privinţa facultăţii sale de gândire, sufletul uman poate fi antrenat să meargă mai departe cu toată luciditatea şi nu printr-o visătorie mistică neclară, vagă. Nu e vorba aici să ne adâncim în nişte introspecţii vagi, ci trebuie să pornim de la nişte reprezentări precise, absolut transparente, şi de acolo, la fel ca în matematică, să aducem în interiorul nostru doar ceea ce ne permite să trecem în mod lucid de la un conţinut de conştienţă la altul. Dacă facem aceasta un anumit timp ▌care diferă de la om la om ▌, dacă aplicăm metoda interioară de dezvoltare a sufletului cu adevărat exactă, ajungem, într-adevăr, să sesizăm latura activă a gândirii şi nu pasivitatea ei obişnuită. Facem, astfel, experienţa unei activităţi interioare a gândirii, în locul pasivităţii cu care gândurile urmează de obicei desfăşurarea a ceea ce putem observa.

Această activitate interioară a gândirii ne conduce la o primă cunoaştere reală a ceea ce este suprasensibil în om. Este prima treaptă. Aş spune că, procedând din exterior, putem trasa o schemă a întregii dinamici a sângelui şi avem în aceasta un fel de imagine a omului, a unei părţi din el, văzută din exterior. Acţionând cum am descris mai sus, cu aproximaţie, pentru gândire, ajungem să ne simţim umpluţi de un al doilea om, de omul care este independent de organismul fizic.

Cine crede că acest lucru ţine de sugestie, nu este atent la faptul că metodele pe care le expun aici sunt absolut exacte. Experimentarea lor nu poate fi făcută decât într-o stare de perfectă luciditate. Astfel încât ajungem să înlăturăm tot ceea ce în forul interior ar ţine câtuşi de puţin de sugestie. Drumul parcurs astfel în conştienţă merge în sens invers faţă de cel care ar putea conduce la sugestie sau autosugestie. Dar iată ce aflăm:

Dacă examinăm, pe baza acestei dezvoltări exacte a gândirii şi a observaţiei, dezvoltarea copilului, constatăm o deosebire semnificativă între constituţia copilului din perioada celei de-a doua dentiţii, de la vârsta de şapte-opt ani, şi cea pe care o va avea el mai târziu. Pentru a percepe natura acestei deosebiri între trecut şi viitor, se cere să dobândim în prealabil facultatea de a fi atenţi la ea. Altfel, deosebirea trece

neobservată, nu i se acordă atenţie. Totuşi, acesta este punctul în care trebuie să avem curajul de a aborda omul cu o reală exactitate în observaţie, la fel cum ne-am obişnuit, în cadrul cercetării ştiinţifice moderne, în domeniul fizicii. În fizică, noi vorbim de o căldură latentă şi de o căldură care se manifestă în mod real. Spunem că, printr-un proces oarecare, o stare termică latentă, conţinută într-o anumită substanţă, se poate exterioriza. Trebuie să ajungem la ceea ce a cucerit ştiinţa fizicii. Pentru aceasta, ne trebuie curaj, curaj, de exemplu, în ceea ce priveşte dezvoltarea sufletului uman. Înarmaţi cu acest curaj, constatăm, cu condiţia să ştim să fim atenţi, că la copilul care tocmai a trecut de perioada celei de-a doua dentiţii, apar nişte forţe interioare sufleteşti inexistente înainte. Pedagogia de astăzi este incapabilă să se pronunţe cu privire la acest subiect, căci ea nu observă cu exactitate. Nu este vorba de nişte curbe care urcă şi cad vertiginos, ci despre o fineţe a observaţiei, pe baza unei priviri diferite, a unei priviri spirituale. Ceea ce nu prea este cazul în ziua de astăzi. Dar observatorului care şi-a cucerit o vedere spirituală i se revelează faptul că ceea ce numim facultate a memoriei, de exemplu, suferă o transformare radicală o dată cu cea de-a doua dentiţie. Până atunci, această facultate a memoriei era un fel de forţă elementară, care făcea să apară în organism reprezentările de amintire ale copilului. Doar o dată cu a doua dentiţie apar, în felul lor deosebit de specific, experienţele amintirii, prin care ne întoarcem în trecut, având sentimentul că revenim asupra faptelor trecute.

Astfel, numeroase fenomene apar în experienţa sufletească a copilului doar datorită celei de-a doua dentiţii. Iată-le, aşadar, în timp ce înainte ele nu se manifestaseră deloc în natura copilului. Unde erau ele înainte? Ele se găseau în natura copilului, tot aşa cum căldura latentă se găseşte într-o substanţă. Procesele organice, pentru care cea de-a doua dentiţie nu este decât simptomul exterior, au extras din organism ceva care se găsea în el pentru a lucra aici, aşa cum un anumit proces fizic face să se exteriorizeze căldura latentă dintr-o substanţă. În psihologie se vorbeşte astăzi despre un paralelism psihofizic şi alte lucruri de acest fel, dar pornind de la un concept pur abstract despre psihism şi legătura lui cu aspectul anatomic şi fiziologic. Căci, privind aceste realităţi într-o mod atât de abstract, nu putem găsi între ele o punte de legătură.

Dar omul este o fiinţă în evoluţie. Luând în considerare ceea ce s-a manifestat din punct de vedere sufletesc după cea de-a doua dentiţie, putem spune că forţele a căror metamorfoză apare acum în suflet erau înainte nişte forţe organice active la copil în calitate de forţe organice de creştere. Astfel încât există aici o relaţie empirică între viaţa sufletească şi viaţa trupească, pe care o putem sesiza, dacă o căutăm la momentul corespunzător al evoluţiei omului.

Când ne consacrăm exerciţiilor de gândire despre care am vorbit, ajungem să sesizăm din nou, de data aceasta pe plan sufletesc, că această gândire se aseamănă cu forţa şi activitatea gândirii încă angajată în organism, dar echivalentă, la copil, până la a doua dentiţie, cu forţele de creştere şi de organizare. Descoperim în noi cel de-al doilea om. La un nivel superior nu este vorba numai despre ceea ce este gândirea obişnuită, pasivă, ci nu fiţi şocaţi de acest termen de un al doilea corp, corpul eteric, care ne organizează complet. Prin metodele de cercetare antroposofică nu ajungem la nişte elucubraţii ceţoase despre un corp eteric imaginar, despre o construcţie a spiritului, care ar fi corpul eteric. E vorba mai curând să fim capabili să demonstrăm peste tot în mod empiric că aceste metode speciale de cunoaştere găsesc ceea ce este cu adevărat activ în natura umană. Astfel, vedem acţionând în copil ceea ce mai târziu regăsim sub formă de gânduri. Dacă vreau să înţeleg forţele de creştere ale copilului, dacă vreau să ştiu ce este în mod special vitalizant în el, găsesc cauza în tot ceea ce eu numesc cunoaştere imaginativă, căci aceasta din urmă face din aceste forţe un conţinut interior al gândirii. Forţele care sunt forţe de creştere la copil şi care trec mai târziu în viaţa sufletească, unde acţionează în mod pasiv, conţin virtuţi curative. Nu le pot studia decât dacă ajung să examinez, cu ajutorul metodei specifice ştiinţei spirituale, ce sunt forţele vitalizante şi dacă fac experienţa lor interioară. Rezultă, într-adevăr, că nu vedem nişte lucruri fanteziste în tot ceea ce ne cucerim astfel, ci activitatea din organismul uman. În acest fel, noi transformăm prin percepţie interioară antropologia exterioară într-o adevărată antroposofie.

Tot aşa cum găsim acest al doilea om printr-un antrenament special al gândirii, putem descoperi, mergând mai departe, un al treilea om alături de ceilalţi doi, cel fizic şi cel eteric. Cum peste tot avem nevoie de terminologie, să nu vă miraţi dacă îl voi numi omul astral.

Odată ajunşi să facem experienţa intimă a celui de-al doilea om, omul eteric, interior şi independent de omul fizic, dispunem de un conţinut al conştienţei. Eu pot spune că suntem aproape tot atât de siguri de existenţa acestuia, pe cât de siguri suntem de corpul fizic, în starea normală de conştienţă diurnă. Putem să-l simţim foarte bine pe acest al doilea om. Tot aşa, se cere să depunem o muncă interioară mult mai intensă în continuare, pentru a degaja ceea ce am descris drept omul eteric. Căci nu ne putem cuceri restul decât dacă găsim forţa de a ne elibera, prin sugestie, de acest om eteric. Această operaţie trebuie să fie foarte conştientă, pentru a putea ieşi de acolo unde tocmai am intrat. În general, nici exerciţiul pregătitor nu este uşor. Este cu adevărat dificil să anulăm în deplină luciditate, fără urmă de sugestie, nişte reprezentări de care ne-am ataşat mult timp şi care erau atât de prezente încât ne ocupau întreaga conştienţă. Căci ele acţionează în conştienţă cu o forţă mai mare decât reprezentările izvorâte din nişte impresii fugare, pe care ni le lasă viaţa cotidiană şi ceea ce observăm de obicei. Dacă ne-am exersat pentru a ne elibera conştienţa, pentru a ne elibera în mod conştient de conţinutul conştienţei, ajungem să eliminăm şi această formaţiune pe care am realizat-o şi să facem vid în conştienţă. Conştienţa golită în acest fel este atunci exact în starea în care s-ar afla fiinţa umană care, intrând în somnul obişnuit fără vise, ar percepe brusc în jurul ei o lume diferită, dacă nu s-ar trezi în trup, ci în afara acestuia, şi nu în lumea fizică, ci într-o lume spirituală.

Putem suscita această trezire făcând ceea ce am descris adineaori. Mai întâi fortificăm puternic gândirea, astfel încât să-i conferim un conţinut eteric. Apoi facem vid, creând conştienţa golită, o simplă stare de veghe, care nu conţine nimic din ceea ce ne oferă viaţa cotidiană sau ştiinţa. Ştiţi cât este de greu în viaţa obişnuită să facem vid în conştienţă, căci, dacă eliminăm impresiile senzoriale, adormim. Totuşi, în modul descris, reuşim să creăm o conştienţă golită, care nu face altceva decât să vegheze, dar această stare nu durează decât foarte puţin, aproape deloc. Atunci lumea spirituală năvăleşte în conştienţă şi se revelează, înainte de toate, cel de-al treilea om, un om care nu este, în fond, decât funcţie interioară, mobilitate şi activitate interioară. Al doilea om, omul eteric, este elementul vitalizant; cel de-al treilea, omul astral, este mişcare şi activitate.

În sfârşit, există şi un al patrulea om, singurul care ne oferă posibilitatea de a fi om în sensul cel mai deplin al cuvântului. Poate că voi reveni asupra acestui subiect în cursul acestor conferinţe. Pentru moment, mă limitez să menţionez că este vorba de adevăratul om înzestrat cu Eu. Căci ceea ce am descris adineaori, corp fizic, corp eteric, corp astral, aparţin şi animalului. Fiinţa umană are în plus posibilitatea de a face, şi nu în mod abstract, ci în mod concret, experienţa acestei uniri a părţilor sale constitutive. Omul ajunge la reprezentarea Eului nu doar făcând vid în conştienţă, sesizând în acest fel lumea spirituală, ci mergând mai departe, fortificând şi mai mult experienţa lumii spirituale.

Datorită metodelor exacte ale antroposofiei, ne putem reprezenta astfel ce conţine fiinţa umană. Acest conţinut există cu adevărat. Tot aşa cum căldura, care înainte era în stare latentă, devine căldură reală, manifestându-se prin efectele termice fizice, la fel se manifestă în om realităţile corpurilor fizic, eteric şi astral. Nu putem înţelege omul decât dacă avem în vedere interacţiunea celor patru părţi constitutive ale fiinţei sale.

Pentru a ajunge la o reprezentare a raporturilor de ansamblu, să studiem un caz particular, de exemplu, rinichiul şi funcţia sa în om. În fiecare parte a omului, cele patru părţi constitutive interferează mai mult sau mai puţin. Studiind funcţia renală, în ceea ce se observă pe cadavru sau în alt fel, nu avem decât suma actiunilor fizice. Suma acestor actiuni fizice este în întregime dinamizată, pătrunsă de ceea ce am

numit corp eteric, de partea de corp eteric care conţine funcţiile renale. Corpul eteric este pătruns, la rândul său, de corpul astral, şi doar în interacţiunea acestor corpuri ale fiinţei umane constă ceea ce ne permite să înţelegem natura umană dintr-un anumit organ sau sistem organic. Să considerăm că există o anume neregularitate în funcţia renală. Nu voi vorbi decât pe scurt, pentru că toate acestea sunt menţionate în literatura de specialitate. Cel care discerne toate aspectele, urmând metoda pe care am indicat-o, va constata că, într-un fel, funcţia fizică a rinichiului şi funcţia sa eterică se opun funcţiei sale astrale. Iată, aşadar, un caz tipic. Descoperim că funcţia fizică şi funcţia eterică a rinichiului opun rezistenţă funcţiei astrale a acestuia, pe care nu o putem percepe decât după ce am realizat conştienţa golită. Ei bine, iată că atunci când un organ, rinichiul, de exemplu, rezistă, prin organizarea sa fizică şi eterică, organizării sale astrale, aceasta din urmă trebuie să intervină mai profund, cu mai multă energie, altfel organul se atrofiază. Astfel, în aceste cazuri particulare — şi eu nu vorbesc decât despre cazuri concrete —, se produce o concentrare specială a părţii de organizare astrală corespunzătoare rinichiului asupra activităţii renale. Cu alte cuvinte, funcţia astrală a rinichiului se fortifică în sine mai mult decât ar trebui să o facă pentru a fi în concordanţă cu constituţia generală a fiinţei umane. Acesta este tabloul care i se oferă celui care ştie să observe în acest mod funcţia renală. Corpul astral se angajează în rinichi într-o activitate care îl sustrage din ansamblul fiinţei umane, unde corpul astral ar trebui să acţioneze. El suscită în rinichi o activitate care, în principiu, nu este la locul ei. Rinichiul astral este suprasolicitat din cauza anomaliilor speciale ale rinichiului fizic şi eteric.

E vorba acum să conducem diagnosticul până în acest punct. Corpul astral, ştim acest lucru, a fost determinat să execute o acţiune care nu-i revine în mod normal. El se angajează într-o activitate nepotrivită, pe care o cere, totuşi, această parte renală a corpului astral, rinichiul, aşa cum se află el acum, în starea sa patologică sau în calitate de rinichi eteric. Atingem aici un prim element primar, absolut primordial, al unei concepţii cu privire la natura bolnavului. În fond, pentru omul care reflectează, procesele patologice trebuie să reprezinte cea mai mare enigmă, căci este vorba de nişte procese naturale. Dar procesele normale sunt şi ele naturale. Cum au ajuns procesele anormale, patologice, printre procesele naturale? Atâta vreme cât îl considerăm pe om drept o ţesătură omogenă de substanţe fizice şi de funcţii, nu putem ajunge la o eventuală distincţie între ceea ce este patologie şi ceea ce este fiziologie. Putem ajunge la această distincţie numai dacă ştim că rinichiul se poate transforma pentru că, pur şi simplu, el dezvoltă nişte procese fizice pe care rinichiul normal nu le prezintă, căci în rinichiul normal există o concordanţă între rinichiul fizic, cel eteric şi cel astral. Iată prima vedere de ansamblu.

Acum trebuie să ştim cum să suprimăm, eventual, acest proces patologic, pe care trebuie să-l explicăm ca rezultând, pur şi simplu, din suprasolicitarea unei părţi suprasensibile a naturii umane. Cum să-l aducem din nou pe omul astral la o funcţionare normală?

În prezentarea acestei probleme, vreau rămân întotdeauna la faptul concret, la detaliu. Nu voi vorbi despre o boală gravă a rinichiului, căci principiul lucrurilor poate fi înţeles şi dacă pornim de la o afecţiune renală uşoară. Pentru a indica modul în care putem aborda un rinichi de acest fel, aş vrea să pornesc de la un fapt foarte precis.

Pentru început, ştim că trebuie să despovărăm corpul astral de activitatea sa într-un rinichi deformat, în sensul larg al cuvântului. Există în acest organ un proces pe care corpul astral nu ar trebui să-l îndeplinească şi noi trebuie să-l facem să iasă din acest proces patologic prezent în rinichi.

Ei bine, iată ce descoperim când ne cucerim această privire de ansamblu, care are în vedere mai întâi omul şi apoi lumea. De la Om, ne îndreptăm privirea spre Lume. Ajungem să studiem natura specială a lui Equisetum arvense. Dacă studiem planta Equisetum arvense, interesându-ne mai mult de procesul care se manifestă acolo decât de substanţele particulare din care este compus, constatăm că astăzi există obiceiul de a menţiona pentru tot ce este organic conţinutul în proteine, lipide sau hidraţi de carbon ş.a.m.d., pentru că gândirea materialistă şi-a pus amprenta peste tot. Mereu se ţine seama de ceea ce ne poate spune chimia exterioară cu privire la diferitele componente ale unui corp. Astfel, se ajunge la nişte elemente, cum sunt cele deja menţionate. Situaţia, într-un fel, s-a schimbat. Dar nu despre acest lucru vrem să vorbim acum. Ceea ce ne interesează mai ales la Equisetum este faptul că, dacă îi disociem funcţiile prin analiză, ne rămâne drept component principal siliciul. Acest elementul este atât de puternic în Equisetum, încât predomină, astfel încât el pune în valoare funcţia silicică a lui Equisetum. Aşadar, prin analiză, noi nu cunoaştem această substanţă ca atare, ci dimpotrivă, semnificaţia sa. Acest lucru trebuie, de asemenea, să-l cunoaştem.

Equisetum este o plantă. Nu găsim la ea un corp astral, ci un corp fizic şi un corp eteric. Studiind Equisetum arvense, aflăm că siliciul are aici un rol. Desigur, există şi alte plante care conţin siliciu. Aflăm, pe de altă parte, că în această plantă joacă un rol şi anumiţi sulfaţi. În sfârşit, componentele cele mai importante care îşi pun în valoare natura, esenţa lor, în Equisetum, sunt siliciul, în calitate de funcţie silicică şi nu ca substanţă siliciu, şi la fel, funcţia sulf. Iată o descoperire ciudată. Dacă, datorită forţelor dobândite prin dezvoltare spirituală, putem discerne felul particular de combinare în care sărurile acide de sulf au un raport cu acidul silicic SiO_2, vom afla că există aici un raport funcţional pe care îl introducem în organismul uman fie pe cale internă, fie prin baie sau injectare, dacă alte procese nu ne determină să alegem calea orală. Va trebui să revenim asupra semnificaţiei fiecărei metode. Aşadar, administrăm organismului uman Equisetum arvense într-un anumit mod. De fapt, este preferabil să nu luăm Equisetum arvense ca atare şi oricum, şi acesta este un principiu de bază al producţiei noastre de medicamente, căci altfel acţiunea este, evident, favorabilă, dar mai puţin durabilă. Să studiem acum relaţia funcţională dintre siliciu şi sulf, încercând să o imităm printr-un mod de preparare. Astfel, prin prepararea mai mult sau mai puţin organică a proprietăţilor studiate la Equisetum, noi transpunem asupra organismului uman nişte efecte mai puternice decât dacă am folosi planta ca atare, preparată, de exemplu, printr-o infuzie simplă. Iată un punct de vedere esenţial referitor la prepararea remediilor.

Administrând corect organismului uman ceva care conţine raportul funcţional dintre sulf şi siliciu, dar şi calitatea specială a acestui raport funcţional, apare următoarea situaţie: la nivel renal, corpul astral este despovărat de procesul pe care trebuie să-l îndeplinească în rinichi în timpul bolii. Aşadar, introducând în rinichi funcţiile sulfului şi ale siliciului conţinute în Equisetum, eu despovărez corpul astral de ceea ce el ar trebui să îndeplinească în rinichiul deformat — deformat, în sensul cel mai larg al cuvântului. Pentru început, ceea ce am introdus în corp primeşte sarcina de a prelua procesul patologic.

Acesta este, de fapt, începutul oricărui proces curativ. Pentru început, trebuie să dispunem de o patologie raţională, să cunoaştem procesul patologic şi să căutăm în natură unde se află replica exactă a procesului patologic respectiv. Căci nu e voie să credem că trebuie să combatem procesul patologic al bolii întotdeauna şi în orice împrejurare. Este vorba, mai curând, de a-l capta într-un anumit fel. Trebuie să captăm procesul patologic cu ajutorul unei dinamici cunoscute, în cazul prezentat, cea a sulfului şi a siliciului din Equisetum. Atunci eliberăm ceea ce acţiona în cazul acestei afecţiuni renale sub formă de corp astral. Făcând acest lucru, trebuie să avem grijă ca persoana respectivă să fie fortificată interior printr-un regim, să fim atenţi ca ea să-şi folosească mai energic toate forţele interioare şi întreaga sa energie să se îndrepte spre corpul astral. Tocmai în acest fel, după ce am însărcinat mai întâi o funcţie exterioară să-şi asume surplusul de activitate astrală, corpul astral, eliberat în întreaga sa normalitate, este condus, în cazul despre care este vorba, să înlăture boala prin virtuţile sale curative.

Ne cucerim astfel o noţiune raţională despre terapie. Ca regulă generală, aceasta constă, de fapt, întotdeauna, în interceptarea procesului patologic printr-un proces intercalat din afară, acesta trebuie apoi să aducă resursele proprii ale omului în situaţia de a depăşi procesul

patologic. Acest lucru este imposibil, în cazul de faţă, atâta timp cât corpul astral este obligat să-şi cheltuie forţele sale exclusiv într-un rinichi diferit de ceea ce ar trebui el să fie. Totuşi, ceea ce am descris se produce sau se poate produce în toate procesele patologice cauzate de nişte neregularităţi organice despre care aş spune că acţiunea lor este centrifugă, că acţiunea lor spre interior este centrifugă. Rinichiul este un organ de secreţie, a cărui acţiune este în primul rând interioară. Deşi excreţia se face spre exterior, secreţia este internă. Ceea ce am spus cu privire la procesul patologic trebuie să ne facă să înţelegem că vindecarea constă în faptul că administrarea de Equisetum provoacă în rinichi un proces centrifug, un proces de radiaţie pornind din rinichi.

Ei bine, există alte procese, care indică polaritatea cu adevărat opusă faţă de ceea ce am arătat adineaori. În legătură cu aceasta, nu aş vrea să mă refer la o boală gravă. Ca să discut principiul, am ales o boală care atrage mai puţin atenţia. Este vorba, totuşi, de o afecţiune foarte greu de suportat de pacient ▌guturaiul de fân. Tratamentul acestei boli trebuie să ţină seama de faptul că este vorba despre o afecţiune clar constituţională. Ea conduce, în final, la o slăbire periferică a corpului astral şi a forţelor sale, la o slăbire a celui de-al treilea om, înzestrat cu mobilitate interioară. Pentru a înţelege guturaiul de fân, trebuie să ne întoarcem în urmă, până la vârsta primei copilării, când se produc adesea unele boli generale, de obicei subestimate, dar care mai târziu se specializează sub forma guturaiului de fân. Dacă ştim că această afecţiune pleacă de la faptul că apare o slăbire a corpului astral în raport cu anumite funcţii, că el nu atinge corpul fizic şi eteric, trebuie să trecem mai întâi la fortificarea interioară a acestui corp astral, pe care trebuie să-l readucem la funcţiile sale proprii. Astfel că noi trebuie să suscităm un proces opus faţă de acţiunile centrifuge, îndreptate mai mult spre exterior, cu care avem de-a face în patologie. În exemplul bolii renale, noi am interceptat, într-un fel, boala. Am considerat că era necesar doar să revigorăm, să fortificăm corpul astral, o dată ce a fost eliberat de activitatea sa anormală. Căci, despovărat de ceea ce era constrâns să facă în rinichiul bolnav, el va acţiona imediat în sensul sănătăţii. Nu aşa stau lucrurile în cazul guturaiul de fân. În această boală nu trebuie să interceptăm procesul patologic, ci este vorba mai curând să opunem bolii un proces identic, diametral opus. În acest sens, s-a adeverit că putem stimula corpul astral ▌cu scopul de a-şi relua funcţia pe care a încetat să o asigure, pentru că nu mai poate ajunge la corpul fizic şi la corpul eteric ▌folosind sucul anumitor fructe care au o coajă groasă, tăbăcită, care le conferă, într-adevăr, o acţiune internă centripetă. Am elaborat preparatul corespunzător pe baza sucului acestor fructe, sub formă de unguente, în cazurile uşoare, iar în cazurile mai severe, injectabil. Readucem în acest fel corpul astral al persoanei respective la corpul său fizic şi la corpul său eteric, de unde rezultatele satisfăcătoare. Doamna Doctor Ita Wegman a tratat numeroşi pacienţi suferind de guturaiul de fân injectând acest remediu. A obţinut în acest domeniu rezultate apreciabile. Pornind de la acest mod de a vedea lucrurile, este perfect posibil să putem aborda corpul astral, care a devenit leneş, pentru a-l revigora. Injectarea subcutanată provoacă anumite procese. Acestea au o anumită afinitate faţă de nişte organe particulare. Utilizând sucul unui anumit fruct, acesta are o afinitate electivă faţă de anumite organe. Atunci, trebuie să căutăm locurile precise şi curenţii prin care se exprimă aceste afinităţi. Procesele provocate prin injectare subcutanată arată în mod clar că funcţiile fizice manifestate din cauza indolenţei corpului astral nu s-ar produce dacă aceste procese ar fi conţinute în corpul astral. Ele arată cum aceste funcţii încetează să se mai manifeste atunci când interceptăm corpul astral însuşi. În cazul precedent, noi am interceptat procesul patologic. Acum interceptăm procesul în domeniul particular asupra căruia vrem să acţionăm. Astfel, noi ajungem să distingem între acele preparate ale noastre pe cele în care procesele acţionează mai ales centrifug, aşa cum le-am descris pentru procesul renal, şi acele preparate în care procesele terapeutice au mai ales o acţiune centripetă ▌ca în remediul împotriva guturaiului de fân.

Considerând aceste fapte, la prima vedere, ar putea fi considerate drept simple elucubraţii. În prezent, aşa gândesc cei mai mulţi oameni. De aceea, eu ţin ca noi nu doar să preparăm medicamente de acest fel, ci ca în institutele noastre să se practice acest mod de gândire medicală. Verificarea acestor remedii este diferită de verificarea acelor medicamente care au rezultat dintr-un empirism pur exterior. În cazul acestora din urmă, totul se reduce mai ales la statistică: ea ne spune dacă numărul de cazuri în care remediul a fost eficace este foarte mare în raport cu numărul eşecurilor. Iată ajutorul pe care ni-l aduce statistica. Dar, pornind de la o metodă cum este cea pe care am expus-o aici, vedem ceea ce urmează să se petreacă într-un anumit proces terapeutic pe baza discernământului intern al procesului patologic. Atunci patologia şi terapia formează un singur tot! Căci, dacă eu discern prin diagnostic ceea ce se petrece în rinichiul bolnav, acest proces este acelaşi, dar la un nivel diferit, cu cel pe care trebuie să-l aplicăm în terapie. Prin combinarea sulfului cu siliciul, eu trebuie să produc procesul perceput ca fiind patologic. Atunci acţionez terapeutic printr-un tratament care imită procesul patologic la un alt nivel şi corpul astral este cel care trebuie să realizeze această terapie. Când introduc, de exemplu, funcţia Equisetum în organismul uman, eu o las în seama corpului eteric şi despovărez corpul astral de munca sa asupra rinichiului bolnav.

În acest fel se transformă unele fapte, astăzi încă juxtapuse şi reunite doar în mod empiric: patologia şi terapia se transformă într-o unitate absolută. Dacă identificăm în acest fel natura procesului patologic, trebuie să găsim în natura exterioară cum este imitat, de exemplu, procesul renal de Equisetum. Sau şi, dacă discernem cu adevărat în anumite forme patologice procesul biliar al ficatului, în natura sa internă, aşa cum îl regăsim în Cichorium intybus, putem, datorită felului în care se îndeplineşte această funcţie în Cichorium intybus, să despovărăm corpul astral angajat în secreţia biliară de ceea ce trebuie să facă el în general. Astfel, noi facem să progreseze terapia prin faptul că patologia însăşi nu este deja altceva decât terapie. Ceea ce face din terapie o ştiinţă cu adevărat raţională. Să luăm, de exemplu, minunatul raport dintre fier şi anumite componente ale mucilagiilor şi sărurilor din Anisum vulgare. Putem găsi mai ales în seminţele de anis (Pimpinella anisum) o proprietate funcţională similară cu anumite procese hiperinflamatorii ale patologiei sângelui. Putem despovăra sângele de aceste procese utilizând într-un mod adecvat un preparat care reproduce raportul existent în anis între unele substanţe vegetale mucilaginoase şi fier. În acest caz, nu eliberăm numai corpul astral, căci în patologia sângelui avem în acelaşi timp participarea organizării Eului.

Ajungem, astfel, să cuprindem cu privirea întreaga natură. Frumoasa natură exterioară nu este, în fond, decât imitarea unor procese patologice. Ceea ce la om este proces patologic intern, în exterior este frumoasa natură. Dar trebuie să înţelegem raportul şi să ştim cum să introducem în om funcţiile patologice extrase din vastul câmp al proceselor naturii, să ştim cum putem despovăra de anumite procese patologice părţile constitutive suprasensibile ale naturii umane. Atunci scăpăm de statistică! Căci, atunci când discernem prin viziune interioară un raport de acest fel şi având în vedere efectele care trebuie să se producă, totul se petrece ca într-o experienţă fizică pe care am condus-o în mod corect, cu exactitate ştiinţifică. Experimentarea fizică nu mai procedează nici ea după statistici, pentru că se ştie, de exemplu, că legea Mariotte-Gay-Lussac este o experienţă fizică în mod corect condusă; dacă este realizată exact, şi ea constituie o dovadă. Dar la om nimic nu este atât de simplu ca în experimentările fizice. Totuşi, situaţia este, în fond, aceeaşi, atunci când, distingând procesul patologic, putem indica totodată ce anume trebuie să aibă efect şi când percepem în toate detaliile cum trebuie să acţionăm. Ceea ce contează, de fapt, este să alungăm orice scepticism medical. Acest lucru se face cu multă hotărâre la Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim, condus de Doamna Dr. Ita Wegman. La Doamna Dr. Ita Wegman veţi găsi curajului de vindeca. Acesta trebuie să fie prezent în toate! El este necesar pentru a vedea procesul patologic şi pentru a-l aborda, la început interceptându-l într-un anumit fel. Apoi, este deosebit de important să amintim că toate acestea se produc dacă nu lăsăm lucrurile să se desfăşoară la întâmplare, ci dacă urmărim procesul terapeutic etapă cu etapă. Ştim atunci să remarcăm obstacolele şi să ne întoarcem în urmă, pentru a căuta cauza. Dar dacă în fiecare caz particular suntem animaţi de curajul de a vindeca şi nu ne propunem nimic altceva decât să vindecăm procesele patologice în mod curajos, atunci avem ca stimul foarte activ o bază cu adevărat ştiinţifică a medicinei. Această medicină nu încearcă să elaboreze terapia raţională ca pe o consecinţă a unei patologii exacte, ci încearcă să pună un diagnostic care să conţină deja procesul terapeutic. Atunci nu putem vorbi altfel despre boală decât enunţând terapia o dată cu diagnosticul. Descriem atunci boala renală într-un mod foarte asemănător cu ceea ce se petrece în Equisetum arvense. Transpunem în faptele naturii exterioare ceea ce contemplăm în rinichi. Astfel încât, punând

diagnosticul, descriem totodată terapia pe care el o conţine.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A ŞASEA

La Haye, 16 noiembrie 1923

Permiteţi-mi să mă extind mai mult asupra câtorva detalii pe care ieri mi-am luat libertatea să le menţionez. Totuşi, nu le voi putea expune decât sub formă de indicaţii, pentru vă trezi interesul. În acelaşi timp, în legătură cu tot ceea ce am spus ieri în materie de medicină şi din punctul de vedere pe care l-am prezentat, se pot aduce multe dovezi, pe care nu le vom putea evidenţia astăzi, într-un timp atât de scurt.

Ieri am arătat că, datorită antrenamentului în vederea cunoaşterii, sufletul uman poate să distingă cu adevărat la om corpul fizic propriu-zis şi ▌deoarece trebuie să folosim o terminologie, dar nu trebuie să ne formalizăm în această privinţă ▌ceea ce am numit corp eteric, ca primă parte constitutivă suprasensibilă al naturii umane. Am arătat apoi că trebuie să distingem corpul astral, pe care l-am amintit ieri când am vorbit despre funcţia renală şi, în sfârşit, trebuie să mai distingem la om organizarea Eului. Când vorbim despre om, fie el sănătos sau bolnav, este important întotdeauna să reţinem că cele patru părţi constitutive exercită la prima vedere nişte funcţii absolut diferite. Acestea interferează, se influenţează reciproc, fie că e vorba de sănătate, fie că e vorba de boală. Astfel, nu ne putem reprezenta cu adevărat sănătatea sau boala omului decât dacă suntem în măsură să avem prezent în spirit faptul că unitatea fiinţei umane rezultă, aş spune, din confluenţa celor patru niveluri funcţionale diferite. Am menţionat ieri că procesele patologice sunt, de fapt, nişte procese naturale. Observaţia lipsită de prejudecăţi nu poate găsi o graniţă între aşa-zisele procese normale şi procesele patologice din organismul uman, dacă ea nu cunoaşte această împărţire a naturii umane. Căci această împărţire ne permite să ştim că funcţionarea anormală, patologică, a entităţii umane rezultă din intervenţia excesivă a uneia dintre aceste patru părţi constitutive.

Dar nu ajungem să ne reprezentăm cum cooperează diferitele forţe sensibile şi suprasensibile în edificiul minunat al corpului uman fără o anumită noţiune, pe care am conceput-o acum mai bine de treizeci şi cinci de ani. Dar abia în cursul ultimilor ani am îndrăznit să o exprim. Doar în ultimii ani am putut găsi curajul de a o exprima [Nota 3] şi vom vedea că cercetarea despre care este vorba aici a fost condusă într-un mod nu mai puţin conştiincios decât ceea ce este considerat astăzi cercetare ştiinţifică. Iată despre ce este vorba.

În plus, noi trebuie să mai discernem în om sistemul neuro-senzorial, localizat mai ales în cap. Ei bine, natura omului ne permite să afirmăm că acest sistem localizat mai ales în cap se extinde la întregul om şi că în el cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane interferează. Ca să vorbim exact despre sistemul neuro-senzorial, putem spune, la urma urmei: în capul său, omul este mai ales "cap", dar organizarea capului se extinde la omul întreg.

Apoi, organizarea ritmică, în sensul cel mai larg al cuvântului, interferează cu sistemul neuro-senzorial al omului. Ritmurile respiraţiei şi circulaţiei sunt manifestările cele mai remarcabile din cadrul omului ritmic. Dar trebuie să ţinem seama şi de alte ritmuri: ritmul somn-veghe, ritmul care se exprimă în sensul cel mai restrâns în digestie ş.a.m.d. La rândul său, sistemul ritmic este răspândit în întregul om şi se localizează mai ales în partea sa mediană. În sfârşit, trebuie să discernem, în al treilea rând ▌considerându-l într-un fel sau altul ▌, sistemul metabolismului şi al membrelor. Este sistemul slujeşte în principal mişcările omului şi care se află şi el răspândit în întregul organism. Sistemul metabolic şi sistemul motor sunt legate între ele în mod absolut, ceea ce va reieşi, poate, din consideraţiile ce urmează.

Ei bine, cu toate că aceste sisteme interferează, ele trebuie diferenţiate în mod clar. Astfel încât putem spune că, în organizarea neuro-senzorială, corpurile fizic, eteric şi astral, ca şi organizarea Eului, lucrează altfel decât în organizarea ritmică sau în organizarea metabolismului şi a membrelor. Corpurile fizic, eteric, astral şi Eul sunt prezente în cele trei sisteme, dar fiecare din aceste părţi constitutive ale naturii umane intervin în mod diferit în fiecare din aceste sisteme. Nu putem vorbi în cunoştinţă de cauză despre omul sănătos sau bolnav decât atunci când ştim să spunem cum intervine, de exemplu, organizarea Eului sau corpul astral în sistemul cefalic. Voi reveni cu un caz concret.

Să examinăm organizarea capului, şi anume modul în care sistemul neuro-senzorial este localizat în cap. Şi aici vorbim, desigur, despre omul întreg, căci ceea ce intră aici în discuţie în privinţa capului corespunde, de asemenea, într-o măsură mai mică, sistemului ritmic, situat în partea mediană omului, şi omului din sistemul metabolismului şi al membrelor. Dar ceea ce contează, în esenţă, poate fi înţeles studiind capul, unde, cu rezerva pe care am enunţat-o, e vorba în primul rând de o localizare în această regiune cefalică. Omul este, de asemenea, în întregime cap, dar eu nu voi studia decât organizarea cefalică din cap în sens restrâns. Sistemul neuro-senzorial este localizat mai ales la acest nivel. Diferitele organe ale percepţiei senzoriale îşi prelungesc acţiunea lor până în interiorul organismului uman; acest lucru trebuie să-l spunem când ne referim la organele de simţ. Acum, întreb eu, despre ce este vorba când vorbim de organizarea senzorială? Nici aici nu pot să ofer decât un fel de orientare.

De obicei, organizarea senzorială este abordată într-un mod foarte abstract, nu sunt evocate decât nişte simple concepte. Desigur, sunt abordate bazele anatomo-fiziologice, dar ▌acest lucru reiese din discuţiile pe care le găsim în fiziologie, de un diletantism îngrozitor ▌funcţionarea adevărată a sistemului senzorial nu este descrisă de nimeni în mod corect. Căci, în această sferă, raportul se inversează, astfel încât putem spune că raportul dintre funcţia respiratorie şi funcţia senzorială este invers faţă de raportul dintre circulaţia sangvină şi funcţia digestivă. În mare, funcţia digestivă este, într-un fel, o circulaţie sangvină densificată, sau invers: ceea ce circulă în sânge este un proces digestiv devenit mai fin. Iar procesul senzorial este un proces respirator devenit mai fin. Aş mai putea spune şi că procesul respirator este un proces senzorial mai grosier. Deosebirea dintre aceste două procese este cantitativă, nu calitativă. De unde motivul pentru care metoda pe care filosofia hindusă a practicii yoga o prescrie pentru a se ajunge la aprofundarea cunoaşterii nu recurge la un proces neuro-senzorial obişnuit, ci la un anumit proces respirator modificat. Astfel, exercitarea practicii yoga nu poate ajunge la altceva decât la o cunoaştere oarecum rudimentară. De fapt, această localizare inferioară de către filosofia yoga a procesului de cunoaştere, deplasat în procesul respirator, revelează o înţelepciune profundă. Ceea ce se petrece în interiorizarea impresiilor senzoriale este asemenea unui

proces respirator spiritualizat. S-ar putea spune că în acesta, acolo unde se realizează în mod normal percepţia senzorială, funcţia Eului şi a corpului astral trebuie să se exercite cât mai liber posibil. Aceste funcţii trebuie să poată acţiona în ochi, în ureche, dar în aşa fel încât acţiunea lor să se transmită în mod efectiv organizării fizice.

Studiind acest fapt în cazul ochiului, iată ce aflăm: În ochi există mai întâi organizarea sa fizică. Aceasta conţine corpul eteric al ochiului, care are misiunea de a-l face să trăiască. Apoi avem organizarea astrală şi cea a Eului. Acţiunea lor în ochi trebuie să fie independentă, dar ea trebuie să ia în stăpânire substanţa fizică a ochiului. Ei bine, în sensul celor sugerate ieri, ceea ce se află în organismul uman există şi în natura exterioară. Dar procesul natural nu se află în om ca proces sănătos, ci ca un fenomen patologic. Fiecărui proces inerent organismului uman îi corespunde un proces sănătos în cadrul faptelor din natură. Procesul din natură corespunzător organelor senzoriale este, prin excelenţă, funcţia fixată în siliciu, în cuarţ, în acidul silicic, dacă priviţi ca pe un proces viu ceea ce apare în stare solidificată, oarecum încremenită. Aşa stau lucrurile cu toate corpurile solide, care nu sunt altceva decât nişte procese, nişte fenomene încremenite. Observând procesul silicic, trebuie să spunem că de fiecare dată când ne aflăm în prezenţa siliciului, şi acest lucru este valabil şi în privinţa altor substanţe naturale, dar mai ales a siliciului, ne aflăm, de fapt, în prezenţa procesului care corespunde la om cu ceea ce se petrece în ochi sau în alte organe de simţ. În legătură cu aceasta, nu avem voie să spunem că aici găsim cuarţul ca substanţă. Ceea ce avem în ochi şi în alte organe de simţ este identic, în natura sa de proces, cu ceea ce se petrece în cuarţ. Aşadar, în organele de simţ acest proces se dovedeşte identic cu procesul cuarţ. În privinţa analogiei faptelor cu natura exterioară, descoperim, în acord cu mineralogia, că există o armonie între tot ceea ce poate conţine în sine un proces cum este acela din cuarţ şi proprietăţile organizării fosforului. Priviţi, aşadar, afară, în natură, procesul viu care este fixat în fosfor, examinaţi interacţiunea acestor două procese şi veţi avea acelaşi proces care se desfăşoară în ochiul uman, luat ca exemplu pentru întreaga organizare senzorială. Datorită interacţiunii unui proces cum este acela al fosforului cu un altul, cum este acela al siliciului, ochiul este organul în care poate interveni în organizarea fizică ceea ce posedă omul ca Eu şi corp astral. Organizarea fizică trebuie să creeze peste tot condiţiile pentru intervenţia corectă a ceea ce este spiritual.

Iată un alt fapt. Dacă procesul care se desfăşoară în ochi prin această interacţiune, de altfel intimă şi armonioasă, dintre procesul fosfor şi siliciu s-ar continua până în creier, noi am fi invadaţi în întregime de un proces senzorial. Atunci noi am fi dăruiţi cu totul naturii şi nu ne-am putea detaşa de ea ca fiinţe umane. Dar fiinţa umană trebuie să se desprindă de natură. De aceea, creierul trebuie să fie sediul unui alt proces decât acela al simţurilor, un proces care să izoleze fiinţa umană de procesele naturii. Ceea ce se produce în ochi nu face decât să prelungească în viaţa organului un proces al naturii exterioare. Într-adevăr, organele de simţ sunt ca nişte golfuri care pătrund în om. Creierul, dimpotrivă, trebuie să fie un spaţiu al autonomiei.

Şi acest lucru se produce datorită unui proces pe care îl întâlnim în natura exterioară. Dacă m-aş exprima în termenii psihologiei, aş spune că trecerea de la percepţie la reprezentare, datorită organizării umane şi în cadrul sistemului neuro-senzorial, este un proces care corespunde acelor procese care se găsesc în natură în plumb. Astfel, putem spune că atunci când ceea ce sesizează ochiul prin percepţie trece până la sistemul nervos, acestui proces trebuie să-i răspundă un proces asemănător celui din plumb. Numai în acest fel omul poate şi gândi ceea ce vede. Creierul devine astfel un organ de gândire, altfel ar fi şi el doar un organ de percepţie. Iată cum a devenit fiinţa umană autonomă.

Cu aceasta, eu am atras atenţia asupra unui fapt caracteristic pentru organizarea cefalică. Am spus că ceea ce se desfăşoară afară în procesul plumb trebuie să aibă loc în organizarea cefalică, pentru ca în om să se poată realiza procesul gândirii.

Aşadar, să observăm procesul plumb nu în raport cu organizarea nervoasă, în care la naşterea omului prezenţa plumbului este doar funcţională, nedecelabilă, ci în relaţie cu organizarea digestivă şi, de exemplu, chiar până la saturnism. Observaţi acum toate fenomenele care apar în zona metabolismului şi a membrelor sub influenţa plumbului. Veţi desprinde, astfel, o imagine care cuprinde diferite simptome, dar care rezumă în modul cel mai caracteristic sindromul de demenţă senilă, de exemplu, sau de arterioscleroză cerebrală. Este imaginea organismului uman care se degradează o dată cu vârsta. Cu alte cuvinte, procesul care în creier îmi garantează independenţa ca fiinţă umană, devine boală la polul digestiv şi în sistemul metabolismului şi al membrelor. Aşadar, ceea ce este proces patologic în sistemul metabolismului şi al membrelor este o funcţie organică necesară pentru sistemul neuro-senzorial. Considerând, aşadar, scleroza ca pe o moarte lentă, trebuie să mai spun că, într-un mod atenuat, scleroza trebuie să domnească fără încetare în capul uman, unde ea este ceva normal.

Iată, aşadar, deosebirea dintre cele trei părţi ale entităţii umane: ceea ce este normal într-una din părţi, în sistemul neuro-senzorial, este boală în altă parte. Dar am pus deja ieri problema comportamentului nostru terapeutic.

Trebuie să despovărăm corpul astral şi organizarea Eului de procesul patologic, de acţiunea pe care ele trebuie să o îndeplinească tocmai atunci când procesul patologic se desfăşoară fără a întâlni obstacole. Ce facem, aşadar, în caz de scleroză? Trebuie să procedăm în aşa fel încât să despovărăm corpul astral al omului în sistemul digestiv şi al membrelor de ceea ce ţine de corpul îmbătrânit, pe cale de dezagregare, sclerozat. Este ceea ce putem realiza cu ajutorul plumbului, administrat într-un anumit dozaj. În acest fel am ajuns noi să realizăm un remediu. Îl veţi găsi la numărul 1 pe lista medicamentelor noastre, ca remediu pentru arterioscleroză. Este clar, din capul locului, că trebuie să avem un efect asupra arteriosclerozei dacă îi administrăm omului procesul plumb sub formă de substanţă. Dar trebuie să procedăm în aşa fel încât plumbul să devină activ. Nu am spus că după ce am introdus plumbul în organism l-am făcut să fie activ. Trebuie să ne mai cucerim şi alte elemente ale adevăratei cunoaşteri a fiinţei umane, care ne vor învăţa ce să facem.

Desigur, este util să putem distinge în organismul uman forţele de construcţie şi forţele de deconstrucţie. Tocmai acestea din urmă acţionează în caz de scleroză, când organismul uman se degradează. În cap, în creier, organismul uman se degradează fără încetare, căci creierul este supus în permanenţă unei uşoare scleroze. Aşa este organizarea lui. Totul depinde, aşadar, de capacitatea de a distinge procesele de deconstrucţie de cele de vitalizare propriu-zise, de construcţie, de creştere. Dacă distingem în mod corect cele două procese, putem aprecia valoarea eminentă a proceselor de construcţie din organismul uman. În perioada primei copilării, ele domnesc în întregul organism, încă neîmpovărat de organele care slujesc gândirii, nici de cele care ţin de restul activităţii sufleteşti. Corpul nu trăieşte atunci decât în organizarea sa de creştere. Să luăm raportul dintre funcţia lactagogă şi organismul copilului. Găsim în această funcţie tocmai forţele de care are nevoie organismul în copilărie. La o vârstă mai înaintată, noi nu ne mai putem procura în acelaşi fel forţele plastice, întotdeauna necesare, pe care le primim în copilărie prin lapte. Chiar la o vârstă mai înaintată, noi avem nevoie de forţele plastice, de forţele formatoare, care fac ca hrana pe care o absorbim să se transforme în formele organismului. Se dovedeşte că nimic nu este mai de folos pentru aceste forţe cu acţiune plastică, pentru aceste forţe formatoare, şi nu favorizează atât de mult asimilarea substanţelor ingerate de organismul uman, decât consumarea frecventă de miere în cantităţi foarte mici. Într-adevăr, mierea acţionează asupra organismului metabolism-membre, tot aşa cum laptele acţionează mai ales asupra organismului cerebral al copilului. Acest lucru arată că mierea conţine nişte forţe formatoare speciale, pe care nu le putem descoperi prin simpla analiză chimică a mierii, ci prin noţiunea cu adevărat vie a raportului pe care îl are omul cu celelalte substanţe din Univers. Interpretarea care ţine seama de toate detaliile arată că mierea se adresează organismului uman prin intermediul corpului astral, mai ales în aşa fel încât acesta să-şi poată exercita forţele formatoare. Funcţia formatoare a mierii poate fi susţinută prin adăugare de zahăr, cu condiţia ca organismul uman să-l suporte. De aceea, primul nostru remediu împotriva sclerozei

este un preparat compus din plumb, miere şi zahăr, reunite într-un mod funcţional foarte special.

Ceea ce arată că şi procedeul este important. Căci modul de preparare trebuie să suscite o funcţionare internă a forţelor plumbului împreună cu cele ale mierii şi ale zahărului. Remediul este preparat în aşa fel încât, odată introdus în organismul uman, el ia asupra lui forţele sclerozante. El despovărează de forţele sclerozante corpul astral şi organizarea Eului. Acestea sunt eliberate şi pot acţiona în folosul organizării normale şi sănătoase a omului. Acţiunea pe care o introduc în organism prin acest preparat revenea înainte Eului şi corpului astral, care, prin aceasta, nu erau libere şi îşi îndreptau funcţiile lor spre procesul patologic. Acum, eu transfer procesul patologic asupra preparatului. Plumbul este aici deosebit de activ. El ia asupra sa acţiunea sclerozantă, căci aceasta este natura sa. Înainte de aceasta, trebuie să caut în viaţa organismului calea pentru a aduce plumbul acolo unde trebuie el să acţioneze. Aceasta se face prin asocierea cu mierea şi cu zahărul.

Astfel, preparatele noastre sunt executate în aşa fel încât, în primul rând, ele să conţină mai ales ceva care să ia asupra sa procesul patologic. Compoziţia şi modul de elaborare sunt realizate în aşa fel încât substanţa care trebuie să se încarce cu procesul morbid să se răspândească în mod convenabil în organism. Producerea preparatelor noastre este, aşadar, perfect raţională. În Institutul nostru Clinic din Arlesheim am putut utiliza aceste remedii şi Doamna Doctor Ita Wegman a urmărit etapele acţiunii lor. Acest mod de a vindeca face să iasă în evidenţă, într-adevăr, starea în care se găseşte organismul uman şi apoi modificarea respectivă datorată medicamentului. Observând această modificare, văd care este procesul terapeutic. Observ ceea ce am presupus. Iată ce este important la metoda noastră: ea nu constă în experimentări exterioare şi constatări statistice, ci prevede în mod raţional ceea ce trebuie să se întâmple. Putem apoi verifica, încă de la primul stadiu, ce se petrece, dacă suscităm, într-adevăr, efectele adecvate.

Tot în acest fel vedeţi cum acţionează în Equisetum siliciul, pe care l-am menţionat ieri. Am spus că, aşa cum este el conţinut în Equisetum, siliciul acţionează asupra funcţiei renale. Din punct de vedere anatomic şi fiziologic, noi nu suntem aproape deloc atenţi la faptul că nu putem separa decât în mod abstract sistemul neuro-senzorial de sistemul circulaţiei şi al metabolismului. În unele privinţe, toate organele sunt nişte organe se simţ. Cât despre rinichi, el este un organ abdominal foarte important. Folosind aşa cum am explicat ieri siliciul, sub forma în care există el în Equisetum, eu fortific senzitivitatea rinichiului şi acţionez asupra proceselor care apar în organismul uman ca urmare a atenuării senzitivităţii interne a rinichiului.

Ceea ce se observă în mod evident în organele de simţ se poate aplica, în anumite privinţe, întregului organism. Aşa este, de exemplu, acţiunea fosforului într-un caz deosebit de spectaculos. Este foarte interesant să observăm fenomenele fiziologice şi anatomice ale embriogenezei umane. Aici, două procese îşi unesc acţiunea, dar modul actual de a privi al anatomiei şi fiziologiei nu le distinge aproape deloc. Există, în primul rând, toate fenomenele legate de ovulul fecundat. Apoi există tot ceea ce acţionează asupra chorionului de la periferia uterină, pornind de la organele feminine care înconjoară embrionul. Examinarea acestor date arată că întreaga organizare nu este impregnată doar de organizarea fizică, ci şi de organizarea corpului eteric, a corpului astral şi a Eului. Să studiem mai întâi procesul pe care vreau să-l califc drept centrifug, căci el radiază spre exterior. Este vorba de ceea ce emană de la celula germinală fecundată, de ceea ce nu încetează să se dezvolte prin diferenţiere progresivă pentru a deveni embrionul central. În acest proces avem ca efect principal, ca efect predominant, ceea ce putem regăsi în procesul fixat în substanţa argint. Oricât ar părea de paradoxal, avem în substanţa argint un principiu care merge până la excreţie, tocmai despre aceasta este vorba, excreţia care se produce atunci când ovulul se separă de organismul uman. În argint şi în ceea ce este funcţional în acest metal avem forţele de excreţie active în om şi prezente în natură în substanţa argint. Acţiunea eminamente excretorie a argintului prezintă, într-un dozaj convenabil, un interes extraordinar pentru abdomenul uman. Astfel, introducând substanţa argint în procesul digestiv, într-un dozaj subtil şi împreună cu ingredienţii şi aditivii necesari, putem acţiona tocmai asupra organelor de excreţie. Dacă procesele de excreţie sunt încetinite, putem acţiona asupra lor în mod foarte semnificativ.

Să examinăm acum acţiunea centripetă de origine uterină, de origine exterioară. Avem din nou, într-o substanţă exterioară, şi anume fosforul, acţiunea centripetă care porneşte de la pereţii uterini şi se îndreaptă spre embrion. Regăsim aici sensul forţelor conţinute în funcţia fosforului. Acţiunea lor este opusă în mod direct forţelor din argint, făcând ca totul să intre în om. În timp ce argintul dezvoltă în special în abdomen funcţia excretorie, fosforul realizează funcţia inversă. Astfel că în argint avem un mijloc de a face să apară forma corpului fizic al omului, în timp ce fosforul are facultatea de a dizolva această formă. Fosforul are acţiune centripetă şi dizolvă organizarea fizică a omului, o face să dispară pentru corpul astral şi pentru Eu. Fosforul expulzează organizarea astrală şi Eul în afara omului. În această privinţă, substanţele argint şi fosfor sunt diametral opuse.

În ceea ce priveşte omul ritmic şi cefalic, sistemul circulator şi sistemul neuro-senzorial, mai există un element opus polar fosforului, şi anume carbonatul de calciu. Introdusă în organismul uman, şi această substanţă prezintă tendinţa specială de a acţiona asupra excreţiei. Într-adevăr, carbonatul de calciu este astfel alcătuit încât în el apar în mod exterior şi natural forţele umane radiante, forţele centrifuge. Când aceste forţe radiante sunt prea puternice şi de aici rezultă nişte fenomene patologice, eu le pot îndepărta tocmai cu ajutorul unor preparate pe bază de calciu. Fapt care apare în mod clar când observăm că în carbonatul de calciu administrat organismului uman se află ceva care acţionează în sensul excreţiei. Aş vrea să spun că în zonele inferioare ale omului se găseşte un concurent, argintul. Dar carbonatul de calciu îşi exercită şi aici acţiunea excretoare. Astfel încât, peste tot, această substanţă face să iasă din organism ceea ce este lichid şi gazos. Forţele sale localizate în organismul uman se află şi la baza expiraţiei, el are puterea de a acţiona ca motor al expiraţiei. Pe de altă parte, el conţine forţele care expulzează căldura din organizarea neuro-senzorială. În partea inferioară a omului el acţionează expulzând lichidele, în omul ritmic tinde să expulzeze substanţele gazoase, în organizarea neuro-senzorială expulzează eterul căldurii sau căldura.

În toate privinţele, acţiunea carbonatului de calciu se opune acţiunii fosforului, a cărui acţiune o puteţi studia în cadrul intoxicaţiei cu fosfor. Această substanţă acţionează în aşa fel încât ea face să intre în sistemul metabolismului şi al membrelor ceea ce este lichid sau, mai bine zis, ceea ce este solid, dar în soluţie, el fiind astfel agentul inspiraţiei, al procesului respirator îndreptat spre interior. El face să intre elementul gazos în organism, încălzind astfel sistemul neuro-senzorial. Tot aşa cum carbonatul de calciu prezintă tendinţa de a exterioriza, fosforul pregăteşte în organismul uman albia pentru funcţiile corpului astral şi ale organizării Eului, care atunci îl pot pătrunde.

Datorită acestei expulzări cu ajutorul carbonatului de calciu, corpul astral şi Eul pot pătrunde în om. În schimb, ceea ce introduce fosforul în sfera organizării fizice expulzează corpul astral şi, totodată, Eul. Puteţi observa aceste fenomene într-un mod superficial în faptul că, într-un fel, carbonatul de calciu înlănţuie de corpul fizic Eul treaz şi corpul astral treaz. Dar ce semnifică această înlănţuire decât a suferi de insomnie? Dacă eu sunt incapabil să-mi extrag Eul şi corpul astral din organism, eu sufăr de insomnie. Dacă funcţia fosforică nu se opune funcţiei calcice, aceasta din urmă nu încetează să fie cauză de insomnie şi cauză a tuturor procesele legate de aceasta. De îndată ce faceţi să intre în organismul uman procesul fosfor, dvs. stimulaţi, de fapt, capacitatea de a adormi. Stimulaţi astfel ceea ce face să iasă din organismul uman corpul astral şi Eul, căci acestea sunt detaşate în timpul somnului. Această proprietate este specifică fosforului în gradul cel mai înalt şi ea se regăseşte într-un grad mai mic şi la sulf. Dacă există neregularităţi în sistemul ritmic, putem utiliza sulful în locul fosforului. Dacă, de exemplu, avem de-a face cu o insomnie ale cărei simptome se manifestă în omul ritmic, vom acţiona terapeutic folosind un preparat pe bază de sulf.

Desigur, toate acestea nu sunt decât nişte indicaţii. Dar aceste indicaţii trebuie să arate că diagnosticul raţional spre care tindem aici conţine deja motivul terapeutic. Căci, procedând în mod fiziologic, eu întâlnesc în capul uman, de exemplu, un proces sclerotic subtil. Astfel, slujindu-mă de nişte expresii de acest fel, care fac legătura între om şi natura înconjurătoare, eu pot numi proces plumb funcţia organică ce constituie baza gândirii în creierul uman. Eu văd procesul plumb fără substanţa acestui metal în organizarea neuro-senzorială a omului. Eu îl văd apoi ca pe o otravă în cealaltă organizare, în cea a metabolismului şi a membrelor. Tabloul saturnismului îmi înfăţişează într-un mod îngrozitor ceea ce are loc continuu, într-un mod subtil, în organizarea neuro-senzorială. Dar eu mai pot să ştiu că, dacă introduc funcţia plumb, procesul plumb, în metabolism şi membre, eu despovărez acest sistem la nivelul organizării sale astrale de ceea ce are el nevoie să fie despovărat. În acest fel fac să se producă vindecarea. Eu nu mai fac deosebire între ceea ce este diagnostic, patologie şi terapie, căci toate acestea confluează într-un singur tot. Recunoaştem boala şi totodată procesul din natura exterioară capabil să ia asupra sa procesul patologic din organismul uman. Una face să o recunoaştem pe cealaltă. Ei bine, această bază antroposofică raţională a medicinei permite să fie reuniţi termenii între care astăzi există un abis profund: patologia şi terapia.

Pe de altă parte, procesele patologice sunt clarificate în aceeaşi măsură. Să examinăm o altă boală, care îi face pe oameni să surâdă când o menţionăm. Căci ea este considerată insignifiantă de către medici, cel puţin în ţara noastră, poate chiar şi în Olanda. Totuşi, pentru pacient, ea este foarte neplăcută. Este vorba de migrenă. Nu o putem înţelege decât dacă ştim că ea apare atunci când un proces metabolic care nu are ce căuta în organizarea neuro-senzorială ▌în cap ▌exacerbează procesul metabolic discret, subtil, care se desfăşoară întotdeauna în cap. Aşadar, în cap se manifestă un proces metabolic care nu ar trebui să se afle aici şi acum e vorba să despovărăm capul de acest proces. Cum să procedăm? Prima sarcină care apare este aceea de a introduce în om substanţa capabilă să ia asupra sa acest proces metabolic. Din cele spuse adineaori, veţi fi aflat că este vorba de siliciu. Despre el am spus eu că trebuie să pătrundă în organizarea senzorială, iritată şi ea în caz de migrenă.

Introducând procesul siliciu în organizarea cefalică, acţionăm în aşa fel încât o despovărăm de procesul patologic al migrenei. Dar trebuie să începem prin a introduce procesul siliciu în cap. Dacă vrem să obţinem un preparat care trebuie administrat pe cale orală, atunci trebuie să avem grijă ca siliciul, parcurgând acest drum, să nu se piardă pe undeva în digestie. Pentru aceasta trebuie să activăm cât mai mult posibil corpul astral, astfel încât mişcarea generală a digestiei să conducă siliciul, introdus ca remediu, până în organizarea cefalică. Acest lucru nu este posibil decât dacă stimulăm totodată urcarea siliciului absorbit, activând cât mai mult corpul astral. Aceasta înseamnă că trebuie să îndepărtăm din tot ceea ce slujeşte de intermediar între abdomen şi cap, adică din sistemul circulator, obstacolele pe care le-ar putea întâlni acţiunea viguroasă a corpului astral. În acest scop, ne slujim de sulf. Aşadar, în remediul nostru trebuie să existe siliciu şi sulf, tratate într-un anumit mod. În organismul uman nu există nici o acţiune care merge doar de jos în sus, căci tocmai când ne adresăm sistemului ritmic, ritmul trebuie să urce şi să coboare. Urmărim ritmul respirator în jos şi în sus, şi ritmul circulator la fel. Acest du-te-vino este favorizat de funcţia conţinută în substanţa fier. Vrem să obţinem un flux ascendent, dar vrem să împiedicăm ca el să se fixeze la polul superior. Vrem să nu mai existe depunere la polul superior şi omul să nu fie acaparat în întregime. Este ceea ce obţinem prin prepararea unui medicament pe care un anumit tratament îl face să conţină fier, sulf şi siliciu. Astfel obţinem preparatul nostru numit Biodoron, care slujeşte, în esenţă, la despovărarea capului de migrenă şi la reintegrarea corectă în organizarea umană totală a procesului de care am despovărat capul.

Ceea ce putem spune despre migrenă, care este considerată un fleac, o boală subordonată, devine ceva mai serios dacă urmărim drumul invers. Să luăm procesul în care respiraţia, devenită mai subtilă, aşa cum am spus, apare ca proces neuro-senzorial. Acest proces nu trebuie să se desfăşoare decât la etajul inferior al părţii celei mai înalte din om, aproximativ între plămâni şi partea inferioară a feţei. Dacă acest proces străpunge această nuanţă particulară a procesului circulaţiei la om şi dacă procesul neuro-senzorial, devenit neuro-cefalic, se desfăşoară în tractul digestiv, atunci avem un proces anormal, care nu este la locul său în sistemul digestiv, ci în cap. Trecând în tractul digestiv, el devine acolo simptomatologie tifoidă. Ceea ce ne face să înţelegem ce poate fi un proces din natură, şi fiecare boală este un asemenea proces, în organismul uman: ceea ce este just într-un alt loc, este, în cazul de faţă, deplasat. În anumite locuri din organism, procesul care se desfăşoară în simptomatologia tifoidă este normal. În sistemul digestiv, el este boală. Iată cum se prezintă această boală.

În organizarea cefalică noi suntem deosebit de expuşi la acţiunea lumii exterioare. Capul îl resimţim cel mai puţin, dar prin el simţim lumea înconjurătoare. Aceasta trebuie să aflueze spre cap. Prin capul nostru trăim la maximum în lumea exterioară. Doar două părţi din fiinţa noastră prezintă această particularitate. Mai întâi capul, şi anume sistemul pe care tocmai l-am caracterizat, în care respiraţia se transformă în funcţie neuro-senzorială. Iar celălalt aspect ni se va părea paradoxal. Vă puteţi consacra într-o zi acestor aspecte, când vom fi adunat în acest scop literatura medicală, care va fi gata în curând. Vă veţi apleca asupra faptelor întâlnite în acest domeniu şi veţi constata că, într-un mod diferit, tocmai funcţia hepatică este cea care redă cel mai bine lumea exterioară în organismul uman. Lumea exterioară acţionează aici ca şi cum restul organismului aproape că nu ar exista. Iată o particularitate a funcţiei hepatice. Dar când această localizare, necesară spre a crea astfel albia tocmai pentru acţiunile exterioare, nu rămâne la locul ei, ci se manifestă în sistemul digestiv, avem acolo o stare care, din punct de vedere funcţional, devine străină organismului uman. Să căutăm tot în natura înconjurătoare ceva care va putea interioriza din nou modelul funcţional exteriorizat al intestinului, pentru a reda această funcţie organismului. Procesul care ne apare este cel fixat în antimoniu. Acest mineral este foarte sensibil la forţele mediului înconjurător. Structura antimoniului are ceva din caracterul dinamitei. Reprezentaţi-vă aceste raze în fascicule, încercaţi să simţiţi cum antimoniul, prin procedeul lui Saiger, ar vrea parcă să se smulgă din starea de mineralizare. Antimoniul posedă, într-un fel, o sensibilitate minerală. El interiorizează acţiunile exterioare, ceea ce se manifestă îndeosebi prin proprietăţile electrolitice ale antimoniului. Plasat la catod, un impuls foarte fin îi poate provoca explozia. Cunoscând aceste fapte şi cunoscând raportul antimoniului cu forţele aflate pretutindeni în Univers, vom şti că, tratat şi administrat în mod adecvat organismului uman, procesul antimoniu poate recepta procesul tifoid. Astfel că, în acest mod, Eul şi corpul astral pot fi despovărate de acţiunea lor, în cazul bolnavului tific, şi fiinţa umană poate fi condusă, încetul cu încetul, spre sănătate.

Astfel, eu încerc să exprim principiile a ceea ce s-ar putea numi o medicină raţională. Medicamentele noastre, în prezent aproape două sute, au fost create, în timp, în două feluri. Mai întâi, un grup de medici care manifestau un anume scepticism cu privire la metodele terapeutice actuale s-au reunit în număr mare şi au întrebat dacă prin cunoaşterea antroposofică se poate descoperi raportul omului cu mediul său înconjurător şi dacă pot fi date unele indicaţii cu privire la substanţele care pot fi preparate şi administrate ca remediu. Ei bine, antroposofia deţine o cunoaştere foarte detaliată şi exactă a omului, ca fiinţă înzestrată cu trup, suflet şi spirit. Ea mai posedă, de asemenea, o cunoaştere detaliată a naturii şi a componentelor fiecărui regn în parte. Prima datorie care mi s-a impus a fost aceea de a merge oarecum în căutarea proceselor naturale şi de a studia în ce măsură aceste procese reprezintă nişte procese patologice. Am mers, aşadar, de la natura exterioară la om. Remediul sclerozei a urmat acest drum. Am încercat să elucidez cum poate acţiona Plumbum metallicum împreună cu un sistem cu capacităţi plastice, cum este cel care se află în miere, zahăr sau lapte. Astfel, demersul dinspre exterior spre interior a permis realizarea unui anumit număr de remedii.

Atunci s-a pus problema de a şti cum să introducem aceste remedii în lume. Am spus de la început că nu vreau să existe un laborator farmaceutic, care să nu fie legat de o clinică, ceea ce a determinat apariţia unor clinici. Când a existat un anumit număr de remedii, au început să fie aplicate în clinici. De unde rezultă constatarea pe care am menţionat-o adineaori. Şi cum, în prezent, mă aflu eu însumi la Dornach, Arlesheim şi Dornach constituind un singur tot, şi deoarece institutele de la Arlesheim sunt legate de Goetheanum, mi-a fost

posibil, datorită colaborării strânse cu Doamna Doctor Ita Wegman, să urmez, pentru o serie de remedii, drumul invers, pornind de la procesul patologic. Trebuia, de fapt, să găsesc, pornind de la om, produsul natural. A rezultat convergenţa realizărilor farmaceutice pe care le puteţi găsi mai ales la Arlesheim. De Institutul Clinic şi Terapeutic, unde domneşte cu adevărat curajul de a vindeca, este legat Laboratorul Farmaceutic Internaţional, consacrat preparării medicamentelor respective. Ele vor fi distribuite în diverse moduri şi le veţi putea cunoaşte dacă vă interesează. Eu nu vreau să fac reclamă. Nu vreau decât să abordez baza ştiinţifică a problemei. Dar din întâlnirea celor două căi rezultă o mare încredere în acest domeniu, chiar şi numai din punct de vedere exterior şi empiric. Atunci este deosebit de îmbucurător să vorbeşti în faţa unui auditoriu cum este cel de aici. Acest lucru a fost posibil pentru că Domnul Doctor Zeylmans m-a invitat aici, pentru că a avut amabilitatea de a vă invita şi pe dvs., iar dvs. aţi avut gentileţea de a veni. Ceea ce se pare că se datorează faptului că Dr. Zeylmans are intenţia de a da el însuşi Institutului de aici orientarea despre care am vorbit. Căci eu pot admite că aceste conferinţe ar putea constitui baza ştiinţifică pentru ca acest Institut să poată furniza apoi probele materiale pe care încercăm să le realizăm în institutele noastre clinice şi terapeutice. Literatura respectivă va putea să vă convingă nu numai de faptul că dispunem de un material statistic cel puţin tot atât de sigur ca cel stabilit în mod obişnuit prin statisticile clinice, ci şi de faptul că la acesta se adaugă confirmarea de precizie de care am vorbit mai sus.

Va fi deosebit de important să putem trata bolile care până acum nu ţineau decât de chirurgie, de exemplu, cancerul. Aici suntem pe calea cea bună. Dacă putem spune despre un proces că este deplasat, atunci cancerul este chiar un asemenea proces. Este vorba aici de un proces deplasat, care, de fapt, nu ar trebui să se desfăşoare decât la periferia extremă, în sistemul neuro-senzorial. Este interesant să observăm cum funcţia senzorială, care ţine de periferia corpului, constituită în acest scop, poate fi deplasată, manifestându-se sub formă de cancer. Observăm atunci că această funcţie nu este cu adevărat nervoasă, ci mai curând senzorială. Ceea ce ne permite să descoperim, într-un sens mai profund, caracteristica parazitară a cancerului. Ajungem astfel, pe un drum care nu este atât de simplu cum s-ar crede în mod obişnuit, să producem, pe baza diferitelor sucuri de Viscum, mijlocul de a birui cancerul pe cale medicamentoasă. În acest domeniu am obţinut deja nişte rezultate, cel puţin parţiale, care sunt bune şi promiţătoare. Nu putem vorbi decât de rezultate parţiale, pentru că nu am putut termina decât de curând aparatura care trebuie să prepare corect planta Viscum. Totuşi, cu preparatele actuale am putut realiza tratamente profilactice cu rezultate foarte bune. Este important pentru cancer ca el să fie recunoscut la timp, dar foarte adesea bolnavii nu ne ajută aproape deloc în acest sens. Căci, recunoscut la timp, cancerul va putea fi combătut pe cale medicamentoasă, datorită preparatelor pe care le producem pe bază de Viscum. Nu voi spune nimic nici pentru, nici împotriva intervenţiilor chirurgicale şi nici despre recomandarea lor frecventă. Voi arăta doar că o adevărată cunoaştere a omului permite ca nişte cazuri de boală, chiar grave, să fie privite în aşa fel încât, pornind din interior, această cunoaştere să poată conduce la conceperea unor tratamente.

Iată, în esenţă, ce am vrut să spun cu privire la căutarea noastră care a luat naştere din antroposofie. Am vrut să vă vorbesc despre calea care ne conduce de la natura exterioară spre interiorul omului şi invers. În încheiere, trebuie să remarc un rezultat extrem de important care reiese din aceste reflecţii metodologice, şi anume modul de a-i administra omului medicamentul care trebuie să despovăreze organismul de procesul patologic. Dacă omul este, într-adevăr, o fiinţă tripartită, împărţită în organizarea ritmică, organizarea neuro-senzorială şi organizarea metabolismului şi a membrelor, terapia, la rândul ei, se împarte în trei părţi. Iată-le. Există mai întâi remediile absorbite pe cale internă, care, în final, iau în organism aceeaşi cale ca procesul digestiv. A doua cale este cea a injecţiilor şi prin acest mijloc noi încercăm, într-un fel, să introducem procesul, funcţia terapeutică, în organismul ritmic. A treia cale este cea a băilor, prin care se acţionează pe cale externă. Această a treia cale acţionează asupra procesului neuro-senzorial, printr-o acţiune mai grosieră. Căci acţiunea băii este o acţiune perceptivă redusă la un nivel inferior.

Să observăm, aşadar, aceste trei forme la fosfor. Folosind fosforul ca medicament pe cale orală, în uzaj intern, amestecat cu alte substanţe, tratat chimic sau prin alte procedee, noi trebuie să ştim că el favorizează mai ales asimilarea de lichide în organism. Pentru a despovăra organismul de un proces patologic în care starea lichidă se revarsă de la locul care îi revine, de exemplu, în anumite afecţiuni inflamatorii de la periferie sau sub forma unor manifestări asemănătoare epistaxisului, folosim fosforul pe cale internă. El despovărează corpul astral şi Eul de procesul patologic din funcţiile lichidiene. Dacă preparăm, în dozaj adecvat, un produs injectabil şi introducem astfel fosforul în procesele circulatorii, noi despovărăm organismul de ceva care ţine de nişte procese circulatorii anormale. Constatăm, de exemplu, o respiraţie accelerată, o activitate cardiacă mai intensă şi, în special, o hipersecreţie biliară, care ţine tot de fenomenele ritmice, precum şi alte procese pentru a nu menţiona decât ceea ce este mai important -. Dacă folosim atunci fosforul sub formă injectabilă, putem obţine rezultate foarte favorabile. Putem întâlni, de asemenea, nişte tulburări cu tendinţă mai curând psihică, funcţiile cerebrale fiind de aşa natură încât îl împing pe om în mod involuntar spre un soi de fugă a ideilor, în care el nu îşi poate stăpâni gândurile, în care frazele debordează, până când starea devine patologică. În acest caz, este posibil să acţionăm în sensul unei încetiniri a fluxului ideilor prin băi adecvate, în care fosforul se găseşte în diluţie.

Menţionez toate acestea doar sub formă de exemple. Exemple de acest fel pot fi găsite cu sutele. Abordăm astfel organismul uman în trei moduri diferite. Trebuie să ştim cum să o facem.

Pe de altă parte, mai există un ajutor terapeutic direct, pe care îl putem face să intervină acţionând din exterior asupra sistemului metabolic. Este vorba de dinamica universală în care putem situa omul. Este ceea ce noi realizăm cu rezultate bune datorită euritmiei curative. Euritmia este un fel de gimnastică spirituală, care poate fi ridicată la nivel de artă. Sub conducerea Doamnei Steiner, noi am arătat deja în multe ţări, până în Scandinavia, ce se poate face prin arta euritmiei. Chiar şi aici, la La Haye, au avut loc cu puţin timp în urmă reprezentaţii de euritmie. Euritmia face vizibilă, într-un mod artistic, transpunerea limbajului uman într-o funcţie motrice. Gândiţi-vă la un mic detaliu pe care ştiinţa de astăzi îl cunoaşte deja. Ea cunoaşte, într-adevăr, raporturile directe dintre funcţia mână-braţ şi organizarea limbajului. Centrul vorbirii, al limbajului, la dreptaci se găseşte în emisfera stângă a creierului şi invers la stângaci. De aceea, poate că nu veţi contesta concluzia la care se ajunge prin antroposofie, şi anume că întreg limbajul este legat, de fapt, de mobilitatea omului. Putem observa relaţia dintre mişcarea braţelor şi a picioarelor şi pronunţarea consoanelor, mai ales a celor palatale. Putem urmări mişcarea braţelor, vedem cum o comutare interioară o transpune în mişcarea pe care limbajul o imprimă aerului. Limbajul în totalitate poate fi transpus în mişcările individului sau ale grupurilor umane. Rezultă atunci euritmia artistică. Aceasta poate fi transformată, atunci când conducem expresia pur artistică rezultată din mişcările omului întreg, ca fiinţă înzestrată cu trup, suflet şi spirit, spre înlănţuirea gesturilor din euritmia curativă. Gimnastica obişnuită ţine seama numai de constituţia fiziologică a organismului fizic. La Arlesheim am elaborat o întreagă metodă de euritmie curativă. Aplicarea ei sistematică se răsfrânge asupra omului şi prin euritmia curativă putem susţine într-un mod fructuos procesele interne de vindecare ce se realizează conform celor trei moduri diferite pe care le-am prezentat. Acţiunea euritmiei se explică pe baza procesului care apare în omul normal când el merge, stă pe loc sau face diverse mişcări. Acest fapt este însoţit întotdeauna de nişte procese interne legate de procesele de construcţie şi de deconstrucţie din organismul uman, în care omul este situat într-o dinamică ce se răsfrânge asupra proceselor sale interne. Aici, regulile sunt stricte. Astfel, eu pot stabili, de exemplu, un sistem de gesturi euritmice care acţionează într-un anume fel asupra organismului, astfel încât nişte procese de deconstrucţie, de exemplu, care nu puteau fi îndeplinite în organism, să poată fi conduse spre o desfăşurare corectă. Printr-un alt sistem de euritmie curativă ne vom opune unor procese de deconstrucţie prea pronunţate.

Astfel, totul concordă pentru a ne face să-l privim pe omul bolnav conform trupului, sufletului şi spiritului. Discernem atunci în el ce este

sănătate sau boală. Şi în ceea ce vedem, percepem, de asemenea, şi procesul terapeutic.

Iată cum am dori să muncim, cu toată modestia, pentru o terapie raţională. Ştiu că astăzi pot fi aduse numeroase obiecţii acestui gen de terapie. Pentru cel care s-a străduit să trecă prin tot ce este astăzi oficial admis, ea poate părea un fapt paradoxal, ba chiar dăunător. Dar nu s-ar întâmpla pentru prima oară în lume. Totuşi, vă pot asigura că eu însumi aş găsi că e mai comod să nu vorbesc deloc despre aceste lucruri. Căci cunosc toate argumentele care pot fi aduse, toate obiecţiile care pot fi întâlnite astăzi, în virtutea modului obişnuit de a gândi. Dar există, totuşi, motive să vorbim despre ceea ce credem că trebuie să introducem în procesul cultural al omenirii. Cu privire la acest sentiment al datoriei, primiţi, vă rog, întreaga mea recunoştinţă pentru atenţia pe care aţi acordat-o expunerilor mele, în care, pe parcursul a două ore, nu am putut să vă ofer decât nişte indicaţii generale.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

referitoare la cea de a doua conferinţă cu tema

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ
La Haye, 16 noiembrie 1923

Întrebare: Dumneavoastră vă reprezentaţi că există diferenţe de vibraţie? Cu privire la plumb…

Desigur, eu nu am nimic împotriva interpretării, într-un fel sau în altul, a proceselor respective. Cât despre practică, mi se pare că e vorba mai mult de o teorie, decât de a şti în ce constă acest proces. Astfel de teorii pot avea aceeaşi soartă ca şi teoriile despre emisia şi natura ondulatorie a luminii. Ceea ce mă interesează cel mai mult este aspectul calitativ al problemei, care se referă la faptul că toate funcţiile localizate în plumb, aşa cum se prezintă în el spaţiul fizic, toate aceste funcţii reprezintă, atât din punct de vedere exterior, cât şi din punct de vedere interior, procesele care fac ca la om creierul să fie organul adecvat pentru gândirea autonomă, faţă de percepţie, care nu este autonomă. În acest domeniu, dificultatea actuală constă în obişnuinţa noastră de a considera în mod prea schematic că procesele interne ale organismului nu sunt decât prelungirea proceselor naturale exterioare. Spunem, de exemplu, că în organismul uman acidul carbonic provine din carbon, ca urmare a absorbţiei oxigenului. Numim aceasta o combustie (un auditor: … în status nascendi). ❙ Dvs. spuneţi acum cuvântul pe care urma să-l spun puţin mai târziu! ❙ Într-adevăr, noi vorbim adesea de combustie în fiziologie şi în medicină. Dar nu este vorba de procese de combustie cum sunt cele care se desfăşoară în exterior, deoarece la om orice proces este impregnat de suflet şi spirit. Combinaţia de oxigen şi carbon este şi ea pătrunsă de suflet şi spirit. Astfel că procesul se manifestă în status nascendi şi se fixează, dar el este, de asemenea, pătruns de suflet şi spirit. Astfel, eu am reţinut procesul în status nascendi şi acesta devine atunci proces natural care se prelungeşte în exterior, dar, pornind de la status nascendi şi continuându-se în organismul uman, el devine un alt proces.

Luaţi în considerare, de exemplu, procesele pe care tocmai le-am desemnat drept un fel de procese plumb, care se desfăşoară în creierul uman. Ce sunt ele oare în organismul uman? Noi abordăm aici un capitol delicat. Putem studia aceste procese, de exemplu, în abdomenul omului. Găsim că, într-un anumit fel, substanţele absorbite se metamorfozează aici şi rezultă o excreţie. Să examinăm atunci aceste produse de excreţie. Să le comparăm, altfel decât numai prin analiza chimică, pentru că valoarea acestui procedeu este discutabilă. Este ca şi cum, pentru a cunoaşte ce este un ceas, aş vizita o mină de aur, o sticlărie şi alte locuri de fabricaţie şi aş şti atunci că pentru a face un ceas este nevoie de sticlă, aur ş.a.m.d. Desigur, toate acestea sunt foarte importante, dar, la fel cum, procedând în acest fel, eu nu mă pot lămuri cu privire la ceas, tot aşa eu nu mă pot lămuri cu privire la rolul cartofilor pentru organismul uman atunci când cunosc conţinutul lor în hidraţi de carbon ş.a.m.d. Eu aflu mai mult în această privinţă dacă ştiu care este rolul cartofului în raport cu planta însăşi, dacă înţeleg că el este, de fapt, o tulpină, un tubercul. Cunoscând nivelul său de organizare, încep să înţeleg cum pot compara aceste procese cu ceea ce se petrece în om. Acest proces diferă de acela pe care îl suscită leguminoasele. Procesul suscitat de cartof se extinde mai departe decât cel al leguminoaselor. El merge până în funcţiunile cefalice. Studiind toate acestea, ajung să recunosc în cele din urmă că în sistemul digestiv se produc nişte metamorfoze şi că produsele de excreţie nu sunt decât produse rămase la jumătatea drumului. Şi, unde sunt procesele care merg până la capăt? Sunt cele care se petrec în sistemul nervos. Procesul neuro-senzorial, procesul de percepţie, este un proces dus până la capăt. Ceea ce are loc în produsele de excreţie ale omului reprezintă un proces care nu a mers până la capăt, care s-a oprit. Conţinutul intestinal este un creier neterminat, oricât de paradoxal ar părea aceasta. Este vorba, pur şi simplu, într-un alt loc din organism, de un proces care se află la jumătatea celui care se manifestă în cap.

Descriind toate acestea, eu am evidenţiat acţiunea acestor procese în interiorul omului. Apoi mă gândesc cum să stabilesc comparaţia între procesul plumb din exterior şi procesul care are loc în creier. Apoi, pot începe să studiez, pentru o eventuală verificare, ce se petrece în plumb. Eu observ cum se oxidează, cum se topeşte, şi tot ce se întâmplă atunci. Aprofundez geologia, geografia plumbului. Observ combinaţiile lui cu alte substanţe. Obţin astfel nişte imagini care confirmă ceea ce poate observa cel care vede un fel de aură a plumbului, asemănătoare cu cea pe care o formează substanţa nervoasă din creier.

Iată cum putem vorbi despre aceste raporturi şi aceasta este ceea ce mă interesează în mod deosebit. Pe de altă parte, fiecare este liber să emită nişte ipoteze, despre eventualele diferenţe vibratorii. Acesta nu este decât aspectul fizic al problemei şi nu ceea ce este important din punct de vedere fiziologic.

Aş vrea să întreb: Cunoaşterea dumneavoastră privind procesele interne despre care ne-aţi vorbit este diferită de a noastră?

În realitate, procesele interne nu pot fi observate pe baza empirismului senzorial exterior. Ele pot fi observate, cel mult, examinând urmările asupra cadavrului, sau în alt fel, prin deducţie, pornind de la nişte procese care vin din exterior. Dar nu aici trebuie observate. Pentru a ajunge la ele, trebuie să recurgem la metodele la care am făcut aluzie ieri şi pe care le găsiţi descrise în cărţile pe care le-am menţionat. Veţi vedea că omul devine transparent pentru această cunoaştere. Puteţi spune atunci, într-adevăr, că aveţi o privire, de exemplu, asupra procesului hepatic. Deducţia rezultă, totuşi, din necesitatea de a degaja ficatul la nivel spiritual. Când văd omul întreg, eu văd amestecate tot felul de lucruri. Trebuie să eliminăm din câmpul de observaţie tot ce nu este ficat. Eu trebuie, aşadar, să încep prin a izola ficatul la nivel spiritual. Pentru anumite organe, acest lucru este mai dificil decât pentru altele. Este tocmai cazul ficatului, şi acest lucru este cu atât mai de folos, cu cât eu sunt convins că aceasta este singura metodă pentru a discerne anumite boli ale acestui organ. Acest discernământ este realizabil pentru fiecare organ.

Un auditor: Ieri am auzit vorbindu-se despre un sistem bine construit. Dar eu nu-i pot sesiza încă fundamentele. Dumneavoastră împărţiţi omul în

corp fizic, corp eteric, corp astral şi încă o a patra parte. Dacă este aşa, se poate înţelege că noi avem un rinichi eteric, unul astral, precum şi un al patrulea rinichi. Şi dacă, de fapt, nu ar fi aşa? Va trebui să dovediţi mai întâi împărţirea respectivă.

La fel şi cu terapia. Nu aţi spus, de exemplu, de ce aţi ales Equisetum, în timp ce multe alte plante conţin siliciu. După câte ştiu eu, Equisetum nu are forţe terapeutice.

Astăzi aţi spus: Noi producem nişte medicamente preparate raţional. Dar acest lucru trebui să-l dovediţi! Noi nu ştim nimic despre funcţiile pe care le descrieţi.

În ansamblu, eu nu am sesizat ceea ce este esenţial. Totul este construit logic, dar lipsesc precizările.

În orice caz, este important să ştim să discernem două fapte. În primul rând, atunci când se produce un asemenea fapt şi vorbim despre el, în două ore nu putem să realizăm decât o sensibilizare cu privire la unele aspecte şi să indicăm nişte linii orientative ş.a.m.d. În al doilea rând, modul de expunere trebuie să scoată în evidenţă că noi nu suntem încă decât la început, dar hotărâţi să continuăm.

Ei bine, când se vorbeşte de dovezi, se face referire la o noţiune, la o reprezentare, care nu este neapărat ştiinţifică. Acest lucru rezultă din obişnuinţa actuală de a nu considera dovezi decât ceea ce provine din domeniile accesibile observaţiei sensibile, în sensul propriu al cuvântului. Dintr-un alt punct de vedere, în medicină nu există decât dovezi senzoriale şi fizice, sesizabile prin simţuri.

Am spus că observaţia senzorială trebuie să fie extinsă la un nivel superior şi modificată în acest fel. Ieri am menţionat că există metode şi scrieri pentru a realiza această extindere. În acest sens, pentru aşa-zisul sistem trebuie să presupunem un fapt pe care nu îl pot prezenta decât printr-o comparaţie. Aici, pe Pământ, noi spunem că dacă eu situez ceva în aer, acel ceva, fiind greu, cade pe sol şi are astfel o bază. Aşa trebuie să vorbim despre un anumit mod de gândire care se sprijină pe dovezi senzorial-empirice. Mergând mai departe, ajungem la ceea ce am trăit eu din întâmplare, când eram băiat. Cineva mi-a spus că, dacă Pământul ar pluti în aer, el ar trebui, în principiu, să cadă! La baza unei ştiinţe cum este aceea despre care am vorbit astăzi se află o viziune conformă cu viziunea asupra corpurilor cereşti şi a spaţiilor din Univers care se coordonează şi se susţin reciproc. Aici totul se coordonează şi se susţine reciproc. Ne aflăm într-un domeniu absolut diferit. Veţi avea, desigur, mai puţine baze, dacă nu consacraţi pentru a vă orienta într-un domeniu atât de complex cum este medicina decât două ore şi câteva exemple. Ne putem imagina că rezultatul nu ar fi satisfăcător decât după patru ani de studiu, în facultate, a acestui mod de gândire. Ar trebui să se pornească de la nişte studii pregătitoare în domeniul ştiinţelor naturii, cu adevărat pătrunse de spirit, să se elaboreze o fiziologie de acelaşi fel, trecând de la histologie până la patologia clinică. Atunci cunoaşterea dobândită astfel, în detaliu, va părea la fel de plauzibilă cum sunt şi faptele sistemului medical actual.

Astăzi nu pot vorbi despre aceste lucruri decât ca perspective şi ca sugestii.

Pentru început, sigur că suntem obişnuiţi să nu reţinem drept dovadă decât dovezile care ţin de simţuri şi nu se ţine seama deloc de raportul dintre lucruri. Pe de altă parte, cum vreţi dvs. să practicaţi o ştiinţă care pretinde nişte metode raţionale, matematica, de exemplu, fără a admite că o poziţie o susţine pe cealaltă? În matematică, totul se leagă. Dacă am vorbi două ore despre matematică, rezultatul ar fi, desigur, chiar inferior faţă de cel al discuţiei de astăzi, cu toate că acest domeniu nu este lipsit de perspective interesante. De îndată ce eu construiesc un pod cu ajutorul matematicii, eu vorbesc de verificări. Este ceea ce am menţionat în mod implicit astăzi, când am spus că nu confer nici o valoare unor medicamente fără a recurge la clinici în care se poate observa acţiunea lor. Când este pus diagnosticul aşa cum am explicat, când se începe terapia şi după două-trei zile vedem cum decurg lucrurile, aici avem o verificare. Cealaltă medicină nu cunoaşte nici ea altă verificare a bilanţurilor ei. Se întocmesc statistici, dar verificarea clinică este ceea ce contează.

Am vrut să arăt că din punctul de vedere al medicinei empirice nu se porneşte astăzi decât de la statistici. Este o problemă de şansă să aduci atunci nişte contribuţii noi. Putem schimba această situaţie prin cunoaşterea aprofundată a omului, în folosul unei terapii raţionale.

Când spunem astăzi că o funcţie cum este aceea a fosforului acţionează într-un fel sau altul asupra organismului uman, trebuie să ne străduim să verificăm această acţiune. Ei bine, eu am indicat care poate fi acţiunea plumbului sau a fosforului în organismul uman. Când se declară că nu poate fi vorba despre o funcţie fosfor sau o funcţie Equisetum, eu trebuie să subliniez că ceea ce este substanţă nu este decât un stadiu fixat pe moment. Căci, ce este plumbul? Putem găsi, din întâmplare, un nume pe care să i-l dăm, pentru că noi trăim la o anumită temperatură în care plumbul există în stare solidă. Lucrurile se prezintă altfel în alte situaţii din Univers, în care plumbul suferă nişte metamorfoze. Căci nicăieri noi nu avem de-a face cu ceva fixat la un anumit nivel, ci avem de-a face cu nişte procese care nu sunt fixate decât în aparenţă. Totuşi, putem arăta cum se produce fixarea.

Aţi vorbit de Equisetum. Este de la sine înţeles că şi alte plante conţin aceiaşi compuşi ca şi Equisetum. Mă pronunţ cu multă prudenţă. Am spus, în privinţa plantei Equisetum că, bineînţeles, şi alte plante au aceşti compuşi. Eu iau ca exemplu planta Equisetum pentru că ea conţine 90% siliciu, ceea ce nu se întâlneşte la alte plante. De unde, predominanţa acţiunii silicice.

Când se spune despre Equisetum că nu este, în nici un caz, o plantă medicinală înseamnă, pur şi simplu, că nu i s-a observat încă acţiunea terapeutică. Noi am observat-o adesea. Totul depinde de întinderea experienţei.

Eu înţeleg orice obiecţie şi pot să mi-o prezint eu însumi. Gândiţi-vă, totuşi, la toate obiecţiile aduse sistemului lui Copernic. Catolicismul i s-a opus până în 1827, şi numai după această dată s-a predat în şcolile catolice. În materie de civilizaţie, nu s-ar merge prea departe dacă s-ar ţine seama numai de obiecţii. Aceasta nu înseamnă că am vrut să vă înfăţişez fără modestie tot ceea ce v-am prezentat. Dar totul presupune muncă! Nu vorbim în mod uşuratic despre acţiunea entităţilor infinitezimale. Vedeţi scrierile expuse aici: noi ne-am străduit timp de ani să verificăm lucrurile în laborator. Obiecţiile dvs. au valoare, dar este evident că putem obiecta faţă de orice.

Un auditor: De îndată ce admitem o relativitate generală, nu ne referim la nişte stări.

Desigur, dar relativitatea este şi ea relativă. Într-o zi, cineva a vrut să explice auditorilor săi teoria relativităţii a lui Einstein, luând o cutie de chibrituri şi un băţ de chibrit. El a spus: acum, eu pot freca băţul de chibrit de cutia pe care o ţin nemişcată, dar pot să procedez şi invers, ţinând băţul de chibrit nemişcat şi făcând să se mişte cutia; efectul este acelaşi. Problema este relativă. Eu tare aş fi vrut să îi spun oratorului că dacă ar fixa cutia cu ajutorul unui cui, problema ar fi mai dificilă. Intrăm atunci într-o relativitate a relativităţii. Iar atunci când privim trupul uman în mişcare, descoperim că mişcarea nu este constatată pe baza unui sistem de coordonate, a unui sistem de referinţă, ci prin oboseala şi prin modificările organice. Cu aceasta facem deja un pas de la relativitate spre absolut. Aş spune că relativitatea este din nou relativă şi se apropie în mod asimptotic de absolut.

Altundeva văd eu importanţa conceptului de relativitate. De fapt, noi suntem obişnuiţi ca, plecând de la nişte premise fizice, să reducem totul la teoriile uzuale, la un loc în spaţiu şi la fluxul timpului. În acest fel scriem noi astăzi formulele din fizică. Dar acest mod de a privi lucrurile din domeniul fizicii nu ne face deloc să înaintăm. Căci nu trebuie decât să considerăm raportul spaţial al unui obiect sau fenomen a)

cu un altul b) ca două proprietăţi şi ajungem la nişte idei fertile. Ajungem să considerăm că relativitatea este mai mult sau mai puţin justificată, chiar în privinţa calităţilor, dar justificată într-un mod relativ.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CARE ESTE CÂŞTIGUL PE CARE ÎL POATE OBŢINE ARTA VINDECĂRII PRIN CUNOAŞTEREA CONCEPŢIILOR ŞTIINŢEI SPIRITUALE?

CONFERINŢA A ŞAPTEA

Arnheim, 17 iulie 1924

Conducerea Societăţii Antroposofice, care m-a invitat să ţin aici un ciclu de conferinţe pe teme pedagogice [Nota 14], a considerat că ar fi potrivit să adăugăm la acestea câteva conferinţe publice privind raportul dintre ştiinţa spirituală şi arta vindecării. Va trebui să încep în această seară printr-un fel de conferinţă introductivă, şi să tratez abia în următoarele două conferinţe subiectul propriu-zis, şi anume considerarea roadelor pe care le aduce antroposofia în domeniul medicinei, deoarece, spre marea satisfacţie a organizatorilor, au venit mulţi auditori care sunt mai puţin familiarizaţi cu antroposofia, şi nişte conferinţe care ar trata un subiect special nu ar fi înţelese dacă nu mi-aş începe consideraţiile, înainte de a intra în problemele de medicină, printr-un fel de introducere generală în antroposofie.

Antroposofia nu vrea să fie ceea ce unii o califică destul de des, şi anume un gen de exaltare fantezistă sau un fel de sectă. Dimpotrivă, ea caută să practice o viziune despre lume foarte serioasă şi orientată tot atât de serios spre domeniul spiritual, pe cât sunt de serioase, de obicei, metodele ştiinţifice aplicate domeniului material. Ei bine, aceasta ar putea da multor contemporani impresia că orientarea spre domeniul spiritului ar avea un caracter neştiinţific, pentru că, într-adevăr, în mod general se admite că nu se pot studia în mod ştiinţific decât datele furnizate de experienţa senzorială şi, implicit, ceea ce poate deduce raţiunea umană, intelectul uman, pe baza acestei experienţe. Mulţi oameni cred că, din clipa în care se trece la planul spiritual, trebuie să ne resemnăm din punct de vedere ştiinţific. De asemenea, se spune că în domeniul problemelor spirituale nu pot să existe decât nişte păreri subiective, sentimente mistice, şi acestea constituie o problemă personală a fiecăruia. Credinţa ar urma să înlocuiască atunci cunoaşterea ştiinţifică. A demonstra că nu aşa stau lucrurile, iată, tocmai acesta este scopul acestei conferinţe introductive.

Antroposofia nu vrea, desigur, să fie o "ştiinţă" în sensul obişnuit al cuvântului, o cercetare individuală care să fie cultivată fără nici o legătură cu viaţa, practicată în vederea unei anumite profesii ştiinţifice. Ea năzuieşte spre un fel de observare a lumii care îl poate interesa pe orice om care simte în el dorul de a găsi răspuns la întrebările referitoare la sensul şi misiunea vieţii, la felul cum acţionează forţele spirituale şi materiale în existenţă şi la aplicarea acestor cunoştinţe în viaţă. Am reuşit, în mod efectiv, până acum pe tărâmul antroposofiei să ajungem în diferite domenii la nişte realizări concrete ale punctelor de vedere ale antroposofiei. Am reuşit, înainte de toate, în domeniul pedagogiei, unde am creat şcoli [Nota 15], care se întemeiază pe concepţia despre care va fi vorba aici în această seară. De asemenea, oricât de paradoxal li s-ar părea acest lucru în ziua de azi multor oameni, am reuşit în multe direcţii şi în medicină. Căci antroposofia nu vrea să intre în dispută cu faptele admise astăzi de ştiinţa oficială. Ea nu vrea să cultive un diletantism banal. Antroposofia vrea ca aceia care aspiră în mod serios spre cunoaştere să respecte şi să ia în considerare ceea ce, în epoca modernă, a dus la marile cuceriri ştiinţifice, în cele mai variate domenii. Aşadar, nu poate fi vorba ca prin antroposofie să cultivăm în terapie amatorismul, ceva ce ar fi în contradicţie cu ştiinţa actuală, ci vrem să arătăm cum, prin anumite metode spirituale, suntem în stare să mai adăugăm ceva la ceea ce este deja recunoscut, însă acest lucru nu este posibil decât dacă extindem până în domeniul spiritual o cercetare serioasă.

Antroposofia vrea să atingă acest scop tinzând spre nişte modalităţi de cunoaştere care nu există în viaţa obişnuită şi nici în ştiinţa curentă. În viaţa obişnuită, ca şi în ştiinţa curentă, ne slujim de nişte cunoştinţe pe care, în dezvoltarea sa, fiinţa umană le dobândeşte pe baza dispoziţiilor şi facultăţilor sale ereditare. Este vorba de ceea ce dobândim prin educaţia şcolară de astăzi, indiferent la ce nivel, datorită căreia devenim oameni maturi în sensul obişnuit al cuvântului. Antroposofia vrea să meargă mai departe, pornind de la ceea ce eu aş numi modestie spirituală. Căci trebuie să existe, înainte de toate, această modestie spirituală, atunci când cineva vrea să dezvolte un simţ şi un interes pentru antroposofie. Iată despre ce este vorba.

Să studiem, de exemplu, dezvoltarea omului începând din prima copilărie. Vedem cum copilul intră în viaţă în aşa fel încât, în manifestările sale, şi mai ales în ceea ce poartă el în sufletul său, nu are încă nimic din ceea ce îi permite omului matur să-şi orienteze în lume gândirea şi acţiunea. Abia mai târziu, prin educaţie şi instruire, trebuie să fie scoase din sufletul copilului şi din organismul său însuşirile pe care omul nu le aduce mature la naşterea sa. Admitem cu toţii că nu putem fi, în sensul real al cuvântului, oameni care să acţioneze pentru lume, dacă la ceea ce aducem cu noi prin ereditate n-am adăuga şi ceea ce nu se poate dezvolta în om decât prin educaţie. Apoi intrăm în viaţă, unul mai curând, altul mai târziu, în funcţie de şcoala pe care am absolvit-o; stabilim un anumit raport cu existenţa, putem dezvolta o anumită conştienţă în raport cu lumea care ne înconjoară. Cel care încearcă să înţeleagă intenţiile antroposofiei s-ar putea întreba: oare ceea ce este cu putinţă la copil, şi anume ca el să se transforme după ce îşi dezvoltă facultăţile sufleteşti, oare acest lucru nu ar fi cu putinţă şi la omul ajuns la maturitate în sensul obişnuit al cuvântului? Oare astăzi, când, ieşind din şcoli, fie ele oricât de înalte, ne apropiem de lumea senzorială, de ce nu am avea în suflet şi nişte facultăţi ascunse, care să poată fi dezvoltate mai departe, în aşa fel încât, prin evoluţie, să ajungem la o cunoaştere şi la o conduită practică a vieţii care să continue, într-o oarecare măsură, ceea ce am dobândit în evoluţia care duce la conştienţa obişnuită?

Astfel că în antroposofie se întreprinde un fel de "autoevoluţie", o autoeducaţie, pentru a se depăşi stadiul obişnuit al conştienţei. Ei bine, există trei facultăţi ale sufletului uman pe care în viaţa obişnuită le dezvoltăm într-o anumită măsură, dar care pot fi dezvoltate mai departe. Iar în cadrul culturii şi civilizaţiei actuale nu există decât antroposofia care vrea să dea acestor facultăţi impulsul necesar pentru ca ele să ajungă la o dezvoltare mai intensă. Este vorba de facultăţile gândirii, simţirii şi voinţei. Acestea sunt nişte facultăţi care pot fi transformate în aşa fel încât să devină facultăţi de cunoaştere de natură superioară.

Să luăm în considerare mai întâi gândirea. În cultura pe care o dobândim astăzi, noi ne slujim de gândire în aşa fel încât ne dăruim lumii în

mod absolut pasiv. Mai mult chiar, ştiinţa cere ca în gândire să nu existe, pe cât posibil, nici o activitate interioară. Limbajul a ceea ce se află în lumea exterioară din jurul nostru trebuie să se reducă la datele senzoriale. Gândirea trebuie să se consacre, pur şi simplu, faptelor ce rezultă din observaţia senzorială. Se declară că orice depăşire a acestei pasivităţi ar duce la fantasmagorie, la reverie. Dar ceea ce intră în sfera antroposofiei nu duce la fantasmagorie, la reverie. Dimpotrivă, aici e vorba de o activitate interioară tot atât de clară cum poate fi orice operaţie de matematică sau de geometrie. Antroposofia ia ca model tocmai felul în care se studiază pe tărâmul matematicii şi al geometriei, cu deosebirea că antroposofia nu dezvoltă nişte aptitudini specializate, ca în cazul geometriei, ci nişte facultăţi umane generale, care se adresează fiecărei minţi şi inimi umane. În fond, ceea ce trebuie făcut în primul rând este ceva ce poate fi înţeles de orice om lipsit de prejudecăţi. La început, pentru un timp, este suficient să nu ne folosim facultatea, forţa de gândire, pentru a sesiza ceva exterior, ci să ne străduim ca în suflet să rămână prezent un gând, un gând pe care putem să-l stăpânim pe cât posibil, dăruindu-ne cu totul lui. Lucrul acesta îl voi descrie mai amănunţit.

Dacă procedeul vă inspiră încredere, vă veţi adresa unui om cu experienţă în acest domeniu şi-l veţi întreba: Care este pentru mine cel mai bun gând căruia să mă pot dărui? Atunci, persoana aceea vă va da un gând uşor de stăpânit, care trebuie să fie însă, pe cât posibil, cât mai nou pentru dvs., care căutaţi asemenea exerciţii. Dacă ne slujim de un gând vechi, atunci se ridică în suflet fel de fel de amintiri şi sentimente, prin urmare lucruri subiective, şi foarte uşor cădem pradă reveriei. Dacă însă ne slujim de un gând nou, care nu ne aminteşte de nimic, atunci ne putem dărui lui în aşa fel încât să facem ca forţele sufleteşti de gândire să devină din ce în ce mai puternice. În scrierile mele, mai ales în "Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?" şi în "Ştiinţa ocultă", eu numesc meditaţie această cultivare interioară a gândirii. Cuvântul este vechi, dar astăzi îl vom reţine numai cu accepţiunea pe care i-o voi da aici.

Meditaţia constă în a ne întoarce atenţia de la orice trăire exterioară şi chiar interioară, în a nu ne gândi la nimic altceva decât la gândul pus cu totul în centrul vieţii sufleteşti. Îndreptându-ne în felul acesta toate forţele sufletului asupra unui singur gând, se petrece cu forţele sufleteşti ceva ce poate fi comparat cu exerciţiul repetat al mişcării unei mâini. Ce se întâmplă atunci? Muşchii se fortifică. Acest exerciţiu trebuie să fie practicat în mod repetat, deşi nu ar trebui să fie nevoie de mult timp, căci e vorba mai curând de a intra într-o anumită stare sufletească, de a ne concentra asupra unui gând, rezultatul se va face simţit, în funcţie de dispoziţiile individuale, după opt zile sau trei ani. Prin asemenea exerciţii repetate în mod neobosit, fie chiar numai timp de cinci minute sau un sfert de oră pe zi, ajungem să simţim ceva în interiorul nostru, ca şi cum fiinţa umană s-ar umple cu un conţinut de forţe noi. Mai înainte, simţeam forţa nervilor noştri, când gândeam, şi forţa muşchilor noştri, când apucam un obiect sau desfăşuram diverse activităţi. Am simţit aceste lucruri treptat, pe măsură ce creşteam. Tot aşa, practicând aceste exerciţii de gândire, pe care aici nu le pot menţiona decât în principiu, începem să ne simţim treptat pătrunşi de o forţă nouă când facem aceste exerciţii. Descrierea mai în amănunt a fenomenului se găseşte în cărţile menţionate adineaori. Simţim, aşadar, într-o bună zi, că nu mai putem gândi ca mai înainte asupra lucrurilor exterioare, simţim că avem în noi o forţă sufletească absolut nouă, ceva care este ca un fel de gândire mai concentrată, mult mai puternică. Simţim acum că ceea ce percepe această gândire nu cunoscusem înainte decât ca pe un fel de umbră.

Ceea ce percepem astfel este, în fond, realitatea propriei noastre vieţi. Cum cunoaştem noi oare această viaţă pământească proprie, aşa cum am trăit-o de la naştere? O cunoaştem datorită amintirii care merge în urmă până la un anumit moment al copilăriei. În amintire, reminiscenţa experienţelor trăite apare din nişte profunzimi imprecise ale sufletului. Ele sunt doar nişte umbre. Comparaţi umbrele care sunt aceste amintiri cu trăirile intense pe care le avem în viaţa cotidiană. Dar dacă ajungem la gândirea fortificată, aşa cum am descris-o, atunci încetează acest caracter de umbră al amintirilor. Ne întoarcem înapoi, în cadrul propriei noastre vieţi sufleteşti, trăind ceea ce am trăit cu zece sau cu douăzeci de ani în urmă cu aceeaşi forţă şi putere interioară cu care am trăit-o atunci. Totuşi, nu în acelaşi fel, ca şi cum am intra în contact direct cu obiectele exterioare, cu fiinţele exterioare. Din această întâlnire trăim doar un extract spiritual. Şi, oricât de paradoxal ar părea şi acest lucru, această experienţă poate fi descrisă în mod absolut clar. Dintr-o dată, ne aflăm în faţa unui imens tablou, panorama completă a vieţii noastre, începând de la naştere. Evenimentele nu apar doar în succesiunea lor cronologică, ci ele stau în faţa noastră într-un tablou unitar al vieţii. Timpul devine spaţiu. Suntem confruntaţi cu ceea ce am trăit, dar nu în sensul amintirii obişnuite, ci ne ştim mai curând în prezenţa entităţii umane mai profunde, a unui al doilea om, care se află în interiorul omului pe care îl percepem în faţa noastră în conştienţa obişnuită. Ceea ce ne face să descoperim că fiinţa umană, percepută în mod obişnuit, se construieşte din materialele pe care le ia din lumea înconjurătoare. Aceste materiale sunt eliminate în permanenţă şi sunt asimilate altele. Se poate spune cu precizie că într-un interval de şapte, opt ani, ceea ce a format în mod material corpul nostru este eliminat şi înlocuit prin ceva nou. Materia din noi este ca un curent care trece. Datorită concentrării gândirii, reuşim să cunoaştem ceea ce este durabil de-a lungul întregii noastre vieţi pământeşti, dar care, de fapt, este constituit, totuşi, din substanţe exterioare pe care organismul nostru le construieşte şi le deconstruieşte. Iată ce apare în mod simultan sub forma tabloului vieţii.

Dar mai există încă o deosebire între ceea ce vedem astfel şi amintirea obişnuită. În amintirea obişnuită, evenimentele din viaţă apar în faţa sufletului nostru aşa cum vin ele din exterior. Ne aducem aminte de ceea ce ne-a făcut cineva, ce ni s-a întâmplat cu ocazia unui anumit eveniment, pe când în tabloul care apare în faţa noastră prin gândirea mai densă ajungem să ne cunoaştem aşa cum suntem noi, ce am făcut noi unei anumite persoane. Iată ce este important. Căci, învăţând să ne cunoaştem pe noi înşine, învăţăm să ne cunoaştem în mod intens aşa cum suntem implicaţi în forţele noastre de creştere, ba chiar în forţele noastre de nutriţie, învăţăm că noi înşine suntem aceia care ne construim trupul, pentru a-l deconstrui apoi. Învăţăm, astfel, să ne cunoaştem natura interioară.

Esenţialul este atunci că, ajungând la această cunoaştere de sine, aflăm imediat ceva ce nu se poate afla prin nici o ştiinţă obişnuită şi prin nici o stare de conştienţă obişnuită. Trebuie să mărturisesc că este încă greu să spunem în zilele noastre ce obţinem în acest fel, căci aceasta sună atât de straniu faţă de ideile recunoscute în prezent în mod obişnuit. Totuşi, aşa stau lucrurile. Aceasta este experienţa spre care ne conduce gândirea fortificată. Astfel, noi putem spune că deja din şcoala primară noi învăţăm, în parte cel puţin, legile naturii pe care le studiază cu râvnă ştiinţele. Suntem mândri de acest lucru şi omenirea, în prozaismul ei, este, pe drept cuvânt, mândră de legile pe care le-a descoperit în fizică, în chimie ş.a.m.d. Vreau să subliniez în mod expres că antroposofia nu vrea să se situeze pe poziţia unui diletantism care se opune ştiinţei. Dimpotrivă, ea a recunoscut această ştiinţă mai mult decât se recunoaşte ea însăşi. Adevărul este că antroposofia ia foarte în serios ştiinţa, dar, practicând gândirea fortificată, ea ajunge să declare că legile naturii, aşa cum le cunoaştem din fizică şi chimie, nu există decât pentru lumea substanţelor Pământului nostru, dar că ele nu mai au nici o valabilitate când ieşim în Univers.

Trebuie să exprim acum o noţiune pe care, chiar la prima vedere, dacă o privim fără prejudecată, o găsim, totuşi, plauzibilă, pentru că nu e paradoxală decât în aparenţă. Să considerăm o sursă de lumină. Noi ştim că această lumină, răspândindu-se, scade treptat în intensitate. Dacă o urmărim afară, în spaţiu, ea devine tot mai slabă, astfel încât, în cele din urmă, nici nu-i mai spunem lumină, ci crepuscul, până când, în sfârşit, urmărind-o şi mai departe, nici nu mai poate fi vorba de o lumină. Aşa stau lucrurile şi cu legile naturii. Ele sunt valabile pentru Pământ, dar, cu cât ne îndepărtăm mai mult de el, cu atât mai mult îşi pierd ele valabilitatea, până când, în final, o pierd cu totul. Dar legile pe care învăţăm să le cunoaştem prin gândirea fortificată trăiesc în propria noastră viaţă şi ele ne arată că noi, ca oameni, nu ne-am născut datorită legilor fizice ale Pământului, ci datorită unor legi mai înalte de origine cosmică. Le avem în noi când intrăm în existenţa pământească. De îndată ce ne-am cucerit gândirea fortificată, învăţăm, aşadar, să recunoaştem că legile naturii nu se pot aplica decât regnului mineral. Nu putem comite eroarea pe care o comite fizica modernă, lucru lesne de înţeles, şi să spunem că legile fizice se pot întinde până la Soare şi stele. Este imposibil. Căci a voi să aplici întregului Univers legile fizice ar fi tot atât de stupid ca şi a încerca să

luminezi spaţiul cosmic prin flacăra unei lumânări. Înălţându-ne de la mineral, care, aşa cum îl vedem noi ca mineral, nu există decât pe Pământ, până la fiinţele vii, nu mai putem vorbi de legile fizice valabile în domeniul Pământului, ci de nişte legi care acţionează asupra existenţei pământeşti venind din Univers. Acesta este cazul deja la plante. Numai pentru explicarea mineralului ne putem folosi de legile Pământului, şi anume de legea gravitaţiei ş.a.m.d., legi care acţionează din centru spre periferie. Dacă trecem la plantă, noi avem drept centru sfera şi legile vieţii acţionează din toate părţile Universului. Acestea sunt legile pe care le descoperim mai întâi în interiorul nostru şi despre care aflăm că, prin ele, noi suntem cei care ne construim pe noi înşine între naştere şi moarte. În afară de forţele care acţionează din centrul Pământului spre periferie, învăţăm să cunoaştem şi forţele care acţionează, din toate părţile, în sens invers, şi care sunt active în regnul vegetal. Contemplăm atunci planta care răsare din pământ şi ne spunem că această plantă conţine nişte substanţe minerale. În prezent, chimia a ajuns foarte departe în cunoaşterea interacţiunii acestor substanţe. Toate acestea sunt juste, bune şi frumoase, se va merge încă şi mai departe şi acestea vor fi tot bune şi frumoase. Dar, dacă vrem să explicăm planta, trebuie să explicăm creşterea ei şi ceea ce nu se mai poate produce datorită forţelor care urcă din Pământ, ci numai datorită acelor forţe care acţionează din Univers. Ceea ce ne conduce la necesitatea de a ne înălţa în cunoaştere de la concepţia despre Pământ la concepţia despre Univers. Prin perspectiva cosmică, omul se poate cunoaşte pe sine însuşi.

Putem ajunge şi mai departe, dacă transformăm şi simţirea. În viaţa obişnuită, simţirea este ceva personal, ea nu este un izvor real de cunoaştere. Dar ceea ce nu e trăit decât în mod subiectiv prin simţire, poate fi transformat într-un izvor obiectiv de cunoaştere. Şi iată cum:

În meditaţie, noi ne concentrăm asupra unui gând foarte precis. Ajungem la gândirea fortificată şi prin ea percepem ceva din ceea ce acţionează de la perferia Universului spre centrul Pământului, aşadar, în sens invers faţă de legile obişnuite ale naturii, care acţionează din centrul Pământului în toate direcţiile. Dacă am ajuns la nivelul gândirii fortificate şi dacă am ajuns ca viaţa proprie şi viaţa plantelor să stea în faţa noastră ca într-un tablou grandios, atunci putem merge mai departe. Vom putea găsi mijlocul de a stinge din nou gândirea fortificată, datorită căreia am perceput ceva. Cel care ştie cât de greu este în viaţa obişnuită să stingem anumite gânduri care ne stăpânesc, va înţelege că pentru a realiza acest lucru este nevoie de anumite exerciţii speciale. Putem ajunge nu numai la stingerea unui gând, ci la stingerea întregului tablou al amintirii şi totodată al propriei vieţi, dacă ne întoarcem atenţia de la el. Atunci rezultă ceva care ne face să observăm clar coborârea mai adâncă în suflet, până în acele zone care de obicei nu sunt accesibile decât simţirii. În viaţa obişnuită, după ce impresiile auditive, vizuale etc., dispar, de cele mai multe ori omul adoarme. Dacă am dezvoltat gândirea fortificată, atunci nu adormim când stingem orice gând, chiar şi pe cele fortificate. Atunci intrăm într-o stare pe care nu o putem descrie altfel decât ca pe o stare de veghe fără conţinut al conştienţei. Suntem în stare de veghe, având conştienţa golită. Ştiinţa spirituală a descoperit că această stare poate exista, poate fi dezvoltată în om în mod sistematic, metodic. E o stare prin care omul are conştienţa goală, fiind, totuşi, treaz şi lucid. În mod obişnuit, când ajungem la conştienţa golită, noi adormim. Desigur, conştienţa este goală între adormire şi trezire, dar atunci noi dormim. Aceasta este a doua stare de conştienţă pe care trebuie să o atingem, aceea a conştienţei golite în stare de veghe.

Dar conştienţa nu rămâne mult timp goală. Ea se umple. Şi, aşa cum, prin percepţia vizuală, conştienţa obişnuită se umple de culori, iar prin ceea ce percep urechile, de sunete, tot astfel în această conştienţă golită îşi face intrarea o lume spirituală care se află de jur împrejurul nostru, la fel ca lumea fizică obişnuită. Numai conştienţa golită descoperă această lume spirituală, acea lume spirituală care nu se află nici aici, pe Pământ, nici în spaţiul cosmic, în Univers, ci în afara spaţiului şi a timpului, şi care, totuşi, constituie entitatea noastră umană cea mai profundă. Înainte, prin gândirea fortificată, am putut privi întreaga noastră viaţă pământească ca pe o unitate. Acum, datorită conştienţei al cărei vid se umple, percepem lumea pe care am traversat-o într-o viaţă sufletesc-spirituală înainte de a coborî într-o existenţă pământească. Acum învăţăm să ne cunoaştem ca fiinţă care a existat în mod spiritual înainte de concepţie şi naştere, care a trăit într-o viaţă prepământească, aşadar, anterioară existenţei pământeşti. Ajungem să ne cunoaştem în calitate de fiinţă spiritual-sufletească, primind ca moştenire de la părinţi corpul pe care îl purtăm şi care se schimbă din şapte în şapte ani, în timp ce, în ceea ce priveşte esenţialul, fiinţa noastră provine dintr-o existenţă prepământească. Lucrul acesta nu poate fi cunoscut pe baza unor teorii sau fantasmagorii. Pentru aceasta trebuie să ne dezvoltăm, cu modestie intelectuală, facultăţile corespunzătoare.

Iată cum învăţăm să cunoaştem natura interioară a omului, natura sa spiritual-sufletească specifică. O întâlnim când coborâm în regiunea sentimentelor, însă nu doar pe cale afectivă, ci şi prin cunoaştere. Dar trebuie să observăm mai întâi că efortul de a dobândi cunoaşterea este legat de profunde experienţe intime, pe care le pot descrie în felul următor. Dacă unul din membrele organismului dvs. este legat, sau dacă cineva vă leagă unul de altul fie şi numai două degete, acest lucru vă este neplăcut, poate chiar dureros. Atunci vă aflaţi în stare să faceţi o experienţă spiritual-sufletească din care trupul este exclus. Acum nu mai dispuneţi de întreaga fiinţă fizică, pentru că trăiţi într-o stare de conştienţă golită. Trecerea prin această stare este însoţită de durere. Pentru a pătrunde în ceea ce este fiinţa noastră sufletesc-spirituală cea mai profundă, trebuie să trecem prin experienţa durerii şi a frustrării. Mulţi se înspăimântă de acest lucru. Dar altfel nu este deloc posibil să înţelegem adevărata natură a fiinţei umane. Dacă, în felul acesta, învăţăm să cunoaştem natura intimă a fiinţei umane, putem merge şi mai departe. Pentru aceasta, trebuie să dezvoltăm o forţă de cunoaştere, care în viaţa obişnuită nu este considerată ca atare; trebuie să ştim că iubirea devine forţă de cunoaştere, atunci când ne dăruim fără patimă fenomenelor din lume. Dacă dezvoltăm tot mai mult această iubire şi ajungem să ne transpunem cu adevărat în situaţia descrisă, în care putem privi lumea în starea de independenţă faţă de trup, atunci învăţăm să ne percepem complet ca fiinţă spirituală într-o lume spirituală. Atunci ştim ce este fiinţa umană ca spirit. Ştim atunci şi ce înseamnă moartea, căci murind omul îşi depune corpul fizic. Această formă de cunoaştere, pe care am descris-o acum ca fiind a treia şi pe care o atingem prin aprofundarea iubirii, ne învaţă să ne cunoaştem în afara trupului. Această cunoaştere ne face să simţim că ne separăm de trupul nostru. Din această clipă, ştim ce înseamnă în viaţa pământească lepădarea corpului fizic şi trecerea prin poarta morţii. Învăţăm să cunoaştem moartea, dar şi viaţa din lumea spiritual-sufletească de dincolo de moarte. Acum cunoaştem entitatea spiritual-sufletească a omului, aşa cum va fi ea după moarte. După cum mai înainte am cunoscut-o aşa cum este ea în lumea spirituală înainte de a coborî în existenţa pământească, începem acum să cunoaştem continuarea vieţii după moarte a entităţii spiritual-sufleteşti a omului.

Ceea ce se petrece atunci arată foarte clar cât de incompletă este conştienţa modernă. Speranţa şi credinţa îi fac pe oameni să vorbească de nemurire. Dar nemurirea nu e decât jumătate de veşnicie, pornind de la clipa prezentă şi pentru întreaga veşnicie. Pe nişte trepte mai vechi de cunoaştere, oamenii adăugau la nemurire cealaltă jumătate de veşnicie, şi anume nenaşterea. Căci, tot aşa cum fiinţa umană este nemuritoare, la fel, ea există înainte de a se naşte. Ea intră prin naştere în lumea fizică, venind din lumea spirituală, tot aşa cum, prin moarte, se întoarce în lumea spirituală. În felul acesta învăţăm să cunoaştem natura veritabilă, spirituală, a omului care trece prin naştere şi moarte. Şi numai atunci putem spune că am ajuns să cunoaştem omul întreg.

Ceea ce am descris astăzi pe scurt, doar în principiu, formează conţinutul unei literaturi deja destul de bogate, care şi-a luat cu adevărat ca model responsabilitatea în materie de cunoaştere a ştiinţelor exacte din zilele nostre. Ne însuşim astfel o ştiinţă spirituală care vrea, într-adevăr, să fie la înălţimea ştiinţei obişnuite.

Ceea ce ne mai învaţă şi altceva, şi anume că viaţa este formată din doi curenţi. Astăzi, toată lumea vorbeşte de evoluţie la modul general, se spune că un copil este mic, apoi se dezvoltă, devine mai mare. Viaţa nu încetează să prolifereze, ca forţe şi creştere. Se spune, astfel, că fiinţe vii inferioare au evoluat spre fiinţe superioare. Peste tot se răspândeşte o viaţă de creştere şi încolţire, care devine tot mai complexă. Toate acestea sunt juste. Dar şi acest lucru ajungem să-l cunoaştem. Acest curent se confruntă cu un altul, care există şi el în orice fiinţă

sensibilă. Este curentul care deconstruieşte. Noi avem în interiorul nostru viaţa care construieşte şi, în acelaşi timp, viaţa care deconstruieşte. Prin felul de cunoaştere descris mai sus, învăţăm să înţelegem că nu se poate spune numai că viaţa noastră se ridică până la creier şi până la sistemul nostru nervos, în care realitatea materială devine purtătorul vieţii sufleteşti. Nu aşa stau lucrurile. Viaţa înmugureşte şi încolţeşte, dar în această viaţă se inserează în permanenţă un proces de descompunere. În noi, viaţa se descompune în permanenţă. Viaţa de creştere face în permanenţă loc deconstrucţiei. De fapt, noi murim câte puţin în fiecare clipă, în fiecare clipă se descompune ceva în noi. Dar, în acelaşi timp, noi reconstruim fără încetare. Când în noi are loc o deconstrucţie materială, realitatea sufletesc-spirituală îşi găseşte locul pe unde să intre şi să fie activă în noi. Iată-ne acum în faţa gravei erori a materialismului. Acesta crede că viaţa înmugureşte, încolţeşte, se dezvoltă în om până la crearea nervilor şi că, aşa cum din sânge se construiesc muşchii, tot aşa se construiesc şi nervii. Este exact, dar nu suficient, pentru a putea lua naştere gândirea şi simţirea. Realitatea sufletesc-spirituală nu se poate insera în nervi, dacă ei nu se descompun. Ea intră ca într-un fel de orificii, ca să spunem aşa, care se formează aici. Pentru ca realitatea sufletesc-spirituală să se poată manifesta în noi, pentru a o putea trăi noi înşine, trebuie să deconstruim mai întâi suportul material.

Marele moment din evoluţia ştiinţelor oficiale ale naturii va fi acela când ele vor descoperi că la evoluţie trebuie să adăugăm şi fenomenul opus evoluţiei, care vine, totuşi, în prelungirea acestei evoluţii, când ele nu vor cunoaşte doar forţa constructivă, ci şi forţa deconstructivă, şi când alături de evoluţie vor vedea şi involuţia. Atunci se va înţelege cum realitatea spirituală ia în stăpânire suportul material, în animal şi om, la acesta din urmă în vederea dezvoltării conştienţei individuale. Pentru a lua în stăpânire suportul material, realitatea spirituală nu poate doar să i se alăture, pur şi simplu. Ea nu-l poate lua în stăpânire decât prin faptul că acest suport material se deconstruieşte, căci datorită acestui proces antagonist spiritul se poate manifesta. Astfel, spiritul ne pătrunde peste tot acolo unde involuţia predomină asupra evoluţiei.

Atunci învăţăm să privim fiinţa umană aşa cum se prezintă ea în faţa noastră, ca purtătoare a unui antagonism polar. Peste tot, în fiecare organ, procesele constructive trebuie să fie însoţite de procese deconstructive. Fiecare organ pe care îl examinăm, inima sau plămânul, de exemplu, îl vedem într-un flux permanent, care se compune, în acelaşi timp, din procese constructive şi procese deconstruire. Nu exprimăm oare ceva ciudat când spunem: Aici curge Rhinul! Ce este oare Rhinul? Când spunem că Rhinul curge, noi nu vorbim de albia Rhinului, ci de apa curgătoare pe care o privim. Dar în fiecare clipă această apă curgătoare este alta. Rhinul există de secole, de milenii, dar ce avem în faţa noastră în fiecare clipă? Avem în faţa noastră ceea ce, în fiecare clipă, este valul schimbător al curentului. Tot astfel, tot ceea ce există în noi se află în valul schimbător al curentului şi suportul spiritului se află în construcţie şi deconstrucţie. Astfel, fiecare viaţă umană normală se desfăşoară printr-o stare de echilibru între un curent constructiv şi unul deconstructiv. Omul realizează prin aceasta echilibrul capacităţii sale sufleteşti-spirituale. Dar această stare de echilibru poate fi perturbată atunci când, de exemplu, un anumit organ care dezvoltă în mod normal forţele constructive, dezvoltă prea puţin forţele deconstructive, astfel încât creşterea lui să devină prea exuberantă. Sau, invers, când un anumit organ dezvoltă în mod normal forţele deconstructive şi prea puţin pe cele constructive, atunci organul degenerează, se usucă şi de la fiziologie ajungem la patologie.

Numai sesizând în mod clar natura acestei stări de echilibru putem vedea, de asemenea, cum poate fi tulburată această stare de echilibru printr-o hipertrofie a construcţiei sau a deconstrucţiei. Cunoscând aceste lucruri, ne putem îndrepta privirea şi asupra lumii din jur, pentru a găsi aici, eventual, mijloacele prin care putem echilibra procesele de construcţie sau pe cele de deconstrucţie. Dacă, de exemplu, avem un organ al omului în care se află o activitate deconstructivă prea intensă, ochiul ager al cunoscătorului ştiinţei spirituale, privind plantele din natură, vede, de exemplu, cum într-o anumită plantă domină deconstrucţia. Dar există şi anumite specii vegetale la care predomină nişte forţe de construcţie care corespund exact cu cele din organele umane. Şi iată ce putem găsi, dacă ne însuşim punctul de vedere general pe care l-am expus. În organul rinichiului se află forţe constructive. Să presupunem că ele ar fi prea slabe şi sunt înăbuşite de forţele deconstructive. Îndreptându-ne privirea, afară, în natură, asupra plantelor, vom găsi în planta numită coada-calului, Equisetum arvense, nişte forţe constructive care corespund în mod exact forţelor constructive pe care le găsim în rinichi. Dacă pregătim din Equisetum arvense un remediu pe care îl introducem apoi în mod corect în circulaţie, în procesul nutritiv, în aşa fel încât să ajungă la locul unde trebuie să acţioneze, atunci prin acest remediu consolidăm forţele constructive ale rinichiului, devenite prea slabe. La fel stau lucrurile cu fiecare organ. O dată ce am înţeles acest lucru, avem mijlocul, datorită forţelor pe care le găsim în natură, de a restabili echilibrul dintre forţele constructive şi cele deconstructive. Dacă, dimpotrivă, într-un anumit organ, să zicem, tot în rinichi, există forţe constructive prea intense şi forţe deconstructive prea slabe, atunci trebuie să consolidăm forţele deconstructive. În acest caz, trebuie să recurgem la nişte plante inferioare, cum ar fi ferigile, care fortifică forţele deconstructive.

Astfel, depăşim simpla tatonare şi experimentare, prin care încercăm să vedem care substanţă sau care preparat poate să ajute. Înţelegem organismul uman în profunzime şi cunoaştem condiţiile de echilibru din organele sale. Discernem în natură forţele de construcţie şi forţele de deconstrucţie. De aici rezultă o artă a vindecării în cadrul căreia toate faptele sunt bine cunoscute, în cadrul căreia aplicăm un remediu nu numai pentru că statistica a stabilit că în atâtea şi atâtea cazuri a avut un efect salutar. Este vorba, mai curând, de cunoaşterea omului şi a naturii, care ne arată cu exactitate, în fiecare caz în parte, cum să transformăm procesul natural dintr-un produs al naturii într-un factor terapeutic. Şi aceasta în legătură cu forţele constructive şi cele deconstructive ale organului uman.

Nu am spus că medicina modernă nu a făcut nişte progrese imense. Antroposofia recunoaşte pe deplin aceste progrese din domeniul medicinei, ca şi din alte domenii. Noi nu lucrăm excluzând medicina modernă, ci dimpotrivă, respectând-o pe deplin. Dar dacă examinăm ceea ce a rezultat din ea în ultimul timp ca remedii eficace, constatăm că s-a ajuns la acestea printr-o lentă experimentare. Antroposofia oferă o cunoaştere transparentă a viziunii despre om la care medicina a reuşit deja să ajungă. Dar antroposofia oferă, totodată, o serie de remedii noi, care au devenit posibile datorită cunoaşterii intime a naturii şi a omului pe care ea o cultivă.

Voi arăta mai departe ce pot dobândi diversele domenii ale artei vindecării datorită unei cunoaşteri spirituale adevărate. Căci, dacă învăţăm să privim omul ca fiinţă spirituală, cuprinzând în înţelegerea noastră viaţa spirituală alături de viaţa materială, depăşim modalitatea veche de cunoaştere, asemănătoare visului, care este reflectată în mituri, şi ajungem să stabilim o legătură exactă şi foarte raţională între cunoaştere şi arta vindecării. Învăţăm să vindecăm pornind de la o artă care îşi are izvorul într-o viziune reală şi artistică despre lume. După strălucitele cuceriri ale ştiinţei din zilele noastre, revenim la ceea ce exista în vechime, însă cu totul altfel decât cei vechi, la care cunoaşterea era un fel de vis. Este vorba de a şti cum să aplicăm forţele naturii şi forţele spiritului la omul bolnav şi la cel sănătos, la omul sănătos, în şcoală şi pedagogia socială, la omul bolnav, în terapie. În vechime, în apropierea lăcaşurilor de Misterii existau lăcaşuri de vindecare. În zilele noastre se consideră, pe bună dreptate, că era naiv ceea ce se făcea atunci. Totuşi, există un sâmbure sănătos în aceste lucruri, şi anume ideea că ceea ce constituie cunoaşterea lumii aşa-numite naturale trebuie să se prelungească în cunoaşterea lumii anormale. Oare nu este ciudat să spunem, pe de o parte, că omul se naşte, pornind de la natură, sănătos, iar, pe de altă parte, să ne explicăm tot prin legile naturii ce este omul bolnav? Căci fiecare boală se poate explica prin legile naturii. Oare este vorba aici de o contradicţie cu natura? Vom vedea că nu există nici o contradicţie când omul se îmbolnăveşte. Dar cunoaşterea trebuie să se extindă de la ceea ce e fizic şi normal la ceea ce e patologic. Astfel, cunoaşterea nu are valoare pentru viaţă decât dacă alături de lăcaşul în care se cultivă viaţa normală se găseşte şi lăcaşul în care se învaţă despre boală.

Firește, în acest domeniu, antroposofia este abia la începuturi, dar ea se îndreaptă spre niște țeluri pe care bunul simț lipsit de prejudecăți

le poate admite ca fiind juste. Goetheanum-ul, care din nefericire a fost distrus de flăcări, dar pe care sperăm să-l reconstruim în curând, trebuia să fie un centru consacrat cunoaşterii care să poată răspunde dorinţei oamenilor de a înţelege înseşi sursele vieţii lor. Aş spune că am ajuns în mod absolut firesc să adăugăm acestui Goetheanum şi un centru de vindecare, desigur, încă modest, totuşi, conform cu o adevărată cunoaştere a omului. Este vorba de Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim, care a luat fiinţă prin strădania Doamnei Doctor Ita Wegman, precum şi de Institutul Domnului Doctor Zeylmans von Emmichoven din La Haye. În felul acesta, la Dornach a putut fi situat din nou alături de un centru consacrat cunoaşterii lumii spirituale şi un centru terapeutic. Dacă în tot ceea ce ţine de cunoaşterea lumii spirituale este nevoie, înainte de toate, de curaj, tot de curaj este nevoie şi în arta de a vindeca. Acest curaj trăieşte în Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim, care este legat de Goetheanum, curajul de a vindeca, de a folosi pentru binele omenirii ceea ce rezultă din cunoaşterea şi stăpânirea forţelor de vindecare din omul întreg. De aceea a fost posibil, deşi la scară modestă, ca un loc de acest fel, consacrat Misteriilor, în sensul modern al cuvântului, în care micile detalii ale vieţii sunt privite cu tot atâta atenţie ca şi marile probleme ale existenţei, să poată avea alături un centru consacrat terapiei, în care căutăm să aprofundăm în mod spiritual şi arta vindecării, mai ales după cele ce s-au întâmplat într-un mod atât de profund anul trecut de Crăciun la Dornach. Acest impuls vrem să-l cultivăm în continuare [Nota 16].

Acesta este raportul real dintre antroposofie şi medicină, care există deja. Este ceea ce se practică în domeniul medicinei prin munca plină de abnegaţie depusă de iubita mea colaboratoare, Doamna Doctor Ita Wegman, care, de la început şi de zeci de ani deja, s-a angajat atât de firesc în antroposofie, încât o anumită orientare a artei vindecării devenea evidentă.

În această situare a centrului de cunoaştere alături de centrul terapeutic găsim o imagine exterioară a legăturii interioare care trebuie să existe între cunoaşterea antroposofică şi arta vindecării. Şi aceasta, pe baza unei stări de spirit în care viziunea asupra artei vindecării trebuie să ia naştere prin contemplarea stării de boală a omului, astfel încât acestea să nu fie despărţite, ci procesul diagnostic să se continue în procesul terapeutic. Astfel, antroposofia năzuieşte ca atunci când se pune un diagnostic, discernând ce se petrece în omul bolnav, să se ţină seama de procesul deconstructiv şi de cel constructiv. Recunoaştem, de exemplu, în procesele deconstructive un fenomen din natură. Ştim atunci unde găsim forţele de deconstrucţie. Şi, utilizând anumite remedii, putem face ca forţele de deconstrucţie să se opună unui proces de construcţie din om. Discernem, astfel, ceea ce se petrece în omul bolnav, dar, examinând starea patologică, vedem, totodată, şi cum acţionează remediul.

Scopul următoarelor două conferinţe va fi acela de a expune câştigul pe care poate să-l obţină arta modernă a vindecării prin aprofundarea ştiinţei spirituale, în contextul situării exterioare a Clinicii alături de Goetheanum. Astăzi am vrut numai să descriu natura cunoaşterii spirituale. Am vrut să arăt cum din această cunoaştere spirituală rezultă o impregnare interioară a omului, pentru ca el să nu se apropie de forţele naturii şi ale spiritului doar în mod teoretic, ci în aşa fel încât să ajungă să cunoască modalităţile de a interveni asupra vieţii sănătoase şi patologice pe baza cunoaşterii spirituale aprofundate. O dată cu progresul civilizaţiei, viaţa devine din ce în ce mai complicată. Deja în prezent, oamenii simt dorinţa ascunsă de a şti cum să facă faţă acestei complexităţi crescânde. Antroposofia vrea să ţină seama, înainte de toate, de această dorinţă. Vom vedea că, în faţa atâtor distrugeri din viaţa actuală, ea doreşte să colaboreze în mod sincer pentru progres, pentru trezire şi prosperitate în sânul civilizaţiei, dar nu prin fraze goale, ci prin acţiune în domeniul practic al vieţii. Ea vrea ca pretutindeni unde trebuie să fie făcut un efort de cunoaştere, acesta să fie realizat în aşa fel încât cunoaşterea să se reverse în viaţă şi în fiecare ocazie ea vrea să ajungă la nişte cunoştinţe care să fie de ajutor.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A OPTA

Arnheim, 21 iulie 1924

În conferinţa introductivă am încercat să explic cum putem percepe în ansamblul ei noţiunea intimă de fiinţă umană ca trup, suflet şi spirit, datorită demersului antroposofic, care urmăreşte să cunoască totalitatea fiinţei umane. Mai mult, am încercat să arăt că, atunci când studiem omul din punctul de vedere al sănătăţii, aspectul interior al stărilor normale şi patologice nu poate fi cunoscut decât dacă avem în vedere omul întreg. Tot aşa, am arătat că discernerea raporturilor reale dintre ceea ce se petrece în om şi fenomenele şi faptele substanţiale din natură ne conduce în final de la patologie la terapie.

Acum va fi vorba de a continua şi de a confirma prin nişte exemple concepţiile generale expuse data trecută. În acest sens, va trebui să examinăm în mod corect felul în care organizarea umană este sediul unor procese de deconstrucţie, în timp ce, pe de altă parte, în el se petrec neîncetat nişte procese de construcţie. În spiritul ultimei conferinţe, vom distinge la om organismul exterior, fizic, pe care îl percep simţurile exterioare şi ale cărui manifestări pot fi înţelese pe baza percepţiilor senzoriale şi prin raţiune. Pe lângă corpul fizic, şi în sensul în care ne-am pronunţat data trecută, trebuie să distingem la om un prim corp suprasensibil: corpul eteric sau corpul vieţii. Iată două părţi constitutive ale organizării integrale a fiinţei umane care se află în slujba aspectului constructiv din organizarea umană. Eliminându-şi substanţele, corpul fizic este reînnoit fără încetare. Corpul eteric, purtător al forţelor de creştere şi al funcţiilor nutritive, corespunde, în ansamblu, cu ceea ce observăm primăvara la regnul vegetal în fenomenul creşterii şi al înfloririi. Căci, la fel ca oamenii, plantele sunt înzestrate cu un corp eteric sau al vieţii. În aceste două părţi constitutive ale organizării umane avem, aşadar, o evoluţie progresivă şi constructivă.

Omul, fiind o fiinţă înzestrată cu sensibilitate, este, de asemenea, purtătorul unui corp astral; nu are importanţă terminologia, numai să înţelegem că este vorba, în esenţă, de substratul senzaţiilor, de suportul fiinţei interioare senzitive. Acest corp nu mai este agentul forţelor de construcţie, ci mai curând al celor de deconstrucţie. Tot ceea ce creşte datorită corpului eteric, oricare ar fi numele pe care îl dăm acestei realităţi care face ca natura umană să crească, este descompus neîncetat de corpul astral. Iată, aşadar, baza activităţii sufletesc-spirituale din organizarea umană. Ea se datorează descompunerii neîncetate a ceea ce este fizic şi eteric. Se înşeală teribil cel care crede că elementul sufletesc-spiritual din fiinţa umană constă din fenomene constructive şi că, în cele din urmă, evoluţia progresivă face ca într-un anumit punct organizarea nervoasă să devină, de exemplu, suportul elementului sufletesc-spiritual. Nu aşa stau lucrurile. Dacă cercetările ştiinţifice atât de admirabile continuă să progreseze pe calea pe care au pornit, nu peste mult timp se va descoperi, aşa cum totul ne face să prevedem, că principiul nervului nu constă, în esenţă, în fenomene constructive. Construcţia este necesară pentru însăşi existenţa nervilor. Procesul nervos, în schimb, provine dintr-o descompunere permanentă, deşi lentă. Este vorba de un proces deconstructiv şi descompunerea pe care acesta o produce face loc, într-un fel, elementului sufletesc-spiritual.

Această tendinţă este şi mai marcată în cazul organizării Eului, care înalţă fiinţa umană deasupra tuturor creaturilor ce o înconjoară pe Pământ. În esenţă, organizarea Eului acţionează întotdeauna în sensul deconstrucţiei. Ea se manifestă acolo unde există deconstrucţie în om.

Ansamblul minunat care este organismul prezintă în fiecare din organe, dacă îl privim de aproape, fenomene constructive, care pun organul în slujba creşterii şi evoluţiei progresive, şi, în acelaşi timp, fenomene deconstructive, care servesc descompunerea fizică şi, prin aceasta, tocmai intrarea în scenă a elementului sufletesc-spiritual. Ei bine, eu am spus deja data trecută că echilibrul special dintre construcţie şi deconstrucţie care are loc în fiecare organ poate fi perturbat. Se poate ca fenomenele constructive să domine şi atunci avem de-a face cu anumite stări patologice. Pentru moment, nu pot descrie lucrurile decât într-un mod cam abstract. Voi fi mai concret ulterior. Dacă privim fiinţa umană aşa cum am arătat adineaori şi procedăm în mod conştiincios şi cu responsabilitate ştiinţifică, pentru a evita frazeologia goală care repetă că există construcţie şi deconstrucţie, dacă studiem cu atenţie fiecare organ, aşa cum am învăţat din observaţiile ştiinţifice, atât de perfecte în zilele noastre, noi distingem, într-adevăr, stările de echilibru necesare pentru fiecare organ şi ajungem să studiem astfel omul sănătos. Dacă echilibrul organelor este perturbat într-un sens sau în altul, avem de-a face cu patologia.

Dar trebuie să ţinem seama şi de raportul dintre organizarea umană şi lumea înconjurătoare, cu cele trei regnuri vizibile în exterior: regnul mineral, cel vegetal şi cel animal, din care luăm remediile. Vasta viziune de ansamblu privind stările de echilibru intern al omului, pe care am descris-o, arată cum, din toate părţile, organismul uman depăşeşte ceea ce există în afara lui în cele trei regnuri ale naturii. Să studiem ce este mai simplu, stările termice ale organismului uman. Nici una din stările termice exterioare nu trebuie să se prelungească, pur şi simplu, fără nici o transformare, în interiorul organismului. Observând manifestările termice din natura exterioară, vedem cum căldura face să crească temperatura obiectelor. Dacă organizarea noastră ar fi pătrunsă în acest fel de căldură, dacă noi nu am fi pentru căldură altceva decât un obiect, căldura ar fi patogenă pentru noi. Sănătatea noastră cere ca noi să fim în stare să receptăm imediat, din interior, fiecare proces caloric care se exercită asupra noastră şi, prin intensitatea şi calitatea organismului nostru, să-l transformăm într-un proces intern. Căldura şi frigul sunt nocive pentru noi, dacă nu suntem în stare să facem faţă imediat, în interiorul nostru, căldurii şi frigului care ne iau în stăpânire din exterior.

Atâta timp cât este vorba despre căldură şi frig, oricine poate înţelege cum stau lucrurile. Dar situaţia este aceeaşi şi în privinţa tuturor celorlalte procese naturale. Doar modul spiritual de a vedea, studiul devenit mai exact datorită punctului de vedere spiritual, conduc la recunoaşterea faptului că fiecare proces din natură este transformat în interiorul organismului uman. Astfel, în organizarea noastră interioară suntem neîncetat pe punctul de a birui ceea ce ne înconjoară pe Pământ. Ei bine, iată ce putem spune despre organizarea internă în ansamblul ei. Dacă există o diminuare a forţei interioare pe care omul o foloseşte pentru a transforma în el fenomenele exterioare şi procesele cărora le este expus fără încetare, chiar dacă, de exemplu, el consumă alimente, atunci, tot ceea ce pătrunde din afară în om

apare ca un corp străin şi putem spune, simplificând lucrurile, că el se umple atunci de corpuri străine, de procese străine ş.a.m.d. Sau omul îşi fortifică în mod extraordinar elementele superioare ale organizării, pe care le-am numit corp astral şi organizare a Eului. În acest caz, nu numai că el poate transforma în mod corect procesele venite din exterior, dar el poate chiar să le facă să sufere o transformare mai puternică, mai dinamică, dacă nu chiar excesivă. Există o accelerare a proceselor care pătrund în om, natura este dusă dincolo de om, ea este întru câtva prea specializată, şi atunci suntem confruntaţi din nou cu o perturbare a sănătăţii. Totuşi, noi nu găsim în fiecare organ decât principiul abstract a ceea ce am descris. Şi, în acest caz, fiecare organ cere un studiu special. Astfel, comportamentul fiinţei umane este cu adevărat foarte complicat când transformă procesele exterioare.

Putem încerca să mergem mai departe decât cunoştinţele anatomiei şi fiziologiei de astăzi, de altfel perfect indiscutabile. Într-adevăr, pentru a ne forma în continuare, putem să modificăm ceea ce am învăţat prin studiul cadavrului şi al patologiei şi să nu mai privim fiinţa umană ca pe oricare structură moartă. Putem conferi natură şi viaţă viziunii asupra organismului uman. Atunci, în fiecare clipă ne vom simţi foarte descumpăniţi în faţa organizării umane. Căci, cu cât suntem mai exacţi şi mai aproape de viaţă iniţiindu-ne în organizarea umană, cu atât aceasta apare mai complexă. Totuşi, există nişte linii orientative cu ajutorul cărora ne putem regăsi în labirint. Şi, dacă îmi pot permite să adaug o reflecţie personală şi totuşi obiectivă, aceasta este următoarea.

Înainte de a vorbi, în 1917, despre liniile orientative3 care pot fi îndicate pentru studierea organizării umane în ansamblul şi totalitatea ei, am făcut cercetări timp de treizeci de ani. Eram încă tânăr, curând după împlinirea vârstei de douăzeci de ani, când mă întrebam dacă există o metodă sigură pentru a pătrunde complexitatea organizării umane, astfel încât să se obţină o viziune de ansamblu asupra ei. Treizeci de ani de cercetare m-au făcut să descopăr că ansamblul organizării umane poate fi considerat sub trei aspecte. Distingem organizarea neuro-senzorială, organizarea ritmică şi organizarea metabolismului şi a membrelor. Organizarea cea mai coerentă este aceea pe care o putem numi neuro-senzorială. Aceasta constituie suportul a ceea ce putem descrie ca fiind viaţa de reprezentare. Pe de altă parte, ceea ce putem numi organizarea ritmică apare într-un mod destul de circumscris. Este vorba de ritmul respirator, ritmul circulaţiei sangvine, ritmul care se manifestă în alternanţa somn-veghe şi de încă multe alte funcţii care au loc în om. Tocmai distincţia pe care am făcut-o cu exactitate între organizarea ritmică şi organizarea neuro-senzorială m-a condus la o asemenea împărţire a fiinţei umane. Sunt aproape patruzeci de ani de atunci; întrebările de fond în materie de fiziologie apăsau mult mai greu asupra inimilor umane decât acum. Atunci trebuia să-mi pun întrebarea dacă se poate declara, pe baza unor fapte ale observaţiei, că viaţa sufletească alcătuită din gândire, simţire şi voinţă este în întregime legată de sistemul nervos şi de sistemul senzorial. De aici a rezultat pentru mine o contradicţie insurmontabilă. Cum! Gândirea, sentimentul şi voinţa să fie legate de sistemul neuro-senzorial? Desigur, nu pot reveni astăzi asupra amănuntelor şi trebuie să rămân la ce este esenţial. Se vor lămuri multe aspecte când vom intra în domeniul terapiei. Astfel, se poate studia cu exactitate, din punct de vedere fiziologic, de exemplu, acţiunea elementului muzical asupra organizării umane. De asemenea, putem întâlni faptul că experienţa muzicală este legată în mod intim de funcţiile ritmice ale omului. În sfârşit, pe de altă parte, putem studia fără prejudecăţi sufletul manifestându-se în elementul muzical, rolul sentimentului în receptarea melodiei şi a armoniei. Ajungem să ne spunem că totalitatea vieţii afective a omului nu este direct legată de sistemul neuro-senzorial al omului, ci se recunoaşte în sistemul ritmic. Doar prin faptul că ne înălţăm la reprezentare, experienţa pe care ne-o provoacă muzica mai întâi la nivelul sistemului ritmic devine reprezentarea acestei experienţe şi primeşte drept suport sistemul nervos. Descoperim atunci că sistemul nervos şi sistemul ritmic sunt în mod real separate unul de celălalt din punct de vedere organic şi funcţional.

Luaţi fiziologia actuală cu tot ce vă poate oferi ea. Luaţi mai ales experienţele exterioare pe care vi le propune ea şi pe care le puteţi face în legătură cu muzica. Studiaţi apoi un organ cum este urechea umană, atunci când primeşte sunete; observaţi cum percepe ea sunetele cu structură muzicală. Veţi ajunge să vă spuneţi că ceea ce este audibil şi ţine de faptele perceptibile prin simţuri este introdus mai întâi în sistemul ritmic al omului. Ritmurile fenomenului urcă până la organizarea senzorială, până la sistemul nervos, unde sunt transformate în reprezentări. Viaţa noastră afectivă este legată direct de sistemul ritmic, nu există decât o legătură indirectă cu sistemul nervos, suportul gândirii. Sistemul nervos nu este suportul sentimentelor noastre decât în măsura în care devenim conştienţi de ele sub formă de gânduri. Acestea din urmă primesc atunci suportul sistemului nervos.

Mergem mai departe dacă studiem fiziologia până în sistemul metabolismului şi al membrelor. Faptul că menţionăm împreună metabolismul şi membrele poate părea paradoxal. Dar puteţi reflecta cu privire la repercusiunile pe care le are asupra metabolismului tot ceea ce este mişcare şi depinde de membre. Sistemul metabolismului şi al membrelor este, desigur, un ansamblu omogen. Şi dacă evităm confuzia, procedând cu precizie, se adevereşte din nou că sistemul metabolismului şi al membrelor este suportul direct al manifestărilor de voinţă ale omului. Din nou vedem că ceea ce se petrece în sistemul metabolismului şi al membrelor se înalţă cu putere până la simţurile ritmice şi trece în sentiment. În organizarea umană, raportul sistemului metabolismului şi al membrelor cu voinţa este direct. Voinţa trece în sentiment. Sentimentele noastre se dezvoltă din voinţă, care se consumă în mod direct în fenomenele metabolice. Voinţa nu este trăită în sistemul ritmic decât în mod indirect. Iar noi ne gândim la ceea ce voim, atunci când sistemul metabolic şi cel ritmic urcă până în sistemul neuro-senzorial.

Ne cucerim astfel o vedere de ansamblu asupra părţilor în care este divizat omul. Găsim aici nişte linii orientative asupra felului în care trebuie să studiem organizarea umană. Făcând abstracţie pentru moment de sistemul ritmic, având în vedere doar sistemul metabolismului şi al membrelor şi sistemul neuro-senzorial, constatăm o opoziţie completă între aceşti doi poli. Sistemul neuro-senzorial descompune ceea ce construieşte sistemul metabolismului şi al membrelor, şi invers. Se adevereşte în acest fel opoziţia polară, la care se adaugă multe alte fapte. Pentru a învăţa să studiem ceea ce este normal sau anormal, procesele organizării umane considerate în acest fel, trebuie să avem această viziune asupra organismului. Trebuie să vedem că tot ceea ce este legat de organizarea Eului, în sensul strict al cuvântului, depinde de sistemul neuro-senzorial; că tot ceea ce ţine de corpul eteric al omului este foarte apropiat de sistemul metabolismului şi al membrelor, că tot ceea ce ţine de corpul astral este legat de sistemul ritmic şi că, în sfârşit, corpul fizic este subjugat fără încetare de către celelalte trei elemente ale organizării umane.

Pentru a putea discuta în amănunt problema, haideţi să studiem un caz particular. Să luăm în considerare sistemul neuro-senzorial. Pentru a evita o neînţelegere, voi intercala următorul fapt. Un cercetător rău intenţionat, care nu a auzit vorbindu-se decât foarte superficial despre această împărţire, pentru mine fundamentală, a entităţii umane, a spus că eu am încercat să disting organizarea capului, pe cea a toracelui şi pe cea a abdomenului. Aşadar, eu aş fi concentrat organizarea neuro-senzorială în cap, organizarea ritmică în torace, organizarea metabolismului şi a membrelor în abdomen. Iată, bineînţeles, o interpretare lipsită de bunăvoinţă. Căci, dacă facem abstracţie de nişte împărţiri topografice, sistemul neuro-senzorial se localizează în principal în cap, dar el se află şi în celelalte sisteme. Organizarea ritmică este localizată de preferinţă în partea mediană a omului, dar şi ea, de asemenea, se extinde la omul întreg. La fel, organizarea metabolică se întâlneşte peste tot în om. Aşadar, aici nu este vorba despre o distincţie în funcţie de nişte organe separate în spaţiu, ci despre o realitate pe care trebuie să o înţelegem a fi de natură calitativă, realizată în fiecare organ şi impregnându-l. Dacă, pornind de la acest mod de a vedea, studiem sistemul nervos, îl găsim răspândit în întregul organism. Dar, de exemplu, ochiul sau urechea sunt organizate în aşa fel încât să fie bogat impregnate de sistem nervos, în raport cu sistemul ritmic şi mai ales în raport cu organizarea metabolismului. Astfel, un organ cum este rinichiul nu conţine organizare neuro-senzorială într-o măsură atât de mare ca ochiul sau urechea. El contine mai mult organizare ritmică sau metabolică, dar el contine toate trei aspectele organizării umane. Nu putem înţelege

omul dacă, pentru a-l descrie, spunem: aici sunt organele de simţ, aici sunt organele digestive. Realitatea este cu totul alta. Un organ de simţ este mai ales senzorial; într-un anumit fel, fiecare organ de simţ este şi un organ digestiv sau ritmic. Un organ cum este rinichiul sau ficatul nu este un organ de nutriţie sau de excreţie decât în privinţa esenţialului, în mod secundar el fiind şi un organ de simţ. Aşadar, dacă, studiind organizarea neuro-senzorială conform realităţii şi nu a fantasmelor în prada cărora cade adesea fiziologia, noi studiem şi organizarea umană în ansamblul ei, cu organele sale particulare şi specifice, atunci vedem că omul percepe lumea exterioară cu ajutorul diferite sale organe de simţ, dar mai observăm şi că organele de simţ pătrund omul întreg. Astfel, rinichiul este un organ de simţ care percepe într-un mod mai subtil ceea ce se realizează în procesul de digestie şi de excreţie. La fel, ficatul este, în felul său, un organ de simţ. Inima este chiar un organ de simţ de înalt nivel, prin percepţiile sale interne, fără de care nu am putea-o înţelege.

Să nu credeţi că aş vrea să mă transform într-un critic al ştiinţei actuale. Eu o admit pe deplin, cu meritele ei, şi ţin la faptul ca modul nostru de a vedea lucrurile să se bazeze pe această temelie. Dar trebuie să realizăm că această ştiinţă nu este încă în stare să perceapă cu exactitate natura umană. Dacă nu ar fi aşa, nu s-ar face această apropiere atât de mare între organizarea animală şi cea umană. Căci, mai ales în ceea ce priveşte viaţa senzorială, existenţa animală este cu o treaptă mai jos decât aceea a omului. Organizarea neuro-senzorială a omului este inserată în organizarea Eului, aceea a animalului rămânând inclusă doar în corpul astral. Viaţa senzorială a omului este complet diferită de aceea a animalului. Veţi recunoaşte, prin studierea minuţioasă al structurii ochiului, că percepţia vizuală a animalului implică aproape întregul corp. Lucrurile nu se petrec la fel la om. La acesta, percepţia senzorială rămâne mult mai periferică; ea rămâne concentrată la suprafaţă. Puteţi trage această concluzie din faptul că la animal există nişte organizări subtile, care la animalele superioare nu mai sunt prezente cel mai adesea decât în eteric. Dar la anumite animale inferioare veţi găsi, de exemplu, pintenul, pe care îl au şi animalele superioare, dar în eteric; sau în ochi veţi găsi evantaiul. Vascularizarea acestor organe foarte impregnate cu sânge arată că ochiul participă la întreaga organizare animală şi devine mediatorul în raport cu viaţa din jur. La om, noi vedem că raportul organizării neuro-senzoriale este complet diferit. Relaţia acestei organizări cu lumea exterioară îl face pe om să trăiască la un nivel mai înalt decât animalul în lumea exterioară, în timp ce animalul trăieşte mai curând în sine însuşi. Dar tot ceea ce se petrece astfel la nivelul superior al elementelor spirituale din om se manifestă în corpul fizic şi, consumându-se prin intermediul organizării Eului ca viaţă neuro-senzorială, trebuie să fie supus influenţelor materiale, sensibile.

La om, studiul exact al sistemului neuro-senzorial care funcţionează normal arată dependenţa dintre o substanţă şi procesele care se desfăşoară în ea. Căci, de fapt, o substanţă nu este niciodată în repaus; ea reprezintă întotdeauna un proces. Astfel, un cristal de cuarţ, de exemplu, nu are nişte contururi bine delimitate decât pentru că noi nu percepem niciodată că este vorba de un proces, desigur, foarte lent, dar, totuşi, un proces. Trebuie să pătrundem tot mai mult în intimitatea organismului uman, pentru a înţelege interacţiunea. Aşa cum am arătat în introducere, tot ceea ce intră în stare fizică în organism trebuie să fie absorbit şi transformat de către acesta. În acest sens, este deosebit de interesant că, aflându-se în starea pe care, dintr-un punct de vedere foarte relativ, noi o numim normală, sistemul nervos depinde de un proces subtil care se află sub influenţa siliciului care pătrunde în organism. Siliciul apare în natura exterioară, fizică, sub forma frumoaselor cristale de cuarţ. Când pătrunde în organizarea umană, care îl reduce, el are particularitatea de a fi asimilat de procesele sistemului neuro-senzorial. Astfel că privirea spirituală care percepe ce se întâmplă în sistemul neuro-senzorial al omului vede în substanţa siliciului un proces minunat de subtil. În schimb, dacă luaţi în considerare faptul pe care vi l-am menţionat adineauri, şi anume că omul este în întregime organism senzorial, veţi vedea că la om nu se realizează un proces silicic intens decât acolo unde sunt concentrate mai ales organele de simţ. Pătrunzând mai mult spre interiorul organismului, unde se află organe cum ar fi plămânul, ficatul, rinichiul, acest proces este mai discret, dar se fortifică din nou în os. Astfel, obţinem o împărţire foarte interesantă a omului. Există oarecum periferia, unde sunt concentrate organele de simţ; există apoi ceea ce umple şi susţine sistemul muscular, sistemul glandular ş.a.m.d. Conţinutul în siliciu este cel mai puternic la periferie şi în centru. Găsim în partea mediană a organelor valori întotdeauna speciale, dar mai slabe. Se poate spune că nevoia de siliciu este cea mai mare spre exterior, unde omul trece de la nervi spre sistemul neuro-senzorial. În partea mediană a organismului, această nevoie este relativ modestă, dar ea ajunge din nou să fie mai importantă acolo unde scheletul devine baza sistemului motor.

Astfel, viziunea completă asupra organizării fiinţei umane ne-a făcut să descoperim şi cum se desfăşoară în noi un proces atât de specific cum este procesul silicic. Cunoscând acest fapt, observăm inexactitatea datelor actuale ale fiziologiei. Observaţiile de acest fel nu trebuie să fie considerate nişte observaţii critice, ci doar nişte indicaţii. Căci, dacă studiem viaţa umană în spiritul fiziologiei moderne, atenţia noastră se îndreaptă, de exemplu, spre respiraţie. Într-un anumit sens, procesul respirator este complicat. În esenţă, el constă în absorbirea de oxigen din atmosferă şi în faptul că expiraţia produce acid carbonic. Iată procesul ritmic care se află, în ultimă instanţă, la baza vieţii organice a omului. Noi îl urmărim, spunând că oxigenul este absorbit din aer; prin procesul pe care îl descrie fiziologia, această substanţă se răspândeşte în tot organismul; oxigenul se combină cu carbonul în sânge şi este eliminat sub formă de acid carbonic. Din punctul de vedere al observaţiei pur exterioare, această descriere este, evident, justă. Totuşi, procesul care se desfăşoară astfel datorită oxigenului şi carbonului este legat şi de un alt proces. Căci noi nu doar inspirăm oxigenul şi îl combinăm în organismul nostru cu carbonul. Acest lucru îl facem mai ales cu oxigenul pe care îl răspândim în direcţia organizării inferioare. Acesta este, în principal, oxigenul pe care îl combinăm noi cu carbonul, pentru a-l elimina prin expiraţie sub formă de acid carbonic. Ei bine, un alt proces şi mai subtil este subiacent acestui ritm. Căci oxigenul care la om merge spre cap, aşadar, cu rezervele exprimate adineaori, spre sistemul neuro-senzorial, acesta este oxigenul care se combină cu siliciul şi rezultă acidul silicic. Şi, tot aşa cum pentru sistemul metabolic este important să producă acidul carbonic, pentru sistemul neuro-senzorial este esenţial să producă acidul silicic. Dar acest din urmă proces este mai subtil şi se sustrage aparaturii obişnuite de laborator. Totuşi, căile pentru a fi studiat sunt deschise. Aşadar, noi avem, în cadrul respiraţiei, procesul mai grosier, prin care oxigenul din atmosferă se combină cu carbonul din organismul nostru, pentru a fi eliminat sub formă de acid carbonic. Alături de acesta, există un proces mai subtil, prin care oxigenul se combină cu siliciul, pentru a forma acidul silicic, care este excretat în cadrul organizării umane. Datorită acestei excreţii de acid silicic, întregul organism uman devine organ de simţ, mai ales la periferia sa şi, într-un grad mai mic, în fiecare organ.

Acest mod de a privi organismul uman ne face să vedem o structură complexă şi să descoperim că fiecare organ are şi trebuie să aibă un anumit procent de procese legate de nişte substanţe, şi aşa stau lucrurile cu siliciul, ca şi cu multe alte substanţe. Pentru a percepe starea de sănătate sau de boală, trebuie să înţelegem cum se realizează aceste procese în fiecare organ al omului. Să luăm, de exemplu, rinichiul. Împrejurările ne pot conduce, în cazul unui diagnostic sau în legătură cu un sindrom, să ne simţim obligaţi să emitem o părere şi să declarăm astfel că un anumit proces patologic îşi are sediul în principal în rinichi. Punând diagnosticul conform ştiinţei spirituale, ajungem să constatăm că rinichiul are o insuficienţă în calitate de organ senzorial care trebuie să perceapă procesele excretorii şi digestive vecine. Rinichiul este excedentar în funcţii metabolice şi echilibrul este perturbat. Într-un asemenea caz, trebuie să ne întrebăm mai ales cum putem fortifica funcţia senzorială a rinichiului. Putem spune că insuficienţa senzorială a rinichiului faţă de procesele digestive şi excretorii din apropiere ne face să avem grijă să existe un aport suficient de siliciu în rinichi. Ei bine, din punctul de vedere al antroposofiei, avem trei căi de a administra organismului substanţele de care are nevoie în stare normală. Prima, calea orală, este aceea prin care substanţele sunt introduse ca alimente, prin uzaj intern. Dar în acest caz trebuie să ne aşteptăm ca întregul sistem digestiv să fie dispus să ducă substanţele la locul unde ele trebuie să acţioneze. Desigur, adesea aşa stau lucrurile şi atunci trebuie să ştim cum va acţiona o substanţă în organism, dacă este introdusă în digestie, pe cale indirectă, dacă va acţiona asupra inimii, sau a plămânului ş.a.m.d. A doua cale este injectarea; ea

introduce substanţa în mod direct în sistemul ritmic. În acest caz, procesul este mai activ. Ceea ce este organizare materială în metabolism, se transformă imediat în activitate ritmică şi noi acţionăm atunci direct asupra sistemului ritmic. Sau încercăm o a treia cale, încorporând substanţa unei alifii care se aplică la locul dorit, sau o putem răspândi în apa de baie. Încercăm astfel să aplicăm remediul prin uz extern. În această privinţă, mai există multe alte procedee. Astfel, noi dispunem de trei căi pentru a administra organismului substanţele.

Să studiem acum rinichiul, pe care diagnosticul l-a văzut ca fiind insuficient din punct de vedere senzorial. În acest caz, noi trebuie să administrăm procesul silicic adecvat. Trebuie să avem grijă să orientăm un proces silicic fortificat spre rinichi, deoarece rinichiul nu primeşte suficient pe baza procesului menţionat adineauri, prin care oxigenul se combină cu siliciul şi se răspândeşte în întregul corp. Pentru aceasta, trebuie să ştim cum să venim în ajutorul organismului, incapabil să producă suficient acid silicic pentru rinichi. Trebuie să învăţăm să cunoaştem ce corespunde în exterior procesului care lipseşte rinichiului. Aflăm, într-adevăr, undeva în natură un proces corespunzător cu ceea ce lipseşte într-un anumit loc al organismului. Trebuie să căutăm cum şi pe ce cale să introducem procesul silicic tocmai în rinichi.

Aflăm atunci că funcţia renală, mai ales în calitate de organ senzorial, depinde de corpul astral al omului. Căci în special acest corp răspunde de procesele de excreţie, care sunt cazul particular al proceselor de deconstrucţie. De aceea, trebuie să stimulăm în aşa fel corpul astral încât el să aducă acidul silicic administrat din afară tocmai într-un organ cum este rinichiul. Aşadar, avem nevoie de un remediu care să stimuleze în primul rând procesul silicic şi în al doilea rând să stimuleze acest proces în rinichi. Căutând în regnul vegetal din jur, întâlnim planta Equisetum arvense, coada-calului de pe câmp. Caracteristica ei constă în conţinutul mare în siliciu. Administrat omului ca atare, siliciul nu ar ajunge niciodată în rinichi. Equisetum conţine în plus şi săruri de sulf. Administrate singure, aceste săruri acţionează asupra sistemului ritmic, asupra organelor de excreţie şi îndeosebi asupra rinichiului. Noi putem administra aceste săruri pe cale internă sau, la nevoie, şi pe celelalte căi care au fost menţionate. Iar atunci când ele sunt tot atât de strâns unite cu siliciul ca în Equisetum, aceste săruri de sulf deschid calea spre rinichi.

Să luăm un alt caz, acela al unei anumite tulburări digestive, al unui sindrom pe care îl rezumăm, de exemplu, sub numele de dispepsie. Procedând tot aşa cum am arătat, conform ştiinţei spirituale, vom discerne că este vorba în principal despre deficienţa unei organizări a Eului, a cărei acţiune este prea slabă. Şi de unde această carenţă? Iată întrebarea.

Trebuie să căutăm în funcţiile organismului uman motivul acestei slăbiri a activităţii organizării Eului. În anumite cazuri, vom constata că secreţia biliară este insuficientă. Atunci trebuie să venim în ajutorul organizării Eului procedând cum am făcut în cazul lui Equisetum şi a rinichiului. În legătură cu funcţia biliară, trebuie să reuşim să administrăm organismului un produs pe care compoziţia lui să-l orienteze spre locul potrivit pentru a ajuta o organizare a Eului prea slabă. Observăm că procesul silicic, şi anume procesul care se află în mod normal la baza sistemului neuro-senzorial, introdus în mod corect în rinichi, fortifică senzorialitatea acestui organ. Tot aşa, observăm că nişte procese de felul secreţiei biliare care corespund mai ales organizării Eului, depind, printre altele, de un mod precis de acţiune a carbonului în organism. Şi iată o constatare ciudată. Dacă vrem atunci să introducem carbonul în organism, tocmai pentru a face faţă dispepsiei, constatăm următorul lucru: carbonul, conţinut în fiecare vegetal din natură, se află tocmai în Cichorium intybus deja orientat spre organul funcţiei biliare. Dacă ştim să preparăm din această plantă remediul convenabil, vom îndrepta spre funcţia biliară un anumit proces al carbonului, tot aşa cum am introdus în rinichi un proces silicic cu ajutorul unui preparat din Equisetum.

Cu ajutorul câtorva exemple cu aspect simplu, referindu-se la nişte afecţiuni uşoare sau eventual la nişte boli grave, am încercat să schiţez ce se poate aştepta de la o viziune de ansamblu aprofundată, conformă ştiinţei spirituale, asupra organizării umane, pe de o parte, şi asupra raporturilor sale cu diferite obiecte şi fiinţe ale naturii, pe de altă parte. Putem urmări, în primul rând, cucerirea unei viziuni pătrunzătoare asupra procesului patologic şi, în al doilea rând, capacitatea de a discerne ce este necesar pentru a inversa procesul patologic care evoluează într-un anumit sens. Astfel, arta vindecării devine transparentă. Acesta este câştigul pe care arta medicală, arta de a vindeca, medicina, îl poate obţine cu ajutorul metodei de cercetare ştiinţifică numită antroposofie. Nu este vorba absolut deloc de fantasme. Aşa cum am spus-o recent, este vorba, de fapt, de tendinţa de a conduce cercetarea ştiinţifică până la exactitatea extremă, pentru a studia întreaga fiinţă umană, pentru a-i înţelege aspectele fizice, sufleteşti şi spirituale. Într-adevăr, la om starea de sănătate, ca şi aceea de boală, depind de acţiunea realităţilor fizice, sufleteşti şi spirituale. Împărţind omul în sistemul neuro-senzorial, sistemul ritmic şi sistemul metabolismului şi al membrelor, discernem, de asemenea, diferitele procese şi nivelurile lor. Cunoscând ceea ce este, în esenţă, funcţia senzorială, învăţăm să recunoaştem funcţia senzorială din rinichi. Astfel, nu înţelegem funcţia senzorială numai sub aspectele ei mai grosiere din organele de simţ. Iată cum trebuie să stabilim adevăratul diagnostic al bolilor.

Am spus deja că procesele din sistemul metabolismului şi al membrelor se desfăşoară în sens invers faţă de procesele din sistemul neuro-senzorial. Se poate întâmpla, totuşi, ca unele procese, în esenţă neuro-senzoriale, care se desfăşoară, de exemplu, în nervii cranieni, unde sunt la locul lor, să fie deplasate, într-un fel, în sistemul metabolismului şi al membrelor. Din cauza anomaliei corpului astral şi a organizării Eului, în sistemul metabolismului şi al membrelor se petrece ceva care ar fi normal în sistemul neuro-senzorial. De fapt, ceea ce este just pentru un anumit sistem, se poate transforma şi deveni patogen pentru un alt sistem. Prin apariţia într-un alt sistem a unui proces aparţinând, de exemplu, sistemului neuro-senzorial, va rezulta un proces patologic. Este cazul febrei tifoide. Această boală reprezintă un proces care aparţine sistemului nervos. În timp ce el ar trebui să se desfăşoare în organizarea fizică a acestui sistem, el se realizează, de fapt, în zona sistemului metabolic, în cadrul organizării eterice, a corpului eteric. Anomalia se transmite corpului fizic şi se declanşează sub forma febrei tifoide. Aceasta este o viziune de ansamblu asupra naturii unui proces patologic. Se mai poate întâmpla ca dinamica, forţele active dintr-un organ senzorial, unde prezenţa lor este necesară, într-o anumită măsură, pentru ca să se poată forma un organ de simţ, să se consume într-un loc nepotrivit. Ceea ce este activ într-un organ senzorial poate suferi o transformare şi se poate revărsa în altă parte. Să studiem activitatea urechii. Imaginaţi-vă că această activitate, în loc să se realizeze în sistemul neuro-senzorial, ajunge să se manifestă, în nişte împrejurări care pot fi descrise, în altă parte, de exemplu, undeva unde sistemul metabolic este legat de sistemul ritmic. Rezultă de aici o localizare inadecvată, o tendinţă aberantă de a forma un organ de simţ. Acest fapt produce un carcinom, o formaţiune canceroasă. Doar ştiind să privim în acest fel organizarea umană vom recunoaşte în carcinom o tendinţă aberantă de a forma un organ de simţ.

Când vorbim despre aportul antroposofiei care ar putea fi rodnic pentru medicină, este vorba de a discerne că în organism anomalia rezultă din deplasarea într-un alt sistem a unei activităţi care este normală pentru un anumit sistem. Cu ajutorul unei viziuni de acest fel asupra organismului uman, suntem în măsură să înţelegem cu adevărat sănătatea şi boala şi putem construi o punte e legătură între patologie şi terapie. Descrierea acestor fapte în raporturile lor va arăta că ceea ce putem spune din acest punct de vedere nu contrazice medicina modernă. Pentru început şi cât de curând, după câte cred, va putea apărea cartea pe care a scris-o împreună cu mine, Doamna Doctor Ita Wegman, care conduce Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim. Lucrarea [Nota 17] urmează să prezinte în ansamblu a ceea ce poate fi spus din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, şi aceasta nu pentru a contrazice, ci pentru a completa medicina modernă. Atunci vă veţi putea convinge că nu este vorba de nici una dintre aceste înşelătorii care sunt astăzi la ordinea zilei. Cartea respectivă va arăta, mai degrabă, preţuind medicina modernă, ce poate câştiga ştiinţa contemporană în domeniul medicinei din cercetarea conformă cu ştiinţa spirituală. Tocmai dacă aceste lucruri vor fi urmărite tot mai în amănunt şi dacă va exista responsabilitate ştiinţifică, va fi recunoscut şi efortul care se face într-un institut de acest fel, precum şi în Laboratoarele Internaţionale din Arlesheim, unde sunt produse o serie de remedii noi, preparate după principiile pe care le-am expus.

În a treia conferinţă îmi propun să abordez unele cazuri patologice particulare, precum şi eventuala lor vindecare. Aceasta, pentru a confirma ceea ce a fost spus deja despre o terapie raţională, chiar dacă ar putea da naştere unor vulgarizări. Când ştii să discerni despre ce este vorba, nu te temi şi nu-ţi faci probleme în ceea ce priveşte verificarea celor spuse aici. La început, ştim că va fi ca pe întregul tărâm al antroposofiei, unde cei care nu o cunosc în amănunt încep să calomnieze, să ponegrească, să critice. Mai târziu, cei care vor intra în detalii vor înceta să se mai înfurie. De aceea, în cursul conferinţei următoare voi expune unele aspecte particulare, pentru a arăta că nu este vorba de a ocoli ştiinţa modernă, ci, însufleţit de datoria de a completa ştiinţa prin cunoştinţe de natură spirituală, doresc să fac unele precizări, în acord cu ea, pe tărâmul medicinei antroposofice. Arta de a vindeca nu va fi la locul ei decât atunci când această intenţie va fi fost înţeleasă. Căci arta de a vindeca este o problemă care îl priveşte pe om. Omul este o fiinţă înzestrată cu trup, suflet şi spirit.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A NOUA

Arnheim, 24 iulie 1924

Cu ocazia celor două conferinţe precedente am expus principiile generale ale extinderii cercetării antroposofice la domeniul medicinei. Astăzi aş vrea să completez această vedere de ansamblu prin nişte detalii care vor arăta, totodată, cum se poate interveni din această direcţie în viaţa practică pentru a o face să fie mai apropiată de realitate.

În cele două conferinţe am arătat că antroposofia trebuie să distingă la întreaga fiinţă umană mai întâi un corp fizic, care poate fi perceput prin simţurile exterioare, dar pe care îl eliminăm şi îl reconstruim de mai multe ori în decursul vieţii; apoi există corpul pe care îl numim corp eteric sau corp al vieţii, el trăieşte în sânul corpului fizic şi este comun omului şi plantei; apoi la om noi trebuie să mai distingem suportul vieţii de simţire sau al vieţii interioare, care reflectă lumea exterioară. Iată-ne ajunşi, aşadar, la corpul astral. Am spus deja că nu trebuie să fim şocaţi de termeni, trebuie să-i luăm în sensul care li se atribuie aici. Omul are un corp astral, ca şi animalul. Dar omul iese din sânul regnurilor pământeşti prin faptul că el este purtătorul unei organizări a Eului.

Valoarea acestei împărţiri nu ar putea fi înţeleasă dacă ea ar fi doar generală. Dar dacă ajungem să sesizăm realitatea acestor patru părţi constitutive ale fiinţei umane, încetăm să mai vedem în aceasta doar o problemă de noţiuni filosofice sau de clasificare a unor fenomene observate la om. Realizăm că împărţirea respectivă ne permite să ne cucerim o viziune de ansamblu mai clară asupra fiinţei umane. Este suficient să aruncăm o privire asupra fenomenelor cotidiene ale vieţii umane, asupra alternanţei dintre veghe şi somn, pentru a descoperi valoarea unei asemenea împărţiri. În fiecare zi vedem cum omul, din starea în care îşi mobilizează din interior membrele şi primeşte de la lumea exterioară impresii pe care le asimilează în sine, trece la starea în care, dormind, el stă întins, fără a se mişca, în care conştienţa sa, dacă nu se află în prada jocului viselor, se pierde în nişte tenebre interioare şi nesigure. Ei bine, dacă nu vrem să presupunem că adormirea reduce la neant viaţa interioară compusă din voinţă, sentiment şi gândire şi că trezirea o face să reapară din neant, vom fi determinaţi să ne întrebăm: care este raportul dintre omul care veghează şi omul care doarme?

Iată ilustrarea unui mod de a vedea care este capabil să contemple părţile constitutive suprasensibile ale naturii umane. Când este adormit, omul este culcat pe pat, aici nu rămân decât corpul fizic şi corpul eteric sau corpul vieţii, pe când corpul astral şi organizarea Eului s-au separat de aceste două părţi constitutive. Desigur, în această privinţă şi în cele ce urmează, eu nu pot face acum decât simple aluzii. În toate acestea este vorba despre rezultatele cercetării conforme cu ştiinţa spirituală, conforme cu antroposofia, rezultate tot atât de sigure ca orice rezultat matematic sau experimental. Descoperim, aşadar, că în timpul somnului omul îşi poate extrage organizarea Eului, un element real de natură sufletesc-spirituală. Apoi descoperim că această ieşire afară din corpul fizic, care este radicală în somn, se poate produce parţial chiar şi în stare de veghe. Ca să ne convingem de acest lucru, nu avem decât să luăm în considerare stările în care omul începe oarecum să doarmă, dar nu intră într-un somn complet: leşinurile, pierderile de cunoştinţă, stările de obnubilare. În aceste stări are loc, într-un fel, un început de somn, dar care rămâne incomplet. Ne aflăm într-o stare intermediară între somn şi veghe. Despre ce este vorba când se produc aceste stări?

Pentru a înţelege ce se petrece, trebuie să studiem intimitatea fiinţei umane. Pentru aceasta, trebuie să ne amintim de rezultatul cercetării antroposofice pe care tocmai l-am prezentat. Am spus că noi suntem în măsură să împărţim întreaga organizare umană în: organism neuro-senzorial, organism ritmic şi organismul metabolismului şi al membrelor. Am mai spus că organismul metabolismului şi al membrelor se află într-o opoziţie polară cu organismul neuro-senzorial, pe când organismul ritmic joacă un rol intermediar. Acest raport poate fi ilustrat prin schema următoare, unde A indică organizarea neuro-senzorială, C trebuie să indice organizarea metabolismului şi a membrelor, în timp ce B indică organizarea ritmică ce leagă celelalte două organizări, aşa cum este situată între ele. Aceste trei sisteme ale fiinţei umane sunt pătrunse de cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane: corpul fizic, corpul eteric sau corpul vieţii, corpul astral şi organizarea Eului. Dar omul este foarte complicat. Astfel, noi nu putem spune că în orice stare de somn întreaga organizare astrală şi întreaga organizare a Eului ies din corpul fizic şi din corpul eteric. Căci se poate întâmpla şi faptul ca organizarea neuro-senzorială să fie părăsită până la un anumit punct de către corpul astral şi organizarea Eului.

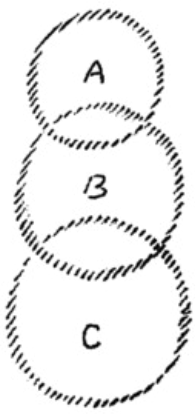

În acest caz, deşi ea se extinde la întregul corp, fiind localizată în principal în cap, organizarea neuro-senzorială e obligată să facă, de fapt, contrariul a ceea ce face capul şi să tindă, într-un fel, spre somn. Dar omul nu doarme, căci sistemul metabolismului şi al membrelor şi sistemul ritmic sunt încă umplute de corpul astral şi organizarea Eului. Aceste elemente nu au părăsit decât capul, de unde rezultă în cap o stare de ameţeală, de somnolenţă, o pierdere de cunoştinţă. Restul organismului funcţionează ca în stare de veghe.

Ceea ce am caracterizat adineaori nu apare neapărat numai ca urmare a unei anumite cauze exterioare sau interioare, ci se poate produce şi prin acţiunea exterioară pe care o provocăm administrând, de exemplu, o anumită cantitate de plumb sau o combinaţie de plumb. Dând organismului să absoarbă o anumită doză de plumb, noi putem provoca starea de ameţeală, de somnolenţă, care apare deoarece corpul astral şi organizarea Eului se separă de cap şi atunci acesta se află într-o stare de somn parţial. Acest lucru ne arată că o substanţă exterioară cum este plumbul, introdusă în organism, alungă din cap corpul astral şi organizarea Eului. Iată o viziune de ansamblu profundă asupra organizării umane şi a raporturilor sale cu lumea înconjurătoare. Vedem, astfel, cât de dependent poate deveni organismul uman de ceea ce absoarbe el în acest fel.

Să presupunem acum că am găsi un om care ar prezenta starea inversă faţă de aceea pe care am descris-o mai înainte: corpul său astral şi organizarea Eului intră în cap, unde acţiunea lor este prea puternică. Pentru a cunoaşte rezultatul, să studiem, aşadar, acţiunea organizării cefalice asupra întregului organism uman, să vedem mai ales cum se construieşte organismul. Vedem formându-se în el părţile solide, părţile scheletului, apoi vedem formându-se părţile mai puţin dure, muşchii ş.a.m.d. Dacă studiem dezvoltarea umană începând din copilărie, observăm mai întâi acest proces distrugere a organismului a cărui structură exterioară ne arată tendinţa spre osificare. Întreaga sa organizare ne revelează faptul că osificarea este aici esenţială. În virtutea întregii sale dezvoltări, capul răspândeşte nişte forţe osificatoare, aşadar, influenţa de învârtoşare şi rigidizare din fiinţa umană. Treptat, noi observăm rolul pe care îl au organizarea Eului şi corpul astral la om când pătrund în cap. Ele acţionează în aşa fel încât răspândesc, în esenţă, forţele învârtoşării interne, forţele care formează scheletul, făcând mai ales ca părţile solide să se separe de organizarea mai curând fluidă a omului. Ei bine, dacă acţiunea organizării Eului şi a corpului astral este prea puternică în cap, atunci din el emană un principiu prea puternic de învârtoşare, de rigidizare. Ca urmare, când îmbătrânim, observăm în organizarea umană un fel de tendinţă de osificare. În noi se constituie arterioscleroza, calcifierea vaselor sangvine. În scleroză, principiul învârtoşării, al rigidizării, care se consumă de obicei în oase, pune stăpânire în exces pe organism. Suntem în prezenţa unei activităţi excesive a organizării Eului şi a corpului astral. Aceste două elemente intră prea adânc în organism.

Aici, concepţiile despre corpul astral se întâlnesc cu realitatea. Căci, dacă administrăm plumb organismului normal, noi împingem afară din cap corpul astral şi organizarea Eului. Dar dacă aceste două părţi constitutive sunt prea active în cap, atunci, administrând nişte doze potrivite de plumb, suntem îndreptăţiţi să împingem întru câtva în afară organizarea astrală şi organizarea Eului. Combatem atunci scleroza. Vedeţi aici cum putem acţiona prin nişte mijloace exterioare asupra raportului dintre aceste părţi constitutive ale fiinţei umane. Administrând plumb organismului sănătos, îl putem îmbolnăvi, îl expunem la somnolenţă, la leşin, alungând din organizarea cefalică corpul astral şi Eul, aşa cum o face în mod obişnuit somnul. Dar dacă aceste părţi constitutive sunt prea active în cap şi starea de veghe este atunci prea intensă, organismul se învârtoşează în interior, evoluează spre scleroză şi facem bine dacă în acest caz înlăturăm puţin din cap corpul astral şi Eul. Astfel înţelegem noi acţiunea internă a remediului, datorită unei viziuni de ansamblu asupra diferitelor părţi constitutive ale fiinţei umane.

Să studiem acum cazul contrar, fenomenele sunt aceleaşi la nivelul organizării metabolismului şi a membrelor. Când dormim, corpul astral şi organizarea Eului au ieşit şi din organizarea metabolismului şi a membrelor. Dar putem, de asemenea, scoate afară corpul astral şi Eul din organizarea metabolismului şi a membrelor, fără a le alunga însă din cap. Căci, la fel cum prin plumb putem face să iasă afară din cap organizarea astrală şi Eul şi putem provoca somnolenţa ş.a.m.d., noi putem scoate afară organizarea astrală şi pe cea a Eului din sistemul metabolismului şi a membrelor administrând o anumită doză de argint sau una din combinaţiile sale. Consecinţele se manifestă atunci la nivelul digestiei, unde se produc învârtoşări ale excreţiilor, tulburări digestive ş.a.m.d.

Să presupunem acum că în organism organele digestive sunt impregnate prea puternic de corpul astral şi Eu. Ei bine, aceste două părţi constitutive, corpul astral şi Eul, sunt actorii adevăraţi, motoarele active ale activităţii digestive în sistemul metabolismului şi al membrelor. Dacă acţiunea lor este prea puternică, dacă activează prea mult, se digeră prea tare, se digeră prea intens. Digestia noastră este prea rapidă şi apar simptomele de diaree şi tot ce se leagă de ea. Iar apoi suntem atinşi, în consecinţă, de tot ceea ce apare ca urmare a unei digestii prea superficiale, care se face prea rapid.

De aceasta se mai leagă şi altceva, şi anume faptul că există un exces de activitate în sistemul metabolismului şi al membrelor. Dar în organismul uman toate merg întotdeauna împreună. Când activitatea sistemului metabolismului şi al membrelor este prea puternică, influenţa sa asupra organizării ritmice, precum şi asupra organizării cefalice, este prea puternică. Dar domină mai ales influenţa asupra organizării ritmice, căci în ea se prelungeşte organizarea digestivă, deoarece produsele digestiei sunt transformate în sânge. Pe de altă parte, ritmul din sânge depinde de aporturile de materie, de substanţă, pe care le primeşte; aşadar, dacă acţiunea corpului astral şi a Eului, de exemplu, este prea puternică, temperatura urcă şi se produce febra. Ei bine, noi ştim că putem face să iasă din sistemul metabolismului şi al membrelor corpul astral şi organizarea Eului dacă administrăm omului o doză de argint. Aceasta ne arată că dacă organizarea astrală şi organizarea Eului sunt prea active în sistemul metabolismului şi al membrelor, le putem face să iasă din acesta printr-un remediu pe bază de argint sau pe baza uneia din combinaţiile sale.

Acest lucru ne arată din nou că suntem în măsură să învăţăm să stăpânim aceste raporturi din fiinţa umană. Şi în această dispoziţie sufletească ştiinţa spirituală încearcă să "testeze" întreaga natură. Data trecută v-am arătat, în principiu, cum să acţionăm în acest fel în domeniul realităţilor vegetale. Astăzi v-am dat exemplul a două substanţe minerale, plumbul şi argintul. Învăţăm să discernem legătura organismului uman cu ambianţa sa, observând cum transformă părţile constitutive ale fiinţei umane substanţele care se află în mediul înconjurător.

Să încercăm acum să ne oprim asupra unui exemplu care ne va arăta cum să trecem de la sesizarea a ceea ce apare în patologia organizării umane la stabilirea terapiei. Dar, în prealabil, trebuie să vă spun că, de fapt, noi avem întotdeauna în interiorul nostru un anumit fel de medicament. Fiinţa umană are nevoie în permanenţă de un anumit fel de medicament. Bineînţeles, ceea ce vă spun nu este prea clar, dar veţi înţelege imediat despre ce este vorba. Fiinţa umană este astfel constituită încât organizarea Eului şi a corpului astral au întotdeauna tendinţa de a se cufunda prea mult în corpul fizic şi în corpul eteric. Omul ar vrea mereu, mai mult sau mai puţin, ca privirea sa asupra lumii să nu fie lucidă, ci mai degrabă vagă, el nu vrea să fie activ, ci să se odihnească, căci el preferă repausul. În fond, el este întotdeauna bolnav prin faptul că vrea să se odihnească. Trebuie vindecat de acest lucru. Şi noi nu suntem sănătoşi decât cu preţul unei vindecări permanente. Acesta este rolul fierului din sânge. Fierul este metalul a cărui acţiune asupra organismului face ca Eul şi corpul astral să nu se lege prea strâns de corpul fizic şi de corpul eteric. În fond, există în om o terapie permanentă, aceea a fierului. De îndată ce omului îi lipseşte fierul, îi vine să se odihnească, să stea culcat. Iar când există exces de fier, apare agitaţia. Fierul reglementează raportul dintre corpul fizic şi corpul eteric, pe de o parte, şi corpul astral şi organizarea Eului, pe de altă parte. Aşadar, când se produce o perturbare în această privinţă, noi putem spune că echilibrul va fi restabilit prin creşterea sau diminuarea nivelului de fier din organismul uman.

Să studiem acum o formă de patologie pe care medicul nu prea o ia în considerare, şi nu fără motiv. Este vorba de o stare încurcată, cel puţin în aparenţă. La început, nu se ştie despre ce este vorba. De unde, tot soiul de remedii care nu pot fi recomandate fără a-ţi spune că toţi inventatorii de medicamente le-au propus deja. Boala căruia medicul nu-i acordă aproape deloc atenţie, dar care îl face pe pacient să sufere mult, este migrena, o stare de boală care pare foarte încâlcită, căci, de fapt, într-adevăr, ea este foarte complicată. Să privim organismul cefalic al omului. Vedem aici, într-o poziţie mai curând centrală, terminaţiile nervilor senzitivi, care formează o reţea întreţesută admirabil. Aceasta este, în fond, o structură minunată, cea a organizării nervilor senzoriali, care se află, în capul uman, mai mult în mijlocul creierului, spre interior. Din punctul de vedere al organizării fizice, este vorba de un model de perfecţiune. Într-adevăr, prin acţiunea sa, Eul se imprimă aici cel mai bine în corpul fizic. Organizarea umană depăşeşte cu mult animalitatea prin modul în care aceşti nervi se îndreaptă spre interior, se conectează şi creează în întreg organismul un fel de morfologie internă. Este o structură admirabilă. Şi cum tocmai în acest loc organizarea Eului, partea constitutivă cea mai nobilă al naturii umane, trebuie să intervină pentru a conduce această situaţie deosebită, nu este imposibil ca ea să fie deficientă şi organizarea fizică să fie lăsată, la acest nivel, în voia ei. Se poate foarte bine ca în această substanţă cerebrală, numită albă, Eul să fie prea slab pentru a o impregna şi pentru a o organiza peste tot. Organizarea fizică şi eterică se detaşează de organizarea Eului şi apare oarecum ca o organizare străină care se inserează în organismul uman.

Ei bine, substanţa albă este înconjurată de substanţa cenuşie, a cărei structură este mai puţin subtilă. Fiziologia obişnuită îi acordă acesteia din urmă mai multă importanţă, deşi realitatea este alta, deoarece substanţa cenuşie este mai degrabă legată de nutriţie. Prin acumularea internă a principiilor nutritive, activitatea nutritivă este mult mai intensă în substanţa cenuşie decât în substanţa albă, care este situată spre centru şi care oferă mai mult o bază pentru tot ceea ce este spiritual. Dar în organismul uman toate merg împreună, căci fiecare parte acţionează asupra celeilalte. Şi dacă Eul începe să se retragă întru câtva din substanţa cerebrală mediană, din substanţa albă, imediat se instaurează dezordinea şi în substanţa cenuşie. Corpul astral şi corpul eteric nu mai pot interveni în mod corect în materia cenuşie, de unde o perturbare peste tot în interiorul capului. Organizarea Eului se retrage din mezencefal, iar organizarea astrală se retrage mai mult de la periferia creierului. Întreaga organizare a capului este deplasată. Mezencefalul începe să facă mai puţin serviciu reprezentărilor, începe să semene mai mult cu creierul cenuşiu şi să dezvolte un fel de digestie care nu este la locul său. Substanţa cenuşie începe să-şi fortifice mai mult decât ar trebui acţiunea digestivă; ea secretă în exces un fel de incluziuni străine. Creierul devine sediul unei activităţi excretorii prea puternice. Tot ceea ce se formează astfel la nivelul capului se răsfrânge asupra proceselor respiratorii subtile, asupra proceselor ritmice, mai ales asupra circulaţiei sangvine. Ne aflăm în faţa unei dezordini a organizării umane, desigur, nu prea profundă, însă foarte semnificativă. Trebuie să ne punem o întrebare importantă: cum să facem ca organizarea Eului să intre din nou în sistemul nervos propriu-zis, în prelungirea centripetă a nervilor? Cum să readucem Eul la locul de unde el s-a retras, adică în părţile mediane ale creierului?

Reuşim să facem acest lucru folosind substanţa despre care, în cele două conferinţe precedente, am explicat cum acţionează. Aşadar, să administrăm organismului substanţa siliciului. Dar dacă folosim doar siliciul, noi am face astfel ca Eul să intre din nou în organizarea neuro-senzorială a capului, dar zona din jur, aşadar, substanţa cerebrală cenuşie, ar rămâne neschimbată. Aşadar, trebuie să reglăm, totodată, procesul digestiv din substanţa cenuşie, pentru ca el să nu se reverse, pentru ca el să se insereze în mod ritmic în raporturile absolut normale ale fiinţei umane. Astfel, noi trebuie, totodată, să administrăm organismului şi fierul, care slujeşte la echilibrarea continuă a acestor raporturi, care poate adapta corect raportul sistemului ritmic cu întregul sistem spiritual din om.

Ei bine, noi remarcăm în acelaşi timp tendinţa noastră spre nişte neregularităţi digestive tocmai la nivelul creierului (telencefal). Dar nimic nu se întâmplă într-o parte a organismului uman fără a avea repercusiuni asupra altei părţi. Astfel, în cazul despre care este vorba, apare o dezordine uşoară, subtilă, în ansamblul sistemului digestiv. Studiind din nou substanţele externe în raport cu organismul uman, remarcăm că sulful şi combinaţiile sale realizează reglarea întregii digestii pornind din sistemul digestiv.

Noi am evocat acum trei puncte de vedere referitoare la migrenă: reglarea digestiei a cărei dezordine se manifestă prin iregularitatea digestivă din creier; reglarea pornind de la Eu a activităţii neuro-senzoriale cu ajutorul siliciului, reglarea dezordinii din organizarea ritmică, circulatorie, prin fier. Iată o viziune generală asupra întregului proces. După cum am spus, medicina obişnuită nu prea îi dă importanţă, dar el este extrem de semnificativ pentru o viziune justă asupra organismului. Suntem conduşi de organismul însuşi să realizăm un preparat compus, într-un anumit fel, din sulf, siliciu şi fier. Obţinem astfel remediul antimigrenos ca rezultat al cercetării antroposofice. Acest remediu exercită, totodată, un efect de reglare asupra organizării Eului, pentru ca aceasta să intervină în mod corect în organism. El trebuie să o determine să intervină în mod corect în organism şi să acţioneze asupra a tot ceea ce restabileşte ritmul perturbat al circulaţiei, asupra a tot ceea ce reglementează acţiunea şi emanaţia digestiei în ansamblul organismului uman.

Când cunoaştem organismul uman, cunoaştem tot ce provine din aceste trei direcţii, şi anume nişte fenomene foarte numeroase, care sunt cauze de dezordini pentru organism. Ştim atunci că, la urma urmei, migrena nu este altceva decât simptomul dezordinii acţiunii corpului eteric, a corpului astral şi a Eului în corpul fizic. Aşadar, nu vom fi surprinşi că remediul nostru antimigrenos este făcut pentru a armoniza la modul general raportul dintre Eu, organismul astral, organismul eteric şi organismul fizic. Aşadar, dacă o persoană simte că echilibrul raportului dintre aceste trei părţi constitutive nu este corect în el, atunci medicamentul nostru antimigrenos, care este, de fapt, mai mult decât atât, va fi întotdeauna de folos. Este un remediu împotriva migrenei, deoarece el are în vedere o situaţie care se regăseşte în migrenă în modul cel mai radical. Acest remediu mi-a permis să vă arăt care este metoda antroposofică de a studia natura unei boli şi, dacă ştim cum să acţionăm asupra diferitelor părţi constitutive ale fiinţei umane, putem crea nişte remedii.

Desigur, în legătură cu remediile preparate în acest fel, trebuie, în cazul tuturor, să se cunoască raportul organismului uman cu lumea înconjurătoare. În acest domeniu, trebuie să ne străduim să studiem acest raport cu mare seriozitate conform naturii sale. Data trecută am arătat, cu ajutorul exemplului plantei Equisetum arvense, cum ajungem la nişte remedii vegetale. Putem spune despre fiecare plantă că ea acţionează într-un mod sau altul asupra unui organ sau altul. Dar, consacrându-ne unui astfel de studiu, trebuie să mai ştim, de asemenea, că planta întâlnită undeva în natură nu este aceeaşi primăvara ca şi toamna. Primăvara, planta se află în perioada ei de vegetaţie şi conţine nişte forţe fizice şi eterice care se află şi în om. Când administrăm o parte a acestei plante organismului uman, ne putem aştepta la o acţiune deosebit de puternică asupra corpului fizic şi eteric. Dacă însă această plantă trece prin vară şi o recoltăm la apropierea toamnei, avem în faţă un vegetal care moare şi se usucă.

Să privim din nou organismul uman. El îşi realizează creşterea prin dezvoltarea corpului său fizic şi prin activitatea pe care o desfăşoară în el corpul eteric. Corpul astral este autorul edificiului, la fel ca şi Eul. În fiinţa umană, noi avem în permanenţă viaţă vegetativă datorită corpului eteric şi corpului fizic. Dacă nu ar exista în om decât acestea, fiinţa sa nu ar putea dezvolta o conştienţă calmă şi gânditoare. Căci noi suntem cu atât mai puţin gânditori, cu cât dezvoltăm mai mult forţele de creştere din noi, forţele vegetative. Iar când, în timpul somnului, organizarea Eului şi organizarea astrală au părăsit celelalte două părţi constitutive, noi suntem complet inconştienţi. Forţele care îl edifică pe om, care îl fac să crească, fac ca forţele de nutriţie să asimileze în el substanţele absorbite. Dar aceasta încă nu-i permite omului să simtă şi să gândească. Pentru a simţi şi pentru a gândi, este necesară deconstrucţia. Acesta este rolul corpului astral şi al Eului. Aceste părţi constitutive determină în om o toamnă perpetuă. Datorită organizării fizice şi corpului eteric, în omul cu o viaţă vegetativă intensă domneşte neîncetat primăvara, dar fără reflecţie, fără gândire, fără nimic sufletesc şi spiritual. Organizarea astrală şi cea a Eului sunt agenţi de

deconstrucţie; forţele eterice sunt împinse în afară şi corpul fizic devine dur şi fibros. Dar acest lucru este necesar. Corpul fizic trebuie să penduleze în permanenţă între construcţie şi deconstrucţie. Corpul eteric trebuie să se mişte în permanenţă între nişte forţe vegetative şi nişte forţe care se retrag. În natură vedem că aceste forţe se succed de primăvara până toamna. Natura face să domnească separat anotimpurile primăvara şi toamna. În fiinţa umană există un ritm. Când adoarme, omul este primăvăratic, viaţa vegetativă fizică şi eterică sunt în acţiune. La trezire, viaţa fizică şi eterică sunt refulate, oprite, şi îşi face apariţia gândirea; este toamnă şi iarnă. Ceea ce arată cât de superficială rămâne judecata care nu operează decât prin analogie. Rămânând la faptele exterioare, cine oare nu ar descrie trezirea omului, trecerea la viaţa diurnă, ca pe o intrare în primăvară şi vară, iar adormirea ca intrarea în întunericul iernii? Totuşi, realitatea este cu totul alta. Când dormim, viaţa vegetativă se trezeşte în noi, căci Eul şi corpul astral au plecat. Atunci în noi înmuguresc forţele eterice care de obicei ne bucură la plante. Când adormim, e primăvară, e vară. Am putea descrie această viaţă vegetativă intensă dacă am fi capabili să privim corpul fizic şi corpul eteric pe care tocmai le-am părăsit, pentru a observa ce se petrece când le lăsăm în urmă. Pentru aceasta, desigur, trebuie să ştim să recurgem la percepţia spirituală, căci dacă privim doar cu ochii fizici nu vedem altceva decât corpul inert. La trezire, percepţia spirituală ne-ar arăta cum intrăm în toamnă.

Să presupunem acum că am căuta nişte remedii vegetale. Primăvara noi culegem genţiana. Genţiana este un bun remediu în caz de dispepsie. Când recoltăm planta primăvara şi facem din ea un remediu corect, putem acţiona întotdeauna asupra tulburărilor care pornesc din corpul fizic şi corpul eteric. Dacă este perturbată creşterea sau chiar forţele nutritive, vom face un decoct din rădăcini de genţiană, iar decoctul va sluji la redresarea forţelor de nutriţie şi la contracararea perturbărilor. Când, dimpotrivă, folosim rădăcini de genţiană recoltate toamna, în momentul în care întreaga plantă se organizează în sensul deconstrucţiei, în sensul a ceea ce face în om corpul astral, nu se poate produce vindecarea, ci dimpotrivă, noi fortificăm dereglarea digestivă. Căci nu este suficient să cunoaştem o plantă sau alta, ci trebuie să enunţăm indicaţiile terapeutice. Este important să ştim şi când trebuie să recoltăm plantele destinate pentru prepararea remediilor.

Aşadar, e necesar să avem o vedere generală asupra naturii atunci când vrem să folosim remediile vegetale, a căror acţiune poate fi deosebit de eficace. De aceea, prepararea remediilor necesare unei terapii raţionale, bazată pe cunoaşterea stării patologice, cere să se ţină seama de tot ceea ce rezultă din devenirea lumii vegetale. Aşadar, când preparăm un remediu trebuie să ştim că altceva facem dintr-o plantă culeasă toamna decât dintr-o plantă culeasă şi folosită primăvara. Ceea ce se realizează în intervale de timp mai lungi, poate fi realizat şi în nişte intervale mai scurte. Dacă vrem să preparăm remedii care trebuie să slujească drept medicamente, trebuie să învăţăm a cunoaşte calitatea unei recoltări de genţiană la începutul sau la sfârşitul lunii mai. Căci ceea ce poartă omul în el timp de 24 de ore se etalează în natură pe durata a 365 de zile. La om avem nevoie de un interval de 24 de ore pentru ceea ce se desfăşoară în timpul unui an în natură.

Vedeţi ce înseamnă aplicarea principiilor antroposofice în terapie. Noi dispunem astăzi de o ştiinţă terapeutică foarte meritorie. Şi, deoarece trebuie să subliniez acest lucru, am tot repetat în aceste conferinţe că serviciile pe care vrea să le aducă antroposofia nu au nimic din caracterul unei opoziţii faţă de terapeutica oficială. În măsura în care aceasta este justificată, terapia antroposofică trebuie, firește, să se situeze pe tărâmul medicinei actuale. Antroposofia nu poate urma tendinţa diletanţilor care dau înapoi în faţa studiilor care trebuie făcute şi ar vrea să realizeze cu uşurinţă tot felul de remedii şarlatanești. Antroposofia ştie că, văzută cu ochii spiritului, realitatea se dovedeşte a fi mult mai complexă decât intuiesc ştiinţele fizice. Astfel, pe alocuri, există unii oameni foarte înclinaţi spre ceea ce pretinde un bagaj mic de cunoştinţe, pentru a trece drept vindecători, căci ei fac economie de studii medicale. Antroposofia nu poate fi de această părere. Ea nu poate scuti pe nimeni de studiile medicale obişnuite. Dimpotrivă. Acestor studii ea le mai adaugă multe alte lucruri. Desigur, studiile medicale ar putea fi făcute în mod mai economic. S-ar putea reduce la câţiva ani învăţământul consacrat timp de mulţi ani unor cunoştinţe sortite să fie uitate. Dar ar trebui să se adauge cunoaşterea intimă a entităţii umane.

Amintiţi-vă încă o dată ce am spus în aceste conferinţe despre sistemul neuro-senzorial care este impregnat de cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane, corpurile fizic, eteric, astral şi Eul. Sistemul metabolismului şi al membrelor este impregnat, la rândul său, de respectivele părţi constitutive. Dar fiecare dintre aceste sisteme suferă o impregnare diferită. Impregnarea sistemului metabolismului şi al membrelor se face astfel încât, datorită voinţei, organizarea Eului este aici în mod evident mai puternică. Tot ceea ce este activitate, tot ce mobilizează fiinţa umană, precum şi întreaga organizare, este inclus în sistemul metabolismului şi al membrelor. Tot ceea ce îl lasă pe om liniştit, umplându-l cu experienţe interioare, cu reprezentări, gânduri şi trăiri afective, este cuprins în organizarea neuro-senzorială. Aceasta este o deosebire esenţială, care face ca în organizarea neuro-senzorială corpul fizic şi corpul eteric să fie mult mai importante decât Eul şi organizarea astrală. Cât despre organizarea metabolismului şi a membrelor, aici Eul şi organizarea astrală sunt mai importante. Aşadar, dacă în sistemul neuro-senzorial acţiunea Eului şi a corpului astral este prea puternică, rezultă de aici că sistemul neuro-senzorial se va imprima asupra celorlalte părţi constitutive ale organizării umane. Excesul de organizare astrală şi a Eului în organismul neuro-senzorial angajează, într-un fel, acest organism în întregime în cadrul organizării metabolismului şi a membrelor. În acest sens, căile pot fi diverse. Întotdeauna se produce ceea ce putem rezuma sub numele de formaţiune tumorală. Vom înţelege tumora dacă studiem modul în care, printr-un exces de activitate a Eului şi a corpului astral, organizarea neuro-senzorială se imprimă restului organismului.

Să admitem, invers, că Eul şi organizarea astrală se retrag în organizarea metabolismului şi a membrelor. Organizarea fizică şi eterică devin prea puternice şi se răspândesc în sistemul neuro-senzorial, pe care îl copleşesc cu nişte procese care nu sunt la locul lor decât în sistemul metabolismului şi al membrelor. Atunci apar stările inflamatorii. Descriem aici antagonismul dintre formaţiunea tumorală şi stările inflamatorii. Acum ştim cum să facem să dea înapoi organizarea neuro-senzorială, când ea începe să se arate prea activă undeva în sistemul metabolismului şi al membrelor. Ajungem astfel la tot felul de procese terapeutice.

Geneza carcinomului este unul din acele procese în care organizarea neuro-senzorială se poate manifesta într-un mod cu adevărat teribil în sânul organizării metabolismului şi a membrelor. Atunci, organizarea neuro-senzorială intră în organizarea metabolismului şi a membrelor, impunându-se aici. În cea de-a doua conferinţă am spus că în sistemul metabolismului şi al membrelor vedem manifestându-se ceva ca o schiţă a unui organ senzorial aberant. Formându-se la locul ei, urechea este normală. Avem de-a face cu o formaţiune carcinomatoasă, cu o organizare canceroasă, atunci când se formează schiţa urechii sau a oricărui alt organ senzorial, fie şi numai la modul rudimentar, într-un loc nepotrivit. Trebuie să contracarăm această tendinţă a organismului uman de a forma organe de simţ aberante. În acest sens, este necesară o privire în profunzimile evoluţiei pentru a putea regăsi omul în lume, în Univers.

Dacă parcurgeţi literatura antroposofică, veţi întâlni o cu totul altă cosmologie, o cosmogeneză absolut diferită de aceea pe care o prezintă materialismul. Veţi afla că formarea Pământului nostru a fost precedată de un alt stadiu, în care omul nu era deloc prezent sub forma sa actuală, deşi el exista deja, fiind, într-un anumit fel, superior, din punct de vedere spiritual, animalului. Dar organele sale de simţ nu erau încă dezvoltate, căci ele nu şi-au primit forma lor definitivă decât în cursul evoluţiei pământeşti. Dintre toate organele, schiţa organelor de simţ este cea mai veche, dar, în felul în care sunt acum pătrunse de organizarea Eului, ele nu şi-au dobândit desăvârşirea decât în decursul evoluţiei pământeşti. Eul uman s-a ivit în ochi, în urechi şi în celelalte organe de simţ în timpul evoluţiei pământeşti. Aşadar, dacă dezvoltarea Eului este prea puternică, de aici nu rezultă numai o dezvoltare senzorială normală în organismul uman, ci o tendinţă prea puternică de a forma organe de simţ. Atunci apare tendinţa spre neoformaţiunea carcinomatoasă. Care trebuie să fie gestul terapeutic în

acest caz? Trebuie să mă întorc în trecut la unele stări anterioare ale evoluţiei pământeşti, când încă nu existau organismele pe care le cunoaştem astăzi. Trebuie să mă străduiesc să găsesc o rămăşiţă a moştenirii stărilor anterioare ale Pământului şi descopăr că există o similitudine cu plantele care trăiesc ca parazite pe copaci, cum sunt formele de vâsc, de Viscum. Aceste plante nu au reuşit să prindă rădăcină în solul Pământului şi trebuie să vegeteze pe un substrat viu. De ce? Pentru că dezvoltarea lor este anterioară mineralizării Pământului. Eu văd în vâsc, în starea lui actuală, un vegetal care nu a ştiut să devină o plantă cu adevărat pământească, de unde necesitatea coabitării sale parazitare cu o altă plantă. Regnul mineral reprezintă, într-adevăr, ultimul stadiu al evoluţiei pământeşti. Ei bine, în vâsc găsim, printr-o preparare adecvată, remediul necesar împotriva neoformaţiunii carcinomatoase, care tinde să facă să crească în organismul uman un organ de simţ aberant. O contemplare care poate pătrunde tainele naturii indică mijlocul de a combate ceea ce în starea patologică iese din cursul normal al evoluţiei. Dacă este purtătoare a unei formaţiuni neoplazice, fiinţa umană este prea înclinată spre pământ. Forţele pământeşti se dezvoltă în ea în exces. Acestui exces trebuie să-i opunem forţele corespunzătoare unui stadiu de evoluţie în care regnul mineral şi Pământul actual nu existau încă. De aceea, cercetarea antroposofică lucrează ca să pună la punct un remediu anticanceros pe baza unei anumite modalităţi de preparare a vâsculului. Este dincolo de orice îndoială faptul că discernământul în privinţa naturii maladiei canceroase va permite să se găsească remediul care va ajunge să înlocuiască procedeele terapeutice obişnuite, intervenţiile chirurgicale.

Acestea sunt detaliile. Aş mai putea adăuga multe altele, căci avem deja numeroase remedii. Iată încă un exemplu. Când organizarea metabolismului şi a membrelor activează în exces la periferia organizării senzoriale, se produce o anumită formă patologică, guturaiul de fân. Este situaţia inversă faţă de cea schiţată mai înainte. Dacă organizarea neuro-senzorială coboară întru câtva în organizarea metabolismului şi a membrelor, rezultă de aici formaţiunea tumorală. Dacă, dimpotrivă, organizarea metabolismului şi a membrelor pătrunde în organizarea neuro-senzorială, observăm nişte simptome ca acelea din guturaiul de fân. În acest caz se pune problema să paralizăm aceste procese centrifuge, să trimitem înapoi aceste forţe eterice, aceste procese eterice în care activitatea sistemului metabolismului şi al membrelor este prea atrasă spre periferia organismului. Este ceea ce încercăm să facem cu ajutorul unui preparat pe baza unor anumite fructe înconjurate de coajă groasă, a căror acţiune împinge înapoi forţele eterice ale sistemului metabolic. Forţelor centrifuge intense care sunt active în guturaiul de fân le opunem, pentru a le combate, nişte forţe centripete. Aici se discerne în mod complet ceea ce se petrece în patologie şi în terapie. Putem sublinia că cele mai frumoase dintre succesele noastre terapeutice au fost obţinute tocmai în aceste cazuri neplăcute. Astfel, în privinţa guturaiului de fân au fost obţinute rezultate excelente tocmai prin preparatele realizate conform punctelor de vedere expuse adineaori.

Aşadar, am putea menţiona multe detalii de acest fel. Ele ar arăta că prin discernământul manifestat în cunoaşterea naturii umane pe baza cercetării antroposofice este posibil să fie unită patologia cu terapia. Căci, care este, la urma urmei, acţiunea acestor părţi constitutive care operează deconstrucţia, Eul şi organizarea astrală? Datorită acestei deconstrucţii, noi suntem nişte fiinţe de natură sufletesc-spirituală. Când există o deconstrucţie, există întotdeauna în mod specific o acţiune toxică. Organele sunt distruse. Dacă organele proliferează, noi trebuie neapărat să le deconstruim. Dacă luăm nişte otrăvuri exterioare, indiferent că sunt de origine metalică sau vegetală, acţiunea lor asupra organismului este înrudită cu aceea a corpului astral şi a organizării Eului. Nu ne rămâne altceva decât să înţelegem care este, în ansamblul acţiunilor normale din om, partea de efecte toxice care sunt imputabile Eului şi corpului astral. Orice demers al gândirii, orice evoluţie sufletească, exercită nişte efecte toxice asupra trupului. Noi învăţăm să înţelegem asemănarea dintre forţele vegetative din exterior, din plantele pe care le putem consuma fără ca ele să fie nocive pentru noi, şi forţele fizice şi eterice din om. La fel, ne instruim în legătură cu asemănarea dintre efectul Eului şi al corpului astral asupra organismului uman şi efectul forţelor şi substanţelor din plantele pe care nu le putem consuma, deoarece ele sunt nocive pentru noi, dar care pot sluji ca medicamente, pentru că efectul lor se aseamănă cu activitatea normală de deconstrucţie din om.

Iată că ni se propune o anumită împărţire a naturii. Avem, pe de o parte, ceea ce se aseamănă cu forţele corpului nostru fizic şi ale corpului nostru eteric, în care se află ceea ce mâncăm, prin care încercăm să stimulăm forţele vegetative, forţele de creştere. Avem, pe de altă parte, descompunerea, adică efectele toxice care se aseamănă cu acţiunea corpului nostru astral şi a organizării Eului. O viziune aprofundată asupra celor patru părţi constitutive ale fiinţei umane, corpurile fizic, eteric, organizarea astrală şi Eul, ne face să avem o privire absolut diferită asupra polarităţii antagonice dintre substanţele nutritive şi substanţele toxice. Identificăm atunci forţele active care sunt răspândite în forţele nutritive ale naturii. Studiul patologiei vine astfel în continuarea studiului naturii. Dacă distingem din punct de vedere spiritual sănătatea, precum şi boala, viziunea noastră asupra naturii se îmbogăţeşte. Şi aceasta este condiţia pe care trebuie să o îndeplinim pentru a realiza acest studiu. Astăzi, oamenilor le place ca obiectul de studiu să fie ceva liniştit, calm, să stea pe loc, pentru ca să avem timp să ne cucerim o viziune de ansamblu. Cercetarea antroposofică suscită, dimpotrivă, peste tot, mişcarea. Totul se mişcă, totul trebuie să fie privit cu prezenţă de spirit, nu putem aştepta deloc ca lucrurile să stea liniştite. În acest fel sesizăm viaţa şi realitatea. La aceasta trebuie să se mai adauge o calitate despre care am spus că este foarte prezentă în Institutul din Arlesheim, condus de iubita noastră colaboratoare, Doamna Doctor Ita Wegman: curajul de a vindeca. Curajul de a vindeca este tot atât de necesar ca şi cunoştinţele. Acesta nu este un curaj izvorât dintr-un optimism nebulos, fantasmagoric, ci dintr-un optimism bine întemeiat, prin care se spune: avem aici o boală, o discernem în profunzime, încercând să vindecăm şi să facem ceea ce se poate. Şi ce se poate face, se va face.

Dar, pentru a cuceri această siguranţă interioară, trebuie neapărat să avem curajul de a sesiza entitatea umană şi natura în fluctuaţiile vieţii. Astfel, medicamentele de felul celor pe care le fabricăm nu pot rezulta decât din legătura cu o medicină exercitată cu dinamism. Am explicat şi în prima conferinţă cum poate fi promovată această medicină. La Goetheanum se cultivă cunoştinţele care trebuie să satisfacă pe tărâmul antroposofiei individualităţile umane în ceea ce priveşte nevoile lor sufleteşti. Alături de acesta, şi în condiţii până acum modeste, dar într-o bună zi mai bune, se află, ca întotdeauna, un centru de îngrijire medicală, clinica alături de centrul unde se cultivă Misteriile. Căci, raportul complet al entităţii umane cu întreaga lume înglobează atât procesele care duc la sănătate, cât şi procesele patogene. Deoarece o privire aprofundată asupra Universului nu este posibilă fără a avea o viziune generală asupra dispoziţiilor morbide, precum şi asupra acelora care ne orientează spre ceea ce conduce la sănătate. Existenţa sufletesc-spirituală nu ar putea exista fără ca organizarea care urcă în om, care creşte şi se dezvoltă, să nu fie neîncetat refulată, atenuată. Pentru ca entitatea umană să poată exista ca fiinţă spirituală şi gânditoare, este necesar ca, sub o anumită formă, să se manifeste întotdeauna în om anumite procese care sunt boală pentru starea normală, care fac ca evoluţia să dea înapoi. Fără a risca să fim bolnavi, noi nu am putea exista ca fiinţe spirituale, căci nu avem această facultate decât pentru că există posibilitatea de a ne îmbolnăvi. Întotdeauna boala manifestă într-un mod anormal ceea ce sunt pentru noi facultăţile gândirii, simţirii şi voinţei. Ficatul şi rinichii noştri trebuie să treacă prin aceleaşi procese ca şi procesele pe care le trăim datorită gândirii, simţirii şi voinţei. În boală, aceste procese sunt prea puternice şi merg prea departe. Fără a ne putea îmbolnăvi, noi am rămâne ignoranţi toată viaţa. Datorăm eventualităţii bolii cealaltă eventualitate, aceea de a deveni o fiinţă umană înzestrată cu gândire, simţire şi voinţă.

Tocmai studiind esenţa acestor corelaţii, pe care antroposofia o face să pătrundă în conştienţa noastră, ajungem să avem la inimă cercetarea, pe baza antroposofiei şi în relaţie cu spiritualizarea omului, a fenomenelor asociate în mod necesar acestei evoluţii, şi anume bolile. Atunci, evoluţia spirituală şi preţul pe care trebuie să-l plătim pentru ea, boala, vor apărea ca două extreme ale aceleiaşi condiţii umane, iar înţelegerea şi simţirea noastră ne vor spune cum să abordăm boala şi procesele terapeutice corespunzătoare.

Acesta este aspectul interior a ceea ce poate aduce antroposofia terapiei. Aşa cum am arătat, acest aport poate consta în cunoaştere. Contribuţia antroposofiei poate consta şi în faptul că ea îl stimulează pe medic să fie un om de inimă şi cu bun simţ, astfel încât dăruirea de sine şi capacitatea de sacrificiu să provină tocmai din legătura interioară dintre boală şi dezvoltarea spirituală. În toate privinţele, antroposofia poate face ca gândirea şi intelectul nostru să devină mai profunde şi, pe lângă aceasta, şi afectivitatea noastră şi tot ce este uman în noi. Acesta este răspunsul pe care doream să-l dau întrebării care a devenit tema propusă pentru întâlnirea noastră: care este câştigul pe care îl poate obţine arta vindecării din antroposofie?

Acest câştig poate consta în faptul că medicul, fiind un terapeut, va fi cu adevărat capabil să ajungă un om complet, pentru ca el să nu fie doar un om al capului, care reflectează asupra bolii, ci o fiinţă care simpatizează din adâncul inimii sale cu starea de boală şi care vede în procesul curativ o adevărată sarcină, o misiune demnă de numele de om. Profesiunea de medic nu îşi găseşte locul său social decât datorită medicului care ştie să înţeleagă că bolile nu sunt altceva decât umbra dezvoltării spirituale. Pentru a recunoaşte umbra, trebuie să privim şi lumina, adică natura şi esenţa însăşi a proceselor spirituale. Când medicul învaţă să cunoască în mod adecvat aceste procese spirituale, lumina, aşa cum este ea activă în om, el va şti să aprecieze în mod corect şi umbrele. Umbra trebuie să însoţească lumina. Acolo unde există o dezvoltare spirituală, cum este, de exemplu, în sânul omenirii, bolile trebuie să se proiecteze în chip de umbre ale evoluţiei. Pentru a domina umbrele, trebuie să privim în modul potrivit lumina.

Iată ce poate oferi antroposofia medicului şi artei vindecării.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

ARTA VINDECĂRII DIN PUNCTUL DE VEDERE AL ŞTIINŢEI SPIRITUALE

CONFERINŢA A ZECEA

Londra, 28 august 1924

Pentru început, permiteţi-mi să-mi exprim recunoştinţa cordială faţă de Doamna şi Domnul Dr. Larkins. Datorită lor pot să expun în această seară, la fel ca anul trecut, unele din ideile mele despre medicină, despre fiinţa umană bolnavă în raport cu omul sănătos şi despre procedeele terapeutice care pot decurge din concepţia antroposofică despre lume şi din cercetarea ştiinţifică rezultată din aceasta.

Iată ce voi spune pe scurt, în chip de introducere. Ceea ce antroposofia, aşa cum o înţelegem noi, adaugă diferitelor activităţi umane, printre care, de exemplu, şi medicina, nu se află deloc în contradicţie cu concepţiile ştiinţifice actuale din medicină. Dar, tocmai când ne situăm pe punctele de vedere pe care le vor adopta conferinţele mele de astăzi şi de mâine seară, neînţelegerea nu întârzie să apară. Căci acum se afirmă din capul locului că tot ceea ce nu se limitează la constatarea exactă a faptelor ar ţine de secte şi nu poate fi luat în serios de către ştiinţe. Astfel, aş vrea să subliniez de la început că punctele de vedere antroposofice pe care ar trebui să se sprijine medicina recunosc pe deplin importanţa şi măreţia realizărilor medicinei moderne, pe care încearcă să le înţeleagă. Aşadar, nu poate fi vorba ca spusele mele să poată conduce la o atitudine de diletantism şi incompetenţă în raport cu instituţia medicală oficială. Singurul lucru despre care este vorba e forma pe care a luat-o în timpul ultimelor secole întregul nostru mod de a vedea lumea şi îngustimea care apare atunci când cercetarea ştiinţifică nu ţine seama decât de ceea ce constată simţurile pe baza experimentării sau a observaţiei directe şi de ceea ce rezultă prin speculaţia raţiunii umane.

Acest mod de a proceda a fost just pentru secolele care au trecut. Căci, dacă nu ar fi părăsit vechile căi bătătorite, omenirea ar fi decăzut în fantasme şi visătorie, din care ar fi rezultat supoziţii arbitrare şi construcţii haotice de ipoteze. Dar noi trebuie să ştim că, aşa cum apare el între naştere şi moarte, omul nu este o fiinţă pe care am putea-o cunoaşte în mod real cu ajutorul simţurilor şi al raţiunii. Căci, pe de o parte, el este de natură sensibilă, şi, pe de altă parte, de natură suprasensibilă.

Astfel, vorbind despre omul sănătos sau bolnav, nu putem eluda întrebarea care se iveşte, şi anume: dacă modul de a cunoaşte astăzi bolile este singurul valabil, dacă este suficient, pentru aceasta, să explorăm corpul fizic cu ajutorul organelor senzoriale şi al complementelor lor instrumentale, al experienţelor care derivă de aici şi al raţiunii. O viziune istorică veritabilă, lipsită de prejudecăţi, ne poate învăţa că, de fapt, cunoaşterea fiinţei umane are cu totul alte izvoare decât simpla observaţie prin simţuri. Este clar că omenirea a parcurs deja o lungă evoluţie, chiar şi în ceea ce priveşte viaţa spirituală.

În timpurile trecute, în urmă cu trei milenii şi, în orice caz, în epoca Greciei antice, instruirea nu se făcea aşa cum se face astăzi în şcolile moderne. În perioada tinereţii devenim studenţi în învăţământul superior, având o constituţie sufletească adultă. Suntem confruntaţi cu diferite discipline, cum sunt, de exemplu, cele care ne pregătesc pentru studiile de medicină, şi trebuie să desfăşurăm nişte raţionamente, în funcţie de gradul de evoluţie sufletească atinsă la optsprezece, nouăsprezece sau douăzeci de ani.

Nu acesta era principiul învăţământului în timpurile de odinioară. În acele timpuri, mai întâi resursele sufleteşti erau conduse spre maturizare, omul continuându-şi propria educaţie, evoluţia personală, pentru a putea cunoaşte, înainte de toate, fiinţa omului.

În acele timpuri, natura mai mult sau mai puţin primitivă a sufletului lor îi ferea pe oameni să alunece în fantasme. Astfel, ei puteau să se iniţieze în ceea ce numim Misterii şi, pe baza disciplinei spirituale respective, în toate domeniile vieţii umane.

Crearea universităţilor noastre în secolele 12, 13 şi 14 a pus capăt acestei situaţii. După aceea, învăţământul nostru a devenit doar raţionalist. Raţionalismul conduce la o logică pătrunzătoare, dar, pe de altă parte, nu mai permite să se vadă altceva decât aspectul exterior şi material al lucrurilor.

Astfel, în decursul secolelor, timpurile moderne au acumulat un capital important de fapte senzoriale. Este un fapt de necontestat. Acest capital este atât de extraordinar în biologie, fiziologie, în toate disciplinele pregătitoare pentru studiile medicale, încât noi încă nu am putut clasifica toate detaliile observaţiilor. Acestea sunt foarte bogate şi se pot extrage încă din ele cunoştinţe imense. Dar, în acelaşi timp, în decursul secolelor trecute a regresat întreaga cunoaştere a omului capabilă să conducă sufletele spre perceperea, în egală măsură, a realităţilor suprasensibile. Consecinţa este că studierea practică şi concretă a sănătăţii şi bolii la om a devenit imposibilă. Pentru a dovedi aceste afirmaţii, voi atrage atenţia asupra faptului că astăzi sufletele pot ajunge să se înalţe la înţelegerea spiritului din om, cunoscând în acelaşi timp şi aspectele materiale, fizice. Este ceea ce am expus pe larg în scrierile mele, printre altele, în "Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?".

Pentru observaţia spirituală, natura spirituală a omului devine o evidenţă, tot aşa cum natura fizică şi materială este indiscutabilă pentru observaţia senzorială. Dar observaţia senzorială face parte integrantă din organismul nostru corporal, fără a fi nevoie să ne preocupăm de ea, în timp ce pentru a dobândi facultatea de observare spirituală este nevoie de efort. Aceasta nu înseamnă că trebuie să recurgem la tot felul de antrenamente mistice şi nebuloase. Ne exersăm pentru observaţia spirituală dezvoltând viaţa de gândire riguroasă şi concentrându-ne asupra ei. Trebuie să transformăm metodic, printr-o educaţie a sufletului, facultăţile pe care am vrea să le avem de-a gata, şi anume persistenţa calmă în gândire, viaţa în gândire. Când ne vom pune în activitate fără încetare şi metodic sufletul, el va deveni mai puternic, mai viguros şi viziunea lui se va schimba. Pentru aceasta, trebuie să reuşim cu adevărat să practicăm, pentru o perioadă de timp, anumite experienţe sufleteşti, tot aşa cum suntem obişnuiţi să experimentăm în lumea exterioară. Sufletul trebuie să persiste cu calm într-o gândire cu subiecte simple. Nu trebuie să ne lăsăm influenţaţi de autosugestie, de anumite stări de conştienţă diminuată, de hipnoză, de

exemplu. Acest fel de exerciţii cer să dezvoltăm încă şi mai mult ceea ce putem reţine prin gândirea obişnuită. Trebuie să rămânem lucizi, şi exerciţiul interior va conduce la fortificarea sufletului, în mod asemănător cu ceea ce se petrece în domeniul fizic când un muşchi antrenat fără încetare devine mai puternic şi mai eficient.

Prima percepţie nouă ne învaţă că fiinţa umană nu se reduce doar la corpul fizic, pe care-l studiem cu ochiul liber, cu ajutorul microscopului sau cu alte mijloace, ci ajungem să percepem că, pe lângă corpul fizic, omul este purtătorul unui corp eteric. Să nu vă şocheze termenul de "corp eteric". Aş fi putut alege foarte bine şi un alt termen, dar trebuie să denumim cumva acest corp. Aşadar, putem considera că omul este purtătorul unui corp eteric, pe lângă corpul fizic obişnuit, constituit în aşa fel încât el poate fi studiat de anatomia şi fiziologia din zilele noastre. Corpul eteric nu trebuie confundat cu noţiunea diletantă de forţă vitală, avansată de o epocă ştiinţifică depăşită. Este vorba de o realitate perceptibilă, pe care o putem contempla cu adevărat. Dacă ar trebui să vă indic o deosebire calitativă dintre corpul eteric şi corpul fizic, iată un exemplu, unul dintre multe altele. Corpul fizic al omului este supus greutăţii, gravitaţiei. El tinde spre Pământ. Corpul eteric al omului tinde spre periferia Universului, adică în toate direcţiile. În zilele noastre, cercetarea ştiinţifică este înclinată să ţină seama, în general, doar de ceea ce are o greutate, de ceea ce poate fi cântărit. Dar organismul uman opune greutăţii nu numai absenţa greutăţii, ci şi tendinţa centrifugă în raport cu capul, tendinţă opusă gravitaţiei pământeşti. Noi nu purtăm în fiinţa noastră numai nişte forţe ale greutăţii, ale gravitaţiei, ci şi nişte forţe care tind să se îndepărteze de Pământ.

Iată primul corp suprasensibil. Aş putea enumera şi alte caracteristici, dar nu o voi face acum. În noi se află un fel de prim om, omul fizic, orientat centripet în raport cu Pământul. Avem apoi un al doilea om, orientat centrifug, care se îndepărtează de Pământ. Viaţa rezultă din echilibrul care se stabileşte între cele două forme ale fiinţei umane, corpul fizic, supus gravitaţiei pământeşti, şi corpul eteric, a doua noastră organizare, care tinde să se răspândească în toate direcţiile în Univers.

Să studiem, aşadar, această configuraţie realizată de corpul fizic şi corpul eteric. Se poate spune despre corpul eteric că el caută să se răspândească în toate direcţiile, ca şi cum ar vrea să se dilate la scara întregului Univers. Corpul fizic e supus greutăţii. El tinde către centrul Pământului. El rotunjeşte corpul eteric, lăsându-l să imite, într-un fel, Universul, dar reţinându-l în limitele sale. Putem ajunge la o viziune profundă şi reală asupra omului doar dacă ţinem seama de echilibrul dintre corpul fizic şi corpul eteric.

Să mergem mai departe! Odată dobândită temeinic noţiunea despre aceste forţe centrifuge, care caută să se îndepărteze de Pământ, noi regăsim aceste forţe în regnul vegetal. Pentru noi, doar mineralele sunt de natură fizică. În ele nu este nici o urmă de forţe centrifuge, ele nu se supun decât gravitaţiei. La plante, forma exterioară e rezultanta prezenţei a două forţe. Pe de altă parte, e clar că nu ne putem opri doar la plante, dacă vrem să studiem nişte trepte de organizare mai înalte decât planta. Aceasta îşi are corpul său eteric. La animal observăm un mod de viaţă pe care o putem califica drept viaţă înzestrată cu sensibilitate. Animalul îşi creează o lume interioară. Această constatare ne invită să ne continuăm cercetările.

Este clar că putem dezvolta în continuare conştienţa umană. Lucrăm deja în acest sens atunci când contemplăm nu numai corpul fizic al omului, ci când ajungem să vedem cum corpul fizic este învăluit în corpul eteric ca într-un nor.

Dar aceasta nu este tot ce există în om. Putem să procedăm cu sufletul nostru aşa cum facem pentru a fortifica un muşchi printr-un efort continuu. Astfel, putem fortifica sufletul, îl putem face mai viguros, pentru ca gândurile sale să aibă mai multă realitate. Putem trece atunci la un aspect mai dificil. Putem încerca să suprimăm în noi aceste gânduri pe care mai înainte le-am fortificat.

În starea normală de conştienţă, fiinţa umană adoarme atunci când îşi stinge pe rând văzul, auzul, funcţiile senzoriale, gândirea. Această experienţă este uşor de realizat. Dar, fortificând sufletul, după cum am descris mai înainte, prin antrenamentul gândirii, al vieţii de reprezentare şi afective, putem suprima, la rândul ei, şi viaţa de simţire. Căci, în primă instanţă, ajungem într-o stare în care nu dormim, ci suntem foarte treji. Antrenându-ne astfel, trebuie să avem grijă ca nu cumva să ne pierdem somnul. Dar, urmând regulile pe care le-am expus în cărţile mele, sunt luate toate măsurile de precauţie pentru a nu ne teme de anumite tulburări. Ajungem să fim foarte treji, dar fără a vedea şi fără a auzi nimic din ceea ce percepem de obicei prin simţuri. Reuşim să suprimăm amintirile obişnuite, memoria obişnuită. Abordăm lumea cu conştienţa golită, dar trează.

Percepem atunci al treilea organism al omului. Eu îl numesc corp astral. Încă o dată, să nu fiţi şocaţi de termenul folosit. Animalele au şi ele acest corp. El îi permite omului să nu aibă doar corpul eteric, cu forţele sale care caută să fugă de Pământ, ci să poată dezvolta o adevărată viaţă interioară. Aici nu există nici o legătură, nici cu adâncurile Pământului, nici cu depărtările Universului. Putem contempla corpul astral ca pe o impregnare interioară cu forţe astrale. Aceasta este cea de-a treia parte constitutivă al organizării umane. Voi vorbi îndată şi despre a patra parte constitutivă. Despre această a treia parte constitutivă aş vrea să vă spun următoarele.

Examinarea celei de-a treia părţi constitutive a organizării umane pe calea pe care am menţionat-o este extrem de instructivă din punct de vedere ştiinţific. Este vorba de o revelaţie subită care ne deschide ochii. Trebuie să mărturisim că până atunci, dacă am reflectat fără prejudecăţi la creşterea umană, nu am văzut aici decât lucruri imposibile. Vedem omul cum creşte începând din copilărie. Forţele lui vii sunt atunci active. El nu încetează să crească. Dar, în acelaşi timp, el îşi cucereşte treptat conştienţa, un fel de oglindă interioară care reflectă lumea exterioară, şi atunci el dezvoltă conştienţă. Este, aşadar, aceasta rezultatul creşterii sau al forţelor de nutriţie?

Constatăm că tocmai atunci ne este alterată conştienţa când în noi sunt preponderente forţele organice care coordonează nutriţia şi creşterea. Dacă în noi există o hipertrofie a forţelor de creştere şi dacă suntem subjugaţi, într-un fel, de ele, atunci conştienţa se resimte imediat. Avem nevoie de un izvor care nu concordă cu forţele de creştere şi de nutriţie şi care li se opune. Fiinţa umană nu încetează să crească şi să se hrănească, dar corpul astral, pe care tocmai vi l-am descris, se opune şi degradează fără încetare creşterea şi nutriţia.

Astfel, noi avem în om procesele de construcţie, în relaţie cu Pământul, prin corpul fizic, şi în legătură cu Universul, prin corpul eteric, şi procesele de deconstrucţie permanentă, prin corpul astral. Corpul astral descompune fără încetare procesele organice, viaţa celulară şi viaţa glandulară. El deconstruieşte permanent.

Acesta este secretul organizării umane. Înţelegem acum de ce fiinţa umană este înzestrată cu suflet. Ea nu ar putea avea un suflet dacă ar creşte fără încetare, ca un vegetal. Trebuie reduse în prealabil procesele de creştere, căci ele sunt cele care refulează sufletul. Nu am putea primi sufletul dacă în creierul nostru ar fi preponderente procesele de creştere şi de construcţie şi nu procesele de deconstrucţie, de destructurare. Evoluţia exclude orice dezvoltare rectilinie. Ea trebuie undeva să se retragă, să facă loc, să deconstruiască. Acesta este secretul fiinţei umane, a oricărei fiinţe înzestrate cu suflet.

Aş vrea să expun astăzi faptele de fiziologie spirituală, de biologie spirituală, pentru a trece mâine la descrierea anumitor boli şi a proceselor de vindecare a acestora. Voi proceda, aşadar, în acest fel, permiţându-mi să trec mai departe după ce vom asculta traducerea a ceea ce a fost spus până acum.

Dacă observăm organizarea animală, avem de-a face cu trei organizări, care sunt corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. De îndată ce abordăm omul şi dacă ne continuăm antrenamentul interior al sufletului, mai întâlnim, prin contemplare spirituală, o altă parte constitutivă.

Studiind în acest fel animalul, la el nu găsim gândire, simţire şi voinţă clar distincte, ele neutralizându-se, într-un fel, reciproc. Dacă înţelegem clar lucrurile, nu putem susţine că la animal există gândire, simţire şi voinţă clar separate. La el nu poate fi vorba decât de amestecul neutru al celor trei elemente. Viaţa interioară a omului se bazează pe capacitatea de a sesiza intenţiile prin gândire calmă. El se poate chiar opri la aceste intenţii calme şi poate să le pună sau nu în practică. Animalul dă curs oricărui impuls. Fiinţa umană separă gândirea, simţirea şi voinţa. Nu putem înţelege acest lucru fără a continua dezvoltarea viziunii interioare până la cea de-a patra parte constitutivă a fiinţei umane, şi anume organizarea Eului. Astfel că distingem la om corpul fizic, corpul eteric, corpul astral, pe care le are în comun cu animalele, şi, în cele din urmă, organizarea Eului propriu-zisă.

Noi tocmai ne-am reprezentat cum corpul astral deconstruieşte procesele de creştere, cum el refulează fără încetare procesele de nutriţie, introducând în organismul uman un fel de moarte lentă. Organizarea Eului salvează, într-un fel, anumite elemente de la această deconstrucţie. Aş zice că această organizare reconstruieşte pe baza a ceea ce corpul astral a deconstruit deja, pe baza substanţelor eliminate şi pe cale de deconstrucţie ale corpului eteric şi ale corpului fizic. Acesta este secretul naturii umane.

Examinând un creier uman, vedem pornind din părţile clare, situate mai curând sub suprafaţa lui, trunchiurile nervoase ale organelor de simţ, o organizarea foarte complexă. Pentru cel care ştie să vadă, aceasta se află, în realitate, într-o stare de destructurare permanentă, deşi aceste procese sunt atât de lente încât fiziologia obişnuită nu le poate sesiza. Toate aceste fenomene contribuie la edificarea creierului, a creierului periferic, subiacent, de fapt, organizării umane, tocmai ceea ce îl distinge pe om de animal. Structura creierului central al omului este mai completă cu prelungirea nervilor senzoriali şi cu conexiunile lor. Creierul exterior, subiacent organizării obişnuite a omului, este, de fapt, un organ mai apropiat de metabolism decât părţile mai profunde din creier. Din această cauză, creierul periferic care este specific omului, şi anume creierul frontal, a fost, de fapt, salvat de organizarea Eului de la destructurarea în curs. Şi la fel este în întreg organismul uman. Organizarea Eului salvează de la destructurarea cauzată de corpul astral anumite elemente, pe baza cărora ea edifică ceea ce este subiacent acordului armonios dintre gândire, simţire şi voinţă.

Desigur, nu pot decât să schiţez aceste fapte. Dar aş vrea să remarc faptul că, în domeniul cercetării spirituale, noi procedăm cu tot atâta exactitate ca orice ştiinţă experimentală. Iar responsabilitatea pe care ne-o asumăm ne face să ne întrebăm întotdeauna dacă rezultatele contemplării noastre spirituale concordă cu rezultatele cercetării exterioare, empirice şi fizice. Cel puţin în principiu, această concordanţă este un criteriu absolut.

Ei bine, tocmai structura creierului ne atrage atenţia asupra unui fapt pe care îl descoperă contemplarea spirituală, percepţia spirituală. Este vorba de faptul că la om organizarea Eului este subiacentă celor trei părţi constitutive care sunt corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Ea este aceea care, pe baza produselor de degradare, reconstruieşte, pentru a-l reda vieţii, un fel de parazit. Suntem, aşadar, în prezenţa a patru părţi constitutive ale organizării umane. În organismul sănătos, acestea trebuie să stabilească între ele raporturi clar definite.

Referitor la acest subiect, să studiem o analogie ştiinţifică. Noi nu obţinem apă decât combinând într-un anume fel, în proporţii ponderale date, hidrogenul şi oxigenul. Nu putem face altfel. Relaţia dintre hidrogen şi oxigen se supune unei reguli datorită căreia putem produce apa.

În acest fel apare omul dacă, permite-ţi-mi să mă exprim astfel, există raportul just între corpul fizic, eteric, astral şi organizarea Eului. Nu este vorba doar de patru raporturi diferite, ci de patru ori patru relaţii. Toate sunt susceptibile de a fi perturbate. Poate predomina corpul eteric, căci viaţa se deosebeşte de moarte printr-un anume echilibru, care, totuşi, este labil. Fără raportul respectiv dintre hidrogen şi oxigen nu ar putea fi vorba de apă. În organism poate apărea un raport anormal între corpul eteric şi corpul fizic sau între corpul astral şi corpul eteric sau între organizarea Eului şi una din celelalte părţi constitutive. Toate sunt legate unele de altele prin raporturi bine definite. Dacă aceste raporturi sunt perturbate, ne aflăm în prezenţa organismului bolnav.

Relaţia pe care o putem discerne astfel nu este, totuşi, uniformă în întreaga fiinţă umană. Ea este diferită pentru fiecare organ. Să considerăm plămânul omului. În plămân, raporturile reciproce dintre corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi organizarea Eului sunt altele decât în creier sau în ficat. Iată de ce fiinţa umană prezintă o organizare atât de complexă, încât în fiecare din organele sale raportul dintre ceea ce este spiritual şi ceea ce este material este diferit.

Astăzi îmi permit să rămân la generalităţi, pentru a nu intra în detalii decât mâine. Aş mai spune acum doar atât, că un anumit organ, ficatul sau rinichiul, de exemplu, poate prezenta o astralitate puternică. Aş vrea să arăt că în organismul omului sănătos există un raport definit şi oportun între rinichi, ca organ fizic, şi corpurile eteric, astral şi organizarea Eului. De exemplu, se poate ca organizarea astrală să predomine în rinichi, ea să fie aici prea puternică. Se poate întâmpla şi contrariul. În ambele cazuri, rinichiul este bolnav.

Aceste raporturi ale corpului astral, în sensul excesului sau al insuficienţei, sunt diferite într-un alt organ. Vedeţi, prin aceasta, că, exact aşa cum în domeniul fizic anatomistul sau fiziologul studiază organismul uman în funcţie de caracteristicile sale fizice, organismul uman trebuie studiat cu exactitate şi în funcţie de viziunea în spirit, o dată ce această metodă a fost admisă şi mergem pe calea ei. Astfel, noi trebuie să studiem şi să distingem starea de sănătate şi starea de boală pentru fiecare organ. Vom dobândi astfel, încetul cu încetul, cunoaşterea completă a organismului uman. Pentru a-l cunoaşte, nu este suficient să fi studiat numai organizarea fizică. Nu îl cunoaştem cu adevărat decât cunoscând cele patru părţi constitutive despre care a fost vorba. Nu avem o viziune raţională asupra unei boli decât dacă suntem în măsură să explicăm cum, în organismul uman, una sau alta dintre cele patru părţi constitutive menţionate predomină sau este în insuficienţă, într-un loc sau în altul. Dacă avem o privire spirituală pentru faptele de acest fel, ajungem, într-adevăr, să adăugăm diagnosticului pus în funcţie de simptomele fizice şi diagnosticul spiritual. Pe tărâmul medicinei antroposofice, unde se realizează acest efort, nu se neglijează nici unul din mijloacele de care se slujeşte medicina obişnuită. Nu poate fi vorba de aşa ceva. Dimpotrivă, la acestea noi adăugăm tot ceea ce se poate obţine prin înţelegerea organizării umane în funcţie de cele patru părţi constitutive, pentru a putea aprecia starea de sănătate sau starea de boală a omului.

Este posibil să mergem şi mai departe şi să extindem contemplarea spirituală a omului asupra lui însuşi la întreaga natură. Ceea ce înseamnă a depăşi viziunea fizică asupra naturii, pentru a avea, de asemenea, şi o viziune spirituală asupra ei. Este singurul mod de a descoperi raportul dintre om şi natură şi, în cazul particular al medicinei, relaţia dintre om şi remedii.

Să luăm un exemplu. Siliciul este o substanţă foarte răspândită în organizarea pământească. El este conţinut în frumoasele cristale de cuarţ, aflate peste tot pe Pământ. Această substanţă se găseşte şi în dispersie fină în atmosferă. 28% din scoarţa terestră este constituită din siliciu şi 48% din oxigen. Aşadar, nu este mult mai puţin siliciu decât oxigen. Siliciul formează frumoasele cristale transparente sub formă de prisme hexagonale, de piramide hexagonale. Le găsim în munţii noştri, le expunem în locuinţele noastre şi le admirăm printre mineralele noastre.

Siliciul reprezintă un compus extrem de important al Pământului nostru. Dar, pentru privirea despre care am vorbit şi care ştie să discearnă şi natura spirituală a lucrurilor, tot ce se prezintă sub formă de cuarţ, de siliciu, este totodată revelaţia exterioară a unei realităţi spirituale.

Când se vorbeşte despre acest aspect, omul din zilele noastre se revoltă cu mult mai mult decât atunci când este vorba despre spiritul din om. Mai merge să vorbim despre aşa ceva în cazul omului. Dar referitor la natură, nu este tolerată ideea că în orice creatură din natură se găseşte spiritul. Omul din zilele noastre vrea să rămână numai la natura fizică. Cu toate acestea, realităţile sunt altele. Ce deosebire, pentru conştienţa care s-a antrenat să privească siliciul, cristalul de cuarţ sau acidul carbonic! Suntem obişnuiţi astăzi să ţinem seama numai de caracteristicile fizice obişnuite, conform cărora acidul carbonic este carbon şi oxigen, acidul silicic este siliciu şi oxigen, înţelegând siliciul şi oxigenul conform proprietăţile puse în evidenţă în laborator, şi observabile, de asemenea, cu ajutorul unor reacţii chimice. La fel stau lucrurile şi cu carbonul şi oxigenul.

La toate acestea se adaugă ceea ce este de ordin spiritual. În tot ceea ce ţine de siliciu, în tot ceea ce, în stare solidă, este asemenea cristalului de stâncă pe care îl găsim în munţi, în toate acestea, substanţa siliciu deschide calea pentru ceea ce este de natură spirituală. Substanţa siliciu este întotdeauna permeabilă la întreaga viaţă şi activitate de ordin spiritual din lume.

Este ciudat că acest cristal de cuarţ este un fel de loc de trecere pentru ceea ce este spiritual. Pământul este, în realitate, înconjurat de 28% siliciu. Tot ce ţine de procesul siliciu este traversat de ceea ce este de ordin spiritual, la fel cum lumina traversează un mediu transparent. Mai întâlnim cristalul de stâncă, cuarţul, şi printre pietrele opace, sub formă de topaz fumuriu. Chiar dacă lumina nu-l traversează, spiritul trece prin el.

Aşadar, avem de-a face în natură cu nişte substanţe pur şi simplu permeabile pentru ceea ce este de ordin spiritual. Ele sunt purtătoare de spirit, spiritul se află în ele. Ele se lasă pătrunse de spirit în toate direcţiile şi nu îl reţin deloc. Sunt adevărate locuri de trecere pentru spirit.

Dacă acesta este comportamentul siliciului faţă de ceea ce este de ordin spiritual, cu totul altfel stau lucrurile în privinţa acidului carbonic. În orice substanţă fizică există substanţă spirituală. Acidul carbonic are particularitatea de a individualiza în el ceea ce l-a pătruns ca substanţă spirituală. Acidul carbonic vrea să reţină, cu toate forţele sale, ceea ce este de natură spirituală. Substanţa spirituală însăşi alege acidul carbonic pentru a se instala în el. Când spiritul pătrunde substanţa siliciu, el vrea să meargă mai departe, el vrea să savureze puţin din ce este silicic. Ajungând la acidul carbonic, spiritul vrea să rămână în el. El se simte foarte bine, ca acasă, acolo unde a luat în stăpânire acidul carbonic.

Iată care sunt motivele. La animal, avem procesul acid carbonic în respiraţie şi în circulaţia sângelui. Acest proces este legat mai ales de corpul astral. Acesta lucrează în permanenţă în procesul acid carbonic. La animal, procesul acid carbonic este faţada exterioară, fizică, în timp ce munca interioară şi spirituală este asigurată de corpul astral. Corpul astral este elementul spiritual. Procesul acid carbonic este corespondentul său fizic şi se află la baza expiraţiei.

Organizarea Eului este elementul spiritual interior. Noi avem siliciu în păr, în oase şi în organele de simţ, siliciul se găseşte repartizat pe întreaga periferie a corpului. Peste tot acolo unde, într-un fel, omul intră în contact cu forţele lumii exterioare, se află siliciul. El este corespondentul exterior, activitatea exterioară a organizării Eului. Corpul astral este un element spiritual interior. Procesul acid carbonic este pentru acesta elementul fizic exterior. Procesul siliciu este elementul fizic exterior. Organizarea Eului este elementul interior.

Gândiţi-vă acum că, într-o anumită măsură, organizarea Eului trebuie să fie îndeajuns de puternică pentru a asimila, pentru a lua în stăpânire întreg acest proces siliciu care se află în ea. Dacă această organizare este prea slabă, procesul silicic rămâne din punct de vedere fizic în pană şi apare un proces patologic. Corpul astral trebuie să fie îndeajuns de puternic pentru a domina procesul acid carbonic. Dacă el nu poate face aceasta, acidul carbonic sau produsele sale de degradare sunt blocate şi avem atunci un început de boală.

Învăţând să cunoaştem forţa sau slăbiciunea corpului astral, ajungem să înţelegem că sediul cauzelor bolilor se află la nivel spiritual. Cunoaşterea organizării Eului ne ajută să percepem cauza tuturor bolilor care provoacă fie o degradare inadecvată a siliciului în organism, fie stări care trebuie tratate printr-un proces silicic. Despre aceasta va fi vorba mâine. Iată acum ce rezultă de aici.

În virtutea ştiinţelor fizice ale naturii, putem administra siliciul indiferent sub ce formă. Este ceea ce se face, de altfel. Medicina de astăzi se slujeşte rar de această substanţă, dar recurge, totuşi, la ea. Când o utilizează, nu ţine seama decât de ceea ce îl priveşte pe chimist, combinaţia de siliciu şi oxigen, SiO_2. Este tot ce se are în vedere. În realitate, administrând siliciu, noi dăm o substanţă exterioară, materială, care nu reţine spiritul, ci îl lasă să treacă. Trebuie să ştim acest lucru. Când îi administrăm omului siliciul ca remediu, trebuie să preparăm remediul în aşa fel încât spiritul să fie bine integrat în el.

Cu privire la medicamentele care conţin acid carbonic, trebuie să ştim că în ele acţionează corpul astral.

Aşadar, este posibil să ne gândim la o terapie care nu operează numai cu ajutorul agenţilor chimici, al forţelor chimice. Administrăm remediul fiind pe deplin conştienţi că baia sau injecţia introduc în organismul uman, o dată cu substanţa organică, şi elementul spiritual corespunzător, tot aşa cum am face-o administrând o substanţă fizică într-un procentaj dat.

Putem trece, astfel, de la cunoaşterea substanţei fizice a medicamentului la acţiunea sa de natură spirituală. Aceasta era calitatea medicinei din vechime. Mai rămân tradiţiile, care se regăsesc în utilizarea încă actuală a unor medicamente importante.

Va trebui să revenim la aceste aspecte. O vom face, fără a neglija din această cauză medicina fizică, ci adăugând la cunoaşterea fizică echivalentul spiritual referitor la om şi la natură. În acest domeniu, se poate manifesta tot atâta exactitate, câtă există în domeniul ştiinţelor fizice ale naturii.

Iată aspectele prin care antroposofia nu vrea să corecteze medicina obişnuită, ci să o completeze, pentru că medicina însăşi resimte această necesitate. Vă veţi convinge de aceasta când va apărea o carte, care este, într-un fel, un prim studiu în acest domeniu. Cartea tocmai a fost dată la tipar şi ea expune primele elemente. Este vorba de nişte fapte care nu pot fi asimilate decât lent; va fi nevoie de timp până când aceste prime elemente de bază de care dispunem în prezent vor lua forma unui sistem frumos şi închegat, aşa cum îl prezintă, în toate privinţele, medicina actuală. Va trebui să parcurgem un drum şi îl vom parcurge, şi primul rezultat care a apărut în această stare de spirit, cartea despre care este vorba, rezultă din colaborarea mea cu *Ita Wegman*, doctor în medicină şi director al Institutului Clinic şi Terapeutic de la Goetheanum, o prietenă dragă şi colaboratoarea mea în domeniul medicinei şi în alte domenii de cercetare ale ştiinţei spirituale, şi în această cercetare în general. Ceea ce va fi expus în această carte, al cărei prim volum se află sub tipar, nu reprezintă decât un început. Vor urma alte volume, căci ceea ce menţionez aici este introducerea într-o cunoaştere spirituală vastă, în care omenirea din zilele noastre nu poate să creadă, ceea ce este foarte de înţeles. Totuşi, în domeniul medical pot fi obţinute nişte rezultate, lucru de care vă puteţi convinge datorită practicii din cadrul Institutului Clinic al Dr. Ita Wegman. Sunt convins că dacă personalităţile care se interesează, fără prejudecăţi, de această completare, de această extindere a medicinei, şi aceasta cu bunăvoinţa consacrată de obicei medicinei fizice, ele nu vor întâlni prea multe dificultăţi pentru a ajunge la înţelegerea spirituală a omului şi a artei vindecării.

Am încercat să menţionez numai principiile. Ştiu bine că nu se poate reţine mare lucru din aceste indicaţii. Totuşi, aş vrea să merg mai departe în cea de-a treia parte a acestei expuneri, după ce se va traduce ceea ce am spus până aici. Voi demonstra cum, plecând de la asemenea premise, putem să intrăm, în principiu, în cunoaşterea anumitor procese patologice şi să oferim astfel o bază pornind de la care să ajungem de la patologie la terapie.

Permiteţi-mi să mai demonstrez acum, cu ajutorul a două exemple, aplicarea practică şi spirituală a ceea ce am expus mai înainte. Iată ce vom susţine pe baza celor deja spuse. Diagnosticul spiritual, dacă mă pot exprima astfel, revelează faptul că undeva, într-o anumită parte a fiinţei umane, corpul eteric este predominant, că acţiunea lui este prea puternică. S-a întâmplat acest lucru: suntem în prezenţa faptului simplu şi evident că într-un anumit organ corpul eteric este prea activ. Corpul astral şi organizarea Eului nu sunt în măsură, primul, prin intermediul deconstrucţiei, cea de-a doua prin fortificare, să domine procesul predominant al corpului eteric într-un anumit organ. Suntem confruntaţi cu o organizare astrală devenită prea slabă, poate şi cu o organizare a Eului prea slab dirijată, şi atunci corpul eteric predomină. Într-un anume organ el conduce procesele de creştere, de nutriţie, la o asemenea stare, încât unitatea organismului uman este insuficient asigurată de coordonarea corpului astral şi a organizării Eului.

În locul în care predomină corpul eteric, organismul uman devine prea puternic expus forţelor centrifuge care se îndreaptă spre Univers. Ele sunt active în corpul eteric. Ele nu se află în echilibru cu forţele centripete din corpul fizic. Astfel, corpul astral nu poate stăpâni ceea ce tinde să se dezvolte. În acest caz, noi suntem, în acelaşi timp, în prezenţa unei predominanţe a procesului silicic şi a unei organizări a Eului care nu poate domina acest proces.

Este ceea ce vedem întotdeauna în formaţiunea tumorală. Se deschide, astfel, o nouă cale spre cunoaşterea proceselor carcinomatoase, a cancerului.

Veţi observa, desigur, că cercetarea asupra cancerului pare să înceapă întotdeauna bine. Chiar au fost obţinute nişte rezultate excelente în domeniul fizic. Totuşi, cancerul nu poate fi înţeles dacă nu se ţine seama de faptul că în această boală este vorba de predominanţa corpului eteric, fenomen care nu poate fi nici suprimat, nici deconstruit, de acţiunea corelativă a corpului astral şi a organizării Eului. De unde întrebarea: ce să facem pentru a fortifica parţial, în organul respectiv, organizarea astrală şi organizarea Eului, pentru ca predominanţa organizării eterice să fie diminuată? Aceasta este întrebarea, la început abstractă, care conduce la tratamentul cancerului despre care îmi voi permite să vorbesc mâine.

Aşadar, vedem aici cum înţelegerea corpului eteric deschide calea spre discernământul treptat într-una din bolile umane cele mai grave, pentru lupta împotriva ei, prin înţelegerea acţiunii spirituale din remedii. Este un exemplu care arată că pentru a înţelege boala în mod eficient trebuie să avem în vedere corpul eteric.

Să presupunem acum predominanţa corpului astral, să presupunem că acesta predomină aproape în întregul organism, şi că avem de-a face cu un fel de învârtoşare a corpului astral, el dezvoldându-şi în exces forţele interioare şi dobândind mai multă importanţă decât i-ar reveni lui în organism. Ce se va întâmpla? Când corpul astral nu mai poate fi stăpânit de organizarea Eului, când acţiunea sa de deconstrucţie nu poate fi paralizată în mod adecvat printr-un proces revivifiant, care ar restabili echilibrul, atunci se manifestă peste tot nişte fenomene care ţin întotdeauna de o slăbiciune a organizării Eului. Căci, cu cât corpul astral este mai puternic şi predomină, cu atât organizarea Eului este mai slabă. Este ceea ce corespunde întotdeauna tuturor simptomele patologice cauzate de slăbiciunea organizării Eului şi de excesul forţelor corpului astral.

Vedem manifestarea acestui fapt în activitatea cardiacă anormală. Trebuie să căutăm un sindrom care comportă o activitate cardiacă exagerată.

Pe de altă parte, activitatea puternică a glandelor rezultă din activitatea relativ slabă a Eului în raport cu corpul astral. Astfel, anumite organe glandulare, mai mult sau mai puţin periferice, încep să dezvolte o activitate predominantă, pentru că ele nu sunt stăpânite în mod suficient de organizarea Eului. De unde rezultă, de exemplu, hipertrofia glandulară, care conduce la guşă.

Vedem, de asemenea, cum, prin învârtoşarea corpului astral, procesul siliciu, chemat, în principiu, să reacţioneze din interior, este refulat spre exterior, cum organizarea Eului nu este capabilă să fie activă în măsura în care ar trebui în organele de simţ. Observăm în acest caz ochii exoftalmici. Corpul astral împinge ochii spre exterior. Este rolul organizării Eului să stăpânească această exteriorizare a globilor oculari. Echilibrul stabil/labil dintre organizarea Eului şi corpul astral ne menţine ochii în poziţia prevăzută pentru organizarea noastră. Observăm ieşirea în afară a globilor oculari, ca şi cum ei ar fi gata să iasă din organism, pentru că organizarea Eului este prea slabă pentru a-i reţine în mod corect la locul lor. Observăm, în acelaşi timp, apariţia unei agitaţii generale, a unei hipersensibilităţi, a nervozităţii. În sfârşit, observăm predominanţa activităţii corpului astral, deoarece organizarea Eului nu poate stăpâni procesele organice însufleţite de corpul astral. Se produce ceea ce trebuie să se întâmple atunci când organizarea Eului este prea slabă şi când fiinţa umană este hărţuită şi tulburată de organizarea astrală, subordonată, totuşi, organizării Eului. Rezultă o insomnie asociată acestei exoftalmii şi o activitate anormală a glandelor. Pe scurt, înţelegem boala lui Basedow dacă înţelegem fiinţa umană.

Orientându-ne astfel, descoperim că boala lui Basedow este provocată de dezechilibrul dintre Eu şi corpul astral. Putem încerca atunci să urmăm calea corespunzătoare pentru a pune la punct terapeutica.

Vedeţi că cercetarea şi descoperirea acestor fapte se poate realiza într-un mod exact, datorită viziunii spirituale asupra omului, şi aceasta atât din punctul de vedere al patologiei, cât şi din punctul de vedere al terapiei.

Aceasta este ceea ce am vrut să spun pentru început. Mâine îmi voi permite să reiau mai în amănunt cele două exemple pe care le-am dat, pentru a arăta cum acest fel de patologie spirituală conduce, de asemenea, la o terapie spirituală. Voi porni de la aceste două tablouri clinice, carcinomul şi boala lui Basedow, pentru a arăta cum poate conduce această cale la o îmbogăţire, la o completare a terapiei, dacă a fost creată baza spirituală exactă în acest scop.

Referitor la cele două exemple, îmi voi permite mâine să insist mai mult asupra terapiei, pentru a extinde astfel viziunea terapeutică.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

CONFERINŢA A UNSPREZECEA

Londra, 29 august 1924

Ieri mi-a fost îngăduit să spun că starea de sănătate şi starea de boală pot fi înţelese prin cunoaşterea suprasensibilă a naturii umane. Am arătat că natura fizică, cea eterică, cea astrală, precum şi cea a Eului, trebuie să se afle într-un raport bine definit, nu într-un echilibru exact, strict, ci mai curând într-un echilibru labil, astfel că procesul patologic este legat de o îndepărtare considerabilă de raportul normal dintre cele patru părţi constitutive ale naturii umane. Am ales pentru început două exemple, datorită cărora am putut arăta ce poate afla cercetarea spiritual-ştiinţifică despre natura bolii, pornind de la cunoaşterea corpului eteric. Această cunoaştere oferă o viziune precisă asupra cancerului. Am arătat apoi cum poate conduce cunoaşterea naturii organismului astral la o viziune de ansamblu asupra unei boli atât de complexe cum este boala lui Basedow.

Pentru a merge mai departe, de la patologie la terapeutică - ceea ce vom ilustra prin aceste două exemple I, trebuie să adăugăm un aspect fundamental pentru a arăta cum se petrece absorbţia în organismul uman a unor substanţe naturale exterioare.

Pentru a înţelege întregul raport dintre organismul uman şi ceea ce se numeşte natură, nu e suficient să sesizăm că acest organism este făcut din materie, suflet şi spirit, în corpul fizic, eteric, astral şi organizarea Eului. Trebuie să sesizăm, pe lângă aceasta, aşa cum am arătat ieri referitor la siliciu şi acid carbonic, că pretutindeni unde se află nişte substanţe naturale, nişte procese naturale, temeiul lor spiritual apare în mod concret contemplării spirituale. Dar atunci trebuie să pătrundem în această spiritualitate concretă. La fel ca în domeniul fizic, unde trebuie să facem deosebirea între un mineral şi o plantă, noi trebuie să recunoaştem în mod concret şi spiritul, spiritualitatea, pe care fiinţele din lume o poartă în ele.

Desigur, nu pot descrie aceste fapte decât pe scurt, dar aş vrea să insist cel puţin asupra categoriilor principale. Să examinăm mai întâi natura minerală. Din ea obţinem o parte considerabilă a remediilor noastre şi ceea ce poate fi creat ca bază spirituală a medicinei va trebui să ia din regnul mineral o parte importantă de medicamente.

Dacă examinăm întregul regn mineral, vom vedea că ceea ce se află aici reţine spiritul în aşa fel încât există o înrudire a substanţei minerale tocmai cu organizarea Eului. Iată cum: s-ar putea crede că, administrând omului o substanţă minerală, indiferent cum, fie pe cale orală, fie injectabil, substanţa acţionează în general asupra organismului uman, vindecându-l sau îmbolnăvindu-l. În realitate, substanţa minerală ca atare, pe care chimistul o analizează şi de care se ocupă reflecţia fizicianului, nu acţionează deloc asupra organismului în calitate de substanţă fizică, ci rămâne aşa cum este. Substanţa fizică, atunci când este transferată din lumea exterioară în organismul uman, prezintă pentru contemplarea spirituală o metamorfoză neglijabilă. În schimb, acţiunea a ceea ce este spirit în mineral este deosebit de intensă asupra organizării Eului la om. Astfel încât putem spune că spiritul unui cristal de stâncă, de exemplu, acţionează deosebit de intens asupra organizării Eului. Astfel încât, dacă organizarea Eului poartă în ea, de exemplu, ceea ce este siliciu, atunci organizarea Eului ia în stăpânire ceea ce este spirit în siliciu, adică în cuarţ. Acest fapt este semnificativ.

Să trecem de la mineral la plantă. Plantele nu au doar un corp fizic, ci şi ceea ce am caracterizat ieri drept corp eteric. Dacă îi administrăm omului ceea ce este vegetal, fie injectabil, fie pe cale orală, acţiunea a tot ceea ce este vegetal se exercită, în general, în mod direct asupra corpului astral. Această afirmaţie este sumară şi valabilă în general, dar există peste tot excepţii, care pot fi, eventual, studiate. Apoi, tot ceea ce este animal, aşadar, toate esenţele, lichidele, substanţele elaborate pe care le extragem din regnul animal pentru a le administra organismului uman, toate acestea acţionează în organismul uman asupra corpului eteric.

Aceste lucruri sunt importante pentru medicina la care m-am referit ieri, întemeiată pe baze spirituale, care foloseşte, într-adevăr, în anumite boli, produse extrase din regnul animal, de exemplu, secreţia hipofizei, un apendice al creierului, folosită cu succes la copiii rahitici sau în caz de deformări ale membrelor ş.a.m.d. Dar şi alte produse ale organismului animal acţionează asupra corpului eteric al omului. Ele îl fortifică sau îl slăbesc, într-un cuvânt, ele acţionează mai ales asupra etericului.

Ceea ce transplantăm direct de la om la om nu are valoare decât pentru organizarea fizică. E vorba doar de o acţiune fizică. Este un fapt foarte interesant, pentru că atunci când facem o transfuzie de sânge de la un om la altul, nu trebuie să ţinem seama decât de acţiunea fizică a sângelui asupra organismului.

Acest lucru a putut fi studiat îndeosebi când s-a trecut de la vaccinarea antivariolică cu un produs uman la cea realizată cu vaccinul de la vacă. S-a putut urmări de la început cum acţiunea vechiului vaccin, cu produs uman, care se realiza asupra corpului fizic, ajungea să se manifeste, într-un fel, prin folosirea vaccinului de origine animală, asupra corpului eteric.

Astfel, putem spune că prin exerciţiile pe care le facem pentru a ajunge la contemplarea spirituală devenim capabili să avem o viziune de ansamblu asupra felului în care acţionează natura, la diferite niveluri, în om. Vedem cum omul atrage la sine prin organizarea Eului spiritul regnului mineral, cum prin organizarea sa astrală atrage la sine spiritul regnului vegetal şi cum prin organizarea sa eterică atrage spiritul, spiritualitatea regnului animal. În sfârşit, organizarea sa fizică nu atrage decât ceea ce este fizic în om. Aici nu mai putem vorbi de spirit. Deja chiar şi în ceea ce priveşte organizarea animală, care acţionează asupra corpului eteric, abia mai putem vorbi de spirit, noi trebuie să vorbim mai curând numai de etericul animalului.

Doar descoperirea acestor raporturi conferă, de fapt, o adevărată viziune de ansamblu asupra felului în care se situează în natură omul, fie el sănătos sau bolnav. Ajungem, de asemenea, la o viziune interioară asupra acţiunii a ceea ce este natural asupra organismului. Mergând mai departe, trebuie să ne întrebăm ce trebuie să facem, de exemplu, în cancer? - Am văzut ieri că, în acest caz, corpul eteric desfăşoară din

sine însuşi o forţă prea intensă într-un anumit organ. Forţele centrifuge, cele care vor să se răspândească în Univers, devin prea puternice. Corpul astral şi organizarea Eului nu sunt capabile să li se opună în mod suficient. Atunci suntem conduşi, prin cunoştinţele dobândite pe cale spirituală, să ne spunem că putem încerca fie să fortificăm corpul astral, şi pentru aceasta trebuie ne adresăm regnului vegetal, fie să suprimăm acţiunea corpului eteric, adresându-ne pentru aceasta regnului animal.

În ceea ce ne priveşte, cercetarea spirituală ne-a condus să alegem, pentru a obţine vindecarea cancerului, calea care duce la corpul astral, pentru a-i fortifica acţiunea.

Pentru a procura un medicament pentru corpul astral, trebuie să-l căutăm neapărat în lumea vegetală, unde el a şi fost, într-adevăr, găsit.

Ni s-a reproşat că recurgem la tot felul de amatorisme, practicând o terapeutică a cancerului care constă în administrarea unei plante parazitare, vâscul, preparată într-un mod special, pe care medicina o foloseşte, cel mult, pentru a vindeca epilepsia sau nişte boli asemănătoare.

Dar vâscul este o plantă cu totul specială. Dacă aţi văzut vreodată copaci care prezintă excrescenţe bizare ale scoarţei, ca nişte tumori, mai ales dacă le-aţi privit în secţiune, veţi remarca în acest caz un fenomen special.

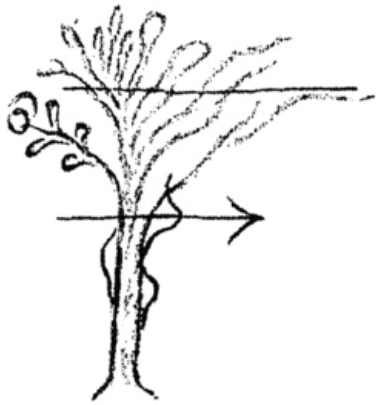

Tendinţa generală de creştere, de obicei verticală, suferă în acest loc o deviere în unghi drept şi pe direcţie orizontală. Există acolo un imbold spre exterior, ca şi cum ar urma să apară un al doilea trunchi, şi avem aici ca un fel de parazit care se trage din planta însăşi.

Când un copac este purtătorul unei asemenea excrescenţe, studiul aprofundat descoperă că, într-un anumit fel, corpul fizic al copacului este blocat. Nu există suficient material fizic peste tot, pentru a urma elanul de creştere al corpului eteric. Corpul fizic nu îl mai urmează. Corpul eteric, care tinde de obicei să proiecteze materia în direcţie centrifugă spre Univers, este - dacă aici se află prima excrescenţă - abandonat, pornind de aici, în ceea ce priveşte o anumită porţiune (vezi desenul). Pe aici trece prea puţină materie fizică sau, cel puţin, materie prea slabă în forţe fizice. Ca urmare, corpul eteric se îndreaptă spre partea inferioară a copacului, mai bine înzestrată cu forţă. În esenţă, corpul eteric este acela care devine iar puternic.

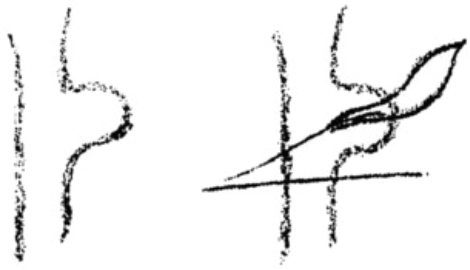

Dar imaginaţi-vă că nu se întâmplă acest lucru, dar că aici se instalează o plantă parazitară. În acest caz, ceea ce are loc în mod normal datorită corpului eteric al copacului, se face acum cu ajutorul unei a doua plante. De aici rezultă un raport cu totul special între copac şi vâsc. Înrădăcinat direct în sol, copacul asimilează forţele care sunt legate de Pământ. Vâscul, situat pe copac, asimilează ce îi dă acesta. Într-un fel, el se slujeşte de copac în chip de Pământ. El provoacă, aşadar, în mod artificial, ceea ce în excrescenţe este o hipertrofie a organizării eterice, când fenomenul se produce fără vâsc. Vâscul preia de la copac ceea ce copacul nu cedează decât atunci când el are prea puţină materie fizică, dacă etericul este în exces. Excesul eteric al copacului trece în vâsc. Contemplarea interioară a acestui fapt ne spune că vâscul, după ce a fost tratat în aşa fel încât să-i poată transmite cu adevărat omului etericul smuls copacului, ceea ce are loc în anumite împrejurări cu ajutorul unor injecţii, se încarcă atunci, ca substanţă exterioară, cu ceea ce este exces eteric în cancer. Acţiunea corpului astral este fortificată prin refularea substanţei fizice, făcând astfel ca tumoarea să se fărâmiţeze şi să se descompună. Astfel încât, introducând substanţa vâsc în organismul uman, noi introducem efectiv în om substanţa eterică a copacului. Substanţa eterică a copacului, introdusă în om prin suportul pe care îl constituie vâscul, fortifică atunci corpul astral al omului.

Această cale nu se propune decât atunci când ştim cum acţionează corpul eteric al plantei asupra corpului astral şi când cunoaştem acţiunea asupra astralităţii omului, acţiunea spiritului pe care a extras-o planta parazitară.

Aici aveţi, de asemenea, confirmarea concretă a ceea ce am spus ieri. Folosind nişte substanţe medicamentoase, nu e vorba să folosim numai ceea ce are în vedere chimistul, ci şi conţinutul spiritual al substanţelor.

Am arătat ieri că în boala lui Basedow corpul astral se învârtoşează şi că organizarea Eului nu poate stăpâni acest corp astral. Conform explicaţiilor mele de ieri, iată cum se prezintă întregul sindrom. Care va fi aspectul important? Va fi important să fortificăm forţa organizării Eului. Aici este vorba să fim atenţi la ceea ce este neglijat în relaţia obişnuită a omului cu lumea exterioară. Omul mănâncă tot felul de lucruri, dar nu preia prin hrană deloc anumite metale. Cuprul sau minereul de cupru, de exemplu, oxidul de cupru sau cupritul, nu este preluat ca aliment.

Ei bine, tocmai substanţele care nu joacă nici un rol în relaţia omului cu natura sunt cele care, prin partea lor spirituală, exercită acţiunea

cea mai importantă asupra fiinţei omului, mai curând asupra fiinţei spirituale a omului. Aflăm, de exemplu, că oxidul de cupru mai ales, sulful şi cuprul, exercită acţiunea cea mai puternică ce se poate imagina asupra organizării Eului, pe care ele o fortifică în mod real.

Dacă în caz de boală a lui Basedow se administrează oxid de cupru într-un preparat adecvat, atunci se opune corpului astral, care se învârtoşează, o organizare a Eului care stăpâneşte acest corp astral. Căci oxidul de cupru vine în ajutorul organizării Eului datorită forţei sale interioare şi restabileşte echilibrul necesar între corpul astral şi organizarea Eului.

Am ales aceste exemple pentru a vă face demonstraţia intimă a faptului că putem studia la orice produs al naturii înconjurătoare acţiunea sa asupra corpului fizic al omului, asupra corpului eteric, asupra celui astral şi asupra organizării Eului.

Prin exemplul vâscului, vâscul pinului sau vâscul mărului, am arătat acţiunea lui asupra raportului dintre corpul eteric şi corpul astral, căci tocmai acest raport trebuie avut în vedere în cadrul demersului terapeutic anticanceros.

V-am arătat acţiunea oxidului de cupru asupra organizării Eului şi ce trebuie să reţinem cu privire la boala lui Basedow. Astfel încât putem spune că, dacă suntem în măsură să considerăm, pe de-o parte, omul, interacţiunea corpului fizic cu corpul eteric, astral şi organizarea Eului, precum şi trecerea la patologie, iar, pe de altă parte, putem percepe, de asemenea, ceea ce există în natura exterioară, ajungem să concluzionăm că în boala lui Basedow organizarea Eului este prea slabă. Afară, în natură, există calcozina, sulfura naturală de cupru. Această substanţă, întâlnind organizarea Eului, o fortifică în mod esenţial. Vedeţi dvs., dacă luăm în considerare un fapt de acest fel, de aici rezultă o viziune minunată asupra raportului dintre om şi natură. Apare răspunsul la marea întrebare, extraordinar de fertilă, de ce încorporează omul atâtea substanţe în alimentele sale? De ce alte substanţe nu joacă decât un rol nesemnificativ? Aceste substanţe din urmă nu joacă, într-adevăr, nici un rol special la omul sănătos, dar ele încep să aibă un rol deosebit de important la omul bolnav, tocmai pentru că substanţele absente din alimentaţie desfăşoară o acţiune deosebit de puternică la omul bolnav. Substanţele minerale, vegetale şi chiar animale, inactive în hrană, au o afinitate deosebit de puternică pentru organizarea Eului, pentru organizarea astrală.

În aceste probleme este vorba, într-adevăr, să putem pătrunde cu privirea tainele profunde ale naturii. Doar această privire asupra tainelor, asupra misterelor naturii, aş zice, ne conduce spre posibilitatea de a lega în mod direct viziunea asupra omului bolnav cu cea a remediului eficient. Astfel, eu ştiu ce se petrece, cu aceeaşi certitudine cu care ştiu că magnetul atrage fierul sau pilitura de fier. La fel, a cunoaşte natura spirituală a sulfurii de cupru şi nevoia de această substanţă pe care o resimte un om care prezintă simptomele bolii lui Basedow, aceasta înseamnă a pătrunde medicina cu o viziune spirituală.

Doar interesându-ne de ansamblul raporturilor dintre cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane vom găsi noi înşine relaţia, la care m-am referit deja, dintre substanţele exterioare omului, dintre substanţele naturale şi omul sănătos sau bolnav. Dar, pentru aceasta, trebuie să studiem mai întâi comportamentul absolut diferit al acestor patru părţi constitutive ale fiinţei umane, corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, în cele două stări în care se află omul de-a lungul întregii sale existenţe pământeşti, starea de veghe şi starea de somn. În stare de veghe, organizarea noastră fizică este pătrunsă de organizarea eterică. În acestea se extinde oarecum şi le umple interior organizarea astrală.

Totul este impregnat, la rândul său, de organizarea Eului. Astfel încât ne putem reprezenta omul treaz prin această schemă, care arată organizarea fizică şi cea eterică şi, umplându-le şi depăşindu-le cu puţin, organizarea astrală şi organizarea Eului, indicată aici cu o altă culoare (vezi desenul de mai sus).

Dacă, dimpotrivă, suntem în prezenţa omului adormit, pe pat se află corpul fizic şi corpul eteric. Într-o organizare care nu este, totuşi, vegetală, omul ajunge să nu mai desfăşoare decât o activitate minerală şi vegetală, exact ca planta. Pe pat, noi avem corpul fizic şi corpul eteric. În schimb, în afara corpului fizic şi eteric avem corpul astral şi organizarea Eului. Eu pot face desenul schematic al acestei situaţii, astfel că acum corpul astral şi organizarea Eului (roşu) înconjoară corpul fizic şi corpul eteric ca un nor din ce în ce mai vast, care se pierde în infinit.

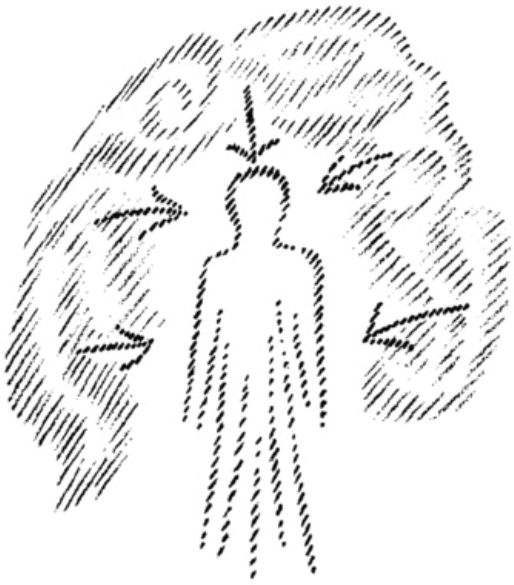

Dar, de fapt, nu putem spune că în noi sunt active doar ziua corpul astral şi organizarea Eului şi că, pe parcursul somnului, Eul şi corpul astral nu s-ar găsi în corpul fizic şi eteric. Nu aşa stau lucrurile. Putem spune doar că în stare de veghe acţiunea organizării Eului şi a corpului astral se desfăşoară pornind din interior şi în toate direcţiile în corpul fizic şi eteric, peste tot unde o conduc organele, respectiv unde acţionează forţele vii ale organelor. În timpul somnului, ele acţionează din exterior, aşa cum pătrund de obicei în simţurile noastre influenţele Universului şi devin conţinut al conştienţei noastre sub formă de percepţii senzoriale şi idei. Astfel, când dormim, noi suntem învăluiţi, într-un fel, de corpul astral şi organizarea Eului. Fiind în afara noastră, acestea se cufundă în spiritul Universului şi acţionează prin ochi, urechi şi prin tot felul de mijloace periferice ale organizării umane.

Am caracterizat astfel deosebirea dintre veghe şi somn. În stare de veghe, Eul şi corpul astral acţionează din interior şi în toate direcţiile. În stare de somn, Eul şi corpul astral acţionează asupra noastră din exterior, prin forţele spirituale ale Universului. Aşadar putem înţelege că, datorită organizării noastre spirituale, asupra corpurilor noastre fizic şi eteric se exercită nişte influenţe atât din exterior, cât şi din interior.

După ce am înţeles acest lucru, vom descoperi, pe de altă parte, cum se raportează esenţele spirituale ale produselor naturale la aceste fenomene care constituie omul în stare de somn şi omul în stare de veghe. Este un fapt ciudat, de exemplu, că dacă absorbim, indiferent sub ce formă, o substanţă care în mod obişnuit lipseşte din alimentaţia zilnică - plumbul I, această substanţă acţionează în aşa fel încât îl constrânge pe om fără încetare să-şi expulzeze corpul astral, aşa cum se întâmplă în somn. În realitate, plumbul are proprietatea de a-l cufunda pe om în somn, de a scoate în afara lui corpul astral şi Eul. Imaginaţi-vă acest lucru într-un mod viu. Consumând plumb, omul vrea să doarmă. Dar, de fapt, el nu poate adormi. El nu reuşeşte decât să-şi expulzeze Eul şi corpul astral. Dar, totodată, plumbul împiedică să se producă acţiunile care vin din exterior. Plumbul expulzează pe cale centrifugă corpul astral şi organizarea Eului, dar împiedică acţiunea centripetă a forţelor care acţionează spre interior. Omul nu poate adormi decât pe jumătate, pentru că plumbul pe care l-a consumat împiedică acţiunea care ar trebui să vină din exterior.

Consecinţa acestui fapt este că omul sănătos, dacă a absorbit plumb, nu adoarme, ci e cuprins de ameţeală, de leşin, şi se produc tot felul de stări rezultând din slăbirea Eului şi a organizării astrale în corpurile fizic şi eteric.

Să presupunem că în organizarea umană există o anomalie care ar consta în faptul că la adormire organizarea Eului şi organizarea astrală se fixează prea puternic în lumea exterioară. Aceasta înseamnă că ele absorb prea multă spiritualitate din Universul exterior omului. Influenţa exterioară este, aşadar, prea puternică, astfel încât, intrând în starea de somn, organismul este expus de fiecare dată unor influenţe spirituale de origine exterioară prea puternice. El va deveni victimă a sclerozei.

Adevărata cauză a sclerozei este faptul că fiinţa umană, în loc să-şi realizeze în mod profund organizarea sa interioară, suferă influenţe exterioare prea puternice, tocmai atunci când doarme. Uneori, când omul înaintează în vârstă şi pot apărea aceste influenţe, el se apără prin insomnie împotriva acestor influenţe exterioare prea puternice. Dar lucrurile nu pot rămâne aşa. Ce trebuie să facem oare atunci când, îmbătrânind, noi trebuie, totuşi, să dormim şi când corpul astral şi organizarea Eului, degajându-se, absorb prea multe influenţe exterioare şi reacţionează prea puternic asupra organismului? Aflăm că dacă, în acest caz, administrăm organismului uman plumb, atunci ameţeala şi leşinul nu se mai produc şi numai forţele sclerozante sunt, eventual, reţinute, cu condiţia să administrăm un remediu adecvat obţinut din plumb. Forţele corpului astral şi forţele Eului, forţele sclerozante active din exterior, sunt îndepărtate, pentru că fiinţa umană trece atunci prin stări în care nu adoarme. Corpul său astral şi organizarea Eului sunt expulzate de către plumb, în timp ce sunt îndepărtate forţele care acţionează prea puternic din exterior.

În acest fel ne formăm o privire care discerne raportul dintre corpurile fizic, eteric, astral şi Eu, pătrunzând şi până la cauzele acţiunii plumbului, o acţiune antagonistă faţă de scleroză.

Tocmai aceasta este privirea care discerne bazele spirituale ale organizării umane şi ale naturii exterioare şi ne permite să realizăm interacţiunea, pentru a influenţa într-un mod adecvat sănătatea şi boala.

Trebuie acum să ştim cum să combinăm diferitele acţiuni. V-am spus că siliciul are o relaţie cu organele de simţ, cu întreaga periferie a organismului uman şi chiar cu organizarea Eului. Am aflat adineaori că şi plumbul are un anumit raport cu organizarea Eului. Prin prepararea adecvată a unor remedii, tratând împreună siliciul şi plumbul, consolidăm forţa centrifugă a plumbului şi atenuăm forţa centrifugă a siliciului. Obţinem astfel un remediu care are, de fapt, o vitalitate interioară pe care o cunoaştem şi despre care ştim cum acţionează în organismul uman.

Acesta este aspectul esenţial în privinţa acestor medicamente, pe care le putem prepara pornind de la bazele spirituale ale medicinei. Le preparăm cunoscând complet ce se petrece în interiorul şi în exteriorul omului, cunoscând ansamblul raporturilor care stau la baza creării acestor remedii. Alături de medicamentele la care nu se ţine seama decât forţele chimice şi pe care, inevitabil, le pune în evidenţă chimia noastră materialistă, trebuie să preparăm şi alte medicamente, despre care se poate spune că în ele a fost introdusă, într-un anumit fel,

spiritualitatea lumii.

Aceasta va fi natura remediilor care vor fi preparate în cadrul unei medicine care a acceptat această bază spirituală. Se va şti că prepararea acestor remedii nu are valoare numai prin contribuţia perspicace a chimistului, ci şi prin adăugarea forţelor spirituale ale lumii. Terapia utilizează în mod direct spiritul însuşi, spiritualitatea. Acesta este esenţialul.

Vedeţi că se poate merge şi mai departe în această direcţie. Vederea de ansamblu asupra organizării umane, evocată ieri, poate descoperi, nu fără rigoare ştiinţifică - aici nu pot decât să fac aluzie la acest lucru **I**, felul în care corpul fizic şi corpul eteric sunt moştenirea pe care omul a primit-o din curentul ereditar. Ceea ce descinde, aşadar, de la mamă, tată, bunic, bunică ş.a.m.d. Această privire poate descoperi că dispoziţiile prezente în organizarea Eului şi în corpul astral provin din lumea spirituală, se cufundă în corpul fizic al omului şi în corpul său eteric, iar la trecerea prin poarta morţii se eliberează şi pătrund în lumea spirituală. Iată, aşadar, ce durează şi supravieţuieşte corpului fizic şi trăieşte şi acţionează în om ca fiinţă a sa nemuritoare.

Dar în limbaj ştiinţific nu putem vorbi numai de fiinţa nemuritoare, trebuie să adăugăm şi celălalt aspect. Ceea ce, din Eu, din organizarea Eului şi din corpul astral, trece prin poarta morţii şi intră în lumea spirituală, într-un fel, sâmburele propriu al entităţii umane, care intervine activ în organizarea sa fizică şi eterică, există şi înainte de naştere, adică înainte de concepţie. Este ceea ce vine din lumea spirituală, constituie şi construieşte corpul fizic şi corpul eteric. Trebuie să vorbim şi despre fiinţa prenatală.

În acest domeniu, cunoaşterea naturii s-a îndepărtat în aşa măsură de adevăr, încât se vorbeşte, desigur, despre nemurire, căci, din anumite raţiuni egoiste şi religioase, omul ar vrea foarte mult să-şi cunoască soarta după moarte. Dar, fiind pe Pământ, el nu se interesează deloc de ceea ce a precedat naşterea sau concepţia. Totuşi, în cadrul ştiinţelor ar trebui să se vorbească atât despre starea de dinainte de naştere, cât şi despre nemurire, căci doar împreună aceste două stări constituie eternitatea.

Putem spune, aşadar, că sâmburele etern al omului, intrând cu ocazia concepţiei, embriogenezei şi naşterii, în corpurile fizic şi eteric, părăsind apoi, la moarte, această organizare fizică şi eterică, trebuie să se adapteze acestui corp fizic, acestui corp eteric, când intră în organizarea fizică şi eterică.

Este evident că în evoluţia omului faptele se pot prezenta şi altfel. Când copilul vine pe lume are loc, într-adevăr, o luptă interioară. Corpul astral şi Eul vin din lumea spirituală, corpul fizic şi corpul eteric provin de la ascendenţi. Ele trebuie să lupte pentru a se uni. Diferitele boli ale copilăriei sunt manifestarea, revelarea exterioară a acestui proces de joncţiune conflictuală.

Bolile copilăriei nu pot fi explicate în mod just decât dacă le considerăm drept adaptarea sâmburelui etern al omului, a temeiului său spiritual adevărat, la moştenirea ereditară. Este ceea ce se petrece în special atunci când corpul eteric se adaptează cu greu la corpul astral şi la organizarea Eului, cărora trebuie, totuşi, să li se conformeze. Atunci apare o boală foarte frecventă, care rezultă tocmai din preponderenţa corpului eteric în raport cu Eul şi organizarea astrală. Preponderenţa corpului eteric, rezistenţa sa, într-un fel, este ceea ce caracterizează, de fapt, rahitismul.

Ţinând seama de aspectul spiritual şi de aspectul fizic, ajungem să răspundem, într-un anumit fel, la întrebarea cum putem atenua rezistenţa corpului eteric, care se manifestă ca un fel de baraj în faţa corpului astral. Cum este atenuată această forţă în mod normal, atunci când, în timpul perioadei embrionare, omul, venind din lumea spirituală, se apropie treptat de lumea fizică?

Studiind cum vine omul din lumea spirituală în lumea fizică în timpul perioadei embrionare, găsim o relaţie specială între forţele prezente în fosfor sau în compuşii săi şi forţele existente în uter şi care se opun aici dezvoltării embrionare. Fără aceste forţe care există în uter, toţi oamenii ar fi, pur şi simplu, atinşi de rahitism. Uterul este totodată un medicament permanent împotriva rahitismului, deoarece el conţine nişte forţe care, în organism, sunt de acelaşi fel cu forţele din natura exterioară care se găsesc în substanţa minerală fosfor sau compuşii săi.

Astfel se dezvăluie misterele, când, administrând un tratament pe bază de fosfor unui rahitic, compensăm în lumea exterioară, după naştere, deficienţa acţiunii fosforice din uter.

Şi iată că, într-un mod exact, ajungem să paralizăm procesele patologice printr-o acţiune antagonistă adecvată, datorită faptului că putem discerne natura spirituală a ceea ce se petrece la om în interacţiunea sa cu natura.

Vedeţi aici principiul pe care se bazează întreaga medicină întemeiată în spirit, cea despre care v-am vorbit ieri şi care va trebui să-şi afle o primă redactare în cartea scrisă de dr. Ita Wegman şi de mine. Nu e vorba de a critica în mod diletant medicina din zilele noastre, ci de a adăuga faptelor sale perfect ştiinţifice nişte fapte care sunt tot ştiinţifice, şi care pătrund nu mai puţin exact în lumea spirituală.

Şi putem spune că un cunoscător al bazelor medicinei ştiinţifice din zilele noastre, aprofundându-le întru câtva, ajunge în mod firesc să caute o extindere în direcţie spirituală a acestor baze.

Cu toate că sunt nedorite, neplăcute şi antipatice din punctul de vedere al vieţii, bolile aduc în multe privinţe imense clarificări pentru cel care caută lumina spirituală cu privire la om. Căci boala revelează cum acţionează în organismul uman, prin intensificare sau diminuare, ceea ce ar trebui să acţioneze neîncetat în om pentru ca el să existe ca fiinţă spirituală.

Reflectaţi la faptul că omul nu ar putea fi o fiinţă gânditoare dacă, fără a conţine plumbul însuşi, el ar fi lipsit de procesul plumb. O scleroză latentă nu ar înceta să-i atenueze procesul gândirii. Pentru cel care ştie acest fapt, procesul care intervine aici, cel pe care l-am descris, procesul plumb, antagonist faţă de scleroză, acţionează clarificând modul în care se realizează gândirea omului.

Psihologia sau ştiinţa sufletului poate învăţa enorm din patologie şi terapeutică.

Tocmai de aici rezultă această privire de ansamblu asupra viziunii noastre despre lume care devine mai universală decât este acea viziune care tinde spre specializarea actuală, universalitate datorată întrepătrunderii medicinei cu un mod spiritual de a vedea lucrurile.

După ce va fi tradus ceea ce am spus până acum, aş vrea să mai adaug câteva cuvinte.

Am putea prezenta o retrospectivă a evoluţiei omenirii, mai ales a evoluţiei spiritului care a promovat civilizaţia umană, în general, şi diferitele civilizaţii, care a promovat, de asemenea, cunoaşterea, ştiinţa.

Întorcâdu-ne la nişte vremuri foarte vechi, pe care, de fapt, nu le putem urmări în prezent decât cu ajutorul ştiinţei spirituale caracterizate ieri, trebuie să căutăm **I** după cum am spus şi ieri **I** nişte centre de cunoaştere, diferite de şcolile noastre, nişte lăcaşuri în care discipolul era condus mai întâi să pătrundă bazele fiinţei umane, după ce era pregătit sufleteşte pentru a percepe şi spiritul din lucrurile exterioare.

Aceste lăcaşuri, pe care ne-am obişnuit să le numim Misterii, nu erau doar nişte şcoli, ci ele reuneau, de fapt, ceea ce astăzi este separat. Acestea erau lăcaşuri unde se executau ritualurile religioase. Aici se cultivau şi artele, precum şi cunoaşterea în diverse domenii ale existenţei umane.

Aceste Misterii erau conduse de maeştrii lor în aşa fel încât să nu ofere la început nici un fel de învăţătură abstractă. Ei explicau în imagini ceea ce aveau de comunicat oamenilor, nişte imagini a căror natură intimă reprezenta adevăratele raporturi, adevăratele influenţe din lume. Astfel, ei ştiau să prezinte aceste imagini în cadrul a ceea ce pentru noi ar ţine de cult.

Apoi, prin diversificarea acestui mod de a proceda, s-a ajuns să se confere frumuseţe acestor imagini. Într-un anumit sens, cultul devenea artistic.

Între timp se năştea ştiinţa, când s-a ajuns să se prezinte sub formă de idei ceea ce înainte fusese prezentat în nişte imagini care reproduceau mai curând tainele lumii, decât să fi apărut pe baza unei imaginaţii arbitrare. Cultul religios consta din prezentarea unor imagini care erau capabile să facă să se manifeste voinţa umană sub formă de pietate. Arta se întemeia pe ceea ce era prezentat în aşa fel încât să cucerească sufletul, să-l edifice, să-l emoţioneze în mod agreabil, suscitând înălţarea sublimă spre frumos. Şi acelaşi lăcaş reunea arta şi cultul. Acelaşi lucru era şi ştiinţă, când era prezentat sub formă de idei.

Toate acestea nu se adresau numai înţelegerii umane, experienţei exterioare, sensibile. Se făcea apel la întregul om, cu trup, suflet şi spirit. Dar se pătrundea, de asemenea, în profunzimea naturii lucrurilor, unde realitatea invită la pietate şi exprimă în acelaşi timp adevăratul raport al ideilor. Această căutare a adevărului, frumuseţii şi moralităţii din natură era numită, aşa cum am putea-o numi şi astăzi, calea spre ceea ce este originar, spre originea lucrurilor. Căci omul era conştient că are experienţa originii lucrurilor când le făcea să intre prin magie în celebrarea cultelor, în frumuseţea revelaţiei, în lumea ideilor conforme cu adevărul. Iar această atitudine faţă de lucrurile lumii era numită cunoaştere iniţiatică, era o cunoaştere a începuturilor, pe baza căreia toate lucrurile pot fi înţelese şi supuse, în final, voinţei noastre. Iată ce se căuta, o ştiinţă iniţiatică în măsură să pătrundă până la misterele lumii, până la origini.

A trebuit să vină vremea în care această ştiinţă iniţiatică să se stingă. Omul trebuia să-şi folosească forţa spiritului său pentru a deveni mai conştient de sine însuşi. Vechea ştiinţă iniţiatică din trecut fusese asimilată ca în vis, în mod instinctiv. Nu era vorba de o dezvoltare a omului în vederea libertăţii. Evoluţia spre libertate a apărut doar pentru că omul a deviat pentru o vreme de la origini, şi-a pierdut pentru o vreme viziunea iniţiatică şi nu s-a mai întors spre origini, ci mai curând spre consecinţe, spre revelaţia sensibilă exterioară şi spre ceea ce poate fi abordat, în cele din urmă, prin studiu experimental.

A venit acum timpul să revenim în mod conştient la ştiinţa iniţiatică, după avântul unei ştiinţe imense, pe care aş numi-o ştiinţa consecinţelor, ştiinţă de suprafaţă, care nu poate avea decât o legătură exterioară cu religia şi arta. Trebuie să căutăm ştiinţa iniţiatică pe baza conştienţei exersate în contact cu ştiinţele exacte, conştienţă care nu va putea fi mai puţin lucidă în noua ştiinţă iniţiatică decât în ştiinţa exactă.

Astfel, pe baza unei viziuni asupra lumii care va apărea atunci pentru a reuni, pe calea ideilor, sufletul uman cu originile sale, vom putea crea o punte de legătură spre realizarea practică a acestor idei. De aceea Misteriile Antichităţii uneau această viziune iniţiatică, înainte de toate, cu tot ce se raporta la vindecarea omului, la arta vindecării. Căci şi vindecarea era o artă, care cerea fiinţei umane să vadă, totodată, în procesul de vindecare un sacrificiu. Arta vindecării va trebui să realizeze din nou o legătură mai strânsă cu un mod mai mult sau mai puţin filosofic de a vedea lumea, pentru a satisface nevoile interioare ale sufletului uman. Iată ce se urmăreşte prin mişcarea antroposofică, în virtutea a ceea ce epoca cere de la noi.

Mişcarea antroposofică, al cărei centru este la Goetheanum, lângă Dornach, în Elveţia, nu vrea să aducă ceva arbitrar în lume. Ea nu vrea să realizeze ceva abstract, străin de lume, mistic-nebulos. Ea vrea să intervină în mod direct în orice activitate practică, în orice acţiune practică a omului. Ea vrea să reînnoade, în deplină conştienţă, prin cercetarea sa, legătura cu vechea cunoaşterea instinctivă din vremurile originare.

Pentru moment, acesta nu este decât un început. Goetheanum-ul şi Clinica Doamnei Dr. Wegman este centrul unde se cultivă o legătură strânsă cu viziunea spirituală asupra lumii. Aici se oferă posibilitatea de a se restabili ceea ce se desfăşura în mod firesc când, în Antichitate, cunoaşterea era cunoaştere misterială. Este vorba de legătura strânsă dintre medicină şi viziunea spirituală. Este ceea ce ar vrea să realizeze mişcarea antroposofică, în conformitate cu cerinţele epocii. De aceea, noi putem spera să realizăm colaborarea între o viziune asupra lumii şi faptele clinice, în vederea căutării originilor, pentru ca să poată lua naştere din nou o medicină iniţiatică, o medicină ca izvor de iniţiere, alături de o cunoaştere iniţiatică pe măsura vremurilor moderne. Pe parcursul acestor două ore am încercat să aduc în faţa sufletelor dvs. primii paşi care trebuie să fie făcuţi în această direcţie.

Ştiu că o prezentare schiţată de acest fel nu poate fi decât foarte limitată. De aceea, eu trebuie să fiu cu atât mai recunoscător Doamnei şi Domnului Dr. Larkins, care mi-au permis să vă ofer aceste succinte aprecieri. Le mulţumesc pentru amabilitatea lor, care a făcut posibilă această întâlnire. Vă mulţumesc dvs. pentru atenţia pe care mi-aţi acordat-o, pe care ştiu să o apreciez. Ceea ce v-am expus nu sunt doar teorii, ci o cauză pe care trebuie să o îmbrăţişăm din toată inima pentru a o putea apăra în zilele noastre.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

NOTE

1. *Goethe*: *Faust*, Partea I, Mefisto:
   "De ce vă oţărâţi? - Ei bine, aflaţi că tocmai
   Unde conceptele se-ntâmplă să lipsească
   Se-nfiinţează, la dorinţă, un cuvânt."
   (traducerea lui Lucian Blaga, EPLA, bpt, vol. I-II, Bucureşti, 1968)

2. *Hegel*: Introducere la *Fenomenologia spiritului* (1806).

3. Rudolf Steiner: *Despre enigmele sufletului* (Von Seelenrätseln), 1917, GA 21.

4. *Kaspar Appenzeller*: Referitor la oglinda de antimoniu: dacă ceea ce este expus aici ar fi luat în sensul exact al chimiei, nu este just să spunem că nu se poate obţine o depunere de oglindă pe bază de oxid de antimoniu. Iată despre ce este vorba din punct de vedere chimic. Adăugând antimoniului metalic sau minereului de antimoniu, antimonitul, de exemplu, un acid tare, cum este acidul clorhidric, obţinem hidratul de antimoniu, care arde în prezenţa oxigenului şi degajă un fum alb. Acesta este compus din trioxid de antimoniu, care se poate depune pe nişte pereţi reci sub formă de "flori de antimoniu". Este o depunere alb-pală, care prezintă reflexe cristaline, fără a realiza, totuşi o oglindă. - Oglinda de antimoniu se formează în absenţa oxigenului. Aşa cum am spus, ea nu rezultă din fumul alb de oxid de antimoniu, ci din antimoniul metalic, neoxidat şi sub formă de fum alb. Pentru a realiza o oglindă pe baza de oxid de antimoniu ar trebui să scoatem oxigenul, adică să reducem oxidul. În textul respectiv nu se menţionează acest proces. Ei bine, putem capta fumul alb de antimoniu, încă neoxidat, apropiind cât mai mult posibil o retortă răcită din sticlă de flacăra amestecată cu fum alb. Pe retortă se formează imediat o oglindă cu strălucire metalică şi constituită din antimoniu pur. (A se vedea experienţa lui Marsh pentru a decela arsenicul.) Antimoniul se separă în mod impecabil din fum, aderă de retortă şi devine oglindă. Obţinem astfel un fum alb, pornind de la "ceea ce se poate aplica pe perete şi care ia aspectul unei oglinzi".
   Se pare că acesta este un proces pe care Rudolf Steiner îl menţionează aici. Aşa cum corpul uman constituie un mediu tulbure, care permite astfel naşterea gândirii lucide, tot aşa, fumul alb este condiţia necesară pentru formarea unei oglinzi cu strălucire metalică. Şi, tot astfel cum gândirea ia naştere din biruirea forţelor fizice, mai ales a gravitaţiei, tot aşa oglinda rezultă din respingerea opacităţii. Oglinda se formează dacă reuşim să împiedicăm formarea fumului. Este vorba despre un fel de voinţă de exprimare chimică, de fapt, care creează oglinda pornind de la minereu. Vedem aici apărând antimoniul, la un nivel vecin cu vegetalul. Astăzi, oglinda de antimoniu este preparată cel mai adesea prin distilare în vid. Înainte se practica o metodă de separare pe bază de hidrură de antimoniu. În ambele sensuri, este vorba de a elimina oxigenul, de unde absenţa fumului. Dacă s-ar forma fumul, nu am putea controla acest fenomen.

   Kaspar Appelzeller

   Alte observaţii ale lui Rudolf Steiner despre antimoniu se găsesc în următoarele volume de opere complete (GA):
   GA 27 - Rudolf Steiner, Ita Wegman: ***Elemente de bază pentru o extindere a artei vindecării conform cunoaşterii ştiinţei spirituale*** (*Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst nach geisteswissenschaftlichen Erkenntnissen*), 1925, tradusă în limba română la Editura Aldomar, Bucureşti, 1996;
   GA 232 - Rudolf Steiner: ***Centre iniţiatice*** (*Mysteriengestaltungen*), Paisprezece conferinţe, Dornach, 23 noiembrie - 23 decembrie 1923;
   GA 312 - Rudolf Steiner: ***Ştiinţă spirituală şi Medicină*** (*Geisteswissenschaft und Medizin*), Douăzeci de conferinţe pentru un grup de medici şi studenţi în medicină, 21 martie - 9 aprilie 1920 (Primul Curs), vezi traducerea în limba română la Editura Mirton, Timişoara, 2003;
   GA 314 - Rudolf Steiner: ***Fiziologie şi terapie în concepţia ştiinţei spirituale*** (*Phisiologisch-therapeutisches auf Grundlage des Geisteswissenschaft*), Treisprezece conferinţe, dintre care una publică, prezentate la Dornach, în 1920, 1923, 1924, la Stuttgart în 1922, Convorbiri cu medicii în 1924, vezi traducerea în limba română la Editura Triade, Cluj-Napoca, 2005;
   GA 316 - Rudolf Steiner: ***Arta de a vindeca aprofundată prin meditaţie*** (*Meditative Betrachtungen und Anleitungen zur Vertiefung der Heilkunst*), vezi traducerea în limba română la Editura Triade, Cluj-Napoca, 2005.

5. Rudolf Steiner: ***Cunoaşterea iniţiatică*** (*Initiations-Erkenntnis*), Treisprezece conferinţe, Penmaenmawr, 19-31 august 1923, GA 227, vezi traducerea în limba română la Editura Arhetip, Bucureşti, 1995

6. *Institutul Clinic şi Terapeutic din Arlesheim* a fost întemeiat după Paştile din 1920 şi a fost condus de Doamna Dr. Ita Wegman (1876 - 1943), al cărei nume îl poartă în prezent.

7. *Weleda S.A.*: În Elveţia la Arlesheim, în Franţa la Huningue, în Germania la Schwäbisch Gmünd.

8. Rudolf Steiner: ***Viaţă spirituală actuală şi educaţie*** (*Gegenwärtiges Geistresleben und Erziehung*), Paisprezece conferinţe, Ilkley/Anglia, 5-17 august 1923, GA 307.

9. *L. Kolisko*: *Milzfunktion und Plättchenfrage* (*Funcţia splinei şi problema plăcuţelor*), Stuttgart 1922; Physiologischer und physikalischer Nachweis der Wirksamkeit kleinster Entitäten (*Dovada fiziologică şi fizică a acţiunii entităţilor foarte mici*).

10. Rudolf Steiner: ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?*** (*Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?*), 1904/1905, GA 10.

11. *Theodor Ziehen*: 1863-1950, psihiatru şi filosof.

12. *Dr. F. W. Zeylmans von Emmichoven*: 1893-1961; medic în Olanda, unde a condus propria sa clinică.

13. Rudolf Steiner: ***Ştiinţă spirituală şi Medicină*** (*Geisteswissenschaft und Medizin*), Douăzeci de conferinţe pentru un grup de medici şi studenţi în medicină, 21 martie - 9 aprilie 1920 (Primul Curs), GA 312, vezi traducerea în limba română la Editura Mirton, Timişoara, 2003.

14. Rudolf Steiner: ***Valoarea pedagogică a cunoaşterii omului şi valoarea culturală a pedagogiei*** (*Der pädagogische Wert der Menchenerkenntnis und der Kulturwert der Pädagogik*), Zece conferinţe publice, Arnheim/Olanda, 17-24 iulie 1924, GA 310.

15. *Şcoala Waldorf*: întemeiată la Stuttgart de Emil Molt şi condusă de Rudolf Steiner, a fost prima şcoală de acest fel. În zilele noastre există peste 450 de astfel de şcoli în lume.

16. Rudolf Steiner: Crăciun 1923 - crearea Universităţii Libere de Ştiinţă Spirituală aflată sub conducerea Societăţii Antroposofice Generale. Vezi: ***Congresul de Crăciun pentru întemeierea Societăţii Antroposofice Generale în 1923/24*** (*Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft 1923/24*), GA 260.

17. Rudolf Steiner, Ita Wegman: ***Elemente de bază pentru o extindere a artei vindecării conform cunoaşterii ştiinţei spirituale*** (*Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst nach geisteswissenschaftlichen Erkenntnissen*), 1925, GA 27, tradusă în limba română la Editura Aldomar, Bucureşti, 1996.

Rudolf Steiner

CUNOAŞTERE ANTROPOSOFICĂ A OMULUI ŞI MEDICINĂ

GA 319

RUDOLF STEINER DESPRE STENOGRAMELE CONFERINŢELOR SALE

Din autobiografia lui Rudolf Steiner
***Viaţa mea** (Capitolul 35, 1925)*

Rezultatul activităţii mele antroposofice se prezintă sub două forme; în primul rând, cărţile mele făcute publice pentru întreaga lume; în al doilea rând, un mare număr de cursuri concepute iniţial doar ca tipărituri particulare, şi care urmau să fie vândute numai membrilor Societăţii Teosofice (mai târziu, Antroposofice). Acestea erau stenogramele mai mult sau mai puţin bine realizate după conferinţe şi care – din pricina lipsei de timp – nu au mai fost corectate de mine. Eu aş fi preferat ca cele rostite oral să rămână cuvânt rostit. Insă membrii voiau tipărirea privată a cursurilor. Si aşa au luat ele fiinţă. Dacă aş fi avut timp să le corectez, nu ar mai fi fost nevoie de la început de restricţia "numai pentru membri". În momentul de faţă, această restricţie nu mai este valabilă de mai bine de un an.

Aici, în "Viaţa mea", trebuie să spun, înainte de toate, cum se leagă cele două: cărţile mele publice şi tipăriturile particulare, în ceea ce am elaborat ca antroposofie.

Cel care vrea să înţeleagă lupta lăuntrică şi eforturile depuse de mine în vederea promovării antroposofiei în conştienţa prezentului, acela trebuie să o facă pe baza scrierilor publicate. În acestea am supus analizei tot ceea ce există drept strădanie de cunoaştere de-a lungul timpurilor. Acolo am expus ceea ce mi s-a confirmat mereu în "contemplarea spirituală", ceea ce a devenit – desigur, în multe privinţe, într-o formă imperfectă – edificiul antroposofiei.

Pe lângă această cerinţă, de a întemeia "antroposofia", şi, legat de aceasta, de a sluji numai celor ce rezultă când ai de transmis lumii actuale de cultură, în general, comunicări din lumea spirituală, s-a adăugat şi aceea de a veni întru totul în întâmpinarea a ceea ce s-a ivit la membrii Societăţii ca necesitate sufletească, ca o dorinţă înspre spiritual.

Înainte de toate, exista puternica înclinaţie de a solicita expunerea Evangheliilor şi, în general, conţinutul Bibliei, în acea lumină care s-a dovedit a fi antroposofică. Voiau să asculte comunicări asupra acestor revelaţii date omenirii. Pe când se ţineau cicluri de conferinţe interne în sensul acestei cerinţe, a mai apărut şi altceva. La aceste conferinţe participau numai membrii. Ei erau familiarizaţi cu comunicările de început ale antroposofiei. Li se putea vorbi întocmai ca unor avansaţi în domeniul antroposofiei. Conţinutul acestor conferinţe interne era astfel prezentat cum nu ar fi putut fi în lucrările destinate publicării.

În aceste cercuri restrânse puteam vorbi într-un mod pe care *ar fi trebuit* să-l configurez cu totul altfel dacă lucrurile ar fi fost de la început destinate expunerii publice.

Astfel încât cele două, scrierile publice şi cele private au, în realitate, două provenienţe diferite. Scrierile publicate sunt rezultatul a ceea ce au constituit propriile mele căutări şi eforturi; în tipăriturile particulare se află şi căutările şi eforturile Societăţii. Căci ascultam reverberaţia vieţii sufleteşti a membrilor şi, într-o vie convieţuire cu ea, se năştea conţinutul conferinţelor.

Nicăieri nu s-a spus, nici în cea mai mică măsură, ceva care să nu fie cel mai pur rezultat al antroposofiei ce se întemeia. Nu poate fi vorba de nici o concesie făcută prejudecăţilor sau presentimentelor membrilor Societăţii. Cel care citeşte aceste tipărituri particulare le poate lua în cel mai deplin sens drept ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut, fără nici o ezitare, când solicitările în această privinţă au devenit prea insistente, să renunţăm la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor Societăţii. Totuşi, trebuie să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli.

Bineînţeles, *dreptul de a emite o judecată asupra conţinutului acestor tipărituri particulare* poate fi recunoscut numai aceluia care a îndeplinit condiţiile prealabile ale unei astfel de judecăţi. Şi, pentru majoritatea acestor tipărituri, această condiţie este cel puţin cunoaşterea antroposofică a omului, a Cosmosului, în măsura în care fiinţa sa este expusă în antroposofie, şi a ceea ce se găseşte drept "istorie antroposofică" în comunicările primite din lumea spirituală.

Corecturi

EDIŢIA OPERELOR COMPLETE ALE LUI RUDOLF STEINER

Alcătuită după: Rudolf Steiner – Opera literară şi artistică.
O privire de ansamblu bibliografică
(Numărul bibliografic, *cursiv* în paranteze)

A. SCRIERI

I. Opere (GA1-28)

Scrierile goetheene de ştiinţe ale naturii, editate şi comentate de R. Steiner, 5 volume, 1883-97, ediţie nouă 1975 (*GA 1a-e*); ediţie separată a Introducerilor, 1925 (*GA 1*)
Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume,1886 (*GA 2*)
Adevăr şi ştiinţă. Preludiul unei „Filosofii a libertăţii", 1892 (*GA 3*)
Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume, 1894 (*GA 4*)
Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva timpului său, 1895 (*GA 5*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Mistica la începuturile vieţii spirituale contemporane şi legătura ei cu concepţia modernă despre lume, 1901 (*GA 7*)
Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii, 1902 (*GA 8*)
Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi menirea omului, 1904 (GA 9)
Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare? 1904-05 (*GA 10*)
Din Cronica Akasha, 1904-08 (*GA 11*)
Treptele cunoaşterii superioare, 1905-08 (*GA 12*)
Ştiinţa ocultă în rezumat, 1910 (*GA 13*)
Patru drame-misterii, 1910-13 (*GA 14*)
Conducerea spirituală a omului şi a omenirii, 1911 (*GA 15*)
Calendar sufletesc antroposofic, 1912 (în *GA 40*)
Un drum către cunoaşterea de sine a omului, 1912 (*GA 16*)
Pragul lumii spirituale, 1913 (*GA 17*)
Enigmele filozofiei – O expunere schiţată a istoriei acestora, 1914 (*GA 18*)
Despre enigma omenească, 1916 (*GA 20*)
Despre enigme sufleteşti, 1917 (*GA 21*)
Spiritualitatea lui Goethe manifestată în „Faust" şi în basmul „Despre Şarpele verde şi frumoasa floare de crin", 1918 (*GA 22*)
Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi din viitor, 1919 (*GA 23*)
Articole asupra structurii tripartite a organismului social şi asupra situaţiei momentului, 1915-21 (*GA 24*)
Cosmologie, religie şi filosofie, 1922 (*GA 25*)
Teze antroposofice, 1924-25 (*GA 26*)
Fundamente pentru extinderea artei vindecării pe baza cunoştinţelor ştiinţei spirituale, 1925. De Dr. Rudolf Steiner şi Dr. med. Ita Wegman (*GA 27*)
Viaţa mea, 1923-25 (*GA 28*)

II. Articole (GA 29-37)

Articole referitoare la dramaturgie 1889-1901 (*GA 29*)
Fundamente metodice ale antroposofiei 1884-1901 (*GA 30*)
Articole referitoare la cultură şi istorie 1887-1901 (*GA 31*)
Articole referitoare la literatură 1886-1902 (*GA 32*)
Biografii şi schiţe biografice 1894-1905 (*GA 33*)
Articole din „Lucifer-Gnosis" 1903-1908 (*GA 34*)
Filosofie şi antroposofie 1904-1918 (*GA 35*)
Articole din „Das Goetheanum" 1921-1925 (*GA 36*)

III. Publicaţii postume (GA 38-50)

Scrisori – Maxime – Prelucrări pentru scenă – Schiţe pentru cele patru drame-misterii 1910-1913 – Antroposofie. Un fragment din anul 1910 – Schiţe şi fragmente – Din carnetele de note şi de pe foi separate – (*GA 38-47*)

B. CONFERINŢE

B.I. Conferinţe publice (GA 51-89)

Cicluri de conferinţe publice la Berlin, 1903/1904 până în 1917/18 (*GA 51-67*)
Cicluri de conferinţe şi cursuri la şcoli superioare, în alte locuri din Europa 1906-1924 (*GA 68-84*)

B.II. Conferinţe ţinute în faţa membrilor Societăţii Antroposofice (90-270)

Conferinţe şi cicluri de conferinţe cu conţinut general-antroposofic – Christologie şi comentarii ale Evangheliilor – Cunoaşterea spiritual-ştiinţifică a omului – Istorie cosmică şi istorie umană – Fundalul spiritual al problemei sociale – Omul în legătura sa cu Cosmosul – Consideraţii asupra karmei – (*GA 91-244*)
Conferinţe şi scrieri referitoare la istoria mişcării antroposofice şi a Societăţii Antroposofice (*GA 251-263*)

B.III. Conferinţe şi cursuri asupra unor domenii particulare ale vieţii (GA 271-354)

Conferinţe despre artă: Arta în general – Euritmie – Arta vorbirii şi arta dramatică – Muzică – Arte plastice – Istoria artei (*GA 271-292*)
Conferinţe referitoare la educaţie (*GA 293-311*)
Conferinţe referitoare la medicină (*GA 312-319*)
Conferinţe referitoare la ştiinţele naturii (*GA 320-327*)
Conferinţe referitoare la viaţa socială şi tripartiţia organismului social (*GA 328-341*)
Conferinţe pentru preoţii comunităţii creştine (*GA 342-346*)
Conferinţe pentru muncitorii care lucrau la construcţia Goetheanumului (*GA 347-354*)

C. OPERA ARTISTICĂ

Reproduceri ale schiţelor grafice şi a celor pictate de Rudolf Steiner, în albume sau foi separate: Schiţe pentru pictura primului Goetheanum – Schiţe pentru exersarea picturii – Placate cu programul reprezentaţiilor de euritmie – Forme pentru euritmie – Schiţe pentru figurile de euritmie – Desene la tablă din timpul conferinţelor, ş. a. *(GA K 12-58)*

Fiecare volum poate fi obţinut separat.
Volumele din Operele Complete sunt alcătuite unitar în cadrul fiecărei grupe.